

საქართველოს
საზოგადოებრივი
მეცნიერებათა
აქადემია

№ 23-24
მეცნიერებათა-მეცნიერება

- ஸ்ரீ ரத்னா தீபத்

- 3) კაკი ეწრელი—პირველი მაისი
- 4) " " უსაოაურო
- 5) კალე ფეოდოსიშვილი—საპირველმაისო მოწოდება
- 6) მ. პროტუსევიჩი და ი. საბლინი—ერბეს და კომპანიის საქმე
- 7) ლ. ტროცკი—ხელოვნებამ რევოლიუციისა და სოციალისტური ხელოვნება
- 8) პ. ქიქოძე—საჭიროა ხელოვნებაში პარტიული ხაზი
- 9) შალვა რადიანი—ფურცლები პროლეტარულ პოეზიიდან

10) ხერ. ამაღლობელი—რეგულირება და პარტიები
11) ლ. მგელაძე (ვარდინი)—რა არის მენშევიზმი
12) მარქსიზტი—ოსვალდ შპინგლერის მოძღვრება

13) ვლ. ჩხენკელი—დარვინიზმი ანუ ორგანიზმების წარმოშობის ევოლუტე. თეორია
14) ე. ვახაძე—დარვინიზმი და მარქსიზმი
15) აღ. ტერსკი—ბრძოლა სიბერესთან

17) **ლ. კარლსონი**—ახალგაზრდობის კომუნისტური მოძრაობა ამერიკაში

18) გ. დევდარიანი—ფიქრები სოფელზე
19) ვ. გოგეშვილი—მე-VII ყრილობის ამოცანები
20) რ. აკოპოვი—ეკონომიური მუშაობა დასავლეთ საქართველოში
21) აშხ. ბუხაჩინის თეზისები ახალგაზრდათა შორის მუშაობის შესახებ

კრიტიკა და გიგლიოზობა

პრეზენტაცია ყველა ქვეყნისა, შერთვიდა!

ფელიქსადი მ მ ს ა მ მ

სოციალური საზოგადოება, სალიბერალური და სამეცნიერო ჟურნალი
ს. ა. კ. კ. ცენტრალური კომიტეტის ორგანო

4891

= სასაზღვრდა = ლ ე ნ ი ნ ე ლ ი

ჟურნ. გამომცემის საზოგადოებრივი კომიტეტის ანგ. ანგ. { დ. გვარამია, გ. დავაძე, გ. კახიანი,
ვ. გომეზილი, და კ. მკვათელიძის რედაქციით

საბრელი-გაილი № 4-5 (23-24) 1924 წ.

ტ ვ ი ლ ი ს ი

ეროვნული საგანძირი
გეოლოგია

საქართველო

ბონე-ბრუნი.

ვ. ი. ულიანოვ (ლენინი) სიუჟეტების წლები საბჭოთაო.

1.

ყველამ და თითოეულმა, ვინც კი რაიმე იცის ვლადიმერ ილიას-ძე ლენინის, მისი მშობლების, ახლო ნათესავების და საერთოდ მისი შთამომავლობის შესახებ—სანამ გვიან არ არის, გულმოდგინეთ უნდა შეკრიბოს, ჩაწეროს და გადაბეჭდოს,—თვით მასალა კი გადასცეს ლენინის სახელობის ინსტიტუტს მომავალი ისტორიკოსებისა და მეკვლევარებისათვის. ჩვენ ხშირად გვესმის: რატო უნდა იბეჭდებოდეს ნამდვილი საბუთები, როდესაც სრულიად საკმაოა მიეცეს მათ რეფერატების სახე, ანდა მათზე დაიწეროს სტატიები და შენიშვნები. რა თქმა უნდა, ვერაფერ უარყოფს ასეთების სარგებლიანობას; მიუხედავად ამისა, აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს, რომ საბუთები იბეჭდებოდეს სავსებით, მით უმეტეს, თუ ისინი დაკავშირებულია ისეთ სერიოზულ ცნობებთან, როგორიც არის ბიოგრაფია ისეთი გენიალური და იშვიათი პიროვნების, რომლის მსგავსი ათას წელიწადში იბადება ერთი.

ვისაც შემთხვევა ჰქონია ემუშავა არქივის საქმეებზე, მას ეცოდინება, რომ მოიპოვება მრავალი აზრი, რომლის მეტი ნაწილი იწერება განსაკუთრებული მსოფლმხედვეთ; ხშირად ყურადღება ექცევა არა მას, რაც იყო ან არის სინამდვილეში, არამედ იმას, რასაც ეძებს, ან რაც დასახული აქვს მიზნად ამა თუ იმ მეკვლევარს. აი, რისთვის არის ესოდენ საყურადღებო საბუთების პირველი წყაროების და ნამდვილ საარქივო მასალების გამრავლება. მასალების ასეთი გამრავლება, რომლებიც უმრავლესობისათვის სრულიად მიუღწეველი და უცნობი იყო, სწრაფლ ხელმისაწვდომი იქცევა დაინტერესებულ პირთათვის და მათზე დამყარებული მუშაობის შეფასება ხდება სრულიად შესაძლო.

ჩვენი თაობა ითვლის თავის წრეებში, არა მარტო თანამედროვეთ, არამედ ბევრ ისეთებს, რომელნიც კარგად იცნობდნენ ვლადიმერ ილიას-ძეს და ცდილობდნენ მის შესახებ საბუთების შეგროვებას, მაგრამ დანარჩენებმაც უნდა დააჩქარონ საბუთების შეგება, თუ რაიმე ცნობა მოეპოვება.

1919 წ. მე მაცნობეს, რომ ციმბირის გუბერნიის არქივის ფონდში იმყოფება საბუთები, ამოკრეფილი იმ გიმნაზიის საქმეებიდან, რომელშიაც სწავლობდა ვლადი-

მერ ილიას-ძე. ვსთხოვე ციმბირელ ამხანაგებს, გადაიღონ ამ საბუთების სწორი ასლი და გადმოგიზავნონ მე. სიმბირსკიდან გადმოგზავნილ ასლების ყდაზე და პირველ გვერდზე დაკრულია ახალი შტამპი:

რ. ს. ფ. ს. რ.
სახგანკომი
სიმბირსკის საგუბერნიო
საარქივო ფონდის
მმართველობა

191 წ.

№

ქ. სიმბირსკი.

სამწუხაროთ, შტამპებზე არ არის აღნიშნული თვე, რიცხვი, წელიწადი და ნომერი.

ამ საბუთებიდან ამოკრეფილი ცოტაოდენი ცნობები მე გამოვაქვეყნე „ისტპარტში“, შემდეგი სათაურით: „ზოგიერთი ცნობები ვ. ი. ლენინის სიყმაწვილის წლების — ოფიციალურ საბუთებიდან“.

ამ საბუთებზე და ამ შენიშვნაზე მკითხველების უმეტესობას არაუფერია გაუგონია, ვინაიდან „ისტპარტს“ კითხულობს მხოლოდ ვიწრო წრე სპეციალიტებისა და ამხანაგებისა, რომელნიც განსაკუთრებულად დაინტერესებულნი არიან ჩვენი პარტიის ისტორიით. რადგანაც „ახალგაზრდა გვარდია“-ს რედაქციამ მოისურვა ამ ოფიციალური საბუთების სავსებით გამოქვეყნება*), მე გადავწყვიტე ამ საბუთების მიხედვით ჩემ, მიერ დაწერილი შენიშვნების გადაბეჭდვა წინასიტყვაობის სახით, რომელიც ეხება ვლადიმერ ილიას ძის ცხოვრების სწორედ იმ პასაჟს, როდესაც მას შეეძლო ყოფილიყო კომკავშირელ.

თავისთავად ცხადია, რომ „ახალგაზრდა გვარდია“ განსაკუთრებული და, შეიძლება ითქვას, სპეციალური ინტერესით ცდილობს შეაგროვოს ყოველივე ის, ოსი გამოძენაც შეიძლება და რასაც დამოკიდებულება აქვს უპირველეს, ძველი გვარდიის წევრის ახალგაზრდობის წლებთან, როდესაც გვარდიის რიგები ექვსი წლის გან-

*) წერილი ამოღებულია ჟურნ. „ახალგაზრდა გვარდია“-დან.

მავლობაში დაქიმული და დაუღალავი რევოლუციონერი ბრძოლის გამო, შესამჩნევად შეთხელდნენ.

ზოგიერთი ცნობები ვ. ი. ლენინის ახალგაზრდობის წლებზე—ოფიციალური საბუთებიდან.

სიმბირსკის კლასიკური გიმნაზიის მერვე კლასში ყოფნის დროს ვლადიმერ ილიას-ძემ 18 აპრილს 1887 წელს ამავე გიმნაზიის დირექტორს მისცა თხოვნა, რომელშიაც სწერდა: „მაქვს რა სურვილი სიმწიფის მოწმობის აღებისა, უმორჩილესათ ესთხოვ თქვენს მაღალ აღმატებულებას დამიშვათ გამოცდებზე“).

ვინაიდან ილიას-ძე სრულიად მომზადებული იყო ამ საქმისათვის, ის გამოცდებზე დაუშვეს. 1836—7 სამოსწავლო ნახევარი წლის განმავლობაში 350 გაკვეთილიდან (ფრანგულ და გერმანულ ენებში) მან გამოტოვა 34 გაკვეთილი ავადმყოფობის გამო და 10 „სხვა საპატიო მიზეზებით“, ხოლო „არა საპატიო მიზეზებით“ ნახევარი სამოსწავლო წლის განმავლობაში, არცერთი გაკვეთილი არ გამოუშვია მას, როგორც ე' თანდართულ ცნობებიდან სჩანს. სიმწიფის მოწმობის მისაღებად ჩანიშნულ პირთა სიაში 1887 წ.**) ვლადიმერ ილიას-ძე აღნიშნული იყო № 26 ქვეშ აღფავიტის მიხედვით, სწავლობდა ამ გიმნაზიაში 8 წელიწადი, რომლის განმავლობაში გამოიჩინა:

„ყოფაქცევა—წარჩინებული;

გაკვეთილებზე სიარული—წესიერი;

გაკვეთილების მომზადება—ფრიად რიგიანი;

წერითი ვარჯიშობა—წარჩინებული;

კლასში ყურადღება—მეტად ბეჯითი;

სწავლის ინტერესი—სიყვარულით სწავლობდა ყველა საგნებს და განსაკუთრებით ძველ ენებს“.

გიმნაზიის კურსის საგნების შეთვისებაში:

სამღვთოთმცოდნეობაში, ბერძნულ ენაში, ფიზიკაში, მათემატიკურ გეოგრაფიაში, გეოგრაფიაში, ფრანგულ და რუსულ ენებში, სიტყვიერებაში, ლათინურ ენაში მათემატიკაში, ისტორიაში და გერმანულ ენაში, ლოლიკის გარდა ჰქონდა ხუთი, ლოლიკაში კი ოთხი, ასე რომ საშუალო გამოანგარიშებით მას ჰქონდა 4 ¹⁰/₁₁ აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ოთხმოციან წლებში, გიმნაზიებში აღდგოლი ჰქონდა მეტად მკაცრ წესებს, რაც გამოიხატებოდა მოწაფეების „ჩაჭრაში“, აბნევაში და ეს ითვლებოდა ქეშმარიტ მოწოდებათ და სპეციალობათ მაშინდელ გიმნაზიის მასწავლებლების უმრავლესობაში. მერვე კლასში ისეთი მაღალი ნიშნის მიღება, როგორიც ჰქონდა ვლადიმერ ილიას-ძეს, იყო მეტად საძნელო და მხოლოდ განსაკუთრებული ნიჭით დაჯილდოვებული მოწაფეები აღწევდნენ მას. ეგრედ წოდებული „ტოლსტოვსკო-დელინოვსკაია“ სისტემა სახალხო განათლების საერთოდ და ნაწილობრივ გიმნაზიის ჩაღმობისა ყველასათვის ცნობილია და სახელგანთქმული ჩვენი პედაგოგიკის ისტორიის სფეროში.

განიხილა რა ყველა ეს ცნობები ვლადიმერ ილიას-

*) იხ. ამავე ნომერში გამოქვეყნებული სიმბირსკის გიმნაზიის დირექტორის კანცელარიის „საქმე“ სიმბირსკის გიმნაზიის მე-8 კლასის მოწაფის და სხვა გარეშე პირთა გამოცდებზე დაშვებისა, საქმე დაიწყო 18 თებერ. 1887 წ.

**) იხ. 35—47 გვ. ნაჩვენებ „საქმისა“

ძის წარჩინებაზე და ყოფაქცევაზე, პედაგოგიურმა საბჭომ დაადგინა: „დაუშვას გამოცდებზე“.

გამოცდების ჩაბარების დროს ყველა ზეპირ და წერალობით საგნებში ვლადიმერ ილიას-ძემ მიიღო უმაღლესი ნიშნები, რისთვისაც პედაგოგიურ საბჭოს გადაწყვეტილებით მიეცა სიმწიფის მოწმობა და ოქროს მედალი. კლასიკური გიმნაზიის კურსის ბრწყინვალეთ დამთავრების შემდეგ, ვლადიმერ ილიას-ძე მოისწრაფვის უნივერსიტეტისაკენ, რაზედაც განუცხადა თვის გიმნაზიის ადმინისტრაციას. „განაკუთრებულ შენიშვნებში მათზე, ვინც წარჩინებით, ნიჭით, ბეჯითობით და ხასიათის სიმტკიცით იძლევა დიდ იმედებს შემდეგში მეცნიერების შესწავლაში“—ჩვენ ვხვდებით ცნობას: „უღიანოვი და ნაუზმოვი ამაზე დიდ იმედებს იძლევიან“. ორივემ განაცხადა სურვილი იურიდიულ ფაკულტეტზე შესვლის: „უღიანოვმა ყაზანის უნივერსიტეტში და ნაუზმოვმა მოსკოვისაში“. ამნაირად მთელი კლასიდან, რომელშიაც იყო 27 მოწაფე ორი გარეშე პირის დამატებით, რომლებიც მათთან ერთად იქერდნენ გამოცდებს სიმწიფის მოწმობის მისაღებად, მხოლოდ ორი შეიქნა ღირსი მოწმობის მიღებისა გიმნაზიის მკაცრი ადმინისტრაციის შეფასებით და ამ უკანასკნელ ორთაგან—პირველი ადგილი დაიკავა ვლადიმერ ილიას-ძე უღიანოვმა.

„საქმის“ 136 გვერდზე მოთავსებულია გიმნაზიის საბჭოს მიერ მეტად საყურადღებო დახასიათება უღიანოვისა: „ფრიად ნიჭიერი, მუდამ ერთგული და ბეჯითი უღიანოვი ითვლებოდა ყველა კლასებში პირველ მოწაფეთ და კურსის დამთავრების შემდეგ დაჯილდოვებულ იქნა ოქროს მედალით, როგორც უწარჩინებულესი ყოფაქცევით და განვითარებით“. არც გიმნაზიაში და არც მის გარეშე არ ყოფილა არც ერთი შემთხვევა, რომ უღიანოვს დაცმასხურების გიმნაზიის ადმინისტრაციის და მასწავლებლების მხრივ ცუდი შეხედულება. უღიანოვის სწავლას და ზნეობრივ განვითარებას მშობლების მხრივ ექცეოდა დიდი ყურადღება, 1886 წ. მამის სიკვდილის შემდეგ კი—მხოლოდ დედის მხრივ, რომელსაც მიზნად დაესახა მარტო შვილების აღზრდაზე ზრუნვა, აღზრდას საფუძვლათ ედგა რელიგია და გონიერი დისციპლინა. კეთილი ნაყოფი შინაური აღზრდისა თვალსაჩინოთ გამოსჭივოდა ლენინის ყოფაქცევაში. ვლადიმერ ილიას-ძის ცხოვრების დახასიათებასთან ერთად უნდა აღინიშნოს ის კარჩაკეტილობა, რომელიც ემჩნეოდა მას არამც თუ მარტო გარეშე ნაცნობ პირებთან, არამედ ანხანაგებთანაც კი გარეშე გიმნაზიისა. უღიანოვის დედის მხრუწველობა იმდენათ ფართე იყო, რომ არ სურდა ილიას ძე უნივერსიტეტში ყოფნის დროსაც კი მარტო დაეტოვებია*).

ამავე „საქმეში“ ჩვენ ვხვდებით რამოდენიმე ცნობას, ვლადიმერ ილიას-ძის მამის შესახებაც, რომელიც წარმოსდგებოდა ატარანის „მეშინათა“ წოდებიდან. ის ასტრახანის გიმნაზიის კურსის დამთავრების შემდეგ, 1850 წ. შევიდა ყაზანის უნივერსიტეტში ფიზიკო-მათემატიკურ ფაკულტეტზე, სადაც იჩენდა ნიჭს და ბეჯითობას, ხოლო სპეციალურ საგნებში კი წარჩინებას. მან მოისმინა ბევრი დამატებითი კურსებიც წარჩინებულათ. კურსის დამთავრებისას, ფრიად დამაკმაყოფილებელი პასუხებით დაამტკიცა თავისი ცოდნა და წარადგინა წერილობითი შრომა მის მიერ ამორჩეულ თემაზე: „Спо-

*) იხ. 136 გვ. „საქმისა“

сод Ольберса и его применение к определению орбиты кометы Клинкерфюса“, რომელიც განხილვის შემდეგ მოწონებულ იქნა. რისთვისაც უნივერსიტეტის საბჭოს და ფაკულტეტის გადაწყვეტილებით და ასტრახანის სახაზინო პალატის მიერ „მეშხანთა წოდებიდან“ გამორიცხვის შემდეგ, სამეცნიერო ხარისხზე აყვანის § 30 დებულების ძალით დამტკიცებულ იქნა ფიზიკო-მათემატიკურ ფაკულტეტის კანდიდატთა ყველა უფლებებით და უპირატესობით 1854 წ. 18 ნოემბერს. 1857 წ. ილიჩის მამამ მოისურვა ყაზანის უნივერსიტეტში გამოცდების დაჭერა, რომლებიც წარჩინებულათ ჩააბარა და მიიღო წოდება მათემატიკის და ფიზიკის უფროსი მასწავლებლისა გიმნაზიებში.

რუსეთის რევოლუციის მომავალი ისტორიკოსები, რა თქმა უნდა, ვრცლათ შეჩერდებიან მის მოღვაწეობაზე, ხოლო ვლადიმერ ილიჩის ცხოვრების ისტორია, რასაკვირველია, ზედმიწევნით იქნება შესწავლილი. ჩვენ, ულიანოვის თანამედროვენი, რომელნიც გზას უმზადებთ მომავალ მკვლევარებს, ვალდებული ვართ შევკრიბოთ ყველაფერი ის, რასაც კი დამოკიდებულება აქვს რუსეთის და მსოფლიო რევოლუციის ბელადის ცხოვრებასთან და მოღვაწეობასთან.

№ 7 აღწერილობა 1887 წ.

საქმე

სიმბირსკის გიმნაზიის დირექტორის კანცელიარიისა კლასის მოწაფეების და გარეშე პირთა გამოცდებზე დაშვების შესახებ — სიმწიფის მოწმობის მისაღებათ.

დაიწყო 18 თებ. 1887 წელს
დასრულდა 18 წელს *)
. გვერდზე **)

უმაღლეს მფარველობის ქვეშ ყოვლად მოწყალე მპყრობელის, დიდი ხელმწიფის ნიკოლოზ პავლეს ძის იმპერატორის და უთვითმპყრობელის და სხვ. და სხვ.

ყაზანის საიმპერატორო უნივერსიტეტი ადასტურებს, რომ სტუდენტმა ილია ნიკოლოზის ძე ულიანოვმა დაბალ მოქალაქემ ასტრახანის გიმნაზიიდან ამ სასწავლებელში შემოსვლის დროს წარმოადგინა თავისი შთამომავლობის დასამტკიცებლად დაბადების და მონათვლის მეტრიკული მოწმობა, მიცემული ასტრახანის სასულიერო კონსისტორიიდან 4 ივნისის თარიღით 1850 წ. № 1652 და მოწმობა „მეშხანთა წოდებიდან“ ამორიცხვისა, მიცემული ასტრახანის ქალაქის მმართველობიდან, 2 დეკემბრის თარიღით 1850 წ. № 7521. უნივერსიტეტში ყოფნის დროს გამოიჩინა ნიჭი, ბეჯითობა და წარჩინებული ყოფაქცევა, სწავლობდა თავის ხარჯზე, ითვლებოდა ფიზიკო-მათემატიკურ ფაკულტეტზე და აღებული ჰქონდა ამ დარგის საგნები შესასწავლათ, რომლებიდანაც საერთო საგნებში გამოიჩინა: ღვთისმეტყველება და საეკლესიო ისტორია — ძალიან კარგი; მთავარ საგნებში: ალგებრაული ანალიზი, ანალიტიკური გეომეტრია, ტრიგონომეტრია, დიფერენციალური, ინტეგრალური და ვარიაციონალური აღრიცხვები, ასტრონომია და გეოდეზია, ფიზიკა, ფიზიკური გეოგრაფია მეტეოროლოგიით, მექანიკა მაგარი და რბილი სხეულების — წარჩინებული; დამატებით საგნებში: არაორგა-

ნიული ქიმია, მინერალოგია და გეოგნოზია, მცენარეთა სამეფო, ცხოველთა სამეფო, სახურთმოდგრო-ტეხნიკური ქიმია, ფრანგული ენა, რუსეთის სახელმწიფო კანონები, ლოლიკა და ფსიქოლოგია — ძალიან კარგი. დაასრულა რა ამ მეცნიერებათა სრული კურსი და საერთო გამოცდებზე დაამტკიცა რა თავისი ცოდნა საგნებით დამამაყოფლებელი პასუხებით, მან წარადგინა წერალობითი შრომა მის მიერ არჩეულ თემაზე: „Способ Ольберса и его применение к определению орбиты кометы Клинкерфюса“, რომელიც განხილვის შემდეგ მოწონებულ იქნა. რისთვისაც უნივერსიტეტის საბჭოს და ფაკულტეტის გადაწყვეტილებით და ასტრახანის სახაზინო პალატის მიერ „მეშხანთა წოდებიდან“ გამორიცხვის შემდეგ, რაც სჩანს მისი მომართვიდან 1854 წლის 5 ნოემბრიდან № 4593, ყაზანის სამოსწავლო ოლქის უფალ მზრუნველის მიერ სამეცნიერო ხარისხზე აყვანის § 30 დებულების ძალით უმაღლესათ 1884 წლის 6 აპრილს დამტკიცებულისა, მიეცა ფიზიკო-მათემატიკურ ფაკულტეტის კანდიდატის ხარისხი ყველა უფლებებით და უპირატესობით, რომელიც გათვალისწინებულია რუსეთის საიმპერატორო უნივერსიტეტების საერთო უმაღლესათ დამტკიცებული წესდებით 1835 წელს ივლისის 20-ს, რის დასამოწმებლადაც მიეცა მას, უფალ ულიანოვს ესე დიპლომი სათანადო ხელის მოწერით და სახაზინო ბეჭდის დასმით. ამასთანავე მიეცა მას უკანვე ზემოაღნიშნული მეტრიკული მოწმობა. ყაზანი. 1854 წ. დეკემბრის 13.

ყაზანის საიმპერატორო უნივერსიტეტის რექტორი, დამსახურებული პროფესორი, „დისტიტუტლნი სტატსკი სოვეტნიკი და კავალერი“
ივან სმირნოვი.

ყაზანის საიმპერატორო უნივერსიტეტის ფიზიკო-მათემატიკური ფაკულტეტის დეკანი, ორდინარული პროფესორი „სტატსკი სოვეტნიკი და კავალერი“

პეტრე კოტელნიკოვი.

საბჭოს მდივანი: **ვ. ოკოვი.**

საბჭოს გასულ ქალაქთა დავთრის № 1041.

(ბ. ა.).

მოწმობა

წარმომდგენი ამისა ყაზანის საიმპერატორო უნივერსიტეტის კანდიდატი ილია ულიანოვი, გამოცდების შემდეგ, რაზედაც დაშვებული იყო ამავე უნივერსიტეტში, ღირსი შეიქნა მათემატიკის და ფიზიკის უფროსი მასწავლებლის წოდებისა გიმნაზიებში.

რის დასამოწმებლად მიეცა მას, ულიანოვს ესე მოწმობა ჩემის ხელის მოწერით და სახაზინო ბეჭდის დასმით. ყაზანი. 1857 წ. სექტემბრის 21.

ყაზანის სამოსწავლო ოლქის მმართველი, უნივერსიტეტის რექტორი,

„დისტიტუტლნი სტატსკი სოვეტნიკი“ **ვ. კოვალსკი.**

კანცელიარიის მმართველი: (ხელის მოწერა) (ა. ბ.).

გვ. 31.

მის აღმატებულებას სიმბირსკის კლასიკურ გიმნაზიის უფალ დირექტორს,

სიმბირსკის კლასიკური გიმნაზიის
VIII კლ. მოწაფის ვლადიმერ
ულიანოვის

თხოვნა

მსურს რა დავიჭირო გამოცდა სიმწიფის მოწმობის ისაღებათ, მაქვს პატივი უმორჩილესათ ვთხოვო თქვენს

*) დედანში ნაჩვენები არ არის ამ „საქმის“ დასრულების დრო.

**) დედანში ნაჩვენები არ არის რამდენ ფურცელზეა ეს „საქმე“.

პლებეელების ბრძოლა პატრიციებთან. ბავშვთა აღზრდა რომში. ბოგდან ხმელნიკი და უკრაინის შემოერთება. თეოდორე აღექსის-ძე. სამხრეთსლავიანების ისტორია სამუშალო საუკუნოებში. ეკლესიის დაყოფა. ელი-საბედ ინგლისელი. კარლოს IV. რეფორმაციის წარმოშობის მიზეზები.

რუსეთის მაღლობი ადგილები. ჰაერი და ხელოვნური მორწყვა აფრიკის. იტალიის თვალსაჩინო ქალაქები. ნიშანი—5. გვ. 97.

სამღვთო-სული ში.

- 1) ულიანოვი ვლადიმერი.
- 2) კატეხიზისი.
- 3) მე-5-თე წვერი სიმბოლო სარწმუნოებისა. მე-6-სე თხოვნა უფლის ლოცვისა. მე-6-სე და მე-7-ე მსოფლიო კრება. ლაზარეს აღდგინება ქრისტეს მიერ და ღვთისმეტყველება. მორწმუნთა შემზადება ზიარებისათვის. მღვდლების და ერის კაცების ზიარება. სამღვთო წერილი. მოკლე განმარტება. საქმე მოციქულთა. A. 2. 1—37 (3)

გვ. 103.

ლათინურ ენაში.

- 1) ულიანოვი ვლადიმერი.
 - 2) III 15.
- პირდაპირი და ირიბი სიტყვა. შინაარსი აბსტრაქტულ და კონკრეტულ ზედსართავებში და ზმნებში. ციცერონის ფილოსოფია—სწავლება მაღალ სიკეთეზე.

3) — 5.

გვ. 109.

ბერძნულ ენაში

- 1) ულიანოვი ვლადიმერი.
 - 2) VIII, 228—246. ფუკიდი I, 33.
- ნაცვალსახელის ხმარება. პირობითი პერიოდები. გადასვლის წესები პირდაპირი სიტყვიდან ირიბულზე. რთული უარყოფები. ანტიკის მცხოვრებნი წოდების მიხედვით. სპარტანის სახელმწიფოებრივი წყობა. სპარტანლების ცხოვრება.

3) — 5.

მათემატიკაში.

- 1) ულიანოვი ვლადიმერი.
- 2) არითმეტიკა. ამოცანის გამოყვანა თამასუქებზე. ალგებრა. აღრიცხვა რთული პროცენტების და სავადო ფულის.

გვ. ბამმელი.

ლენინი და რევოლუციური ლოზიკა

„ჩაგრული კლასის, ისტორიაში ყველაზე მეტად რევოლუციონური კლასის უდიდესი განმანათლებლებელი მოძრაობა მსოფლიოში, შეუძლებელია რევოლუციონური თეორიის გარეშე. იგი შეუძლებელია გამოვიგონოთ, იგი აღმოცენდება მთელი ქვეყნის ყოველი კუთხის რევოლუციონური აზროვნებისა და რევოლუციონური გამოცდილების ჯამიდან. და ასეთი თეორია აღმოცენდა მე-XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან. მას მარქსიზმი ეწოდება“ *).

ვ. ი. ლენინის ამ სიტყვებში შესანიშნავი სიცხადით

გეომეტრია. სწორი კუთხების მოედნების გაზომვა. ტრიგონომეტრია. მრუდე ხაზის გაყოფა. ზოგიერთი ტრიგონომეტრიული მრუდე ხაზების აღრიცხვა. 3) — 5. გვ. 125.

ხელწერილი. ოქროს მედალი ვლადიმერ ულიანოვისა მისივე დავალებით მიიღო ოლღა ულიანოვა 13 სექტემბერს 1887 წელს.

გვ. 136.

„ულიანოვი ვლადიმერი“

ფრიად ნიჭიერი, მუდამ ერთგული და ბეჯითი ულიანოვი იყო ყველა კლასებში პირველ მოწაფეთ და კურსის დამთავრების შემდეგ დაჯილდოებულ იქნა ოქროს მედლით, როგორც უწარჩინებულესი ყოფაქცევით და განვითარებით. არც გიმნაზიაში და არც მის გარეშე არ ყოფილა არც ერთი შემთხვევა, რომ ულიანოვს დაემსახურებოთ გიმნაზიის ადმინისტრაციის და მასწავლებლების მხრივ ცუდი შეხედულება.

ულიანოვის სწავლას და ზნეობრივ განვითარებას ექცეოდა დიდი ყურადღება, მშობლებისაგან. 1886 წ. მამის სიკვდილის შემდეგ კი მხოლოდ დედის მხრივ, რომელსაც მიზნად დაესახა მართო შვილების აღზრდაზე ზრუნვა. აღზრდას საფუძვლად ედგა რელიგია და გონიერი დისციპლინა.

კეთილი ნაყოფი შინაური აღზრდისა თვალსაჩინოთ გამოსტყვივოდა ლენინის ყოფაქცევაში. ვლადიმერ ილიასძის ცხოვრების დახასიათებასთან ერთად უნდა აღინიშნოს ის კარჩაკეტილობა, რომელიც ემჩნეოდა მას არამც თუ მართო გარეშე ნაცნობ პირებთან, არამედ ამხანაგებთანაც კი გარეშე გიმნაზიისა. ულიანოვის დედის მზრუნველობა იმდენათ ფართე იყო, რომ არ სურდა ილიას-ძე უნივერსიტეტში ყოფნის დროსაც მართო დაეტოვებია.

გვ. 137.

სია სიმბირსკის გიმნაზიის VIII კლასის მოწაფეების და გარეშე პირთა, რომლებიც დაშვებულნი იყვნენ სიმწიფის გამოცდებზე 1887 წ. და სურვილი ჰქონდათ რომელიმე უნივერსიტეტში ან ფაკულტეტზე შესვლისა.

„ვლადიმირ ულიანოვი“.

„მსურს შევიდე ყაზანის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე“.

*) ნ. ლენინი „против течения“ გვ. 274.

ფოსებმა სხვადასხვაგვარად განმარტეს მსოფლიო, მაგრამ საქმე იმაშია, თუ როგორ გარდაქმნათ იგი. ამ სიტყვებს, რომელთაც თეორეტიკული ახსნა-განმარტება მიეცათ მარქსის გენიალურ ნაწარმოებში, — ლენინმა მისცა კონკრეტული მსოფლიო ისტორიული პრაქტიკული დასაბუთება. რევოლუციონერი თეორიის რევოლუციონერ პრაქტიკასთან შეერთებამ მისცა მას საშუალება, რევოლუციონერი ცეცხლი დაენთო მასსების შეგნებაში: გამოეფიხლებოდა იგი, გაეწვინა და დაერახმა და ამით მოეხდინა პრაქტიკის „თეორეტიზაცია“, ე. ი. სხვა სიტყვებით რომ ესთქვათ, კრიტიკულად გადაემუშავებოდა თეორია ისტორიული მოქმედების სისხლსა და ხორცში.

მაგრამ ცოტაა თქმა იმისა, რომ პრაქტიკულად გადაემუშავა თეორია. ლენინი არასოდეს არ მოქმედებდა შემთხვევითი მოვლენებით. მარქსის პრაქტიკული თეორია არასდროს არ გამოუყენებია მას, ასე ესთქვათ, ზედმიწევნით პირდაპირ, ყოველგვარი გადახვევის გარეშე, იგი მას არასდროს არ განუხორციელებია თავისი წმინდა თეორეტიკული სახით. ეს იმას ნიშნავს, რომ იყო რა მარქსისტი, ორტოდოქსთა შორის უორტოდოქსალესი, ლენინი არასდროს არ დაკმაყოფილებულა მარქსის უბალო დოგმატიური განმარტებით; ისტორიული პირობების მიხედვით იგი ანეითარებდა და ასრულებდა მის მოძღვრებას. ამასთანავე, რასაკვირველია, იგი არა თუ მედამ არ იყო მარქსისტი, არამედ საეხებით ცხადია, რომ სწორედ დიალექტიკური მატერიალიზმის მეთოდმა, მარქსიზმის ცოცხალმა სულმა, რომლის საეხებით და მთლიანად შეგნებას წარმოადგენს მისი მოღვაწეობა, როგორც წინამძღოლისა, — მისცა მას საშუალება კრიტიკულად განეხორციელებოდა პრაქტიკაში მარქსიზმის დიადი თეორია. ლენინი — მარქსისტის ორტოდოქსალობა — მისი მსოფლმხედველობის ერთი უმნიშვნელოვანესი თვისებათაგანია. ორტოდოქსალური მარქსიზმის მთავარი აზრი მისი ლენინური გაგებით შეიძლება დავახასიათოთ თვით ლენინის სიტყვებით: „ნუ ვერწმუნებით იმას, რომ ორტოდოქსია ნებას გერთავს მივიღოთ რწმენით რაც არ უნდა იყოს იგი, რომ ორტოდოქსია უარყოფს კრიტიკულ გადაემუშავება-განხორციელებას და შემდეგ განეითარებას, რომ იგი ნებას გვაძლევს დავფაროთ ისტორიული კითხვები აბსტრაქტული სქემებით. თუ არიან ამ მართლადაც მძიმე ცოდვებში დამნაშავე ორტოდოქსალური მოწაფენი, მაშინ მთელი ბრალი ედებათ ასეთ მოწაფეებს და არა ორტოდოქსიას, რომელსაც სულ დიამეტრალურად საწინააღმდეგო თვისებები ახასიათებენ.“*) მარქსიზმის კრიტიკული გადაემუშავებისათვის და შემდეგი განეითარებისათვის არ არის საკმარისი ამა თუ იმ ისტორიულ-პოლიტიკურ და ეკონომიურ — მოვლენათა უბალო განმარტება, ვინაიდან თვით თვით ასეთი მოვლენა განუწყვეტლევ ეითარდება და იცვლება. ამა თუ იმ პოლიტიკური მოვლენის ანალიზს უნდა მიუდგეთ ისეთი თვალსაზრისით, რომ შესაძლებელი გახდეს მისი შესწავლა ყოველის მხრით და ამასთანავე მთლიან ისტორიულ პრაქტესთან საერთო დაკავშირებით, რომლის ერთ მომენტსაც თვით იგი წარმოადგენს. „სოფისტი მოიყვანს ერთ-ერთ „მოსაზრებას“ და ჯერ კიდევ ჰეგელი ამბობდა სამართლიანად, რომ „მოსაზრებანი“ შეიძლება მოეიყვანოთ რომელიც გინდათ საკითხისათვის. დიალექტიკა მოითხოვს ამა თუ იმ საზოგადოებრივი მოვ-

ლენის ყოველმხრივ გამოკვლევას თავის განეითარებაში და გარეგანი მოწვევებითის დაყვანას ძირითად მამოძრავებელ ძალებისადმი, საწარმოო ძალთა განეითარებისადმი, კლასიურ ბრძოლისადმი.“*) რევოლუციონერი მოძრაობისათვის არასდროს არ არსებობს მუდმივი უცვლელი თეორეტიკული საფუძველი და თვით ბოლშევიზმის ძველი გამოცდილი ლოზუნგები, სხვა პირობებში, სხვა ისტორიული მოვლენების დროს, შეიძლება აღმოჩნდნენ მეტად უსუსური და მიუღებელი. „ერთია რევოლუციის ტრადიციების შენახვა-დაცვა, მუდმივი პროპაგანდისა და აგიტაციისათვის მათი გამოყენების უნარი... და სულ სხვა — განმეორება ერთი რომელიმე ლოზუნგისა, რომელიც ამოგლეჯილი იქნება მისი წარმომშობი და მისთვის გამარჯვების უზრუნველყოფელი პირობების ჯამიდან და მისი შეგლება იმ პირობებთან, რომელნიც მისგან არსებითად განსხვავდებიან“ (იქვე გვ. 195). ლენინი თავის აზრს განმარტავს მეტად მრავალ კონკრეტულ მაგალითებზე. ყოველ მის წერილსა და სიტყვაში შეიძლება იპოვოთ ამ აზრის კონკრეტულ-ისტორიული განმარტება. თავის წერილში „ორგვარი ხელისუფლება“, რომელიც მან დასწერა თებერვლის რევოლუციის პერიოდში, იგი ამბობს: „უნდა გვეხებრებოდეს ძველი „ფორმულები“, მაგალითად, ბოლშევიზმისა, შევაფასოთ და გამოვასწოროთ, ვინაიდან ისინი, როგორც აღმოჩნდა, საერთოდ სწორი იყვნენ, მაგრამ მათი კონკრეტული განხორციელება სხვაგვარი აღმოჩნდა... მარქსისტი ანგარიშს უნდა უწევდეს ცოცხალ ცხოვრებას, სინამდვილის აშკარა ფაქტებს და არ ებლაუტებოდეს გუშინდელი დღის თეორიას, რომელიც, როგორც ყოველი თეორია, უკეთეს შემთხვევაში, ისახავს რაიმე საერთოს — ძირითადს, რაც მხოლოდ უახლოვდება ცხოვრების სირთულის დაძლევას“ (იქვე, გვ. 270). მარქსიზმის დოქტრინა ლენინის ხელში არასოდეს არ გადაქცეულა თეორეტიკულ დოგმათა სისტემად, „მსოფლმხედველობის სისტემად“, რომელიც შეალამაზებდა ჰემმარიტებას რეაქციონულ-რომანტიული ოცნებებით. მისთვის მარქსიზმი, პირიქით, იყო მატერიალისტურ-დიალექტიკური მეთოდი, რომელიც თავისი ნამდვილი რეალური სახით საერთოდ არ არსებობდა ისტორიული კავშირის ფაქტების და პოლიტიკურ მოვლენათა კონკრეტული მოძრაობის გარეშე. მატერიალისტური დიალექტიკა, როგორც მეთოდი, გვაძლევს ყოველთვის ანგარიში გაუწიოთ მოვლენათა ყოველგვარ ხეულს, ვისარგებლოთ თვითთული მდგომარეობით, რომ ავამაღლოთ პროლეტარიატის შეგნება, დავაზნოთ მასები. რევოლუციის დამარცხება — მატერიალისტისათვის არის ნაბიჯი გადადგმული წინ არა მართლ ამა თუ იმ ქვეყანაში, არამედ მსოფლიო-რევოლუციონერ მოძრაობაში. თვით რეაქციონური პერიოდებიც თამაშობენ რევოლუციონერ როლს, ვინაიდან ასეთ პერიოდებში განსაკუთრებით სწრაფად რევოლუციონერი ცეცხლი ედებათ წარმოების საშუალებებს, ხოლო კაპობრიობის გონების მოწინავე წარმომადგენელთა აზრვნება დასკვნებს აკეთებს წარსულიდან და ახალ სისტემებსა და მეთოდებს აშენებს.

„ყოველივე ნამდვილი გონიერია“. მაგრამ იღებდა რა თვითთულ ისტორიულ მოვლენას — პოლიტიკურ მოძრაობის, მაგალითად, თუნდაც რეაქციონერ ეპოქას, იგი არასდროს არ ხდებოდა ამ მოვლენის დოქტრინორული

*) იხ. ნ. ლენინი — ტ. II-496.

*) იხ. „ბოლშევიზმის ტაქტიკა“ გვ. 226.

აპოლოგეტი, მაგრამ იგი სწავლობდა მისგან. აკეთებდა ახალ თეორიულ დასკვნებს და ახალი გზით ანეითარებდა მოვლენებს. აღიარებდა რა, ეგრედ-წოდებულ, სინამდვილეს თვითთელი ახალი მოვლენისას რევოლუციონური ბრძოლის მსვლელობაში ან მის შედეგში, იგი, მიუხედავად ამისა, არ ურიგდებოდა ამ „სინამდვილეს“ იმავე აზრით, როგორც ისტორიულ პროცესში საქმეთა ასეთი მდგომარეობის აუცილებლობას აღიარებდა ყოველი ობიექტივისტი. „ობიექტივისტი ლაპარაკობს ამა თუ იმ ისტორიულ პროცესის აუცილებლობის შესახებ; მატერიალისტი სისწორით აღნიშნავს ამა თუ იმ საზოგადოებრივ ეკონომიურ ფორმაციას და მისგან წარმოშობილ ანტი-გონისტურ ურთიერთობათ. როდესაც ობიექტივისტი ამტკიცებს ერთი რიგი ფაქტების აუცილებლობას, იგი ყოველთვის იმყოფება ამ ფაქტების აპოლოგეტის თვალსაზრისზე დადგომის საფრთხის წინაშე. მატერიალისტი ააშკარავებს კლასიურ წინააღმდეგობათ და მით განსაზღვრავს თავის თვალსაზრისს. ობიექტივისტი მსჯელობს „გარდაუდებულ ისტორიული ტენდენციების“ შესახებ; მატერიალისტი ლაპარაკობს იმ კლასის შესახებ, რომელიც „განაგებს“ ამა თუ იმ ეკონომიურ წესრიგს და ქმნის სხვა და სხვა ფორმებს მეორე კლასის საწინააღმდეგოთ. ამრიგად, მატერიალისტი, ერთის მხრით, უფრო ზედმიწევნითი და ღრმა ობიექტივისტზე, იგი უფრო სრულად ატარებს თავის ობიექტივიზმს.“*) ეს ნიშნავს იმას, რომ არ დაკმაყოფილდე სინამდვილით, იმსჯელო ამა თუ იმ ისტორიული პროცესის აუცილებლობის შესახებ, ვინაიდან ამით კმაყოფილდებიან მხოლოდ მაშინ, როდესაც მოვლენათა კლასიურ და ეკონომიურ არსების ფხიზელსა და ყოველმხრივ ანალიზს სცელიან პროფესორული მსჯელობით, რაც ყოველ განსაზღვრულ ქვეყანაზე, ყოველ გარკვეულ ისტორიულ პერიოდზე მაღლა სდგას. „არ უნდა შევჩერდეთ, — ამბობს ლენინი, — სინამდვილეზე, როგორც საკუთარი თეორიის კრიტერიუმზე, არ უნდა დავკმაყოფილდეთ თეორიის ერთი საერთო მხარით, არამედ გავატაროთ იგი სრული თანდათანობით, ზედმიწევნით“ (იქვე გვ. 95). წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩვენ დავრჩებოდით იმ ცარიელი თეორიის ფარგლებში, რომელსაც სინამდვილე მიაჩნია ქეშმარიტების კრიტერიუმად. არ არის საკმარისი მარტო თეორიული დასაბუთება პრაქტიკის კრიტერიუმის შემეცნების თეორიაში შეტანის აუცილებლობისა. „მსჯელობა შესახებ იმისა, რომ მარქსიზმი უკავშირდება ჰეგელიანობას, ტრიადების რწმენას, აბსტრაქტულ, შემოწმების გარეშე მდგომ ფაქტებს, დოგმებსა და სქემებს, აუცილებლობას ყოველი ქვეყნისათვის გაიაროს კაპიტალიზმის ხანა და სხვ., — არის უბრალო ლაყობა“ (იქვე, გვ. 59). როდესაც ჰეგელიანობაზე ელაპარაკობ, უმატებს ლენინი, მხედველობაში მაქვს არა მარქსიზმის ისტორიული წარმოშობა, არამედ მისი თანამედროვე შინაარსი, ე. ი. პირობები, ჩვენ თვალის წინ წარმოებული საზოგადოებრივი კლასებისა და ეკონომიური ინტერესების ბრძოლა“. რომ სინამდვილე, პრაქტიკა გახდეს ქეშმარიტების კრიტერიუმად, შემეცნების კრიტერიუმად არა მარტო წიგნში, არამედ საქმითაც, საჭიროა თეორიულად შევიგნოთ ეს პრაქტიკული სინამდვილე და იმავე დროს პრაქტიკულად განვახორციელოთ მისი თეორიული აზრი, ან უფრო სწორად რომა ესთქვათ, თეორიულად შევიგ-

ნოთ იმ გვარად, რომ თვით თეორიულ აზრში უკვე იყოს ჩამოყალიბებული პრაქტიკული ამოცანები არსებულ მოვლენებზე ზეგავლენის მოხდენისა და ამოცანები „ჩვენ თვალწინ წარმოებული“ პოლიტიკური და ეკონომიური ბრძოლის ხელმძღვანელობისა. „განათლებას იძლევა არა მარტო წიგნი და იმდენათ არა წიგნი, რამდენათაც თვით რევოლუციის მსვლელობა, რომელიც ყველას თვალებს უხელს და რომელიც ყველასათვის პოლიტიკური სკოლაა“*) რევოლუციის, ლენინის თეორიის მაგალითზე მსურს შევეცადო დავანახოთ, თუ მარქსიზმის „ალგებრაული“ ლოლიკა მის „არითმეტიკულ“ (ბუხარინის მშვენიერი გამოთქმა) ჩამოყალიბებაში როგორ სჭრის მატერიალისტური დიალექტიკის ერთ უმნიშვნელოვანეს პრობლემათაგანს, თეორიისა და პრაქტიკის, იდეისა და სინამდვილის ერთიანობის პრობლემას.

რა არის რევოლუცია? რევოლუცია მოქმედებაა, რევოლუციონური მომენტი სწორედ იმით განსაზღვრდება ჩვეულებრივ, ყოველდღიურ, მოსამზადებელ ისტორიულ მომენტებისაგან, რომ მასსების განწყობილება, ალტყინება, რწმენა უნდა გამოიხატებოდეს და გამოიხატებიან მოქმედებაში. (იხ. „ბოლშევიზმის ტაქტიკა“, 84). ლენინი დასცინის ბუჩუბაზიული კმაყოფილების მეშინურ მსოფლმხედველობას, რომლისთვისაც ის პერიოდი, როდესაც კაცობრიობის ისტორია წინ მიიწევს ორთქლმავალის სისწრაფით, წარმოადგენს — გონების, პრინციპების, და იდეის დაკარგვას; ხოლო როდესაც ისტორია ჩვეულებრივი ურემის სისწრაფით მოძაობს — ეს მითთვის უდიდესი გონიერება და მიზანშეწონილებაა! — რამდენი ძლიერი და ლამაზი სიტყვები შეგვხდებათ ლენინის ნაწერებში, როდესაც იგი ახასიათებს რევოლუციის მთელ არსებას! საიდან ლებულობს იგი ამ ცოცხალ და მკვეთრ ფერადებს თავისი ისტორიული მხატვრობისათვის? როგორი უნარი შესწევს მას მთლად დაიპყროს რევოლუციის პლასტიური სხეული, ჩამოაყალიბოს იგი, დაემორჩილოს მისი განვითარების კანონებს, წასწიოს წინ, მომავლისაკენ, გონებით შეიჭრას წარსულში, მხედველობაში მიიღოს წარსულის ყველა გაკვეთილები? საჭიროა მეტად სერიოზული და ხანგრძლივი მუშაობა მთელ მის დიად იდეურ მემკვიდრეობაზე, რომ შეკრიბოთ, შეიგნოთ და იგრძნოთ სავსებით პრაქტიკული რევოლუციონური შეგნება, მთელი მის ცხრამეტ ტომში გაბნეული რევოლუციის ხელოვნების დახასიათების მხატვრული, თითქმის მუსიკალური სილამაზის სააგიტაციო მნიშვნელობა!

როდესაც თვით ხალხთა მასები, მთელი თავისი ქალწულებრივი პრიმიტივობით, მარტივი, ერთგვარად უხეში პირდაპირობით დაიწყებენ ისტორიის ხელმძღვანელობას, ცხოვრებაში პირდაპირ და დაუყოვნებლივ „პრინციპებისა და თეორიის“ განხორციელებას, — მაშინ ბუჩუბა შიშსა გრძნობს და კენესის რომ „გონება უკანა რიგშია დაყენებული“. სულ წინააღმდეგ ხომ არ არის მეშინების გმირები? ისტორიის სწორედ ასეთ მომენტებში ხომ არ ჩნდება პირველ ადგილზე მასსების გონება და არა ცალკე პიროვნებათა გონება. მაშინ ხომ არ ხდება სწორედ ეს მასსიური გონება ცოცხალი მომქმედი და არა კაბინეტურ ძალათ? „სწორედ რევოლუციონური პერიოდები განსხვავდებიან უფრო მეტი გაქანებით, მეტი სიმ-

*) იხ. ლენინის „თხუზ. კრებული“ ტ. II გვ. 65.

*) იხ. „სოციალ-დემოკრატია და დროებითი რევოლუციონური მთავრობა“ — 1905 წ. მარტი.

დიდრით, მეტი შეგნებით, მეტი მიზანშეწონილობით, მეტი სისტემატიურობით, ისტორიული შემოქმედების მეტი სითამამითა და სიკბადით მეშინური, კადეტური, რევოლუციონური პროგრესის პერიოდთან შედარებით. სწორედ ამ მომენტში ილევებს, ლენინის სიტყვით, — მილიონი დამონებული ხალხების აზრი და გონება, ილევებს არა მხოლოდ წიგნების წასაკითხად, არამედ „საქმისათვის, ცოცხალი საკაცობრიო საქმისათვის, ისტორიული შემოქმედებისათვის“. *) რა კანონებს ექვემდებარება ეს კლასიური ბრძოლის ძლევათმოსილი თეორიით აღფრთოვანებული მასების მოძრაობა? და ხომ არ წარმოადგენს ამ კანონების თეორიული შეთვისება პირობას მათი შემდეგი განვითარებისათვის და თვით ამ ბრძოლის ფორმების გაუმჯობესებისათვის? და ლენინი სვამს კითხვას: „როგორი ძირითადი მოთხოვნები უნდა წარუყენოს თვითელმა მარქსისტმა ამ ბრძოლის ფორმების განხილვის საკითხს? პირველყოფისა, მარქსიზმი განსხვავდება სოციალიზმის ყველა პრიმიტიულ ფორმებიდან იმით, რომ იგი არ უკავშირებს მოძრაობას ბრძოლის ერთ რომელიმე განსაზღვრულ ფორმას. იგი აღიარებს ბრძოლის სულ სხვადასხვა ფორმებს და ამასთანავე კი არ „იგონებს“ მათ, არამედ ანსაზოგადოებს, აყალიბებს, აძლევს შეგნებას რევოლუციონური კლასების ბრძოლის იმ ფორმებს, რომელიც თავისთავად აღმოცენდებიან მოძრაობის მსვლელობაში. ყოველგვარ განყენებულ ფორმულებსადმი, ყოველგვარ დოქტრინორულ რეცეპტებისადმი უექველად მტრულად განწყობილი მარქსიზმი, მოითხოვს ყურადღებით მოპყრობას წარმოებულ მასიურ ბრძოლისადმი, რომელიც რაც უფრო ვითარდება მოძრაობა, იზრდება მასების შეგნება, მწვადება ეკონომიური და პოლიტიკური კრიზისები, მით უფრო იწვევს თავდაცვისა და თავდასხმის სულ ახალსა და სავსებით სხვადასხვაგვარ საშვალეებს“. მეორეს მხრივ, მარქსიზმი მოითხოვს ბრძოლის ფორმების საკითხის აუცილებლად ისტორიულ ყოველმხრივ განხილვას. „ამ საკითხის დასმა გარეშე ისტორიულ-კონკრეტულ პირობებისა, — ამბობს ლენინი, — ნიშნავს დიალექტიური მატერიალიზმის ანაბანის შეუგნებლობას. ეკონომიური ევოლუციის სხვადასხვა მომენტებში, პოლიტიკური, ნაციონალურ-კულტურული და ყოფაცხოვრებითი სხვადასხვა პირობების მიხედვით, — ბრძოლის სხვადასხვა ფორმები პირველ ადგილს იჭერენ, ხოლო ამასთან დაკავშირებით, თავის მხრივ, სახეს იცვლიან ბრძოლის მეორე ხარისხოვანი ფორმებიც. ცდა იმისა, რომ დადებითი ან უარყოფითი პასუხი გასცე ბრძოლის განსაზღვრული საშვალეების საკითხს ისე, რომ დეტალურად არ განიხილო ამა თუ იმ მოძრაობის კონკრეტული პირობები მისი განვითარების განსაზღვრულ საფეხურზე, — ნიშნავს მარქსიზმის ნიადაგიდან საესებით დაშორებას“. „ასეთია ის **ორი ძირითადი თეორიული დებულება**, რომლითაც ჩვენ უნდა ვხელმძღვანელობდეთ“ *) დაასკვნის ამბ. ლენინი. მაგრამ თუ ჩატყვირდებით ამ დებულებათა „თეორიულ“ შინაარსს, ჩვენ ერთბაშად ვიგრძნობთ ამგვარი „თეორიულობის“ უდიდეს თავისებურებას. არსებითად რომ ესთქვათ, ეს არის თეორია, — რომელსაც ჩვენ ენახულობთ პრაქტიკულ მოქმედებაში, რომელიც ჩვენ გამოგვყავს აქედან, — არა, უკეთ რომა ესთქვათ, — ვათავი-

სუფლებთ თეორიის მისგან, თანდათანობით მიმდინარე ფაქტების ისტორიულ ზედნაშენისაგან; ეს არის თეორია, რომელიც შეადგენს ამავე პრაქტიკული მოქმედების შინაგან ცოცხალ შინაარსს, ანუ ეს არის — პოლიტიკური ბრძოლის მოვლენა, მოძრაობა. ჩვენი ამოცანა იმაში მდგომარეობს, რომ გავხედოთ ბებია ქალები იმ რევოლუციონური ბრძოლის თეორიისა, რომელიც ყველგან, ყველა ცვლილებებში, ყოველი გამარჯვებისა და დამარცხების დროს იწვევს სულ ახალ და ახალ ელემენტებს — ამ ბრძოლის „თეორიულ“ ფორმებს, — „რევოლუციონური ბრძოლის უმაღლესი ფორმების ამ ტენიკას“. ეს ნიშნავს თეორიის პრაქტიკიდან გამოყვანას, ანუ როგორც ამბობდა ლენინი, იმას, რომ **ისწავლო** მასიური პრაქტიკისაგან და თავიდან მოიშორე ყოველგვარი პრეტენზიები, **ასწავლო** მასებს კაბინეტების „სისტემატიკების“ მიერ გამოგონილი ბრძოლის ფორმები. ლენინს შემთხვევით როდი უთქვამს ასე. „სისტემატიკის“ არ შეუძლია **ისწავლოს** ისტორიისაგან, პრაქტიკისაგან, ვინაიდან ყოველგვარი სისტემა გვიკარნახებს თავის მზა-მზარეულ კანონებს, შაბლონიურად დამზადებულ ცნებებს და ანგარიშს არ უწევს ისტორიის მოძრაობას. არაფერი ისე უცხო არ არის მარქსიზმისათვის, როგორც „სისტემის“, შაბლონის თვისება, რომელიც გამოიხატება „ბავშვობის დროს ანარქიზმისა, ბლანკიზმისა და ტერორიზმის შესახებ დაზეპირებული ფრაზების აფერადებულ-ალტაცებულ განმეორებაში“. მარქსისტმა, პირიქით, პირველ ყოვლისა ანგარიში უნდა გაუწიოს იმას, თუ ბრძოლის რომელ ახალ ფორმებს აყენებს ცხოვრება და სწორად მიუღდეს და დაენმაროს სხვებს მათი თეორიული შეფასებისადმი სწორად მიდგომაში. „რევოლუცია გვასწავლის“. ლენინის ენაზე **სწავლება** ნიშნავს პრაქტიკული გამოცდილების თეორიულ დასკვნებათ გადაქცევას. სწავლება ნიშნავს იმას, რომ რევოლუციონური პრაქტიკის გამოცდილებიდან გამოიყვანო რევოლუციონური თეორია. ამიტომ ლენინის მარქსიზმში თეორიისა და პრაქტიკის ერთიანობა არას დროს არ იყო მხოლოდ თეორიული წინასწარი საბუთი მისი პოლიტიკური მსოფლმხედველობისა, იგი არ წარმოადგენდა ერთ თეორიულ დებულებას მისი ფილოსოფიური მსოფლმხედველობის სხვა თეორიულ დებულებათა შორის; თეორიისა და პრაქტიკის ეს ერთიანობა იყო მხოლოდ **პრაქტიკული შეერთება** რევოლუციონური ბრძოლის გამოცდილებისა იმ თეორიულ მოთხოვნილებებთან, რომელსაც აყენებს შეგნებული ბრძოლა რევოლუციისათვის, სოციალიზმისათვის. ლენინი ვერ იტანდა ინტელიგენტურ მარქსისტებს, რომელნიც დასუსტებულნი იყვნენ სეპარტიკიზმით, დაჩლუნებულნი პედანტიზმით, რომელთაც მონანიება უფრო ეხერხებოდათ, ადვილათ ილღებოდნენ რევოლუციით და რომელნიც ამ რევოლუციის კონსტიტუციური პროზით შეცვლას ქადაგებდნენ. „კარგი იქნებოდა მათ ესწავლათ, — ამბობს იგი, — თეორეტიკოსისაგან — პროლეტარების ხელმძღვანელისაგან (მარქსი) რევოლუციისადმი რწმენა, უნარი, რათა მოეწოდებიათ მუშათა კლასი თავისი უშუალო — რევოლუციონური ამოცანების ბოლომდე დაცვისაკენ, რომელიც შეუძლებლად სცნობს სულმოკლე და სასოწარკვეთილ წუწუნს რევოლუციის დროებითი დამარცხებების შემდეგ. მარქსიზმის პედანტები ფიქრობენ — ყოველივე ეს ეთიური ლაყბობაა, რომანტიკა, რეალიზმის უარყოფა! არა, ბატონებო, ეს არის შეერთება რევოლუციონური თეორიისა რევოლუ-

*) იხ. „თხუზ. კრებ.“ ტ. II გვ. 90.

**) იხ. „პარტიზანული ბრძოლა“ გაზ. „პროლეტარი“ 1906 წ. 5/IX.

ციონურ პოლიტიკასთან, ისეთი შეერთება, რომლის გარეშეც მარქსიზმი ხდება ბრენტანიზმით, სტრუვიზმით, ზომბარტიზმით. მარქსის დოქტრინამ შეაქცევინა ერთ განუწყვეტელ მთელად კლასიური ბრძოლის თეორია და პრაქტიკა. და ის არ არის მარქსისტი, ვინც თეორიას, რომელიც ფიზიკად აღნიშნავს ობიექტიურ მდგომარეობას, ამახინჯებს არსებულის გამართლებით და ისწრაფვის საჩქაროდ შეეგუოს რევოლუციის თვითმეტყველებით დამარცხებას, საჩქაროდ თავი დაანებოს „რევოლუციონურ ილიუზიას“ და ხელი მოჰკიდოს „რეალურ ჰაპანწყვეტას“.*) ამრიგად, თეორიისა და პრაქტიკის ერთიანობა შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ რევოლუციონურ ბრძოლაში და თვით ეს ერთიანობა სხვა არა არის რა თუ არა რევოლუციონური მოქმედება და, პირიქით, როგორც კი პრაქტიკა აღარ იქნება რევოლუციონური, „თეორია“ მაშინვე იწყებს არსებულის „გამართლებას“, ისწრაფვის საჩქაროდ შეეგუოს დროებით დამარცხებას, ტალახში ამოსვაროს „რევოლუციონური ილიუზიები“, იქადაგოს „რეალური ჰაპანწყვეტა“ და სხვ. მარქსიზმმა იმიტომ შეაერთა ერთ განუწყვეტელ მთელად კლასიური ბრძოლის რევოლუცია და პრაქტიკა, რომ იგი იყო რევოლუციონური პროლეტარიატის მსოფლმხედველობა, რევოლუციონურის საქმიანობა და არა მარტო წიგნებში. წინააღმდეგ შემთხვევაში თეორიისა და პრაქტიკის ერთიანობა იქნება იმდენათვე თეორეტიული, როგორც პროფესორულ-კაბინეტური ლაყობა, რომელიც ყოველგვარ განსაზღვრულ, ისტორიულ პერიოდებზე მალა სდგას და რომელიც „თეორიულ“ საფუძველს უდებს ყოველგვარ თაყვანისმცემლობას, მონობას, „რეალურ ჰაპანწყვეტას“. „მარქსიზმი განსხვავდება ყველა სხვა სოციალისტურ თეორიებიდან იმით, რომ იგი ობიექტიური მდგომარეობის, ევოლუციის ობიექტიური მსვლელობის ანალიზში შესანიშნავად აერთებს სრულ მეცნიერულ სიფიზილეს რევოლუციონური ენერგიის, მასების რევოლუციონური შემოქმედების, რევოლუციონური ინიციატივის მნიშვნელობის გადაჭრით აღიარებასთან, — და აგრეთვე რასაკვირველია, ცალკე პიროვნებათა, ჯგუფებისა, ორგანიზაციებისა და პარტიების მნიშვნელობისა, რომელთაც შესწევთ უნარი გამოსძებნონ და კავშირი გააბან ამა თუ იმ კლასთან. კაცობრიობის განვითარებაში რევოლუციონური პერიოდების მალა შეფასება გამომდინარეობს მარქსის ისტორიულ შეხედულებათა მთელი ჯამიდან: სწორედ ასეთ პერიოდებში გადასწყდება ის მრავალი წინააღმდეგობანი, რომელნიც ნელ-ნელა გროვდებიან, ეგრედწოდებული, მშვიდობიანი განვითარების პერიოდების დროს. სწორედ ასეთ პერიოდებში უმეტესი სიძლიერით თავს იჩენს სხვადასხვა კლასების უშუალო როლი სოციალური ცხოვრების ფორმების განსაზღვრაში, იქმნებიან პოლიტიკური „ხედნაშენის“ საფუძვლები... და წინააღმდეგ ლიბერალური ბურჟუაზიის თეორეტიკოსებისა, სწორედ ასეთ პერიოდებში ხედავდა მარქსი არა „ნორმალური“ გზიდან გადახვევას, არა „სოციალური ავადმყოფობით“ დასნეულებას, არა უკიდურესობათა და შეცდომების სამწყურსო შედეგებს, არამედ ყველაზე უფრო ცხოველმყოფელს, უმნიშვნელოვანესს, არსებითს, გადამწყვეტ მომენტებს აღამიანთა საზოგადოების ისტორიაში.“**)

სიტყვები მარქსის შესახებ აგრეთვე შედგამოკრილია ლენინის შესახებაც, რევოლუცია აღასტურებს მარქსისტულ თეორიას, ვინაიდან იგი მხოლოდ ერთად-ერთი რევოლუციონური თეორიაა. და აი იმიტომ მოთხოვნას ვისწავლოთ ისტორიისაგან, მასიური პრაქტიკისაგან. ეძლევა ეხლა ახალი და მეტად ძვირფასი მნიშვნელობა. ლენინი სწავლობს ისტორიისაგან, რევოლუციისაგან იმისათვის, რომ თვითონ მან ასწავლოს მასებს. „უტყველია, რომ რევოლუცია გვასწავლის ჩვენ, ასწავლის ხალხურ მასებს. მაგრამ მეტად პოლიტიკური პარტიისათვის საკითხი მდგომარეობს იმაში, რომ შევსდებით თუ არა ჩვენ ვასწავლოთ რაიმე რევოლუციას?“ თუ „ისწავლო“ ნიშნავს იმას, რომ ისტორიული ცხოვრების ყოველმხრივად შესწავლილ გამოცდილებიდან, თუ გინდ რევოლუციონური ბრძოლის პრაქტიკიდან გამოიყვანო თეორიული დასკვნები, მაშინ „ასწავლო“ ნიშნავს ამ დასკვნების თეორიის პრაქტიკად გადაქცევას. ასე, ორის მხრივ სურათდება თეორიისა და პრაქტიკის ეს შესანიშნავი ერთიანობა წინამძღოლის-თეორეტიკოსის მოღვაწეობაში.

ამით ჩვენ უფრო გუახლოვდებით პრაქტიკული თეორიის და თეორიული პრაქტიკის ამ ერთიანობის ამ ყველაზე უფრო არსებითს და ყველაზე მნიშვნელოვან თვისებას, რომელიც ზევით დაეახსიათეთ პოლიტიკური ბრძოლისა და საზოგადოების რევოლუციონურად გარდაქმნის ხაზებში. თუ თვით ეს ერთიანობა უნდა განხორციელდეს რევოლუციონური გზით, მაშინ მარქსიზმის, როგორც რევოლუციონური მოძღვრების წინაშე, — სდგება უდიდესი სიძნელის პრობლემა — რევოლუციის ორგანიზაციის პრობლემა. ამ პრობლემის გადაჭრა ნიშნავს დაიპყრო რევოლუციის განვითარების შინაგანი დიალექტიკური ლოგიკა, რევოლუციის განვითარების მსვლელობის დაპყრობა შეიძლება იმის გამო, რომ ეს განვითარება ხდება დიალექტიკურად. რევოლუციონური აჯანყება არის ხელოვნება. რევოლუციონური აჯანყების ხელოვნება არის რევოლუციის ლოგიკა.

აჯანყებისადმი მარქსისტულად მიდგომა — ნიშნავს მისდამი, როგორც ხელოვნებისადმი მიდგომას; წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩვენ არ ვიქნებოდით რევოლუციის ერთგულნი. უნდა ვიფიქროთ, რომ შეხედულება აჯანყებაზე, როგორც ხელოვნებაზე, არის ბლანკიზმი და ეს იქნებოდა მარქსიზმის რევოლუციონური შინაარსის მეტად უხეში დამახინჯება. „ბრალი დავსდოთ მარქსისტებს ბლანკიზმი იმისათვის, რომ ისინი ისე უყურებენ აჯანყებას, როგორც ხელოვნებას! განა შეიძლება ქეშმარიტების უფრო მეტად მალაღებელი დამახინჯება, როდესაც არც ერთი მარქსისტი არ უარყოფს იმას, რაც სწორედ მარქსმა მეტად გარკვეულად, სისწორით და გადაჭრილად განაცხადა ამის შესახებ, როდესაც აჯანყებას უწოდა ხელოვნება, რომ აჯანყებას უნდა მიუღდეთ, როგორც ხელოვნებას, რომ უნდა მივალწიოთ პირველ გამარჯვებას და შემდეგ ერთი გამარჯვებიდან მივდიოდეთ მეორე გამარჯვებისაკენ, არ შევაჩეროთ მტერზე თავდასხმა და ყოველგვარად ვისარგებლოთ მისი დაბნეულობით და სხვ. და სხვ.“ მარქსიზმი განსხვავდება ბლანკიზმისაგან შემდეგი სამი პირობით აჯანყების შესახებ საკითხის დასმაში: „აჯანყება, რომ იგი გამარჯვებით დამთავრდება, უნდა ეყრდნობოდეს შეთქმულებას კი არა, არამედ პარტიას, მოწინავე კლასს. ეს პირველ ყოვლისა, აჯანყება უნდა ეყრდნობოდეს ხალხის რევოლუციონურ აღტყინებას. ეს

*) წინასიტყვაობა მარქსის მიერ კუგელმანისადმი მიწერილ წერილებში.

**) იხ. „თხზ. კრებ.“ ტ. II, გვ. 297.

მეორეს მხრივ, აჯანყება უნდა ეყრდნობოდეს რევოლუციის ისტორიაში დაწყებულ ისეთ **გარდატეხის პუნქტს**, როდესაც ხალხის მოწინავე რიგების აქტიუობა ყველაზე უფრო ძლიერია, როდესაც მეტად ძლიერია **მერყეობა** მტრის რიგებში და სუსტებს შორის, რევოლუციის ლაჩარი მეგობრების შორის. ეს შესაძლებელია მხოლოდ, თუ კი არსებობს სამივე ეს პირობა, მაშინ უარის თქმა აჯანყებისადმი, როგორც ხელოვნებისადმი მიდგომაზე, ნიშნავს მარქსიზმის, რევოლუციის ღალატს. ეს იყო ნათქვამი 1917 წლის სექტემბერში და 1917 წლის ოქტომბრის დასაწყისში, მან ჩამოაყალიბა ამ „ხელოვნების“ შემდეგი „წესები“: 1) არასდროს არ უნდა ითამაშო აჯანყებით, არამედ, როდესაც მას იწყებ, მტკიცედ უნდა გახსოვდეს, რომ იგი ბოლომდე უნდა მიიყვანო; 2) საჭიროა დიდი ძალები მოაგროვო გადამწყვეტ მომენტში გადამწყვეტ ადგილას, ვინაიდან, წინააღმდეგ შემთხვევაში, მტერი, რომელსაც აქვს უკეთესი მომზადება და ორგანიზაცია, — გაანადგურებს აჯანყებულებს; 3) რაკი აჯანყება დაწყებულია, უნდა იმოქმედო უდიდესი პირდაპირობით და აუცილებლად შეტევაზე გადადიოდე. „თავდაცვა არის შეიარაღებული აჯანყების სიკვდილი“; 4) უნდა ეცადო ერთბაშად დაესხა თავზე მტერს, შეურჩიო ისეთი მომენტი, როდესაც მისი ჯარები გაუანტულია; 5) უნდა სცილობდე ყოველდღე მიაღწიო თუ გინდ მცირედ გამარჯვებას მაინც (შეიძლება ითქვას ყოველ საათში, თუ საქმე ეხება ერთ ქალაქს) და რათაც არ უნდა დაჯდეს დაიცვა „**მორალური სიმტკიცე**“. *) „რევოლუციონერი ეალდებულია იოცნებოს, თუ კი იგი უიმედო ფილისტერი არ არის. სერიოზული რევოლუციონერი მდგომარეობა პროლეტარიატის პარტიის წინაშე აყენებს „აჯანყების შეგნებულად ჩატარების, რევოლუციის ორგანიზაციის“ ამოცანას (იქვე, გვ. 41). „როდესაც ბრძოლაში მივიღებთ, ჩვენ გამარჯვება უნდა გვსურდეს“ (იქვე, გვ. 73), მე არ ვიცი აქვს თუ არა ლენინს თუ გინდ ერთი სტრიქონი მაინც დაწერილი ოქტომბრის რევოლუციამდე, რომელიც არ იყოს გაუდენილი ძლევა-მოსილი რევოლუციონერი პათოსით!

მიუხედავად ამისა, აჯანყებისადმი, როგორც ხელოვნებისადმი მიდგომა, არ არის აგრეთვე რწმენა სამხედრო სტრატეგიისა, მეთაურთა სტრატეგიული ნიჭიერებისა. რევოლუციის მარქსისტული თეორიის მეტად უხეში დამახინჯება იქნებოდა ის, რომ რევოლუცია დაკვეყნა სტრატეგიულ შემეცნებამდე. სწორედ ამიტომ შეუტია ერთხელ ლენინმა პლენაროვს, როდესაც ეს უკანასკნელი სტრატეგიულ ხელოვნებაში ეძებდა 1789 წლისა და 1848 წლის რევოლუციის განვითარების სხვადასხვაობას. „გ. პლენაროვი, — ამბობს ლენინი, ასე სვამს საკითხს: სწორი იყო თუ არა მოწინავე ელემენტების „სტრატეგიული შემეცნებანი“? მარქსი სულ სხვაგვარად მსჯელობდა. იგი მიუთითებდა ფაქტზე: ორივე შემთხვევაში რევოლუცია მიმდინარეობდა სხვადასხვა გზით, მაგრამ ამ განსხვავების **განმარტებას** მარქსი არ ეძებდა „სტრატეგიულ შემეცნებაში“, მარქსიზმის თვალსაზრისით სასაცილოა მისი შემეცნებაში ძებნა. იგი უნდა ვეძიოთ **კლასების ურთიერთობის** სხვადასხვაობაში**) რჩები რა მარქსიზმის ერთგული, ე. ი. უდგები რა აჯანყებას, როგორც ხელოვნებას,

არას დროს არ უნდა მოახდინო — ამბობს ლენინი, — საერთო ფრაზებით ობიექტიურ პირობათა ანალიზი, რომლისთვისაც ანგარიშის გაწევა ბოლოსდაბოლოს საკვებით სწყვეტს იმ ამოცანას, რომელიც ბრძოლის პროცესში წამოიჭრა ჩვენს წინაშე (იქვე, გვ. 30). როდესაც ლენინი ეხება ივლისის დღეებს, იგი ანალიზს უკეთებს შევსნილ მდგომარეობას და აღნიშნავს იმ ობიექტიურ პირობებს, რომლის მიზეზითაც აჯანყების საქმე თავიდანვე განწირული იყო: 1) „ჩვენ არ მოგვეცებოდა ჯერ კიდევ ის კლასი, რომელიც არის რევოლუციის ავანგარდი... 2) მაშინ არ იყო საერთო-სახალხო ალტყინება, 3) მაშინ ადგილი არ ჰქონდა მეწყობას სერიოზულ საერთო პოლიტიკური მასშტაბით ჩვენ მტრებსა და მონახევრე წვრილ ბურჟუაზიას შორის“. როდესაც იგი ანალიზს უკეთებდა ობიექტიურ მდგომარეობას 1917 წლის ოქტომბრის დასაწყისში — იგი დაასკვნდა: „ეხლა ჩვენ თვალწინ არის ყველა ობიექტიური საფუძვლები აჯანყების გამარჯვებით დაგვირგვინებისათვის“.

მაშასადამე, ჩვენ უნდა გამოვდიოდეთ რევოლუციის განვითარების ობიექტიური პირობების ყოველმხრივი შესწავლიდან, განვსაზღვროთ შემდეგი ბრძოლისა და იმ ღოზუნგების შინაარსი, რომლის ქვემოც იგი უნდა სწარმოებდეს, შემდეგ გავარკვიოთ ამ ბრძოლის ფორმები და, დასასრულ, ავირჩიოთ ბრძოლის მომენტი, ან უფრო სწორად, მხედველობაში მივიღოთ ის პირობები, რომელნიც დახმარებას გავვიწყვეთ მომენტის სისწორით შერჩევაში. ასეთია ის ოთხი მომენტი, ოთხი პირობემა, რომელნიც ჩვენს წინაშე სდგებიან რეალური ბრძოლის პროცესში და რომელნიც ჩვენ უნდა გადავჭრათ და ამასთანავე გვახსოვდეს ისიც, რომ მარქსისტი, გამოიყენებს რა **ყოველგვარ**, თუგინდ რევოლუციონერ ნიადაგსაც რევოლუციისათვის საბრძოლველად, არ უნდა დავიდეს რეაქციის აპოთეოზამდე და დაივიწყოს ბრძოლა შესაძლებელი უფრო უკეთესი მოქმედების ნიადაგის მოსამზადებლად. უკვე თვით რევოლუციონერი აზროვნების ამოცანათა ჩამოყალიბებიდან ცხადათ სჩანს, რომ რევოლუციონერი აზროვნება წარმატებით მხოლოდ მაშინ დაიპყრობს ბრძოლის ყველა მეთოდებს, გადალახავს ყოველგვარ საფრთხეს, რომლის გაწევეც შეუძლებელია პოლიტიკური ბრძოლა, და წაიყვანს გამარჯვებისაკენ დარაზმულ მასებს, როდესაც იგი უმაღლესი სრულყოფით დაიპყრობს საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ მოვლენათა გამორკვევის დიალექტიურ მეთოდებს. რევოლუცია არის რალაც ცოცხალი, მკვეთრი რამ, რომელიც მიმდინარეობს ბუნებრივი — კანონშეწონილი პროცესის აუცილებლობით და გავიმოვრებთ რა უკვე სხვა საკითხის შესახებ ნათქვამს, უნდა აღვნიშნოთ, რომ მარქსიზმის შესანიშნავი განსაკუთრებული თვისება მდგომარეობს იმაში, რომ თეორიას, რომელიც ფხიზლად აღნიშნავს საქმეთა ობიექტიურ მდგომარეობას, რომელიც ყოველმხრივ არკვევს ამა თუ იმ რევოლუციონერი პერიოდის განვითარების პროცესის ობიექტიურ მსვლელობას, იგი აერთებს ენტუზიაზმთან, ენერგიასთან, მასების ისტორიულ ინიციატივასთან უფრო მეტად, ვინემ სხვა რომელიმე „თეორია“. მაგრამ სწორედ ასეთია მარქსისტული პოლიტიკური აზროვნების დიალექტიური ბუნება. ეხლა უკვე შეიძლება ითქვას, თუ მატერიალისტურ-დიალექტიური პრინციპი როგორ გვეხმარება პოლიტიკური ბრძოლის ასპარეზზე, „სიტყვიდან საქმეზე გადასვლაში“.

*) იხ. „ბოლშევიზმის ტაქტიკა“.

**) იხ. თხზ. ტომი II გვ. 485.

მარქსი ტყუილად კი არ ამბობდა, რომ „დიალექტიკა თავისი რაციონალური ფორმით უნერგავს ბურჟუაზიას და მის დოქტრინერ-იდეოლოგებს მხოლოდ გაბრაზებისა და საშინელების გრძნობას, ვინაიდან არსებულის პოზიტიურ გაგებაში იგი იმავე დროს ათავსებს მის უარყოფას, მის აუცილებლად დაღუპვას“. მატერიალისტური დიალექტიკა გვაშოჩილებს ჩვენ განვითარების ბუნებრივი მსვლელობის კანონებს, რათა დავიპყროთ ეს კანონები და წარვმართოთ წინ, გამაჯვებისაკენ რევოლუციის საქმე. მაგრამ იგი უყენებს განსაზღვრულ მოთხოვნილებას ჩვენს პოლიტიკურ აზროვნებას, რომელნიც არსებითად, შეიცავენ ერთ მოთხოვნილებას—სწორად გავიგოთ და სწორად გამოვიყენოთ დიალექტიკური მეთოდი. დიალექტიკური მეთოდი დიალექტიკური ლოგიკის კატეგორიაა. „მარქსისტული დიალექტიკის ძირითადი დებულება მდგომარეობს იმაში, რომ ბუნებაში ყველა საზღვრები და საზოგადოება პირობითია, მოძრავი, რომ არ არის არც ერთი მოვლენა, რომელსაც არ შეეძლოს განსაზღვრულ პირობებში გადაიქცეს თავის წინააღმდეგობით. ნაციონალური ომი შეიძლება გადაიქცეს იმპერიალისტურ ომად და წინააღმდეგა; მაგრამ მხოლოდ სოფისტს შეუძლია აღმოაჩინოს განსხვავება იმპერიალისტურსა და ნაციონალური ომების შორის იმ საფუძველზე, რომ ერთი შეიძლება გადაიქცეს მეორეთ. დიალექტიკა არა ერთხელ გამხდარა საბერძნეთის ფილოსოფიის ისტორიაში—ხიდათ სოფისტისაკენ. მაგრამ ჩვენ ვრჩებით დიალექტიკებით და ვებრძვით სოფისტებს არა საერთოდ ყოველგვარი შესაძლებელი გაბრაზების უარყოფით, არამედ მოცემულის კონკრეტული ანალიზით მის მდგომარეობასა და განვითარებაში.“*)

პირიქით, ფორმალური ლოგიკის აზროვნება იღებს მხოლოდ ფორმალურ განსაზღვრებს და ხელმძღვანელობს მით, რაც უფრო ჩვეულებრივია, ან უფრო ხშირად გვხვდება თვალში და კმაყოფილდება ამით. თუ ამავე დროს ავიღებთ ორს ან მეტს სხვადასხვა განსაზღვრებას და მათ შეუერთებთ ერთმანეთს სრულებით შემთხვევით.. ჩვენ მივიღებთ ექლექტიკურ განსაზღვრას, რომელნიც მიუთითებენ მხოლოდ საგანის სხვადასხვა მხარეზე. დიალექტიკური ლოგიკა მოითხოვს იმას, რომ ჩვენ უფრო შორს წავიდეთ. რომ ნამდვილათ შევისწავლოთ საგანი, საჭიროა შევისწავლოთ მისი ყოველი მხარე, ყოველი კავშირი და „ურთიერთობა“. ჩვენ ვერასდროს ვერ მივალწევთ ამას სავესებით, მაგრამ ყოველმხრივი შესწავლა დავიცავს ჩვენ შეცდომისაგან და ერთ წერტილზე გაყინვისაგან. ეს ერთი მხრივ. მეორეს მხრივ, დიალექტიკური ლოგიკა მოითხოვს, რომ ავიღოთ საგანი მის განვითარებაში, „თვითმოძრაობაში“ (როგორც ამბობდა ჰეგელი), „ცვლილებაში“. პოლიტიკისა და ეკონომიკის მაგალითზე ეს იმას ნიშნავს, რომ დიალექტიკური ურთიერთობა პოლიტიკისა და ეკონომიკის შორის (რომელსაც ჩვენ მარქსიზმი გვასწავლის), იცვლება ექლექტიკურად. „ეს და ისიც“, „ერთის მხრივაც და მეორეს მხრივაც“—აი ეს არის ექლექტიკა. „დიალექტიკა მოითხოვს ურთიერთობათა ყოველმხრივად შესწავლას მათ კონკრეტულ განვითარებაში, და არა ერთის ან მეორის ნაწილის ამოვლეჯას.“ მესამეს მხრივ, ადამიანის მთელი პრაქტიკა უნდა შევიდეს საგანის სრულ „განსაზღვრაში“, როგორც ქვეყნარტების კრიტიკაც, და როგორც პრაქტიკული განსაზღვრელი საგანის კავში-

რისა იმასთან, თუ რა სჭირდება ადამიანს.*) ცხოვრების, პრაქტიკის თვალსაზრისი უნდა იყოს შემეცნების თეორიის პირველი და ძირითადი თვალსაზრისი. ეს კრიტიკიზმი იმდენათ „განუსაზღვრელია“, რომ არ უნდა მისცეს საშვალეობა ადამიანის ცოდნას გადაიქცეს „აბსოლუტად“ და იმავე დროს იმდენათ „განსაზღვრულია“, რომ შეუძლია დაუნდობელი ბრძოლა აწარმოოს იდეალიზმის ყოველგვარი სახის წინააღმდეგ.

სავსებით ცხადია, რომ საქმე მდგომარეობს ფორმალური ლოგიკის უარყოფაში კი არა, ან და არა მარტო „პრაქტიკის კრიტიკიზმში“, რომლის ქვეყნარტით აზრიც ჩვენ უკვე გამოვარკვეეთ ზევით, არამედ იმ კავშირში, რომელიც არსებობს განსასაზღვრავ საგანსა და იმის შორის, „რაც უნდა ადამიანს“.

რევოლუციონური გამოცდილებით განოყიერებული, ცოცხალი პოლიტიკური ბრძოლით, მასების უშუალო ათვისებით განაყოფიერებული რევოლუციის ალგებრა აყენებს რევოლუციონერის აზროვნებას პრაქტიკული აუცილებლობის წინაშე განსაზღვრის ყოველი ისტორიული, სოციალურ-ეკონომიური, პოლიტიკური საგანი არა მარტო მის მთლიან სახეში, არა მარტო მის კონკრეტულ განვითარებაში. მის კონკრეტულ ადგილში რევოლუციის განვითარების ყველა პირობებს შორის, როგორც ამას ამტკიცებს მარქსიზმის პრაქტიკული თეორიის პირდაპირი გაგება, არამედ იმასთან ცოცხალი და უშუალო დაკავშირებით. რაც სჭირდება ადამიანს. ამას მოითხოვს მარქსიზმის თეორიული პრაქტიკის „სულისკვეთება“, რომლისთვისაც არ არსებობს ცნებათა არავითარი ფეტიშიზმი. მხედველობიდან იმის გაშვება. „რაც სჭირდება ადამიანს“. ეს იყო სწორედ ის, რამაც მარქსი დააძლევს ფეიერბახს: კრიტიკა აღმოჩნდა არასაკმარისი, ვინაიდან შემეცნება არ ემსახურებოდა იმას, რაც სჭირდებოდა ადამიანს. ამიტომ ყოველგვარი, თუ გინდ მეტად სინდისიერი შესწავლა დიალექტიკური ლოგიკისა დარჩება ცარიელი აბსტრაქტული ფორმულა, ყველასათვის გამოუსადეგარი სქემა, რომელიც იდგომება ყველა განსაზღვრულ ისტორიულ პერიოდებზე მაღლა,—თუ ჩვენ მხედველობაში არ მივიღებთ დიალექტიკური ლოგიკის ამ რევოლუციონურ შინაარსს. რადგანაც იგი არის განვითარების ლოგიკა, საგნების კონკრეტულად შედგმის და, მაშასადამე განვითარების განუწყვეტელობის ლოგიკა, იგი ჰქმნის მსჯელობის ისეთ პრინციპებს, რომელსაც საფუძვლად არ უდევს ევოლუციონური აზროვნების კანონების განუწყვეტელი ბატონობა და არც ფორმალურ-ლოგიკური აზროვნების კანონების მუდმივობა და უცვლელობა. როგორ უდგება იგი საგნებს? თუ მხედველობაში მივიღებთ სოციალურ და პოლიტიკურ მოვლენებს, მაშინ, პირველ ყოვლისა, იგი თვითეთლ ცალკე მოვლენაში ეძებს მთელი

*) უნდა აღვნიშნოთ, რომ ლენინი მალე აყენებდა ფორმალურ ლოგიკასაც, შეიძლება მრავალი ათეული მაგალითი მოყვანა იქნას, თუ პოლემიკაში როგორ ანადგურებდა იგი მოწინააღმდეგეების საუბრებს ამ უაზროვნებათა მოსაზრებებს ფორმალურ-ლოგიკური შეცდომების სწორი ანალიზით. მაგალითად: „ლენინის ლოგიკა მეტად ცუდია. სტიქიურ პოლიტიკურ გაფიცვას იგი უპირისპირებს არა გეგმაზღოვნილ პოლიტიკურ გაფიცვას, არამედ გეგმაზღოვნილ მოწვევას, თუგინდ, ბუღიგანის სათაუბროში“. სტიქიურ აჯანყებას უპირისპირებს არა გეგმაზღოვნილ აჯანყებას, არამედ გეგმაზღოვნილ პრაფესიონალურ მუშაობას. და ამიტომ მისი მარქსისტული ანალიზი იმსხრევა კონტრა-რევოლუციის მემშინებურ ბრტყელ აპოთეოზზე.“

პროცესის ბუნებას, რომლის ერთ-ერთ მომენტსაც თვით იგი წარმოადგენს. მეორეს მხრივ, თვითეულ ცალკე მოვლენაში ანგითარებს და ამტკიცებს მთელის ბუნებას იმისათვის, რომ ეს ცალკე მოვლენა გახდეს ადამიანისათვის უახლოესი რგოლი მოვლენათა მიზეზობრივი კავშირის ჯაჭვში. მესამეს მხრივ, არკვევს მთელის უტუქცევითი და მოკიდებულებას, ამ მთელის სივრცეში ყოველმხრივად შესწავლილ ცალკე მოვლენასთან და განსაზღვრავს იმას, რაც სჭირდება ადამიანს. და მეოთხეს მხრივ, შეგნება იმისი, რაც სჭირდება ადამიანს, სხვა სიტყვებით, შეგნების ზრდა ნებას გვაძლევს და მოითხოვს ხელი ჩავსვიდეთ უახლოეს რგოლს, რათა გავლენა მოვახდინოთ მოვლენათა მთელი ისტორიული ჯაჭვის უახლოეს რგოლებზე. ასეთია გარეგანი ლოლიკური გარსი რევოლუციონური მდგომარეობის ლენინისებური ანალიზისა, მაგრამ აქ ეს მხოლოდ გარსია და ამ აზრით იგი აბსტრაქციაა, რომელსაც სინამდვილეში იმ სახით, როგორც აქ ის დავასურათეთ, ვერსად ვერ შეხვდებით. თვით ჩვენი ფორმულიროვაც ძალიან ნაკლებად მოგვგვარებს ლოლიკის ჩვეულებრივად გამართვას. საერთოდ საგნებისადმი ლოლიკურ მიდგომას. მატერიალისტური დიალექტიკა მხოლოდ აბსტრაქციაშია, თეორიულად შეიძლება მოვათავსოთ მეთოდოლოგიის ლოლიკურ სქემაში—ამ სიტყვის ჩვეულებრივი მნიშვნელობით. ამ საკითხს ჩვენ კიდევ დაუბრუნდებით იმის მაგალითზე, თუ როგორი აზრით და როგორ ფორმებში იყენებდა ლენინი დიალექტიკას. პირველ ყოვლისა—სოციალურ და პოლიტიკურ ანალიზებში დიალექტიკური მეთოდის გამოყენების აუცილებლობის შესახებ იგი თვითონ ლაპარაკობდა ძალიან ხშირად და იძლეოდა სახელმძღვანელო შენიშვნებს იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა გამოგვეყენებია დიალექტიკა. იუნიუსის ცნობილი წიგნის შესახებ იგი სწერს: „როდესაც იუნიუსი ამბობს, რომ კლასიური ბრძოლა არის საუკეთესო საშვალეა თავდასხმის წინააღმდეგ, მან ამით მარქსის დიალექტიკა გამოიყენა მხოლოდ სანახევროდ, გადასდგა ერთი ნაბიჯი სწორი გზით, მაგრამ მაშინვე გადუხვია მას. მარქსის დიალექტიკა მოითხოვს ყოველი ისტორიული მდგომარეობის კონკრეტულ ანალიზს. რომ კლასიური ბრძოლა საუკეთესო საშვალეა თავდასხმის წინააღმდეგ — ეს სწორია ბურჟუაზიის მიმართაც, რომელიც ამბობს ფეოდალიზმს და პროლეტარიატის მიმართაც, რომელიც ამბობს ბურჟუაზიას. და სწორედ იმიტომ, რომ იგი სწორია ყოველგვარი კლასიური ჩაგვრის მიმართ, იგი მეტად ზოგადია და ამიტომ არ არის საკმარისი ამა თუ იმ განსაკუთრებული შემთხვევის მიმართ“. მისანიკოვისათვის გაგზავნილ წერილში იგი სწერს: „წერილის დასაწყისში თქვენ სწორად იყენებთ დიალექტიკას. ვისაც არ ესმის ლოზუნგი სამოქალაქო ომის სამოქალაქო მშვიდობიანობად შეცვლისა იგი სასაცილოა, თუ მეტი არა... მაგრამ მაკვირებს ის, რომ თქვენ სრულებით დაივიწყეთ დასაწყისში თქვენ მიერ სწორად გამოყენებული დიალექტიკა დასკვნების გამოყენების დროს“. გადავხედოთ, თუ როგორ იყენებს თვითონ იგი დიალექტიკას. აი რამდენიმე შემთხვევა.

როდესაც 1905 წ. მარტში ლენინი ეკამათებოდა ოპორტიუნისტებს, რევოლუციონურ ბურჟუაზიულ მთავრობაში სოციალ-დემოკრატების მონაწილეობის იდეის მოწინააღმდეგეთ, მოყავდა რა ის აზრი, რომ დროებით რევოლუციონურ მთავრობაში მონაწილეობის მიღება

ჯორესიზმია, ე. ი. პროლეტარიატის ინტერესების შეუწყნებელი ლალატი, — იგი შენიშნავდა: „ასეთი მსჯელობა არა ნაკლებ შემცდარია“. იგი გვიჩვენებს იმას, რომ მისმა ავტორებმა კარგად დაიმახსოვრეს რევოლუციები, მაგრამ ვერ გაიგეს მათი შინაარსი; გაუზიარებიათ ზოგიერთი ანტიეპროგრესული სიტყვები, მაგრამ არ ჩაუკვირდნენ მათ და ამიტომ სრულებით ყალბათ იყენებენ მათ. მათ შეუთვისებიათ ასოები და არა სული საერთაშორისო რევოლუციონური სოციალ-დემოკრატის უკანასკნელი გაკვეთილებისა, ვისაც სურს დიალექტიურ-მატერიალისტური თვალსაზრისით შეაფასოს ჯორესიზმი, მან მკაცრად უნდა გამოჰყოს სუბიექტიური მოტივები და ობიექტიური ისტორიული პირობები. სუბიექტიურად ჯორესს სურდა ესხნა რესპუბლიკა, როდესაც იგი უკავშირდებოდა ბურჟუაზიულ დემოკრატას. ობიექტიური პირობები ამ „კლასათვის“ მდგომარეობდა იმაში, რომ რესპუბლიკა საფრანგეთში უკვე ფაქტი იყო და არავითარი საფრთხე მას არ მოელოდა; რომ მუშათა კლასს ჰქონდა სრული შესაძლებლობა განემტკიცებია დამოუკიდებელი კლასიური პოლიტიკური ორგანიზაცია და იგი საკმარისად ვერ სარგებლობდა ამ შესაძლებლობით.“*)

წიგნში „ორი ტაქტიკა“ არის ერთი თავი შემდეგი სათაურით: „საიდან მოელის პროლეტარიატს საფრთხე აღმოჩნდეს ხელმეფეკრული არათანდათანობითი ბურჟუაზიასთან ბრძოლაში? ამ თავს იგი იწყებს კატეგორია — „ბურჟუაზიული რევოლუცია“-ს ანალიზით. ეს ანალიზი არის შესანიშნავი მაგალითი დიალექტიურ-ლოლიკური სილოგიზმისა, რომელიც მრავლად არის გაბნეული მთელ მის ნაწერებში. სრულიად შეუძლებელია დაწვრილებით გადმოცემა ე. ი. ლენინის მთელი მსჯელობისა: ამისათვის საჭირო იქნებოდა მთელი მ გვერდის ამოწერა. მისი მთავარი აზრი შეიძლება შემდეგნაირად დავასურათოთ. სოციალისტ-რევოლუციონერებს არ შეუძლიათ გაიგონ 1905 წლის რუსეთის რევოლუციის ბურჟუაზიული ხასიათი, იმიტომ, რომ მათ არ იციან სავაჭრო და კაპიტალისტური წარმოების კანონების ანბანი, აქედან გამომდინარეობს აუცილებლობა ამ რევოლუციის ბურჟუაზიულობის დასაბუთებისა. მაგრამ ბურჟუაზიული რევოლუცია აძლევს რა იმას, რაც საჭიროა ბურჟუაზიისათვის, შეიძლება და უნდა მიმდინარეობდეს გლეხისა და მუშისათვის გამოსადეგ ფორმაში, ხოლო რუსეთში, სადაც მუშადა კლასი იტანჯება არა იმდენათ კაპიტალიზმისაგან, რამდენათაც კაპიტალიზმის არა სათანადო განვითარებისაგან, ბურჟუაზიული რევოლუცია მეტად გამოსადეგი არის პროლეტარიატისათვის. რაც უფრო სრული და პირდაპირი, რაც უფრო ზედმიწევნითი იქნება ბურჟუაზიული რევოლუცია, მით უფრო უზრუნველყოფილი იქნება პროლეტარიატის ბრძოლა ბურჟუაზიასთან სოციალიზმის დასამყარებლად. მხოლოდ იმათ, ვინც არ იცის მეცნიერული სოციალიზმის ანბანი, ასეთი დასკვნა მოეჩვენებათ უცნაურობათ, „პარადოქსალურად“. ამავე დროს კი მუშებს მით უფრო გაუადვილებათ... „გადიკიდონ თოფი ერთი მხრიდან მეორეზე“, ე. ი. მიმართონ ის იარაღი თვით ბურჟუაზიის წინააღმდეგ, რომლითაც მათ შეიარაღდნენ ბურჟუაზიული რევოლუცია, ის თავისუფლება, რომელსაც იგი მათ მისცემს. „ჩვენში ბურჟუაზიული რევოლუციის გამარჯვება, როგორც ბურჟუაზიის გამარჯვება-

*) იხ. კრებული „ბოლშევიზმის ტაქტიკა“ გვ. 20 და 55.

ბა — შეუძლებელია. ეს შეიძლება პარადოქსალურად ეჩვენოს, მაგრამ ეს ფაქტია. გლეხური მოსახლეობის უმეტესობა, მისი საშინელი დამონაწევება ბატონ-ყმური (სანახევროდ) მსხვილი მიწათმფლობელობით, უკვე სოციალისტურ პარტიაში ჩამოყალიბებული პროლეტარიატის ძალა და შეგნება — ყოველივე ეს ჩვენ ბურჟუაზიულ რევოლუციას განსაკუთრებულ ხასიათს აძლევს. აქ ბურჟუაზია, რომელიც დაიპყრობს ხელისუფლებას და იღებს მოქმედების ასპარეზს, — თვით ითხოვს თავის სამარცხს.

როდესაც იწყებოდა კონსტიტუციონალიზმის ეპოქა, იგი მთელი თავისი, შეუბრალებლობით ამჟღავნებდა კონსტიტუციის ილიუზიებს. მისი სიტყვით მენშევიკებს „ყოველთვის ეჩვენებოდათ, რომ ბრძოლა კონსტიტუციონური ილიუზიების წინააღმდეგ მაშინ, როდესაც ისახებოდა კონსტიტუციონალიზმი, არის უაზრობა და სისულელე“. მენშევიკებმა შეწყვეს ეს საკითხი „კეთილშობილი მითითებით უბრალო ფხიზელ აზრზე“. ფაქტურად ასეთი შეწყვენა მდგომარეობა იმაში, რომ მათ შესცვალეს „ჩვენი რევოლუციის მიერ განვლილი გზის კონკრეტული საფეხურები, საერთოდ ჩვენი რევოლუციის მთელი წარსულის და მომავლის დასახვით, როგორც ისეთი რევოლუციისა, რომელსაც უნდა დაემკვიდრებია კონსტიტუციონალიზმი. ეს არის ნიმუში დიალექტიური მატერიალიზმის მეოთხედის დარღვევისა“, — დაასკვნის ლენინი.

აი მარქსისტული დიალექტიკის გამოყენების სამი მაგალითი. სამივე შემთხვევაში ერთი პრინციპია: აიღე ერთეულებრივი საგანი მთელ მის მთლიან და კონკრეტულ შინაარსში, მის წარმომშობ ყველა პირობებთან დაკავშირებით, ამ მოვლენათა ისტორიულ და ეკონომიურ განსაკუთრებულ თვისებებთან დაკავშირებით. და ყველა ამ სამ შემთხვევაში, ეს საერთო დიალექტიური პრინციპი ერთი, — ჩვენთვის ძნელად ანგარიშში მისაღებ, — მომენტში გადადის პრაქტიკაში, ისე, რომ ჩვენ ვერ ვამჩნევთ, იღებს რა იგი თავის გამოსავალ წერტილად თეორიულ დიალექტიკას, — თუ როგორ შევდივართ პრაქტიკის სფეროში, რეალურ ინტერესებისა და პოლიტიკური პარტიების ბრძოლაში. და ეს სამი შემთხვევა, დიალექტიკის ეს პრაქტიკული „აღმოცენება“ აშკარადდება სამ შესაძლებელ ფორმაში: პირველ შემთხვევაში დასკვნა მდგომარეობს იმაში, რაც ჩვენ ახ უნდა გავაკეთოთ და იგი დასაბუთდება, თუ გნებავთ, ჟოჯისიზმის „ყალბი პრაქტიკიზმის“ დამტკიცებით, — „ყალბის“ იმ წინააღმდეგობის გამო, რომელიც არსებობს მის სუბიექტიურ მოტივებსა და ობიექტიურ ისტორიულ პირობებს შორის. მეორე შემთხვევაში ჩვენს წინაშე აშკარადდება იმ განვითარებული ისტორიული მოძრაობის დიალექტიური ბუნების ანალიზის წყალობით, რომელიც აძლევს ბურჟუაზიას „სისხლსა და ხორცს“, მასში პროლეტარიატის მონაწილეობის აუცილებლობა, რომელიც უნდა დაეხმაროს ბურჟუაზიას და დაამთავროს ბურჟუაზიული რევოლუცია, რომ შემდეგ ებრძოლოს ბურჟუაზიას. მესამე მაგალითი თითქოს უპირისპირდება მეორეს. თუ მეორე შემთხვევაში ჯერ კიდევ ახ არის დამტკიცებული „თეზისი“ და პროლეტარიატმა აქტიურად უნდა იბრძოლოს ამ „თეზისისათვის“, რათა შემდეგ გაილაშქროს მის წინააღმდეგ, სამაგიეროდ, მესამე შემთხვევაში ეს „თეზისი“ გამარჯვებულია, ხოლო

პროლეტარიატი „წინასწარ“ ილაშქრებს მის წინააღმდეგ, რათა დაამკვიდროს სოციალიზმის დიადი „ანტითეზისი“. საერთოდ აქ აზარფერ შუაშია „ფხიზელი მოსაზრება“: მისთვის „ბრძოლა კონსტიტუციონალური ილიუზიების წინააღმდეგ კონსტიტუციონალიზმის ჩასახვის ეპოქაში არის უაზრობა „პარადოქსალობა და სისულელე“.

ეხლა დაუბრუნდეთ მატერიალისტური დიალექტიკის ლოლიკური პრობლემების ფორმულიროვკას. საესეებით ცხადია, რომ ის მაგალითები, რომელნიც ჩვენ მოვიყვანეთ რევოლუციის დიალექტიკური ლოლიკის ილიუზტრაციისათვის და რომელნიც მეტად მცირეა იმასთან შედარებით, რაც შეიძლება მოენახოთ ჩვენი ხელმძღვანელი-მეთაურის იდეურ მემკვიდრეობაში, — ამართლებენ ჩვენს უკანასკნელ მოსაზრებას, ჩვენს უკანასკნელ დასკვნას ყოველივე ზემო ნათქვამიდან: დიალექტიკური ლოლიკა არ თავსდება მეთოდოლოგიის ლოლიკურ ჩარჩოებში, მუდმივ გვითრევს პრაქტიკაში, მიგვაქანებს რეალურ „დასკვნებისაკენ“ მოქმედების ფორმებში, და ახ თეორიულ და საერთო მსჯელობისაკენ პრაქტიკული გამოცდილების გაკვეთილების შესახებ. სისწორით გამოყენებული დიალექტიკის ეს თავისებური ხასიათი გამოიხატება, და მარქსიზმის თვალსაზრისით არ შეიძლება არ გამოიხატოს, თეორიის სფეროშიც. სწორედ სინამდვილეში დიალექტიკური ლოლიკა მკვლევარის შეუმჩნევლად გადადის ან პოლიტიკაში, ან ტაქტიკის თეორიაში, ან ეკონომიკაში, ან სოციოლოგიაში იმისდა მიხედვით, თუ რომელ სფეროში იყენებენ მას. „მარქსის და ენგელსის თვალსაზრისით, — ამბობს ლენინი, — ფილოსოფიას ცალკე დამოუკიდებელ არსებობის არავითარი უფლება არა აქვს და მისი მასალა ნაწილდება დადებითი მეცნიერების სხვადასხვა დარგებს შორის.“ ეს შეეხება ძველ მეტაფიზიკურ ფილოსოფიას იმ აზრით, რომ მას არა აქვს დამოუკიდებელი საგანი, ხოლო ის საგნები, რომელსაც იგი იკვლევს უნდა შევიცნოთ მეცნიერული გზით, ე.ი. იმ მეთოდით, რომელიც მას არა აქვს და რომელსაც იგი ებრძვის. დიალექტიკური მატერიალიზმი, როგორც მარქსიზმის ფილოსოფია, არ არის სისტემა, არამედ იგი მეთოდია, და ამ აზრით, რასაკვირველია, მას არა აქვს დამოუკიდებელი არსებობა, როგორც „ბერკეტს“, მაგრამ იგი საფუძვლად უდევს მთელი ბუნების, კაცობრიობის მთელი შემეცნების განვითარებას, საფუძვლად უდევს ადამიანის მთელ მოღვაწეობას, როგორც ამა თუ იმ კლასის წევრისა ამა თუ იმ ისტორიულ მოვლენათა მონაწილისა. და თვითთელი ჩვენგანის შესახებ, რომელნიც ისტორიულ მოვლენათა მონაწილენი ვართ, უნდა იყოს კეშმარიტება ის, რაც ლენინმა სთქვა მარქსის შესახებ მისგან კომუნის შეფასების გამო და რაც ყველაზე მეტად სწორია თვით ლენინის შესახებ: სახელდობრ ის, რომ მარქსმა უკუ აგდო „იმ მწერლუკების სიბრძნე, რომელთაც ეშინოდათ განეხილათ რევოლუციონური ბრძოლის უმაღლესი ფორმების ტენიკა.“ ამისათვის უნდა ვისწავლოთ იმ დიალექტიკური-მატერიალისტური აზრით, როგორშიდაც ამ სიტყვას ხმარობს ლენინი. ხოლო იმისათვის, რომ ვისწავლოთ მატერიალისტური დიალექტიკა, ე.ი. სხვა სიტყვებით, რომ ვიყოთ დიალექტიკი ლოლიკოსები, საჭიროა ვიყოთ უფრო მეტი ვინემ დიალექტიკი ლოლიკოსი! ამისათვის — საჭიროა ვისურვოთ და შეგვეძლოს ვიყოთ მეტი, ვინემ ლოლიკოსი?

კაკი-ეწრელი

პირველი მაისი.

I. ვითომ პროლოგი.

მომეცით:

კალმად ქარიშხალი და
მელნად სისხლი.

მომეცით:

გული თეთრ ფუცლებათ
ფერ გადასული.

მომეცით:

სხივი, — რომ დავსერო მთის მკერდზე
ნისლი.

გავალო კაზი

ისტორიით გადააზრული.

მინდა დავსწერო რეფერატი.

თემა: — „მაისის“

გეგმა:

პირველი ამღერება.

ბრძოლა.

ზეიმი.

ვამბობ: სიტყვები უნახესი

და საკმარისი, — ველარ დავსწვდით.

ვერ ჩავაცვი რითმებს შლეიფი.

მსურს ასოებათ; —

პროცესიის ფერადი ზოლი.

წითელი დროშა; —

გამონაკვთულ ლექსის რკალებათ!

სიტყვათ; —

ყუმბარა მტრის ბანაკში გადანასროლი.

შავი ყორნები, — წითელ ტექსტში;

შავ წერტილებათ.

II. პირველი ამღერება.

ნაძალადევი.

დაფერდილი ქედი, — ელაში.

მკერდ გახსნილ ველზე;

მზის სხივების ცეკვა

ხანჯლებით.

ხუკუკ მინდორზე გადაღვრილი

მწვანე მელანი,

დატრეცილ ნისლში;

ფიგურები შემკრთალ თვალებით.

ნაძალადევი.

დაფერდილი ქედი, — ელაში.

ქალაქის გარედ პროცესია —

განმარტოებით!

ზეიმი.

ლხენა.

ამღერების გიჟური წამი.

მშრომელთა რაზმი

ვარდის ფერი ბაირალებით.

დღესასწაული მაისობის

სამარადისოდ.

პირველი სიტყვა, —

გულის წყრომით გადმოხეთქილი.

თქმული მუშისგან, —

მუშის ბედზე.

საბედისწეროდ! —

ვით გრგვინვა ზეცის —

შორეული...

ვით

ქარტახილი.

ქართული სუფრა.

აკინძული მრავალკამიერ!

მარსელიოზის

ამღერება

თავ დავიწყებით!

და

მთის ფერდობზე

წითელ დროშის

ფრიალთან ერთად; —

პირველ მაისის სადღეგრძელო —

ჯიხვის

ყანწებით!...

III. ბრძოლა.

ტფილისის სიცოცხლე აქანავებს

ჩვეულებრივად.

მთვრალი ტრამვაი,

ველარ მიჰყავს
გაოფლილ ვატმანს!
ბაზრის ხმაურში;
დასეირნობს
კინტო განივრად;
ბითურობს,
ანგლობს,
მამაძაღლობს, და
იშკილს არტყამს!
ბალი
ჩურჩულით ანიაგებს
ლამის ლეგენდებს!
ჯაშუშები
გამსკდარ თვალებს
გამვლელს აყოლებს.
ო! თვითმპყრობელის
ყბა დამძვრალი,
ბებერი ჩექმა,
მაღავს
ტფილისის; დაჩირქებულ ფეხის
მაზოლებს.
ვილაკ სტირის
საქართველოს
მკედარ ნილაბიდან!—
დათენთილ მკლავებს.
აცახცახებს.
მას უნდა ზველა!
უცებ ხმაური.
ხალხი მოსკდა,
ხალხი გაგიჟდა!
და
წითელ დროშას
თან ამოჰყვა მხნედ
არაქელა.
სროლა.
მუშები.
იერიში, და
შეტაკება!
ხალხი.
დაკრილნი, და
მუქარა პირალესილი.
მშრომელთ გამოსვლის,
ხალხის ნების,
ხმალით აღება.
წითელი დროშა—ცხელი ტყვიით
მკერდ დასერილი.
გმირული სისხლი. დაღუპულთა
ქუჩამ ასრუტა!
მაგრამ ვერ ჩაჰკლა ხალხის გულში
ბრძოლის
ხალისი!
და ისტორიის ფურცლებს
წითლად
გადაებეჭდა
ეს
სისხლიანი პროცესია.
სისხლის „მაისი“

IV. ზეიში.

ქალაქის მკერდზე
მზის ღიმილი
გადაიღვარა...
და
დაიფერფლა, ნისლის ფერი—
ლამის სინაზე.
ტუჩებზე
ღიმი, საოცნებოდ გადაიფარა.
შეირბა ტანი;
ყვავილებით,
ვარდებით საესე.
დროშებს—
ალისფერს
შენობები იბნევენ
გულზე.
ქუჩებს ამძიმებს
პროცესიის უწყვეტი
ზოლი.
ირხევა ლექსით მოგონება:
ბრძოლის წარსულზე.
აფეთქდა
სიტყვა ტრიბუნიდან
გადმონასროლი!
მო,—ამხანაგო!
გადავკოცნოთ.
მომეცი ხელი.
დღეს
ჩვენი დღეა: სანეტარო
„მუშის მაისი“
და
თუ ის ჩუმად
გვამღერებდა მრავალი წელი:
დღეს ზეიშია.
გაასკეცდა
მღერის ხალისი.
ასწიეთ მაღლა,
ბრძოლის დროშა, დროშა
წითელი!
გახსოვდეთ:
ცეცხლის საუკუნის
ფოლადის ფიცი!
და კიდევ
ბრძოლა!
იერიში უკანასკნელი.
უნდა ამღერდეს
შრომის ხმებზე
გლობუსი მიწის....

V. და ეპილოგი.

მე მსურდა:
კალმად ქარიშხალი, და
მელნად სისხლი.
ამბად:
გმირობა, მიწის გულზე
სისხლით წერილი.
მე მსურდა:

ფანქრით დამეხატა
 რაც ყველამ იცით;
 გულ მკერდი მუშის
 ბრძოლის ცეცხლით
 გადასერილი.
 მომცა ცხოვრებამ დასაწერად:
 თემა—„მაისი“
 გეგმა:
 პირველი ამღერება.
 ბრძოლა. ზეიმი.
 ვამბობ:
 სიტყვები უნაზესი,
 და საკმარისი,—
 ველარ დავსწყვიტე:

ვერ ჩავაცვი რითმებს შლეიფი.
 ო, უნდა ვიყო
 სიტყვის მეფე
 ალბად ლევ ტროცკი,—
 რომ პირველ მაისს
 მეც ვესროლო
 სიტყვის ყუმბარა!
 ეხლა კი მკითხველს
 მწამს
 წავართვი ნეტარი
 დროც კი,—და
 ჩემი ლექსი
 აზუზუნდა
 ვით უზუნდარა.

კაკი-მწერელი.

უსათაურო

ქუჩებს ჩურჩულმა
 აუჩუხჩუხა
 ცნობის მოყვარე, მჩქეფარე, სისხლი.
 — „გვესტუმრა ტროცკი“
 — „გვესტუმრა ტროცკი“
 ამბით ნაკოცნი
 გატყდა ღიმილი...
 ქარხნის კედლები შემოირბინა,—
 ცეცხლში აენთო
 წითელ ნაკვერცხლად.
 მანქანამ გულში დაუთმო
 ბინა და—
 ქარხნის ნერვებს გადასცა
 მკვირცხლად.
 ვინ გადმოისვრის სიტყვებს კაჟიანს,
 ვინ ხატავს სურათს
 ცეცხლის ფანქარით?! —
 ვინ გადალახავს
 უფსკრულს ლამიანს?
 თუ არა ტროცკი, გიგანტურ ძალით!
 ვინ დაბოპოქრობს
 მასების გულში,
 ბრძოლის წყურვილით,
 ბრძოლის სიმღერით!?
 თუ არა ტროცკი,
 თუ არა ტროცკი!
 ტროცკი მოხეტქილ სიტყვის ჩანჩქერით
 მან ხომ
 ტფილისსაც გზა გაუნათა...
 და ვით
 ჩვენს გულში ბრძოლის ხალისი,—
 დარჩება ალბად
 ძვირფას სურათად:
 ტფილისში ტროცკი,—ტროცკში ტფილისი.
 ჩვენ სიყვარულში

კიდევ შორიდან
 ღვიოდა
 ცეცხლად, სახე მოსკოვის!
 კრემლი,—
 ტფილისი
 არის ორი და
 და აწ შორსაა ლანდი მოსკოვის!
 ტფილისი
 არი სახე ქართული
 არ იავლის
 ბრძოლის შიშიან წამებს!
 იწამებს მუდამ ერთხელ ნაწამებს;
 „მიჯაჭველ მიწას
 დაუჭრის ჯაჭვებს!..“
 მოსკოვი:
 ქვეყნის წითელი გული.
 მოსკოვი:
 ქვეყნის მძლე მაჯის ცემა!
 მოსკოვი:
 ცეცხლი, რწმენა ალური.
 მოსკოვი:
 მიწის ახლად გაგება...
 იმღერეთ:
 შრომის ახალ ჰანგებზე.
 იმღერეთ:
 ბრძოლის სიმღერა ტროცკის.
 მიწის უტებ კავშირზე იწამეთ:
 იმღერეთ:
 სხივი,—კომუნარტ კოშკის.
 და მეც პოეტი
 (ასე მგონია)
 ჩავაცმევ მიწას ლექსების სამოსს!
 და თუ ვერ შევქმნი
 დიდ სიმფონიას
 დავუკრავ მაინც დორემიფასოლს...

კალე ფეოდოსიოვილი.

საპირველმართ მთხედვება

მოქალაქენო! მოიხადეთ ყველამ ქულები, თაყვანი ეცით პირველ მაისს ცეცხლის ფრთებიანს; დინამიტით ფეთქენ ყველგან შრომის გულები, ძველი კერპები მებრძოლთ ხმაზე სულ ფითრებიან.

დღეს ალტაცებით ეგებება დიდ პირველ მაისს ახალი ქვეყნის დიდა ბოძი—შრომის არმია; ქარხნის საყვირი შრომის ლაშქარს უღვიძებს ხალისს, მაისის მზე—ტყევიდან ხსნის ვარსკლავია.

მუსიკა! გრძნობით დაუკარი დღეს ბრძოლის მარში, თქვენ, მომღერლებო შემოსახეთ ჰიმნი მაისის დე, ამ მაისის სიდიადეს გრძნობდეს თვით ბავში დე, აბობოქრდეს ყველაფერი ვით ტალღები ზღვის.

ორატორებო! გაგვაგონეთ თქვენი ძახილი პირველ მაისი—ეს დღე თქვენთვის ხომ ძვირფასია; შრომის შვილებო! ასწით მალა ბასრი მახვილი ცეცხლში გახვით დედამიწა... ველურ აზია.

თქვენ პოეტებო! ვინც კი ეტრფით ქარხანას, ქუჩას ჩვენ ძვირფას მაისს შესთავაზეთ დღეს სონეტები; და დაურიგეთ ბობოქარ ხალხს თქვენგან საჩუქრად მაშვრალთა სისხლით შეღებილი ტურფა ლენტები.

მსახიობებო! თქვენც დაუთმეთ დღეს მაისს სცენა და შრომის ლაშქარს დაანახეთ მაისის ხახე დე, ყველამ ნახოს ბობოქარი ტალღათა დენა თუ რა რიგ ამსხვრევს ძველ ქვეყანას, მტარვალთ სასახლეს.

მთელი მსოფლიო ეგებება დღეს პირველ მაისს: ეს-ეს-ეს-ერე, საფრანგეთი და თვით ჩინეთიც; დღეს გაიგონებთ მსოფლიოში მშრომელთა ძახილს: „უნდა დაინგრეს ძველი კერპი, დღეს ჩვენ ვართ ღმერთი“.

მოქალაქენო! მოიხადეთ ყველამ ქულები, თაყვანი ეცით პირველ მაისს ცეცხლის ფრთებიანს; დინამიტით ფეთქენ ყველგან შრომის გულები, ძველი კერპები ბრძოლის გზაზე სულ ფითრებიან.

მ. პროტუსევიჩი და ი. საბლინი

მრბუს ჯა კომპანიის საქმე (რომანი*)

(გაგრძელება).

მოკლე შინაარსი წინამდებელ თავებისა.

მოსკოვში, სტოლენიკოვის შესახვევში, აპატიმრებენ მოქალაქე ერბეს; მას უნახეს ბიღონები დატენილი დინამიტით და ალჯრედოლოთი. ერბემ დაპატიმრების დროს თავი მოიკლა. დიდი ხნის ფიქრის შემდეგ, გამოძიებელი კოსტინი ახერხებს შიფრის ნაწილის ამოკითხვას, ეს იყო შიფრი ორნარი მნიშვნელობისა. კოსტინისთვის ნათელი გახდა, რომ ძაფი გაბმული იყო ნაპირებიდან ანდრეი სომოვი და სერგეი სტრელეცკი იგზავნებიან გამოძიებლის მიერ ბათონ-ნოვოროსიიდან, სერგეის მეგობრის, ვანია კლიაჩკოს და საეჭვო ბერძნის დახმარებით ახერხებენ ბათონში წასვლას. ისინი მიდიან, როგორც ელინთა საზოგადოების წარმომადგენლები გადმოხვეწილ ბერძნების ევაკუაციის ჩასატარებლათ.

გზაზე მათ შეხვდებოთ ინგლისის ნაღმოსანი. ინგლისელები ათვლიდნენ გემს. ანდრეი და სერგეი, თვითოეული თავისებურად ატყუილებს ინგლისელებს, თავისი მოხერხებით. ცოტა ხნის შემდეგ აღმოაჩინეს ფოთის ნაპირების მაგიერ პილენკოვოს ნაპირი, სადაც იყვნენ თათრები და მოკავშირეები. ისინი ახერხებენ გაქცევას. კაპიტანი, რომელსაც კინაღამ ესროლა სერგეიმ არკვევს შეცდომას—როკინის ჯაჭვებმა გადმოხარა პრიმიტიული კომპასის ისარი. ფოთში გადმოხატომის დროს სერგეის შეივნობს თეთრი ოფიცერი და აპატიმრებს. ანდრეი აწინებს ბერძნებს და ისინი ნაცნობობის და ქრთამის საშუალებით ანთავისუფლებენ სერგეის, ანდრეი მიდის ბათონში. სერგეი რჩება ფოთში მოხერხებულ შემთხვევამდე სალამოსთვის სერგეი ახერხებს კანტროლის მოტყუებას, ტფილისში მოხვედრას. ვაგონში სერგეი მეზობლებმა იცქენს. ტფილისში ჩასვლისას სერგეი ბოქსის საშუალებით ახერხებს არა სასიამოვნო მეზობლებისაგან თავის დაღწევას და გაიქცევა ავტომობილით.

IV. გაქცევა დაბრკოლებებით

ახალგაზრდამ ინგლისურ ფორმაში, რომელიც თვალყურს ადევნებდა გაქცევის სურათს, თვალები მიაშტერა მოულოდნელ მგზავრს და წავიდა მთელი სისწრაფით.

მაქანა ღრიალით მიქროდა ტფილისის ვიწრო ქუჩებზე. უსწრებდა ტრამვაის, ცხენებს და ვიზებს დატვირთულს ნახშირით. ვერის დაღმართზე მოტორი შედგა და მოფერმა გადასწია ოწინარი.

—სად გაეჩერდით?—გაიფიქრა სერგეიმ,—აგრე, მოხედვასაც ვერ მოვასწრებ, რომ ეს განსაკუთრებულ რაზმთან მიმიყვანს.

—აბა!—შეუყვირა სერგეიმ,—შეჩერდი, მე მხოლოდ! შოფერმა მოიხედა.

—თქვენ ნუ შეწუხდებით ამხანაგო, მე „თქვენი“ ვარ.

—რას ბოდავ, „ჩვენი“ გაუჩქარე გელაპარაკებიან, თორემ ხომ ხედავ!

შოფერი ისევ შემობრუნდა—მის ფართე სახეს ღიმილი გადაეკრა.

—კარგი, კარგი, უფრო ჩქარა შეუძლებელია. როგორ არის ამხანაგი კლიაჩკო.

—ვინ კლიაჩკო, რას როტავ...—სერგეიმ გულში სიცივე იგრძნო.

—ფოლაქებზე მაინც გადაგეკრათ რაიმე. პიდეაკით გიცნობთ ყველა.

სერგეიმ ძალაუბნებუად დაიხედა პიდეაქზე. ასეთი უმსგავსო რამ, როგორიც ეს ხის ფოლაქები იყო მას თავის სიცოცხლეში არ ენახა... მაგრამ შოფერი... კლიაჩკო ფოლაქები...

—უნდა გადააქროთ, ამხანაგო. ძლიერ ემჩნევა. მე მაშინ ადგილზევე ვაქებდები,—განაგრძო შოფერმა ეშმაკური ღიმილით.

ისინი მიდიოდნენ გაჩირალდებულ გოლოვინის პროსპექტზე.

*) გაგრძელება იხ. „ახალგაზრდა ლენინელი“ № 3 (22).

— სად მიმყევართ? — კითხა სერგეიმ, რომელსაც ჯერ კიდევ ვერაფერი გაერკვია.

ჩემთან სახლში. თქვენ ხომ უნდა მოეწყოთ.

შეუხვეის კუთხეში და უეცრად თავი ამოყვეს ვიწრო, მეტად ბნელ შესახვევში. ავტომობილი გაჩერდა.

— მე აქ ვცხოვრობ, მაგრამ ჩემთან არიან სხვებიც — წინასწარ უთხრა შოფერმა. — თანამცხოვრები უთუოდ ჯერ არ მოსულა სახლში. ხომ ხედავთ — ელაპარაკებოდა სერგეის ახალი ნაცნობი. პატარა სხვადასხვა იარაღებით სავსე ოთახში შესვლის დროს. — მე ვიდექი სადგურთან, როდესაც გავიგონე, რომ მოსდევინ ვიღაც ბოლშევიკს. მე იმ წამს მოვმართე მანქანა. თქვენ მორბოდით ყველაზე წინ. თქვენი კოსტიუმი, მეც ასეთივე მომცა კლიაჩკომ. სერგეიმ გამომცდელი თვალებით გადახედა პატარა. ტანად მოსაუბრეს, უეცრად მოავლონდა:

— დეჟ-დეისტუს იცნობთ?

— ვიცნობ.

რომელი გემით მოდიოდით ნოვოროსისკიდან?

— „ეკატერინა“-თი სამ ანძიანით.

— ქართველ მისიასთან ერთად?

— დიაღ.

— საშა სტუკოვი?

— სახელდობრ.

სერგეიმ შეინახა რევოლვერი.

— მე უნდა წავიდე ბათომში. ამხანაგო, და რაც შეიძლება მალე.

სტუკოვი დაფიქრა.

— ხვალ დილით მე მივდივარ იქეთ ჩემი მანქანით, ბაქანიან ვაგონზე. მიწვევენ კუკ-კოლისის*) შტაბში. მაგრამ მე უნდა წამყვეს თანაშემწე სამსახურით, ყოფილი პორუჩიკი, ჩემი თანამცხოვრები...

არ შეიძლება რომ მე ვიქნე მის მაგიერ...

— შეძლებით შეიძლება, მაგრამ მე წავიხდენ ჩემს კარიერას, ეს კი არ ვარგა.

არ შეიძლება რომ ის ავად გახდეს?

კარებზე დააკაკუნეს.

— დაწეკით. ძილი მოივონეთ.

სერგეი სწრაფად დაწვა ლოგინში, წამოიხურა საბანი თავზე.

— ჩუმაღ, ნუ ხმაურობთ. ეს ჩემი მეგობარია. სძინავს, ნამგზავრია. თქვენ იცით, ხვალ ჩვენ ბათომში უნდა წავიდეთ. ერთი ჩავასხათ. მე ძალიან მიხარია. მომბეზრა და საოცრად ტფილისი.

წავიდნენ.

სერგეიმ ჩაქეტა ოთახი, დაწვა და იმწამსვე დაიძინა.

სტუკოვი დაბრუნდა გვიან. მან მისი გამბედავი თანაშემწე თითქმის ხელით მოიყვანა და ფრთხილად დააწვინა ლოგინში. შემდეგ გამოიღო ლოგინქვეშიდან ყუთი, ამოიღო რეზინის ჩანთა და კიქაში რაღაც ფხვნილი ჩაყარა, დაასხა წყალი და დააღვინა თავის თანამცხოვრებს.

— აი, აწი იძინებს ოც საათს მაინც. მას დაუტოვეთ ლანძღვის წერტილს, რომ წამოვიდეს ხვალვე. წავიდეთ. აი თქვენ ფორმა გადაიცვით. ინგლისელები წინდახედულები არიან ორ-ორ ტანთსაცმელს ერთად იძლევიან.

სერგეიმ ტანთსაცმელი გამოიკვალა და ორივენი ერთად გამოვიდნენ.

V. ბათომის არალეგალობა.

თხელი ბაბუფურის ამოსროლით, ღელავდა ზღვა. ანდახე მიყრდნობილ კაპიტანს ეძინა. ბერძნები შეგროვლიყვენენ ჯგუფ-ჯგუფათ და ხმა-მალა ლაპარაკობდნენ.

ანდრეი ეპვით ადევნებდა მათ თვალ-ყურს და არ მოსწონდა ერთი კოპწია ახალგაზრდა ბერძენი. რამოდენიმე სიტყვა დაიკვირა ანდრეიმ, და ის მიხვდა რომ საუბარი ეხებოდა მას. პატმანიდი მიუახლოვდა ანდრეის — როდესაც ბათომში მივალთ მკითხავენ ვინაობას: თქვენ ეტყევი, რომ ჩემი ბიძაშვილი ხართ... ჩვენ კი ყველა დავიმოწმებთ.

— კარგი.

— სამი საათის შემდეგ ჩვენ ბათომში ვიქნებით.

შორს მოსჩანდა ამომავალი მზე. ქუფრი, მწვანე ზღვის კუნთები ელასტიურად იკაზმებოდნენ. მათზე გადაბოლდნ წითელი დინებები. თვით ჰორიზონტის ხაზთან ვისილაც ხელმა გაიჭრა ოქროს ძაფებით. აღმოსავლეთით ცა იელენებოდა.

ნელი-ნელ მოსკურავდა წითელი ბუთი. უეცრად რკალი გაიჩნდა და მოვარდისფერო — ოქროს სხივები გადმოიღვრა. კიდევ და კიდევ. სილურჯე მოეფინა მთელ ცას და ზღვას. ქარი მიწყნარდა. მოტორი წავიდა მაქსიმალური სიჩქარით. რამოდენიმე წუთის შემდეგ გამოჩნდა ბათომი, ათვალერებენ.

ნაპირიდან ვიღაც ქერა უღვაშიანი, ცუდათ ჩაცმული ბერძენი, გადასძახოდა რაღაცას ქიშთან მდგომ, თანამემამულეებს. ანდრეი აფორიაქდა.

მან გაიგონა სიტყვა.

— ბოლშევიკების კომისარი.

რაშა საქმე? მასთან უკვე მოდიოდა პატმანიდი დაეკეცებული სახით.

— ცუდი ამბავია.

— რა მოხდა?

გადმოგვცემენ თითქო ინგლისელებმა იციან, რომ გემზე ბოლშევიკების კომისარია ლურჯ პალტოში და კატელოკში.

ანდრეი გაფითრდა.

ნაპირიდან უკვე მოიხსნა ნავი ინგლისელებით სამხედრო კონტროლიორებით.

— თქვენ ნუ სწუხართ. — თანაგრძნობით უთხრა პატმანიდი. — ჩვენ ვსინჯავთ ფულით საქმის მოგვარებას. ისინი ღებულობენ.

ანრეი მიხვდა. მათ გემიდან ნაპირამდე მიხვეულ-მოხვეული წყებათ იყვნენ გაბაწრული მეთევხეების ნავეები. უახლოესი იყო თვით ხომალდის ბოლოსთან. ინგლისელების ნავი უახლოვდებოდა. ანდრეი სწრაფათ შეეკითხა:

— სად შევხვდებით? მე უნდა გავიქცე.

საით?

— აი დაინახავთ. სად შევხვდებით? ჩქარა!

— შეპელევის. 14. იკითხეთ ექიმი პატმანიდი კირიაკა. ის ჩემი ძმაა. ხვალ საღამოს 7 საათზე გიცდით იქ.

ანდრეი გადახტა და თავი ამჟყო თათრის ფილიუკის ცხვირთან. შეაჩეჩა ხელში ქალაღდი ეშმაკუოდ მომლიმარ თათარს. მოიხადა პალტო და კატელოკი, ასეთი მგზავრობით ნავზე. მან შეუმჩნეველად მიაღწია ნაპირს. მას ესმოდა, როგორ უყვიროდნენ რაღაცას ნაპირიდან

*1. კუკ-კოლისი — ინგლისის გენერალის ოჯახის მეთაური.

მოტორს. მაგრამ ეს რა არის? მის წინ ისევ ის ქერა ულვაშოანი ბერძენი?

— თქვენ არ დაგინახავთ აქ კაცი ლურჯ პალტოში და კატელოკში, — ეკითხება ის.

— დაგინახე, — მშვიდად უპასუხებს ანდრეი. — ის წავიდა იქეთ.

(ანდრეიმ მიუთითა მარჯვნივ, თვითონ კი წავიდა მარცხნივ ჩქარი ნაბიჯებით).

— ეხლა მე დამიწყებენ ძებნას მთელ ქალაქში, — გაიუქრა მან, — ლურჯი პალტო და კატელოკი არის ერთადერთი ნიშანი.

ანდრეის გაელიმა. ტყუილათ არ ამოუჩეცია მას ასეთი ნათელი სამოსი, ის ისე ხედება მათ თვალეში, რომ დანარჩენი ნიშნები შეუმჩნეველია. ანდრეი მაინც ვერ დაწყნარდა. საიდან შეეძლოთ მათ „ბოლშევიკების კომისარ“-ზე რაიმეს გაგება? ვინ გადასცა? პოპადანულომ? იმას არ შეეძლო ჯერ ბათომისთვის ეცნობებინა ესე იგი რომელიმე ბერძენთაგანმა? ვინ გაარჩევს მათ? ის კომპანია მას თავიდანვე არ მოსწონდა. მას კი ქონდა საკმაოდრო, რომ შეესწავლა ანდრეის გარეგნობა. დარიღებაა საჭირო. პატმანდის პიროვნებაში ანდრეი დარწმუნებული იყო. მუქარამ იმოქმედა. სადღა წავიდე? სად გავათიო ღამე? ბერძნებიდან დღეს კი შორს. ამ დროს რამოდენიმე კრიალა ხმინი მგვახეთქებდა გამოცვივდენ სანაპიროზე.

— გაზეთი პროფ-კავშირის...

გემის გაძარცვა...

ანდრეიმ იყიდა გაზეთი, შეუხვია ერთ-ერთ შესახვევში. დაუწყო ძებნა ყავახანას.

დიდხანს ძებნა არ დასჭირებია. შეუკეთა ყავა და დაიწყო გაზეთის კითხვა. ცნობები მას არ აინტერესებდნენ. ის ეძებდა სტატიებს. მას ესაჭიროებოდა რომელიმე ახალგაზრდურ ორგანიზაციასთან კავშირი, რომ გაეთია ღამე.

სასტუმროში გაჩერებას ვერ ბედავდა. რადგანაც ცხადია, ჩამოსულს უპირველეს ყოვლისა ძებნას დაუწყებენ სასტუმროებში. დაიწყო მოწინავეის კითხვა. პირველი სტრიქონის წაკითხვისთანავე ღიმილი აუთამაშდა მას სახეზე. — ოხ! ნეტავ ერთი ჩიბუხი? მაგრამ ჩიბუხიც რომ ნიშანია. უნდა შევიკავო თავი. კეუაზე ხომ არ შეიშალენ ეს პროფ-კავშირები, თუ სიზმარში ვარ? ულტიმატუმს უსვამენ ინგლისელებს, რომ მათ არ გაბედონ საქონლის შეტანა ყირიმში... ინგლისელებს... გაუგებარია. ყოველ შემთხვევაში მოწინავე შეეძლო დაეწერა მხოლოდ კომუნისტს, ან და აქ სიტუაცია ისეთია, რომ მენშევიკებს ვერ გაარჩევ ბოლშევიკებისაგან? ბოლოს შენიშვნა. რედაქციის მისამართი. დაათვა ყავა. გაუსწორა ანგარიში. გამოვიდა. დაუძახა ეტლს და წავიდა რედაქციაში. რედაქტორს ვერ მიუსწრო, მაგრამ გაიგო, რომ გვარი მისი ის იყო რაც მოწინავეის დამწერის. მას მისცეს რედაქტორის სახლის მისამართი. ნახევარი საათის შემდეგ, ანდრეი უკვე მასთან იყო სახლში.

ღამაში, ჩაფსკენილი, ქართველი ესპანიოლკა. ფრთხილი თვალები, წყნარი ხმა.

გამარჯვებით. რით შემძლიან გემსახუროთ?

— მინდოდა თქვენთან მესაუბრია, მე ამ ცოტა ხანში ჩამოველი რუსეთიდან!

— რუსეთიდან? ქართველის თვალები აენთენ, მაგრამ წლებით შემუშავებულმა სიფრთხილემ მოსპო გაცივრება და ინტერესი მის სახეზე.

მერე, როგორაა იქ? შიმშილობენ?

საკმაოდ.

როგორ? გამოსაკეთებლათ ჩამოდით?

— ნუ თუ მე ვგრე ცუდათ გამოვიყურები? — ირონიული სიცილით წარმოსთქვა ანდრეიმ. როგორც ჩნდა სიცილმა დაიმორჩილა რედაქტორი.

— სახელდობრ რა მიზანი აქვს თქვენს ჩამოსვლას? — გადაუჭრა ქართველმა.

— ხედავთ, მე თვითონ ვარ ჟურნალისტი და შემოდის ჩამოდენიმედ სარგებლობა მოგიტანოთ.

— სამწუხაროთ, მე თქვენ ვერაფერს ვერ შემოგაძლევთ.

ანდრეიმ ისევ გადიხარხარა — და არც მინდა მე არაფერი.

მე მხოლოდ ვფიქრობდი, რომ რადგან თქვენ ამდენად დაშორებული ხართ რუსეთზე, ყოველი ამბავი იქიდან თქვენთვის საინტერესო იქნებოდა.

ანდრეიმ განგებ წარმოსთქვა ეს სიტყვები მრავალ მნიშვნელოვანათ. ქართველმა ყურები დაკვიტა.

— ო, რასაკვირველია ჩვენ ვიქნებით მოხარული ყოველი ცნობისა, მაგრამ ჩვენთვის არ არის იშვიათი სტუმარი რუსეთიდან. თითქმის მესამედი ბათომი შესდგება რუსი სტუმრისაგან.

— სტუმარიც არის და სტუმარიც. ბოროტად გაიღიმა ანდრეიმ, რედაქტორი ჩაჩუმდა.

— მე თქვენ გისმენთ.

— რის შესახებ მიბრძანებთ ლაპარაკს? რა გაინტერესებთ თქვენ ყველაზე უფრო.

ეხლა უკვე ქართველი იღიმება.

— მე თქვენი საუბარი მაგონებს დაკითხვას.

— მეც — მე ეს მაკვირვებს.

— რა?

— შეუსაბამლობა თქვენი ლაპარაკის ტონის და თქვენ მიერ გამოშვებული გაზეთის. თქვენ იმდენათ ფრთხილი არა ხართ. სწორედ დღევანდელმა თქვენმა სტატიამ მომცა მე საშვალემა თქვენთან მოსვლის. თქვენ სოციალისტი უნდა იყოთ?

ქართველი შეძრწუნდა.

— და რამდენათ, განსაკუთრებით ეს მაინტერესებს მე, საერთომ მე მინდა ვიცოდე ვისთან მაქვს საქმე.

— მე ვარ რუსეთიდან. უთუოდ არ ვგეგმავ თქვენი სტუმრების უმრავლესობას თქვენი სტუმრები ხომ თეთრ გვარდიელები არიან? — მე ვფიქრობ. კომუნისტები ხომ ჩვენთან არ გამოიქცევიან?

ვინ იცის!

— თქვენც ხომ არ დაიწყებთ იმის მტკიცებას, რომ ლენინი დაპატიმრა ტროცკიმ, რომ ჩეკა მიდის ცეკას წინააღმდეგ, რომ კომუნისტები გარბიან რუსეთიდან?

— არა, არა მე ასეთს არაფერს ვლაპარაკობ.

— მაშ ამიხსენით რაშია საქმე?

— სიამოვნებით. თქვენ უთუოდ კომუნისტი ხართ?

— ნუ თუ თქვენ ფიქრობთ, მე რომ კომუნისტი ვიყო, თქვენ უცნობ საეჭვო პიროვნებას დავიწყებდით ამაზე ლაპარაკს?

— დიდალ, ვფიქრობ, რომ მეტყუდით. ვნანობ, რომ საბუთები თან არა მაქვს, მაგრამ მე ისინი შექნება თუ თქვენ დამეხმარებით.

— როგორ, თქვენ ჩამოდით რუსეთიდან, ცხადდებით უცნობ მოქალაქესთან. არა გაქვს საბუთები და მოხიჯთ ნდობას?

ანდრეიმ თითქო არ მიაქცია ყურადღება რედაქტორის სიტყვებს.

— მე მესაქიროება ადამიანი, რომელიც წავა გემზე, მოელაპარაკება კაპიტანს და მოიტანს ფულს, იარაღს და საბუთებს.

მე თქვენთან ვიქნები მძევლათ.

გაგზავნეთ კაცი. გარდა ამისა მე სადმე უნდა გავათიო ღამე. რედაქტორი გამოიცვალა. თვალები გაუბრწყინდა. მივიდა ტელეფონთან.

— ქალიშვილო, მეზღაურების პროფესორი—დიად, დიად—მიშა, შენა ხარ... დიად... გამოიგზავნე კუბიშკა ეხლავე. დიად, დიად, დარეკა. შეუცვტა ჩაი. სვამდენ ჩუმად. „კარგი მიხედვარა“ გაიფიქრა ანდრეიმ. ათი წუთის შემდეგ ოთახში შემოგორდა მსხვილი 12 წლის ახალგაზრდა.

— შეგიძლიათ ამას ყველაფერი ანდრეიმ და დაელოდო.

ანდრეიმ დაასახელა გემი და უთხრა როგორ მოქცეულიყო. ახალგაზრდა უკანვე გაგორდა. ანდრეი კითხულობდა გაზეთს, რედაქტორი რაღაცას სწერდა. ნახევარი საათის შემდეგ ისევ მოგორდა ახალგაზრდა ჩანთით ხელში. ანდრეიმ ამოიღო ჩანთიდან ორი პარაბელიუმი „კოლტი“ და ხვეული ასიგნაციების. შეინახეთ და პირველ მოთხოვნისთანავე მომცემთ. ეხლა კი ბინის მისამართი, სად გადავითენო?

— შეიძლება თქვენ მანამდე გამომეცნოთ.

— კეთილი. მე თქვენ ვერ გაჩვენებთ ყველა ჩემ საბუთებს, მაგრამ ეს ქალაქი ამტკიცებს, რომ მე ვარ ჩამოსული ბათოში სამუშაოდ. დამკაყოფილდით?

— სრულებით, ამხანაგო. აი ეს ამოწმებს; ძალიან კარგი.

ანდრეიმ მიიღო მისამართი, გამოემშვიდრობა და გამოვიდა დამშვიდებული.

ღამეში ქალაქი კი არის, გაიფიქრა ანდრეიმ, როდესაც მიუახლოვდა ზღვასთან გადაჭიმულ ბაღს. ანდრეი ჩავიდა ნაპირზე და წამოწვა. ძირს იჯდა ორი ოფიცერი და რაღაც საქმეზე მსჯელობდნენ ანდრეიმ ყური მოჰკრა სიტყვებს: „კირიმი“, „თავდასხმა“, გაცოცდა მათკენ შეუმჩნევლად.

აი სულ მიუახლოვდა.

ლილინობს მსხვილი ბანი:

— ბევრი მსხვერპლი უნდა დავდოთ, მაგრამ ყირი-მის აღება შეიძლება და აიღებენ კიდევ ჩვენები, მე ამაში დარწმუნებული ვარ.

— ძნელია, — აწყვეტინებს მეორე, მაგრამ ამ გამოთქმიდანაც სჩანს სიმპატია საბჭოთა რუსეთისადმი.

— ვალიკო, უნდა წავიდეთ და ვიმოვოთ ფული. როგორ ფიქრობს, ანდრეი მიხაილოვიჩი არ გეასესხებს?

— არ გეასესხებს. მან გუშინ გამოცხადა, რომ ბოლშევიკებთან არაფერი საერთო არა აქვს. მას ხომ ყველაფერი ესმის რასაც ჩვენ დაწოლამდე ვლაპარაკობთ.

— ახალგაზრდებო, — უცნაურად გაიგონეს ხმა. — მაპატიეთ, რომ შემთხვევით მოვკარი ყური თქვენს ლაპარაკს. თქვენ გესაქიროებათ ფული, მე კი მესაქიროება ხალხი.

აი ხელდახელ.

— აი ეს მომწონს, — გადისხარხარა მსხვილხმიანმა პატარა ტანის კაცმა, კალმეკელის სახით, — რად გინდათ თქვენ ხალხი?

— საბჭოთა რუსეთისთვის სასარგებლო სამუშაოსათვის.

— კეთილი, სთქვა ვალიკომ.

— საქმეა, — გაიმეორა ლენინდმა.

ეს იყო მაღალი, გამხდარი უკრაინელი გრძელი თითქო გამოვლევითი ულვაშები.

— მაშასადამე იყავით აქ ხვალ 3 საათისთვის. ჯერ-ჯერობით კი მიიღეთ ფული.

ანდრეი დახეტილობდა ქალაქში. „ხელოვნების მოღვაწეთა საზოგადოება“ წაიკითხა მან წარწერა. კვირაღლე იყო მოხსენება თანამედროვე პოეზიაზე. ანდრეიმ დარეკა.

— შეიძლება მმართველობის რომელიმე წევრის ნახვა?

— მობრძანდით.

მიიქცია ყურადღება. ვიღაც ახალგაზრდა ქალური ქცევებით თავს უბრუებდა ხანში შესულ, მორთულ ქალე-ბის ჯგუფს თავის მელოდეკლომაციით. აქვე ანდრეიმ დაინახა ერთ ღროს ბრწყინვალე მგოსანი მოსკოვის მგოსანთა შორის. მასთან მიდის მაღალი, მოხილი კაცი. ბნელ სათვალეებში სასაცილო ღიმილით.

— ლაპიდი, — წარმოსთქვა მან.

ანდრეის გული გაუსკდა:

ლაპიდი — საბუთებში — არის აღნიშნული ანდრეი.

— გავები. საიდან იციან. პოპადანულო... კოპწია ბერძენი... ბრწყინვალე აგენტურაა... როგორ მოვიქცე..

— დიად, დიად. — ანდრეი იღიმება და ხელსართმევს სათვალეებიან კაცს.

— მე ვარ მმართველობის თავმჯდომარე, — სიცილით ელაპარაკება მოსული.

— მე კი მგოსანი ვარ ახალი ჩამოსული რუსეთიდან. უთუოდ თქვენ ეს უკვე იცით.

— დიად, მე ვილაცამ მითხრა თქვენ შესახებ. ძლიერ კარგათ მოიქცით, რომ მოდით დღეს. ჩვენ სწორედ საინტერესო მოხსენება გეაქვს. იქნება კამათი და თქვენც უთუოდ მიიღებთ მონაწილეობას. ჩვენ ყველანი იმზომად მოწყვეტილი ვართ რუსეთიდან, რომ უსაზღვროთ შევხარით ახალ ადამიანს. — წამოდით მე თქვენ ვინმეს გაგაცნობთ.

— მხეცი რუსეთიდან, — მხიარულად არდგენდა თავმჯდომარე ანდრეის.

წავიდა შეკითხვები, ცოტა შემლა, საზოგადოებისგან გაცემული პასუხები და დავა — ეხმარებოდნენ ანდრეის გამორკვევაში. ანდრეიმ დაწვრილებით მოყვა მოსონის ლოცებზე, პროლეტულტების წრეებზე, და კოსმიურ განწყობილების ზრდაზე, დაასახელა ენაზე მომდგარი პირველი სახელები.

— წიგნები, წიგნები ჩამოიტანეთ?

ოხ, მან ვერ შესძლო, მაგრამ ამ დღეებში ჩამოვა მისი მეგობარი, ეხლა ცნობილი მგოსანი. ის ჩამოიტანს მრავალ ახალ წიგნებს.

მას უახლოვდება მსხვილი სტუდენტი და ყურადღებით ათვალეობს. შემდეგ გაისეირნებს თავმჯდომარესთან და ორივე რაღაცაზე გაცეცხლებული მსჯელობენ, ხანდახან დახედავენ ანდრეის. სად უნახავს ეს სახე? ჩვეულებრივად ანდრეიმ მოიგონა სტუდენტი ოფიცრის ტანსაცმელში. რაღაც ნაცნობია. სადღაც მინახავს. ახ, მართლა... ოსვაი, ხარკოვი... ახლა ნათელია რომელ კომპანიაშიც მოვხვდი. უდუოდ „მგოსნები“-ს ნახევარი შპიკებია. მას ან იცნობენ ან ეჭვი ეპარებათ... ანდრეი დასეირნობს ერთ ქალთან საეჭვოთ იღიმება...

— სად მინახავხართ თქვენ? ევრაფრით ვერ მომი-

გონებია... თქვენ ისეთი გარეგნობა გაქვს, რომ ვერ დაივიწყებ.

ყველაფერი ეს თქმულია მრავალმნიშვნელოვანათ. მაგრამ უეცრად ბომბის აფეთქება...

— ლაპიდი! ლაპიდი! სად არის ლაპიდი?

ისმის ორი ხმა ხელი ბრაუნინგზეა.

— მაპატიეთ, — წარჩურჩულებს ანდრეი ქალს და მიიმართება გამოსასვლელისაკენ. სტუდენტის ხელი აჩერებს ერთი წუთით.

— საით, საით თქვენ ასე ჩქარა?

ანდრეი გარბის. მიქრის რაც ძალა აქვს. მოიხედავს, მას არივინ არ მოსდევს, მაინც რხევით მიდი, მეეტლესთან, მთვრალი ხმით ყვირის.

— ქალაქ გარეთ...

ქალაქის გარეთ ერთ-ერთ ღუქანში სადილობს, ზის პირით კედლისაკენ. ეს ყოველ შემთხვევისათვის. უცბათ თვალს მოკრავს კედელზე დაკიდებულ ბათომის რუქას. მიდის და დიდხანს ყურადღებით ათვალიერებს. ისევ ჯდება. სვამს ლვინოს. ბევრს სვამს. ბოლოს იღიწყებს ყოველგვარ ზრდილობას, ხმამალა ხარხარებს. გვერდით სხედან ქართველები. ისინიც სვამენ. ანდრეის საქციელი არავის არ აკვირვებს. ამ მხარეში ყვირილი, კიჟინი, სიცილი, ჩხუბი და ცეკვა ღუქანში — ჩვეულებრივი მოვლენაა. ბოლოს რა საქმე აქვს ანდრეის ყველა ამასთან. მან გამოარკვია, დაბოლოს, ის ამოცანა, რომელზედაც თავს ატეხდა კოსტინი. აი თქვენი რუქაც. კარგი ცხოვრებაა, ეშმაკმა წაიღოს... სალამოს ანდრეი იყო დანიშნულ ადგილას. რედაქტორთან იჯდა მისი ამხანაგი. მისი ნაცრისფერი თვალები ყურადღებით დასჩერებოდნენ გეგმას. ეხლა შეხვედრა იყო სასიხარულო.

— თქვენ სამხედრო საქმესთან გაცნობილი ხართ? — ჰკითხა ნაცრისფერ თვალებიანმა ქართველმა.

— ნაწილობრივ.

— მაშასადამე, თქვენ იქნებით ჩვენთვის ძლიერ გამოსადეგი. ჩვენ გავსინჯეთ თქვენი საბუთი არავითარ ეჭვებს ის არ იწვევს. მაინც მომეცით უფლება მოგცეთ რამოდენიმე შეკითხვა.

— სიამოვნებით.

პატარა დაკითხვა. გამოწაუეს საერთო ნაცნობები და ერთი საერთო საქმეც კიევში. ერთი სიტყვით, ერთი-მეორეს ისინი მაშინ არ იცნობდნენ.

— ხედავთ, მე ვარ მდივანი ადგილობრივ პარტკომის და ამისთვის შეგიძლიათ მე საესვებით დამეხმოდეთ. ამისთვის კი რომ თქვენ ეჭვი არ შეგეპაროსთ—მე თქვენ გაჩვენებთ ერთ ჩემ ძველ საბუთს.

— მე დაკმაყოფილებული ვარ, — უთხრა ანდრეიმ, საბუთის წაკითხვის შემდეგ.

— თქვენ უთუოდ მართო არ ჩამოხვიდოდით.

— ჯერ-ჯერობით მართო, მაგრამ ხვალ ან ზევ უნდა ჩამოვიდეს კიდევ ამხანაგი ფოთიდან. მართლაც—კარგი წითელი კომანდირია.

— ეს სასიამოვნოა, თქვენ სწორედ დროზე ჩამოდით, აქ ისეთი განწყობილებაა, რომ ჩვენ ყოველ წამში მოგველის დაპატიმრება ან და... ან... შეწუხებული თვალები დაეშვენ მაგიდაზე, სადაც იდგა რუქა, — ან და... ავიღოთ უფლება ჩვენ ხელში...

დიად, როდესაც ჩამოვა თქვენი ამხანაგი, ჩვენ დაწვრილებით გავაჩვენოთ რუქას. აქ მეტად გართულებულია საქმეები. ბევრია ერთმანეთ შორის მოკინკლავე ერები...

ქართველები, აჭარლები, სომხები, ბერძნები და სხვა. არიან ჩინელებიც, რომლებიც მუშაობენ რკინის გზებზე... ასე რეაქსამდე... ისინი ჩვენ ხელში არიან.

VI შეთქმულების ცენტრში.

დიდ მაგიდასთან ისხდა 9 ადამიანი. სუნი მაგარი სიგარის. ღვინის ბოთლები. ანჩოუსის ხიზალა, ხილი... ეტყობოდათ მოუთმენლობა ვილაცას უცდიდნენ. მაღალი კაცი თათრული ცხვირით, შავი გადაწეული თმებით, შეყრილი წარბებით და არასასიამოვნო, მაკრატელივით მჭრელი თვალებით, ნელი ხმით ელაპარაკებოდა გამბდარ, ქერა თითქო ბოტიჩელის სურათიდან ამოღებულ ქალს, გვერდით ისხდა ორი ოფიცერი წარმატების ნიშნებით გულზე და მათი საუბარი ეხებოდა გეგმას რომელიმე ბრძოლის ოპერაციისას. დანარჩენი საზოგადოება შედგებოდა სამოქალაქო კარგად ჩაცმულ, ხანში შესულ კაცებისაგან, გარდა ერთი შავი ახალგაზრდისა, რომელიც მემუსიკეს ტიპს გავდა. უკანასკნელი გრძნობდა თავს უხერხულათ.

— პოლკოვნიკი ვოიტინსკი, — გაისმა უცებ მაგიდის ირგვლივ. ოთახში შემოვიდა ახალგაზრდა ადამიანი, ენერგიული პოლონური სახით. ოდნავ აკუზული ცხვირი აძლევდა მას მტაცებელი ფრინველის შეხედულებას. ფოლადისებური მიბჯენა თვალების და ლურჯი რკალები მათ ქვეშ... სამხედრო გამართვა.

იმ ყურადღებით და მასთან ერთად იმ პატივისცემით, რომლითაც მას შეხედნენ, სჩანდა რომ მას უცდიდნენ მოუთმენლათ.

— ეხლა ჩვენ შეგვიძლია შეუდგეთ თათბირს, — წყნარი ხმით დაიწყო მაღალმა კაცმა: — უპირველეს ყოვლისა მე მინდა თქვენ გაგაცნოთ ახალი ამხანაგი და თანამოსანგრე ჩვენ მშვენიერ ისტორიულ საქმეში. დიდხანს მის შესახებ ლაპარაკს არ დავიწყებ. ეს ჩავებაბაა ერბემ და მეც გადმოვცემთ. მამა ამისი დახვრიტეს ბოლშევიკებმა. საბჭოთა რუსეთში ეს მიღებულია, როგორც კარგი მუსიკოსი აქ ჩამოვიდა პარიზიდან. არის ენერგიული და მეტად კარგი კავშირებით ადამიანი. წინადადებას გაძლევთ მიიღოთ ეს კომიტეტის წევრათ. ეძახიან ვიცლავ იოანესძე იანკევიჩს.

ნერვიულმა ახალგაზრდამ გაუწოდა ხელი, რომელსაც რიგრიგობით ყველა დამსწრენი სიამოვნებით ახთმევდნენ. მან კიდევ უფრო შეწუხებული სახე მიიღო.

— ნება მიბოძეთ, რიგ გარეშე მოგახსენოთ მეტად საჭირო განცხადება, ბრძანების კილოთი სთქვა ვოიტინსკიმ.

— გთხოვთ.

— დღეს დილით მე მივიღე ცნობა, რომ ჩვენთან, ნოვოროსისკიდან ფოთით, წამოსულან ორი ბოლშევიკების კომისარია—დიდი დავალებებით. ერთი მათგანი ქართველების მიერ იყო დაპატიმრებული ფოთში და შემდეგ განთავისუფლებული, მეორე ჩამოვიდა აქ დილით. აცვია ლურჯი პალტო და კოტელოკი. ბერძნის ნიღაბშია. ეძახიან ანდრეის, 25—26 წლის იქნება. ნოვოროსისკში ჩამოვიდა მოსკოვიდან. მას მოყვებოდა ელჩი კიჩაკაპულო, რომელმაც ფოთიდან მომცა დეპეშა. მე შევატყობინე ინგლისის კონტრ-შვერავებს, მაგრამ დაქერა ვერ მოხერხდა. ვერ წარმომიდგენია როგორ შესძლო დამალვა. როგორც სჩანს, ძლიერ სწრაფი და შეჩვეული ახალგაზრ-

და უნდა იყოს. ჩემგან უკვე მიღებულია ზომები გენერალ დრაკენკოს შტაბის დახმარებით მის დასაჭერათ.

დღესვე მე მივიღე ბარათი, პოლკოვნიკ ვორონოვსკისაგან, რომელშიდაც მთხვავს გაუგზავნო მას რამოდენიმე პოლიტიკური ხელმძღვანელი და სამხედრო ორგანიზატორები. თორემ—იწერება ის—მწვანეების საქმე სანაპიროზე გაფუჭდება, მე ჩემის მხრით წინადადებას ვიძლევი, რომ ვიქტორ ალექსანდროვიჩი, ვისმე თანხლებით დაუყოვნებლივ წავიდნენ გაგრაში. ორი ინსტრუქტორი მე უკვე გავგზავნე.

ვიქტორ ალექსანდროვიჩი პატარა, მსხვილი, პენსნები, ნაფიცი ვეკილი მოულოდნელი ენერგიით იცავდა საწინააღმდეგო მოსაზრებას. ის არის ქალაქში მომუშავე, გლეხებზე იცის მხოლოდ წიგნებიდან და საერთოდ ის თეორეტიკოსია. გარეგნობაც ამას ამტკიცებს. უგრიუმოვი—ასე უწოდებდნენ მაღალ კაცს—მხარს უჭერდა ვიქტორ ალექსანდროვიჩს.

— ბატონო ვოიტინსკი თქვენ ნუ სწუხდებით! ხალხს მე მოვინახვე და ხვალვე გაცნობებთ, ვიქტორ ალექსანდროვიჩი კი ჩვენ კიდევ გამოგვადგება. შემდეგ ვოიტინსკიმ დაიწყო თავის მოხსენება მოსკოვზე.

— ყველა ცნობები ტროცკის დაპრის შესახებ გამოდგა ქორები. სობოლევს მოუხდა ტულაში საწყობის აფეთქება, მაგრამ ამის შემდეგ მის შესახებ არაფერი ისმის. ერბესგან ველი ბევრს. მას აქვს გამოცდილება. ის ნამდვილი რევოლუციონერია. მაგრამ სიფრთხილე. ერბესთვის ნადრეგია პოლიტიკური პერსპექტივების მიღება. მან არ იცის ჩვენი კავშირის შესახებ ფეთქებთან და ანტანტასთან. ამის დაფარვა კი საქმისთვის საჭიროა. ამ უკანასკნელ ხანებში ერბესგან არაფერი ცნობა არ არის და საერთოდ მეტად სუსტი კავშირი გვაქვს მასთან.

მე ვფიქრობ, რომ კარგია იქეთ კატიას გაგზავნა. ის ვინც უნდა იყოს, ყველას მოატყუილებს და შესძლებს, როგორც მათი სამეულის. აგრეთვე ჩვენ მათთან დაკავშირებას (ეს კი სამუშაო ასპარეზის გაფართოებისთვის აუცილებელია) მართლა ნიუნიის დაღუპვის შესახებ წუხილი უსაფუძვლოა. ის მოკლულია გაქცევის დროს. წინადადებას ვიძლევი კატიასთან ერთად გაიგზავნოს ჩვენი ახალი ამხანაგი ბ-ნი იანკევიჩი. როგორც გადმომცეს ბიძა ჩვენი ახალი ამხანაგისა მუშაობს ს.რუსეთის მთავარ შტაბში. მე ვფიქრობ, — ის ჩვენ გამოგვადგება ამ შემთხვევისთვის. განსაკუთრებით კი თქვენ პოლკოვნიკო.

— თქვენ მაინც ძლიერ ცოტა გააკეთეთ, უფრო სწორად რომ ვსთქვათ, არაფერი გავიკეთებიათ. შედარებით თქვენზე გაცილებლად თანხასთან, — მოისმა უეცრად ხმა ახალგაზრდა ოფიცერის, წარმატების ნიშნებით მკერდზე. — ჩვენ სრულებით არ გვაინტერესებს თქვენი პოლიტიკური კომბინაციები და ყველა ის ფრაზები — „ბრბოს განწყობილებაზე“ — ჩვენ ეს არა მარტო წელს გვესმის. ჩვენ საქმე მოგვეცით, ჩვენ სამხედრო-ხალხი ვართ.

— დაწყნარდით, ალექსანდროვ, — ეშმაკურად გაიღიმა ვოიტინსკი, უპირველეს ყოვლისა ჩვენ წინ ჯერ ბევრი დროა, და მეორე-ის, რომ განწყობილებაც საჭიროა. უნდა გავმსკვალეთ ბრბო ბოლშევიკებისადმი ზიზღით, როგორც არ უნდა დაგვიჯდეს. მესამე, კიდევ მეგობრებს შორის ასეთი ტონით საუბარი არ ვაჩუქებ. ყველაზე უფრო ჩვენ ყველა ვემანებებით ერთ იდეას, საზიზღარ ბოლშევიკების მოსპობას. შემდეგ კი მოვილაპარაკოთ.

მოხსენებას სამხედრო პირები შეხვდნენ მკაცრი პა-

სუხით. ხაზი გაუსვეს სამოქალაქო დაუდევრობას. პოლიტიკური მომენტების მესვეურობას. იყო შეტანილი წინადადება, რომ კომისიაში შესულიყო ორი სამხედრო პირი „მოსკოვის საქმეები“-სათვის. ატყდა ხმაურობა და აყალმაყალი.

— თქვენ მივიწყებთ მიეცით. — აღიმალა ხმა უეცრად ქალმა, მისი ლურჯი თვალები ზიზღით აენთნენ. სუყველანი ჩაჩუმდნენ.

— თქვენ გავიწყდებთ, რომ აქ 17 წლის მიტინგი ფარული კონსპირატიული კრებაა, თქვენ კი, — მიმართა მან ოფიცერებს, — დაგავიწყდათ ჩვენი თავდაპირველი შეთანხმება. თქვენ გეხმარებით ჩვენ „მოსკოვი“-ს მუშაობაში, ჩვენ კი „ჩრდილოეთი“-ს სამუშაოებში, როდესაც სამე მივა შეიარაღებულ გამოცელამდე — ჩვენ გადმოვდივართ თქვენს განკარგულებაში. ეხლა კი არაღეგალური, პოლიტიკური მუშაობაა. ჩვენ დიდი გამოცდილება და იმპულსი გვაქვს. ჩვენ უფლებებიც მეტი გვაქვს. შეუძლებელია სხვანაირი განმარტების მიცემა. ბოლოს და ბოლოს, ჩვენ შეგვიძლია უარყოთ თქვენი დახმარება, რადგანაც ჩვენ უკვე ვიცით ოქროს წყაროები.

უგრიუმოვი თვალს არ აცილებდა კატიას (ასე ეძახოდნენ მას ამხანაგები) და მამყად ილიმებოდა.

— სრულიად ვეთანხმები ქ-ნ კატიას. — განაცხადა ვოიტინსკიმ, — ეხლა არ არის დრო ჩვენი შეთანხმების შეცვლისა. დროებითი უსიამოვნება არაფერს ამტკიცებს და გარწმუნებთ რომ კატიას მოსკოვში ჩასვლით საქმეები გამოკეთდება.

მე მიხდოდა თქვენთვის მეცნობებია ერთი ახალი ამბავი. განავრძო კატია.

— ეს გეხებათ თქვენ ბ-ნო ოფიცერებო: მე უკვე დიდი ხანია ვიცი, რომ პროფესიონალური კავშირები, განსაკუთრებით მეზღვაურთა კავშირი თქვენ მოხერხებულად გიშლიდათ ხელს თქვენ დამოკიდებულებაში ყირიმის საქმეებთან. გუშინ მე მქონდა საუბარი ინგლისის გენერალ კუკოლისთან ამის შესახებ და შემიძლია გავახაროთ. ამ რამოდენიმე დღეში მთავარი ხელმძღვანელები პროფკავშირისა — კომუნისტები იქნებიან დაპატიმრებული და გადაგზავნილი ინგლისელების მიერ კონსტანტინოპოლში. მე წინადადება მივეცი აქვე მოეთავებიან მათთვის ხელი. მაგრამ კუკოლისი რყევია. მას ეშინია ალელვების გამოწვევის და შენიშვნის ზევიდან.

ისევ ატყდა ხმაურობა, მაგრამ ეხლა სიხარულის და ისევ კატიას მოუხდა მოგონება კონსპირაციაზე. ინცინდენტი ჩაქრა და დაიწყო მიმდინარე საქმეების გაჩევა. შემდეგ ვოიტინსკიმ გააკეთა სამხედრო მიმოხილვა.

ყოველ დღე ჩვენ ვცდილობთ გავაჩალოთ ყირიმიდან შეტევა. როგორც მივიღებთ ნათეს ინგლისელები-საგან ჩვენ მაშინვე გავაფართოვებთ დესანტის მეთოდს. საქმეები ისე კარგადაა, როგორც არასოდეს არ ყოფილა. ჯარის განწყობილება — საუკეთესოა. ტეხნიკურად არმია შეიარაღებულია. მაგალითად ტანკებით. ტყვიის მფრქველებით. ყოველგვარი იარაღებით. საპარო ფლოტით, — ყველა ეს მოკავშირეებმა საკმაოდ მოგვცეს. მალე, სულ მალე ვიქნებით მოსკოვში, და თქვენ ნიკოლაი ნიკოლაევიჩ, — მან სათნოებით სავსემ გაუღიმა უგრიუმოვს, — ყველაზე მეტი უნდა იფიქროთ ამის შესახებ, რადგანაც მხოლოდ მაშინ დაიწყება თქვენი მუშაობა არა ბრძოლა არაღეგალური — არამედ კეთილი აღმშენებლობითი საქმე, რუსეთის სახელმწიფოს მასშტაბით.

12 საათისთვის იწყეს დაშლა. მიდიოდნენ თითო-ორ-ორი, ბოლოს დარჩა მხოლოდ უგრიუმოვი, კატია და ვოიტირსკი.

ვიყავი. მეტად სანდომიანი ლენინალია. ძლიერ გაუხარდა რომ გაიგო იანკევიჩის შესახებ. იანკევიჩს კი მე ავამუშავებ. ის მგონი უკვე შეყვარებულია ჩემზე. სამუშაო ბევრი გვექნება. თქვენ იცით რომ ეხლა ბევრი დიდი საქმეებია მოსკოვში კოსტინის ხელში. მისი უახლოესი თანამშრომელი სერგეივი, ჩემი ყოფილი თაყვანისმცემელია. მე ვფიქრობ, რომ კოსტინის ყველა საქმეებიდან არაფერი არ დარჩება ყველაზე მეტად მე მალეღებებს ერბეს სიჩუმე. ვშიშობ ვაი თუ დაპატიმრებულია. მაწუხებს აგრეთვე თქვენი ცნობა ბოლშევიკების კომისრების შესახებ. წინაგაძნობა ისეთი მაქვს, რომ მათი ჩამოსვლა დაკავშირებულია ერბეს სიჩუმესთან. როგორმე უნდა ჩავივლოთ ისინი ხელში და კარგათ დავკითხოთ. გახსოვთ გუმიძე, -მის თხელ ტუჩებზე გადიქროლა წარმეტაცმა ღიმილმა... უგრიუმოვი ჩუმად სვამდა ლენოს.

დროა, პოლკოვნიკო, წავიდეთ. ისინი საუბრით გამოვიდნენ გარეთ.

VII ბოქსის გაკვეთილები.

ბინის საკითხი წყდებოდა არაჩვეულებრივი სისწრაფით. ანდრეი ფუტყელ არ იყო გახარებული დუქანში. ბათომის ქარტის გადათვლიერების დროს მან მოისაზრა, რომ მარია 14-1 არის სულ უბრალო მარიინსკაია, ქალაქის ერთ უმთავრესი ქუჩა. გააგზავნა ვალიკო ამ მისამართით და მან დაიკრა პირველი ბინა 14 ნომერში. სადაც ცხოვრობდა ნათიცი ვეკილი უგრიუმოვი. ასეთი ბინა რამეთუ ღირდა.

გარდა ამისა ბერძნების საქმე დაბოლოვდა კარგად. ექიმი პატმანიდი წინა ოთახში მივიდა მასთან წითელი ბერძენი. ის, რომელმაც პირველად გააფრთხილა ანდრეი გაჩხრეკის შესახებ და შემდეგ კი თვითონ ეძებდა მას. ორი წამის ლაპარაკის შემდეგ ანდრეი იგებს მისგან, რომ ბერძენი მსახურებს ინგლისის კონტრ-მშვერავების რაზმში, რომ მას ენდობიან. რომ ის დატვირთულია ოჯახით. არის უმუშევარი. არაფერი არ ექნება ნოვოროსისკი-ში ქვების წაღების საწინააღმდეგოთ. თუ დაბრუნდება ცოცხალი და ბოლოს ბერძენი უთმობს ოთახს. სრულიად თავისუფალს გაჩხრეკიდან, პატმანიდი კი მზად არის თუნდაც თავისი თავით აგოს პასუხი ბერძნისთვის და აი პირველი შედეგი: ბერძენი აძლევს ანდრეის აგენტების სიას, რომლებიც მსახურობენ ინგლისის კონტრ-მშვერავთა რაზმში.

წამოწოლილი ტახტზე გახეთის გადათვლიერების დროს ანდრეიმ უკანასკნელ გვერდზე შენიშნა წვრილი ასოებით დაბეჭდილი.

— „ვიძლევი ბოქსის გაკვეთილებს. ცნობილი ბოქსიორის კოსტინის მოწაფე. ფასები შეთანხმებით. ნახვა შეიძლება 12—2 საათამდე. იკითხეთ სერჟი. ქალაქის განაპირა უბანი III, პროსეკა ბინა 18. აი აქ იწყება სიძნელე სახის ჩლუნგი გამომეტყველებით. თითქო თოკის გრებილი უღვაშების მაგივრად და მაუხერით წელზე სახის გამომეტყველება ლაპარაკობს („მეც ვარ ქართველი, შპიკი, რადგანაც სხვებს არა აქვსთ მაუხერის ტარების უფლება“), ის ჩუმად მიყვება ანდრეის. ანდრე მიიჩქაროდა ქალაქის განაპირა უბნისაკენ, და ქართველსაც რომ

გორც ჩანდა ასეთმა სურვილმა გაუღელა. მაშინ ანდრეი შედის საჩრდილებელში და იცდის. ნახევარი წამის შემდეგ შედის ქართველიც, ჯდება პირდაპირ და უკვე თავს ნაყინეს. იმ დროს, როდესაც ქალს მოაქვს კერძი, ანდრეი წყნარად დგება და მიდის. ქართველი ილუქმება, ანგარიშს უსწორებს.

აიცილა თუ არა პირველი შეფერება, წამოიჭრა მეორე, ანდრეის შემოეყარა ახალგაზრდა. რომელიც სრულებით არ გავდა სერგეის

ვინ გნებავთ?

— ბოქსიორი სერჟი.

— მე ვარ.

ანდრეი ათვალეერებს ახალგაზრდას, სახის გამომეტყველება მოეწონა, ნუ თუ ვცდები?

— მოველი განცხადების მიხედვით. თუმცა გაკვეთილები მე არ მესაქიროება მე თვითონ კარგი ბოქსიორი ვარ.

— ფრიად სასიამოვნო.

მოხარული ვარ შეგხედეთ როდესაც გნებავთ.

— მაგაში არ არის საიმე. მე ვარ მოწაფე კოსტინის და მინდა გავიგო როგორ ცხოვრობს მოხუცი?

ანდრეიმ წარმოსთქვა ეს ისე—გულნატყენათ. რომ საშა სტუკოვს ეჭვი შეეპარა.

ნუ თუ შეცდომაა?

— ჩვენ უთუოდ სხვადასხვა კოსტინებზე ლაპარაკობთ.

— მეც აგრე მგონია მ—რ სერგეი.

და უტბად ორივემ მოართეს ხარხარი. ამ დროს ზურგს უკან მოესმათ ცივი ხმა.

— სად ცხოვრობს აქ ბოქსიორი? ანდრეიმ და სერგეიმ ერთმანეთს გადახედეს და მოიხედეს.

— თქვენ მოგიგონიათ, ბოქსიორი მე ვარ.

მაღალი სამხედრო პირი უყურებს ექვის თვალით; დაეინებია და ელაპარაკება:

— მე სხვა წარმოდგენა მქონდა თქვენს აგებულებაზე.

— თქვენ გეგონათ შეხედებოდით მოსულ და ლონიერ კაცს და არა ბოქსიორს. ირონიით შეეკითხა სტუკოვი.

— აა. მე როგორც მახსოვს კოსტინი აძლედა დიდ მნიშვნელობას აგებულობას.

— მაპატიეთ.—აწყვეტინებს. ანდრეი. — თქვენ ანდრეი კოსტინზე ლაპარაკობთ თუ პეტრეზე?

ამ მოულოდნელმა კითხვამ დააბნია სამხედრო პირი.

— როგორ? თქვენც იცნობთ კოსტინს?

ანდრეი იცინის.

მე თვითონ ვარ კოსტინი. ფედორ კოსტინი.

— ბოქსიორი?

— დიად.

არასასიამოვნო სიცილით:

— არ ვიცი, კოსტინებმა აიღეს თავის-თავზე ბოქსიორების პატენტი თუ პირიქით ეგრედწოდებულმა ბოქსიორებმა აიღეს პატენტი კოსტინობაზე?

— მოწყალეო ხელმწიფე! თქვენ თავს ივიწყებთ... ანთო ანდრეი.

ცოტა ხნის შემდეგ მოპირდაპირე დარტყმის მოლოდინში გარს უვლიდნენ ერთი-მეორეს, რამოდენიმე წამის შემდეგ სამხედრო თვალზე ამოლურჯებული და ცხვირ გატეხილი ეგდო მიწაზე.

სერჟი—თვლის ათამდე და შემდეგ აცხადებს:

— კარგი ნამუშევარია. მოხუცის შკოლა იგრძნობა. სამხედრო პირი ღგება. იწმენდს სისხლს და აძლევს ხელს ანდრეის.

— გმადლობთ გაკვეთილისთვის.

ამის შემდეგ ანდრეი ესალმება, შედის კორიდორში, აირბენს კიბეს... ეძებს მე-9-ე ნომერს. კარები იღება და ის ხვდება სერგეის მკლავებში.

— უყურე, უყურე... მიუთითებს სერგეი ფანჯარაზე.

ქუჩის მეორე ნაპირზე კედელთან იდგა კოპწია ბერძენი და რამოდენიმე ქართველი, განსაკუთრებული რაზმიდან. ბერძენი გამოეყოფა მათ და შემოდის ეზოში. ყურადღებით ათვალიერებს სტუკოვს და არა სიმბატიურად აქნევს თავს. შემდეგ სამხედრო პირი ემშვიდობება სტუკოვს და ბერძენთან ერთად მიდის. სტუკოვი სიცილით აირბენს ზევით და ატყობინებს მეგობრებს, რომ პარასკევს, მას ეწყება ბოქსის გაკვეთილები. მესამე ბინის ნაშის ანდრეიმ შეინარჩუნა მუშტით.

ანდრეი და ვალიკო ამოდ იყურებოდნენ კარებიდან. ყველა ქუჩურუტანები ამოვსებული იყო და მასთან კედელიც მატერიით იყო დაფარული. მათთან აწევდა ხმაურობა, მაგრამ სიტყვებს კი ვერ არჩევდნენ. ნათელი იყო მხოლოდ, რომ მათში იყო ქალი, რომელსაც ხმა ჰქონდა და ბრძანებლობდა; ისმოდა კიდევ დეზების წკარუნი, რომლის მიხედვით ნათელი იყო, იქ იყვნენ სამხედრო პირებიც. 12 სათისთვის დაიშალენ. ვალიკოს აწუხებდა მოუთმენლობა.

— ანდრეი, რისთვის ეაგვიანებთ. ამ ჩიტებს თვალყური უნდა ვადევნოთ. შეიძლება რასმეს ყური მოგვრათ.

— დიდი საქმის ჩიტები უკანასკნელათ გაფრინდებიან.

რამოდენიმე ხნის შემდეგ ისევ მოესმათ სუსტი ლაპარაკის ხმა.

— ჩვენ არ შევმცდარვართ. ქალი დაარჩა.

— დაიხსომეთ, ვალიკო: ჩვენ საქმეში ყველაფერი ქალია.

ბოლოს, ლაპარაკი მიწყნარდა. მოისმა ფეხის ხმა. მოიხურეს კარები.

— აბა, გავყვით!

სამივე: სამხედრო პირი, მოქალაქე და ქალი წავიდნენ ბალისაკენ.

ორი: ანდრეი და ვალიკო მიყვებოდნენ უკან.

კუთხეში შეჩერდნენ.

— მაშასადამე, ჩემი მოსკოვში გამგზავრებამდე, თქვენ კიდევ შემოიაროთ ჩემთან, პოლკოვნიკო!

— აუცილებლათ, აუცილებლათ.

დაემშვიდობნენ. ოფიცერი წავიდა სხვა მხარეზე, მოქალაქე და ქალი კი მეორეზე.

— ვალიკო, — გადაულაპარაკა ანდრეიმ, — გაჰყვიროფიცერს.

ბაღში ქალი მიეკრა მოქალაქეს და დაუწყო ჩურჩული; უცბათ მან ნერვიულათ აიმაღლა ხმა:

— მე მეშინია, კოლია, წავიდეთ მოსკოვში. მე არ მეშინია საგანგებო კომისიის სასჯელის და სხვა ხიფათის, მაგრამ კოსტინი რაღაც მაშინებს... ის ისტორიაც ბოქსიერთან... ისეთი საოცარია! ისეთი საოცარი!

შემდეგ ისევ ჩურჩული. უკანასკნელი ფრაზა, რომელიც გაიგონა ანდრეიმ იყო წარმოთქმული მეტად ისტერიულათ:

— მე თვითონ დავკითხავ, გესმის...

ახალ ბინაზე დაბრუნებისას ანდრეის დახვდა ვალიკო.

— ის პოლკოვნიკი ძლიერ ახლობელია გენერალ დრაცენკოსი. ასე გვიან მასთან მიბრძანდა.

— ა, აი როგორ არის საქმე. მოქალაქეები შეკავშირებული არიან თეთრების შტაბთან. საინტერესოა.

— ბატონი სერგი, ბოქსის პროფესორი, რომლის თანდასწრებითაც მე მივიღე სასახლო გაკვეთილი, — წარმოუდგინა სიცილით ვოიტინსკიმ საშა სტუკოვი ახალგაზრდა საუცხოვო ქალს, რომელიც უჯდა მას კაბინეტში.

— მოხარული ვარ. თქვენი ლურჯი თვალები ხმალზე უმახვილესია, — შენიშნა სტუკოვმა და დაჟინებით მიაჩერდა ქალს.

კატია შეკრთა.

— გმადლობთ ქათინაურისთვის. თითქო სადღაც მინახავხართ მე თქვენ?

— ოჰ, მდგომარეობა ჩემი არ იყო მაინც და მაინც საყურადღებო. თქვენ იყავით მგზავრი მეზობელი გენერალ კუკ-კოლლისის, მე კი მხოლოდ მისი შოფერი...

— რაც შეეხება კოსტინს, თქვენ მასწავლებელს, მან მგონი ეხლა გამოსაძიებელ სმქმეებს მიჰყო ხელი. კარგათ არის?

ვოიტინსკი გამოდის შუა ოთახში.

— მასხრობა გადასდეთ! თქვენ შეტოპეთ! უნდა იცოდეთ პასუხის გაცემა და უფრო კარგათ ჩაიარს საქმე.

თქვენ სცდებით, პოლკოვნიკო, მე კი არა თქვენ ორივენი მოხვდით. სახლს ალყა აქვს შემოკრული ჩვენივე ხალხის მიერ. ისინი არიან კარებსა და ფანჯრებს იქით პირველი დასტვენისთანავე ისინი აქ გაჩნდებიან. პოლკოვნიკი მობრუნდება, მაგრამ მაშინვე მიიღებს მუქს საფეთქელში. კვენსით ეცემა დაბლა. სტუკოვი გარბის კარებისკენ. ამ დროს ვილაც შემოაღებს კარებს; კარები სტუკოვს შუბლში ხვდება. ის ვარდება. შემოდის ორი სამხედრო პირი. კატია მირბის სტუკოვისკენ და ყვირის დააკავეთ, არ გაგეცეთ მაგრამ სტუკოვი წამოხტება და ღიმილით სწევს ზევით ხელებს. კატია შეტრიალდება — მის უკან სდგას ვოიტინსკი გაფითრებული, როგორც მკვდარი, რევოლვერით ხელში.

— რაღა გისაყვედუროთ ამის შემდეგ? როგორც ხედავთ კოსტინის გაკვეთილებს ამოდ არ ჩაუვლია.

— ლაპარაკი ჩვენ რასაკვირველია, გვექნება მაგრამ შემდეგ — რასაკვირველია თქვენ ეს არ შეგაწუხებთ, ეხლა კი უნდა შეგკრათ.

— დამავალეთ, თქვენი ჭირიმე, საშა სტუკოვს უკრავენ თოკით ხელ-ფეხს.

ბატონებო, — აცხადებს კატია, — დაგვტოვეთ მარტო ჩვენ გვაქვს სასაუბრო.

— კეთილი, აი გასაღები და ყოველ შემთხვევისთვის ბრაუნინგი, ჩვენ კი წამოვალთ თქვენსა ვიქტორავ. სამხედრო პირები წავიდნენ. კატია მივიდა პატარა მაგიდასთან, სადაც იდგა მისი ქუდი, ამოაძრო გრძელი ქინძისთავი და მივიდა სტუკოვთან, რომელის ტახტზე იწვა.

— მითხარით სიმართლე, თორემ... ის ჩხვლეტს ქინძისთავით სტუკოვს ბეჭში. სტუკოვი ძალაუნებურად წამოიყვირებს.

— მოწყალეო ხელმწიფე, მე ვერ ვხედავ მიზეზს, რომელიც, მავალბედს სიმართლის თქმას. ტკივილის გამო მე ვყვირი, ხშირად ვტყუი კიდევ, შეიძლება გულიც შემიწუხდეს. მაგრამ მართალს ტკივილი ვერ მათქმევინებს.

— მომისმინეთ, სერჟ, თუ არ ვიცი რას გეძახიან; მე თქვენ მომწონხართ. თქვენ გულცივი, გამბედავი და გონება მახვილი ხართ. მე თქვენ გტოვებთ აქ ნახევარი საათით. დაუფიქრდით—თქვენ გამორჩებით, ფულს და მეგობრობას ერთის მხრით, და წვალებას, სასჯელს, მეორე მხრით. მე მივდივარ ეხლა გენერალთან თქვენ შესახებ მოსალაპარაკებლათ. ხომ იცით ინგლისელებს არ უყვართ ბოდიში ჯავშუშებთან. ნახევარი საათის შემდეგ ვიქნები აქ. თუ თქვენ დაუფიქრდებით—ვიქნებით მეგობარი მუშაობაში და ცხოვრებაში. დაიხსომეთ—მე თქვენ დაგაფასეთ და ეს ბევრს ნიშნავს. და თუ... და მის სახეზე გაიქროლა ეშმაკურმა ღიმილმა—ერთი სიტყვით მე შემძლია გაწამოთ.

— კატამ გაიკეტა კარები და წავიდა. როგორც მისი ფეხის ხმა მიჩუმდა, სტუკოვი გადმოგორდა ტახტიდან იატაკზე და დაიწყო გადაგორება მაგიდისკენ, სადაც უწინ იდგა კატის ქუდი. მიგორდა თუ არა აკრა გვერდი მაგიდას, მაგიდა გადმობრუნდა და დაეცა მას. გადმოცვივდა პაპიროსები, უბის წიგნაკი, ასანათი და საფერფლე. მძლავრი მოქნივით გადიშორა მაგიდა და მიუახლოვდა ასანათს; აიღო პირით. ძლიერ წამოიწია დასდო ასანთი საწერ მაგიდაზე, მიუბრუნდა ზურგი და შეკრული ხელებით აანთო. შემდეგ დაიწყო თოკის გადაწვა ხელებზე, ტკივილის გამო ხტუნავდა, მაგრამ მაინც განაგრძობდა. სამი წუთის შემდეგ, თოკი დასუსტდა იმდენად, რომ ადვილად გასწყვიტა და ხელები გაინთავისუფლა. ერთი წუთის შემდეგ კი ფეხზეც წამოიჭრა.

— ეხლა გავჩხრიკოთ საყვარელი მასპინძელი წაილულულა საშამი.

სისწრაფით გააღო ყუთი, ამოიღო ქაღალდები, ჩააწყო ვოიტინსკის მონოგრამიან პორტფელში, რომელიც მის საწერ მაგიდაზე იყო, გამოგლიჯა კარი მხარით და გამოვიდა.

ქალაქში მან ნახა ლეონიდი. უამბო პორტფელის თავგადასავალი და ორივემ დაიწყეს შიგ ქაღალდების ძებნა. უმრავლესობა იყო შიფრიანი, მაგრამ შიფრის ამოსახსნელიც მალე ნახეს. ვოიტინსკი უბის წიგნაკში. აუარებელი ძვირფასი ცნობები. მათი სამხედრო ნაწილების განრიგების შესახებ, ყირიმისკენ. წასვლის დროს შესახებ, ხელის შეწყობა ყირიმის, კონსტანტინოპოლის და ბათუმის ნავთის და სხვადასხვა საქონლის ყიდვაზე, მაგრამ სტუკოვი ყველაზე უფრო დაინტერესა დეპეშამ. „ვაგზავნი ორმოც ათას დოლარს დღეს საღამოს ტრკ. შესვლით სადგურში ტ. ჩ. კ. სვენ“.

დეპეშაზე იყო აღნიშნული დღევანდელი რიცხვი.

— დიდებული აზრია! ჩვენ შეგვიძლია იმ შიკრიკის ხელში ჩავგდება. ნახევარი საათის შემდეგ გადის მატარებელი თფილისისაკენ.

VIII თეთრი საბუთები და ნავთი.

ინგლისის საოკუპაციო ჯარის შტაბის მისაღებ ოთახში, გენერალ კუკ-კოლისთან, რომელმაც თავი ისახელა ინდოეთის დამშვიდებით ჩვეულებრივი სიცოცხლე იყო. თვით ჯარებთან იდგა მშვიდი ახმახი „ბობი“ ტრადიციული კომბალით ტყავზე. უხეში თაჯიშანი—ადგილობრივი ბათომლი აყენებდა რიგში მნახელებს პატრიცისცემით უშვებდა წინ ნაცნობებს და ქალაქში გავლენიან პირებს. „ბობი“-ს კომბალი ხშირად მოქნიული, მძიმედ

ხვდებოდა თავებზე, მხრებზე და ზურგებზე მთხოვნელებს, რაც რასაკვირველია ხელს უწყობდა წესრიგის დაცვას.

დამშვიდების ერთ-ერთი ასეთი სცენის დროს გუბერნატორის კაბინეტიდან გამოჰყო თავი გასიებული ფიზიკა. კაპიტანი გარის მან ჩუმად გადაავლო ანთებულ თვალები ჩაჩუმებულ ხალხს და გადასახა თაჯიშანს: „მისტერ გრიგ! ტელეფონთან“.

— სიწყნარე დაიცვით, — ჩაიჩიფჩიფა მან და მიიმალა კაპიტანთან ერთად კაბინეტში.

— ალლო. ვინ ლაპარაკობს? — ნავთსადგური.

— დიალ, რომელი, რომელი გემი. თქვენ ლაპარაკობთ. „ალორძინება“ სევესტოპოლიდან. — რაა. შტაბის ქაღალდები. — ილაპარაკეთ უფრო ხმა-მაღლა. არაფერი არ ისმის. — საჭირო მოხსენებებია. — კარგი, ამ საათში გეახლებით. — რა ამბავია ფრონტზე. ურტყამთ — იერიშია. — რაა.

— დიალ, დიალ, მანქანაზე. მან გადაუთარგმნა ნა. ლაპარაკები მოუთმენელი მხერით გაშვებულ კუკ-კოლის და საჩქაროთ გამოვიდა გარეთ. კარებთან იდგა შტაბის მორიგი ავტომობილი, საშა სტუკოვი, უკვე მეორე საათია იჯდა შოფერის ადგილზე ჩამოსვლელათ. ის ხან ყვინთაობდა საქესთან, ხან კი ცნობისმოყვარეობით ათვალეიერებდა მორიგ ინდოელს, რომელიც ძილის მომგვრელი ერთფეროვნებით აბიჯებდა ქვაფენილზე. მიუხედავად 35° სიცხისა. მას არც ერთხელ არ შეუწუნებია ფეხი.

— ნავთსადგურთან, შესახა საშას გრიგმა კარების გაღებისას.

— მოითმინეთ, მოითმინეთ, მისტერ გრიგ — მოისმა კიბიდან ხმა. ეს იყო შტაბის მეორე თაჯიშანი — მომიყვანეთ მეც პავილიონამდე.

— არ არის დრო, დრო არ არის. გვეჩქარება. რა დროს პავილიონია, არ მცალიან.

— ეს ხომ გზაზე. მივდივარ გარისის დავალებით.

— მე კი გამგზავნა კუკ-კოლისმა. მოვიდა საჭირო ცნობები ყირიმისკენ. აბა გასწი ჩქარა, რას უცდით, — გადუძახა გრიგმა სტუკოვს. მანქანა აზრიალდა და სწრაფად მოუხვია კუთხესთან, გაქრა: კვამლიც გაიფანტა. მორტორის ძაგდაგთან ერთად საშას თავში უტრიალებდა ერთი აზრი. „ცნობები ყირიმისკენ. ამ საათშივე აქ, ჩემს გვერდით ავტომობილში იქნებიან საიდუმლო მოხსენებები“. ის სიამოვნებით შეანულებდა სელას ოლონდ კი ქონოდა დრო დაფიქრების აწონ-დაწონის. მაგრამ გრიგ ყოველ წუთში უჩქაროდა, რადგანაც მან იცოდა — გენერალ კუკ-კოლისის არ უყვარდა ლოდინი.

მიქროდენ დიდი მალაზიების ფართო ვიტრინების წინ. დეკორატიული პალმები, ელვარებდენ ათასნაირი სახეები მარინის პროსპექტზე მოსკირნეთა. უახლოვდებოდენ ნავთსადგურს. გემი „ალორძინება“ ისევ ნავთსადგურში იდგა. და უნდა მოდგმოდა ნაპირს ორი საათის შემდეგ.

გრიგმა აიღო ნავი არ გაუვლია ნახევარ საათს რომ უკვე ბრუნდებოდა პოლკოვნიკის პოგონებიან პატარა მსხვილ ოფიცერთან ერთად. მათ მოლოდინში სტუკოვი გამოელაპარაკა ერთ ნაცნობ მენავეს — თათარს თექვსმეტი წლის ახალგაზრდას, რომელიც საუკეთესო მკურავად ითვლებოდა ბათომში.

მსხვილ ოფიცერს უჭირდა მაღალ ნავთსადგურზე ამოძრომა და ისინი მოადგენ პატარა უსუეთაო გასაწევ ნავს, რომელიც ნაპირთან იყო შეერთებული გასავალით.

პირველად ამოვიდა გრიგი. მოეხმარეთ პოლკოვნიკი. — მიმართა მან საშას. — მგონი შეტად შეარბია. და მართლაც ოფიცერი იდგა. უმწეოდ ირხეოდა გამოღუნებული სახით. მარცხენა ხელით ეყრდნობოდა მოაჯირს მეორეთი ხელით ჩაეხუტებოდა პორტფელი. სტუკოვი გაუმაძღარი თვალებით შესცქეროდა უძვირფასეს ტვირთს. საჩქაროთ ჩავიდა, მარცხენა ილღიაში ამოღდა ხელი მსხვილ ოფიცერს და ფრთხილად ამოიყვანა კიბეზე. მივიდა შუა გზამდე. მოულოდნელად დაუცდა ფეხი და დაეარდა. მაგრამ პოლკოვნიკი ხილიდან არ გაუშვა. მან ინსტიქტურად გადამხლართა ქაღალდებიანი ხელი მოაჯირისკენ. პორტფელი ნელა ჩაცოცდა წყალში და მიიმაღა ნავთის ბოლოს ქვეშ. პოლკოვნიკი ფეხების უმსგავსო ბლაყუნით უკვე წელამდი დაიმაღა წყალში. როდესაც მამაცურად ფეხებზე წამოკრილმა სტუკოვმა ამოათრია იგი და თითქმის ხელდახელ მოიტანა გრიგთან. თარჯიმანის სახე ათასნაირად იმანებოდა, ყელში უჭირებდა. ის ძაღვად რაიმე ამოეყვრა და არ შეეძლო.

— ეშმაკებო. მენავეს დაუზოგავი გინებით ყვიროდა საშა გასავალზე დაუღვრიათ ნავთი, აი თქვე ბათომის ვირებო.

მე თქვენ თვითონ დამავდეთ. ფიცხდებოდა პოლკოვნიკი.

— აი. რას ამბობთ, მე თქვენ მოგეხმარეთ. თორემ თქვენც დაიხრჩებოდით; აქ ხომ ძლიერ მაღალია.

და ისევ დაუწყო ლანძღვა და მუქარა გადმოსულ კაპიტანს.

დამუნჯებულ გრიგს ბოლოს მოუხდა შიშის გაფანტვა მოსალოდნელ ხიფათთან გადაბმაში და წკმუტუნისებური ყვირლით ეხვეწებოდა ხან ერო მენავეს და ხან მეორეს პორტფელის ამოღებას.

მაგრამ ჯმუხი მეზღვაურები. მშვენიერი ყვინთის და ცურვის მცოდნენი დაღვრემილი უყურებდნენ ალღევებული თარჯიმანის უღონო სხეულს. და ზოგიერთი დაცნვით უელიდნენ გვერდს — არცერთს არ სურდა მოხმარებოდა ინგლისელს. ახალგაზრდა თათრის წითელი ფესკა, მხიარულად დიდი ხანია ჩაყურყუმაღვდა თავით ნავთში და მიიკარგა საერთო არეულობაში.

წყალი ჩამოდიოდა პოლკოვნიკს კოკისპირულათ. მას განზე გაეშალა მოკლე ფეხები და ხელით იკავებდა წყლით დაღუმპულ გალიფის ბოლოებს. ვიწრო თვალის უბეები კანკალობდნენ და დაბნეულად შეყურებდნენ ხან ერთისა და ხან მეორის სახეს — მას ესმოდა მხოლოდ რომ მის სამსახურის კარიერას უბედურება მოელოდა, რომ ის იყო უმწეო და უღონო...

— ბ-ნო გრიგ, ბ-ნო გრიგ. — გულ-ამოსკვნით წამოიძახა მან, — მომეხმარეთ. ნუ თუ თქვენ არ შეგიძლიათ ძალდატანებით ჩაავდეთ წყალში ვინმე ამათგანი. ოხ, ეს რომ ჩვენ სევასტოპოლში მომხდარიყო, მე მათ ვაჩვენებდი... გრიგ მარბოდა ტელეფონთან ურეკდა შტაბს. და ბოლოს მიიღო კუკ-კოლლის ბრძანება, ნავი ნაპირს რამოდენიმე საყენით დაშორებოდა და პოლიციელებით ალყა შემოერტყა ნავთსაღვურისათვის. როდესაც დაბოლოს, მოიძებნა სამი მტერიზავი, რომლებიც დიდი სასყიდლის შემდეგ დასთანხმდნენ ზღვის ძირში ჩასვლას, მოქმედების ადგილზე შეიყარეს ვრანგელების მისიის და ინგლისის შტაბის წევრებმა. განვლო ორმა საათმა, ბევრი ყვინთის და ჩანგლების გადასროლის შემდეგ გამოირკვა რომ პორტფელი აღარ იყო...

სტუკოვი შემოვიდა თავისი ჩვეულებრივი დინჯი და თავდაქერილი სიარულით.

— შეხედეთ სერგეი, აი მე რა ვიკისრე შეიძლება გამოგადგეს. და მან გაუწოდა რამოდენიმე ქაღალდის ფურცელი.

— წყალში იყვნენ მაგრამ ეს არაფერია — წაკითხვა შეიძლება.

სერგეი გაკვირვებული ფურცლავდა გვერდებს, შემდეგ აშფოთდა და ალღევებით წამოიჭრა:

— რა ჯანდაბაა, ჩვენ ჯარი სულაც არა გვყავს და თუ ამითმა ნოვოროსიისკთან ჯარი გადმოსხა — მთელი ყუბანი დაიღუპა....

— ეს ქაღალდები უნდა გადაგზავნოს კლიაჩკოს. იქ მე კიდევ ვაშრობ საერთო წესის მოხსენებებს. შეიძლება მოესწროს ნაწილების მოწვევა.

— გადაგზავნა, რასაკვირველია, საჭიროა. მაგრამ ეს საკითხს ვერ სწყვეტს. უნდა... უნდა... უნდა მოვიქცეთ ისე, რომ მაი ვერ მოახერხონ ჯარის გადმოსხმა ნაპირზე. ან და დაბოლოს გადავადებინოთ.

ის ისევ შეუდგა კითხვას.

— აი რა. მათ არ აქვთ საწვავი მასალა. მათ ესაჭიროებათ ნავთი. ნავთი ბათომშია. მაგრამ ჩვენც ხომ ბათომში ვართ. ეს ათი ათასი ფუთი ქერი. რომელიც გადმოგზავნილია „ალორძინება“-ით ყველაფერს ვერ შეისყიდის და ინგლისელები მეორე დამატებით რიგს დაუწყებენ ცდას. ამ დროს კი ჩვენ უნდა ვიმოქმედოთ...

— რაღა გინდათ გააკეთოთ... ნუ თუ...

— ვითომ თქვენ მიხვდით: ავაფეთქოთ... გადავწვათ...

— მაგ საქმესთან მე გაცნობილი ვარ. მთელი ნავთი დაგროვილია აქ ნობელის კომპანიის ქვებში. ნავთის მიმღებელნიც იქ არიან.

— თქვენ ვერ მომეხმარებით მათი გარიგების გეგმის შოვნაში.

— მე ისიც ვიცი იქ ყოველი ტყაველი მიწის, მე იქ ვმუშაობდი ორი წლის წინათ, იქ მე ნაცნობებიც მყვანან. საშამ ფანქრით ხაზვა დაიწყე.

— აი ხედავთ, თუ ამ ორ ქვას ავაფეთქებთ, მაშინ ცეცხლი მოედება მთელ არეს, მიმღების ბინიდან დარჩება მხოლოდ ნანგრევები.

— თითქმის სწორია. მხოლოდ უნდა ვიშოვოთ ალჯრედილა, ასეთი აფეთქებისათვის ის დინამიტს სჯობს. ორი მონაწილე საკმარისია.

— თქვენ წახვალთ?

— წავალ, — დაწყნარებით უპასუხა სტუკოვმა, — მხოლოდ მე თანაშემწე არ მესაჭიროება. მე მიჩვეული ვარ მარტო მოქმედებას და უფრო სწორათაღ ვიცი რას ვაკეთებ.

— მაგრამ თქვენ მოგიხდებათ ორი უზარმაზარი ქვების აფეთქება, წინააღმდეგ შემთხვევაში მიდამო არ აფეთქდება. იქ ხომ წინასწარ გაზომილია ასეთი უბედურების მოლოდინი. ერთი ვერ გასწვდებით. მე მოგკემ კარგ ახალგაზრდას — არ გიღალატებს. ალჯრედილა?

ალჯრედილას შოვნა შეუძრის შეუძლია. ცოცხალი ბიჭია, აი ის, რომელმაც მე ეს ქაღალდები ამომიღო. ის დინამიტით წამლავს თევზებს.

— აი კარგია. ამხანაგი ლეონიდი მალე მოვა ჩემთან. მოუცადეთ მას აქ და... მართლა როგორი ამბავია თქვენთან შტაბში.

ისეთი ალიაქოთი ასტეხეს რომ თვით ეშმაკიც ფეხს წაიტეხს.

— ვერაფერს ვერ გაარჩევ. გავგზავნეთ მყვინთავებ-
ზე. დამეტაკეს მე, მაგრამ თვით ვრანგელის ოფიცერი
მიცავდა მე. ვწუხვარ მხოლოდ რომ მან იცის მოხსენების
შინაარსი, ჩემის თანდასწრებით უყვებოდა კაპიტან
გრიგს.

ნადეჟა პავლოვნა პერცევა, ან და უბრალოთ ნა-
დენკა როგორაც უწოდებდა მას ყველა, იყო ასე... 19
წლის, ქალიშვილი ის იყო ნოზელის საწყობის გამგის
ქალიშვილი. როდესაც მან წერილი მიიღო თავის ძეგლი
ნაცნობისაგან ის გაკვირვებული იყო. საშა ხომ ორი წლის
წინად ბათუმის თათრების მიერ აღების დროს დაიკარ-
გა უგზო-უკვლოთ და ამის შემდეგ მის შესახებ არა
იცოდა რა. მოუთმენლათ დადიოდა ნადია თავის სახლის
წინ ეზოში. დიდი ელექტრონის სანათი, დაკიდული
კიშკარზე თვალებში ანათებდა და ჩრდილებს უდიდებდა
უხარმავარ ქვაბებს.

ორი ახალგაზრდა, განიერ ინგლისურ პალტოებში
მოვიდნენ კიშკართან, დარაჯი გადაეღობა თოფით.

გამოუშვით, გამოუშვით—ჩემთან არიან.

მან უცბად იცნო საშა და გაექანა შესაგებებლათ.
ოფიცერმა სალამი მისცა. ნადენკას მოუხდა ინგლისელის
და რუსის ერთმანეთთან გაცნობა. მისი ძეგლი ნაცნობი.
მამამისის თანანაშრომელი იყო ტყვეთ თათრებთან. ოფი-
ცერმა კიდევ დაუკრა თავი და შეურაცყოფილი მოშორ-
და. ეს რუსი ამჯობინე მას, ინგლისელ ოფიცერს.

საშა უყვებოდა. ბრძოლა, ტყვეობა, ციხეობა და
ციება, გამოქცევა, ციხე და სხვა ამგვარი. ნადია გატა-
ცებით უსმენდა და, როდესაც ლეონიდი შეჩერდა ერთ-
ერთ ქვაბთან, რომლის ახლო იმართა ჩაიარეს. ნადიამ
ის ვერ შენიშნა.

მალე სტუკოვმა დახედა საათს და გადაუდებელი
საქმეების დამიხეზებით დაიწყო გამომშვიდობება. მან შე-
პირდა მეორე დღეს მოსვლა, კარებამდე გაცილება და
გაქრა სიბნელეში.

სტუკოვმა მალე მონახა ლეონიდი და დაიწყო ალ-
ჯრედელას დანიშნულ ქვაბებთან დალაგება. რამოდენიმე
მიკრული იყო ფიცარზე. ფიცარი თავისი რიგით უნდა
მიეკრათ ქვაბზე. რომ მთელი აფეთქების ძალა რკინისკენ
წასულიყო. წყნარი მუშაობა იყო საჭირო. რადგანაც სა-
დარაჯოები ახლო იყვნენ.

რამოდენი საცენის მანძილზე მალდებოდა მოაჯი-
რი, რომელიც ყოფდა ორად საწყობის მოედანს. საშას
არ დაესრულებია პირველი ფიცარის მიმაგრება, როდეს-
აც ანიშნა ლეონიდს. ის წავიდა მეორე ქვაბისაკენ.

მოაჯირი არ იყო მაღალი და მაზე გადაძვრომაც
არ იყო საძნელო. სტუკოვი განაგრძობდა მუშაობას. რო-
დესაც მოიგონა სხეულის ყრუდ დავარდნის ხმა და ხრი-
ალი ჩამოყრილ ქვების... სადღაც გვერდით დასტვენეს.
მეორე, მესამე...

— დაიღუპა, — გაუელვა თავში საშას-ბოიყვი, ჩექმაც
არ გაუხდია და მან როგორღაც მიაწეპა ფიცარი და

ანათო. ლეონიდი ძლივს წამოდგა ფეხზე სტუკოვის დას-
მარებით და გაიქცა. უკან ესმოდათ სტვენა. ყვირილი,
და ფეხის ხმები.

რევოლვერებით ხელში მეგობრები ამოეფარნენ ერთ-
ერთ ქვაბს ამ დროს მათ დატოვებულ ქვაბებთან ავარდა
ალი და აფეთქების ხმა მოედდა დაწყნარებულ ადგილებს.

ჩამოვარდა ყრუ სიჩუმე. შემდეგ გაისმა გაქცეულე-
ბის ფეხის ხმა სხვადასხვა მხარეზე.

სტუკოვი და ლეონიდი შეერთდნენ. ქალაქ-გაერთ,
სასაფლაოსთან. მოიხედეს. ძლივს და ითქვამდნენ სულს.
ცეცხლი არ იყო. გადახედეს ერთი-მეორეს, — ქალაქს და
გაკვირვებულები უღონოდ დაეშვნენ ძირს.

IX თეთრებთან სამსახურში.

ახალგაზრდა პორუჩიკი, გამოქცემული, დაგროვილი
ულვაშებით, რომელიც დასეირნობდა ბაქანზე იქცეოდა
სადგურის ქალიშვილების ყურადღებას.

— შეიძლება მოვიდა რაიმე დეპეშა ჩემს სახელზე?

შეცითხა ის ტელეგრაფში.

მოხელემ მისცა დეპეშა, რომელიც მან გახსნა და
იქვე წაიკითხა.

— „სადგური ქობულეთი ტიხორეცკის. შეხვდით
შიკრიკს, თეთრით ხელზე. ღამით გააცილეთ ბათუმში.
ვოიტინსკი“. შემდეგ მან ისევ დაიწყო ბაქანზე სია-
რული, მოუთმენლად ელოდა მატარებელს. — გამოჩნდა სი-
ნათლები და ფოლადის საკვირველებამ ქშენითა და სი-
ნინით ჩაყლაპა სადგური...

პორუჩიკი შეხტა პირველ ვაგონში და ყურადღებით
დაუწყო თვალიერება მგზავრებს.

მატარებელი აინძრა, მაგრამ ის გადადიოდა ვაგონი-
დან ვაგონში სანამ ბოლოს არ დაწყნარდა, თეთრი
კაცის დანახვით. დაჯდა მის პირდაპირ. ჩიბუხით პირში,
ინგლისურ პალტოში და ქუდით ის გავდა უცხოელს.
მუხლებზე ედვა პატარა ჩემოდანი, რომელზედაც ორივე
ხელები შემოეხვია ერთად. ეროი მეზობელ ქალს, რომე-
ლიც კუბეში იყო ეძინა ზედა ლარზე. პორუჩიკმა გაუ-
წოდა დეპეშა თავის პირდაპირმჯდომს. მან გაკვირვებით
წაიკითხა. ფრიად სასიამოვნოა. ფრიად სასიამოვნოა... წა-
ილუღლულა მან.

ნიშანი თქვენ აწი აღარ გქირდებათ. წყნარი ხმით
უთხრა პორუჩიკმა. ის მხოლოდ მიიქცევს ყურადღებას.
ნიშანი მოიხსნა. ბათუმამდე უსიტყვოდ ჩავიდნენ. როდეს-
აც მიუახლოვდნენ სადგურს, პორუჩიკმა წასჩურჩულა მე-
ზობელს — გამომეც მე!

მათ ჩუმად ჩაუარეს მეეტლეების რიგს — ბოლოს ერ-
თად შეჩერდნენ. ეტლში იჯდა ინგლისურად ჩაცმული
კაცი.

ეს თქვენ ხართ ტიხორეცკი ძლიერ კარგი! პოლკოვ-
ნიკი ვოიტინსკი გელოდებოდათ თავის ბინაზე.

ვერ მოასწრეს ეტლში ჩასხდომა რომ მოესმათ კა-
ცის ხმა. — შეხედეთ! აი ჩვენი ბოქსიორი.

ლ. ტროცკი.

სელთვნება რევოლუციისა და სოციალიზმის სელთვნება.

უბეველი და მოსალოდნელი.

(დასასრული) *

ამ წლებში (ომისა და რევოლუციის) ყველაზე უფრო დაზიანდა არქიტექტურა და არა მარტო ჩვენთან: ძველი შენობები თანდათან ინგრეოდა, ახალი შენობები არ შენდებოდა. აქედან წარმოიშვა ბინის კრიზისი მთელ მსოფლიოში. ომის შემდეგ, როდესაც განახლდა მუშაობა, ადამიანების ცდა და ძალ-ღონე მიმართული იყო მოხმარების აუცილებელ საგნების შექმნაზე და მხოლოდ შემდეგ ცხოვრების ძირითად მოწყობაზე და სახლთა აღმშენებლობაზე. უკანასკნელ შემთხვევაში ომების და რევოლუციების დამგრევი ეპოქა მისცემს უძლიერეს საბაზს არქიტექტურის განვითარებას—მაგალითად, იმ აზრით, როგორც 1812 წლის ხანძარმა ხელი შეუწყო (მარალაც ხელი შეუწყო) მოსკოვის გამშენიერებას. რუსეთში დანგრევისათვის იყო უფრო ნაკლები კულტურული მასალა ვიდრე სხვა ქვეყნებში; ინგრეოდა მეტი, ვიდრე სხვა ქვეყნებში, აშენება კი ჩვენთვის გაცილებით უფრო ძნელია, ვიდრე სხვა ქვეყნებისათვის. არ არის საკვირველი, რომ ჩვენ ამ წლებში არ გვეცალა არქიტექტურისათვის, რომელიც ყველაზე უფრო მონუმენტალური ხელოვნებაა.

ახლა ჩვენ თანდათან ვიწყებთ ქვაფენილების შეკეთებას, კანალიზაციის მილების აღდგენას, ვათავებთ ჩვენთვის დატოვებულ დაუმთავრებელ სახლების შენებას, ჩვენ მხოლოდ ვიწყებთ. სასოფლო-სამეურნეო გამოფენა ჩვენ შევქმენით ხისაგან. დიდი მასშტაბის აღმშენებლობა ჩვენ უნდა გადავდეთ შემდეგისათვის. გიგანტურ პროექტების ავტორებს, როგორც ტატლინს, უნებლიეთ ნება ეწევათ დამატებითი დასვენებისა ახალ მოფიქრებისათვის, გასწორებისათვის ან და რადიკალურ გასინჯვისათვის. რასაკვირველია, არ უნდა წარმოვიდგინოთ საქმე ისე, რომ ჩვენ გვინდა დავკმაყოფილდეთ ათეულ წლების განმავლობაში სახლების და ქვაფენილების შეკეთებით. ამ პროცესში, ისე როგორც სხვა პროცესებში, არის როგორც პერიოდი შეკეთების, თანდათანობითი მომზადების და ძალების დაგროვების, აგრეთვე დაჩქარებული აწევის პერიოდი. როგორც კი თავს იჩენს სიუხვე, აუცილებელ და სასიცოცხლო მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილების შემდეგ საბჭოთა სახელმწიფო დააყენებს დღის წესრიგში კითხვას გიგანტურ აღმშენებლობის შესახებ, რომელშიც ჩვენი ეპოქის სული ნახავს თავის მონუმენტალურ გამოსახავს. ტატლინმა თავის პროექტში უკუაგდო ნაციონალური სტილი, ალეგორიული ქანდაკება, ვენზულები, კუდები და ხუჭუქები, სცადა რა დაემორჩილებინა მთელი იდეა მასალის სწორ კონსტრუქციულ გამოყენებისათვის; და ამაში ის უთუოდ მართალია, ასეთია კონსტრუქცია მანქანების, არქიტექტურა ხიდების და დახურულ ბაზრების, არა მარტო გუშინდელი დღიდან. მაგრამ მართალია თუ არა ტატლინი იმაში, რაც შეადგენს მის პირად გამოგონებას: მბრუნავი კუბი, პირამიდა და ცილინდრი შუშისგან, —ამის დამტკიცება იმას კიდევ და-

სჭირდება. კარგია ეს თუ ცუდი. მხოლოდ გარემოება აძლევს იმას დროს და საშუალებას არგუმენტების მოძებნისათვის.

მოპასიანს სძულდა ეიფელის კოშკი. და არავინ არ არის ვალდებული იმას წაბადოს. მაგრამ უბეველია, რომ ეიფელის კოშკი ახდენს. ორმაგ შთაბეჭდილებას: ის გვიჩიდავს ფორმების ტექნიკური სისადავით და იმავე დროს ის უარსაყოფია თავისი უმიზნობის გამო. მასში არის შინაგანი წინააღმდეგობა: მეტად დიდი შენობის თვალსაზრისით მიზანშეწონილი გამოყენება მასალის. მაგრამ რისთვის? ეს შენობა კი არ არის, ეს ვარჯიშობაა. ახლა, ეიფელის კოშკი, როგორც ყველასთვის ცნობილია, ასრულებს რადიო-სადგურის როლს. ეს აზრს აძლევს იმას და აგრეთვე აძლევს მას ესთეტიურ მთლიანობას. თუმცა, ეს კოშკი რომ თავიდანვე აეშენებიათ რადიო-სადგურისათვის, ის ალბად, მიაღწევდა ფორმის მეტ მიზანშეწონილებას და მაშასადამე, იქნებოდა მხატვრულად უფრო დამთავრებული.

ტატლინის ძეგლის პროექტი ამ თვალსაზრისით უფრო ნაკლებად დამაკმაყოფილებელია. ძირითად შენობის მიზანია შუშის ბინების მოთავსება მსოფლიო „სოვნარკომის“ სხდომებისათვის, კომუნისტურ ინტერნაციონალისათვის და სხვა. მაგრამ ბიჯგები და ბურჯები, რომელიც ევლებიან და აკავებენ შუშის ცილინდრს და პირამიდას, მხოლოდ ამ სამსახურს სწევენ, ისე მძიმე და ვეებერთელა არიან, რომ გვანან შენობის აულაგებელ ტყეს. თქვენ არ გესმით, რისთვის არიან ისინი საჭირო. თქვენ გიპასუხებენ: რომ დაიკავონ მბრუნავი ცილინდრი, რომელშიც იქნება სხდომები. თქვენ ეყამათებით; მაგრამ სხდომები არ იქნება უთუოდ ცილინდრში და ცილინდრი არ არის ვალდებული იბრუნოს. მახსოვს, ბავშობაში მე ვნახე ხის საყდარი, რომელიც აშენებული იყო ლუდის ბოთლში. ამან გააკვირა ჩემი წარმოდგენა და მე მაშინ არ ვკითხულობდი: რატომ? ტატლინი მიდის წინააღმდეგი გზით: შუშის ბოთლი მსოფლიო „სოვნარკომისათვის“ მას უნდა მოათავსოს სპირალურ რკინის და ბეტონის საყდარში. მაგრამ მე ეხლა არ შემძლია შევიკავო თავი კითხვისაგან: რატომ? უფრო სწორად: ჩვენ, ალბათ, მივიღებდით ცილინდრსაც და მის ბრუნვასაც, რომ ეს იყოს შეერთებული კონსტრუქციის სისადავესთან და სიმჩატესთან, ესე იგი, რომ მოწყობილება ბრუნვისათვის არ ჩრდილავდეს მიღწევას.

აგრეთვე ვერ დავეთანხმებით ჩვენ იმ არგუმენტებს, რომელიც მოჰყავთ, რომ მხატვრული განმარტება მისცენ ქანდაკებას, თუნდაც იაკობ ლიპშიცისას. ქანდაკებამ უნდა დაკარგოს თავისი ფიქტიური დამოუკიდებლობა, რომელიც ნიშნავდა მისთვის გაყენებას უკანა ეზოებში ან და მუზეუმების სასაფლაოებზე, მან უნდა განაახლოს თავისი კავშირი არქიტექტურასთან ერთგვარ უმაღლეს მთლიანობაში. ამ ფართე აზრით ქანდაკებამ უნდა მიიღოს უტილიტარული დანიშნულება. ძალიან კარგი! მაგრამ

*) გაგრძელება იხ. „ახალგაზრდა ლენინელი“ № 3-22.

სრულიად არ სჩანს, როგორ უნდა მიხვიდე ამ იდეებით ქანდაკებასთან. ფოტოგრაფიულ წალზე ჩვენს წინ არის რამოდენიმე გადაჭდობილი სიბრტყეები, რომელნიც შეგვიძლია მივიღოთ როგორც პირობითი სქემატიზაცია და-მჯდარი ადამიანის სიმებიანი საკრავთ ხელში. ჩვენ გვეუბნებიან: თუ ეს დღეს-დღეობით არ არის უტილიტარული, სამაგიეროდ „მიზანშეწონილია“. რა აზრით? რომ ვიმსჯელოთ მიზანშეწონილებაზე, უნდა ვიცოდეთ მიზანი. როდესაც კი ფიქრობ ამ მრავალრიცხოვან გადაჭდობილ სიბრტყეთა და კუთხოვან ფორმათა და შვერილთა მიზანშეწონილების და შესაძლო უტილიტარობის შესახებ, მიღიხარ დასკვნამდე, რომ შეიძლება ქანდაკების გაოცება საკიდარად. მაგრამ მაინც, თუ ავტორმა დაისახა მიზნად გამოქანდაკებულ საკიდარის შექმნა, ალბად ნახავდა ამისათვის უფრო მიზანშეწონილ ფორმებს. ყოველ შემთხვევაში საჭიროა ასეთი საკიდარი არ ჩამოყალიბდეს გიჟში. ბოლოს და ბოლოს უნდა წარმოვიდგინოთ, რომ სკულპტურა ლიპშიცის, როგორც სიტყვიერი შემოქმედება კრუჩიონიხის, არის მხოლოდ ხელოსნობას ტექნიკური ვარჯიშობა, გამგები პასაჟები და ეკზერცისები მომავლის სიტყვიერ და საქანდაკო მუსიკისათვის. მაგრამ მაშინ არ უნდა გინდოდეს ეკზერცისების მუსიკათ გასაღება. სჯობია არ გამოუშვა ისინი სახელოსნოდან და არ უჩვენო ფოტოგრაფებს.

უეჭველია, რომ მომავალში ასეთი მონუმენტალური აპოკანები, როგორც ახალი აღნაგობა ქალაქების-ბაღების გეგმების სანიმუშო სახლების, რკინის გზების და ნავთსადგურების, გაიტაცებენ არა მარტო ინჟინერებს-არქიტექტორებს, არამედ ფართო ხალხურ მასებს. ქიანქელისებური დაჯგუფება და აშენება უბნების და ქუჩების: თვითეულ აგურით, შეუმჩნეველად, მოდგმიდან მოდგმაში, შეიცვლება ქალაქების-სოფლების ბუმბერაზულ აშენებით, რუქით და ცირკულით. ამ ცირკულის გარშემო მოხდება ქეშმარიტად ხალხური დაჯგუფება მოწინააღმდეგეთა და მომხრეთა, თავისებური ტექნიკური და აღმშენებლობითი პარტიები მომავლისა, ავტაციით, პათოსით, მიტინგებით და კენჭის ყრივით. ამ ბრძოლაში არქიტექტურა განმეორებით დადგება უფრო მაღალ საფეხურზე, გაიღვანდება მასიურ გრძნობათა და განწყობილებათა სუნთქვით, კაცობრიობა კი აღზრდის თავის თავს პლასტიურად; ესე იგი თანდათან მიეჩვევა შეხედოს ქვეყანას, როგორც მორჩილ თიხას ცხოვრებას უფრო იდეალურ ფორმების შექმნისათვის. კედელი ხელოვნებასა და მრეწველობას შორის დაეცემა. მომავალი დიდი სტილი იქნება არა დამამშვენებელი, იგი გამოვა ახალი ფორმების შექმნის პრინციპიდან. ამაში ფუტურისტები მართალი არიან. მაგრამ შეცდომა იქნებოდა გაგვეო ეს როგორც ხელოვნების ლიკვიდაცია, როგორც მისი ვაუქმება ტექნიკის სასარგებლოდ. ხელოვნების ტექნიკასთან შეთანხმებას კალმის დანის გაკეთებაში შეუძლია წავიდეს ორი ძირითადი ხაზით: ხელოვნება ამშვენებს დანას, დახატავს რა მის ტარზე სპილოს, დაჯილდოვებულ ლამაზ ქალს, ან და ეიფელის კოშკს; ხელოვნება მეორე შემთხვევაში ეხმარება ტექნიკას ნახოს დანისათვის იდეალური ფორმა, ესე იგი ისეთი, რომელიც ზედმიწევნით შეეფერება დანის მასალას და დანიშნულებას. შეცდომა იქნებოდა იმისი ფიქრი, რომ ასეთი ამოცანის გამორკვევა შეიძლება მხოლოდ ტექნიკური საშუალებით, რადგანაც მასალა და ამოცანა იძლევიან საშუალებას ვარიანტების ურიცხვ რაოდენობისათვის, იდე-

ალურ დანის შექმნისათვის საჭიროა გარდა მასალის თვისებებისა და დამუშავების ცოდნისა, თანაზი და გემოვნება ინდუსტრიალურ კულტურის ტენდენციებთან სრული თანხმობით, ჩვენ ვფიქრობთ, რომ მხატვრული წარმოდგენა მატერიალურ საგნების წარმოების სფეროში იზრუნებს ნივთის, როგორც ნივთის იდეალურ ფორმის დამუშავებაზე, და არა მის დამშვენებაზე, როგორც თვით საგნის ესთეტიურ პრემიაზე.

თუ ეს მართალია კალმის დანის შესახებ, მით უფრო მართალია ტანისამოსის, ავეჯის, თვაჩრების და ქალაქების შესახებ ეს სრულიად არ უნდა ნიშნავდეს „საზოგადო“ ხელოვნების უიქველ ლიკვიდაციას, თუნდაც თვით შორეულ მომავალში, მაგრამ პირველ ადგილზე მაინც დადგება, ალბათ, უშუალო თანამშრომლობა ხელოვნების ტექნიკის ყველა დარგებთან. რას ნიშნავს ეს? მრეწველობა გაიღვანდება ხელოვნებით, თუ ხელოვნება აიყვანს თავის ოლიმპზე მრეწველობას? პასუხის მიცემა ამ კითხვაზე შეიძლება ასეც და ისეც, იმისდა მიხედვით მივალთ ჩვენ საკითხთან მრეწველ. თუ ხელოვნების თვალსაზრისით. მაგრამ ობიექტიურ დასკვნისათვის განსხვავება ამა თუ იმ პასუხში არ არის. ორივე პასუხი ნიშნავს ხელოვნების წრის გიგანტურ გაფართოებას და აგრეთვე მრეწველობის მხატვრულ კვალიფიკაციის გიგანტურ აყვავებას. მრეწველობას კი ჩვენ ვგულისხმობთ, როგორც ადამიანის მთელ საწარმოვო მოღვაწეობას: მიწადმოქმედება მანქანის და ელექტროფიკაციის საშუალებით შეიქნება იმავე მრეწველობის ნაწილი. მაგრამ კედელი დაეცემა არა მარტო ხელოვნებასა და მრეწველობას შორის, კედელი დაეცემა იმავე დროს ხელოვნებასა და ბუნებას შორისაც. არა იმ ეან-ქაკისებურ აზრით, რომ ხელოვნება მიუახლოვდება ბუნებრივ მდგომარეობას, პირიქით, იმ აზრით, რომ ბუნება გახდება უფრო „ხელოვნური“. ახლანდელი მდებარეობა მთებისა და მღონარეების, მინდვრებისა და ველების, ტყეების და ზღვის ნაპირების უთუოდ არ არის სამუდამო და უკანასკნელი. ზოგიერთი მნიშვნელოვანი ცვლილებები ადამიანმა უკვე შეიტანა ბუნებაში, მაგრამ ეს მხოლოდ მოწაფის ცდა არის იმასთან შედარებით, რაც იქნება. თუ სარწმუნოება მხოლოდ გეპირდება მთების ამოძრავებას, ტექნიკას მართლაც შეუძლია რწმენის დაუხმარებელი აფეთქება და გადალაგება მთების. აქამდის ეს კეთდებოდა სამრეწველო მიზნებით (მაღაროები), ან სატრანსპორტო მიზნებით (გვირაბები); მომავალში ამას გააკეთებენ გაცილებით უფრო დიდ მასშტაბით—საწარმოვო-მხატვრულ მიზნების მოსაზრებით. ადამიანი შეუდგება მთებისა და მდინარეების პერერეგისტრაციას და საზოგადოთ და არა ერთხელ შეასწორებს ბუნებას. ბოლოს და ბოლოს ის გადააკეთებს ბუნებას თუ არა თავისი თავის მსგავსათ, ყოველ შემთხვევაში თავისი გემოვნებით. ჩვენ არავითარი საფუძველი არა გვაქვს ვიფიქროთ, რომ ეს გემოვნება იქნება ცუდი. იქვენული, ქვევიდან გამომჩირალი კლიუფი მაიაკოვსკისთან კამათში აცხადებს: რომ მომღერალს არ ეკადრება იზრუნოს „ასაწევ ონკანებზე, და რომ გულის ღუმელებში (და არა სხვა რამეში) ჩამოყალიბდება ცხოვრების მეწამული ოქრო. ამ კამათში ჩაერია ივანოვ-რაზუმნიკი: ტექნიკათა მოტრფილად, რომელმაც გადაიარა მემარცხენ ესერობის რკალი. ამით ყველაფერი ნათქვამია. ჩაქუჩის და მანქანის პოეზიას, რომლის სახელით თითქმის ლაპარაკობს მაიკოვსკი, ივანოვ-რაზუმნიკი უწოდებს გარდამავალ ეპიზოდს, ხელთუქმნელ მიწის

პოეზიას კი აცხადებს მსოფლიოს მარად პოეზიით. მიწა და მანქანა უპირისპირდებიან ერთმანეთს, როგორც მარადი წყარო პოეზიის უპირისპირდება დროებითს; და, რასაკვირველია, იმანენტური იდეალისტი, ფრთხილი და შემარბულე, ნახევრად მისტიკოსი რაზუმნიკი უპირატესობას აძლევს მარადს დროებითის წინაშე. ნამდვილად კი ეს დღეობაში მიწასა და მანქანის ყალიბია: შეგვიძლია დაუპირისპიროთ ჩამორჩენილ გლეხის ხენას ხორბალის ქარხანა, პლანტატორული ან სოციალისტური. მიწის პოეზია ცვალებადია და არა მარადი, და ადამიანმა იმდენა განწევრებული სიმღერები ნხოლოდ მის შემდეგ, როცა დააყენა მიწისა და თავის შორის იარაღები და ინსტრუმენტები, პირველი უბრალო მანქანები. უფუთხოდ უნამგლოდ და უცელოდ შეუძლებელია კოლცოვი. ნიშნავს ეს განა იმას, რომ მიწას სახნისითაქვს მარადისობის უპირატესობა მიწასთან ელექტრონის გუთანით?.. ახალი ადამიანი, რომელიც მხოლოდ ახლა ანხორციელებს თავისი თავს, არ დაუპირისპირებს, როგორც კლიუევი და მის შემდეგ რაზუმნიკი ტყის ქათმის სიმღერას და ხუთხის დასაქურ ბადებს, ასაწევ ონკანებს და ორთქლის ჩაქურს. სოციალისტური ადამიანი ისურვებს და მოახერხებს იყოს ბატონი ბუნებისა მთელ მის სივრცეზე. ტყის ქათმებით და ხუთხებით, მხოლოდ მანქანის საშველებით. ის იტყვია, სად უნდა იყვნენ მთები, და სად უნდა დაიხიონ იმამმა. შესცვლის მდინარეების მიმართულებას და შექმნის კანონებს ოკეანესათვის. იდეალისტურ ბაიუშებს შეუძლიათ აფიქრონ, რომ ეს მოსაწყენი იქნება, მაგრამ ისინი ამიტომაც არიან ბაიუშები. რასაკვირველია, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მთელი დედა მიწა იქნება დახაზული უჯრედებით, რომ ტყეები გადიქცევიან პარკებათ და ბოსტნებათ. ალბად დარჩება ტყეც, უდაბნოც, ტყის-ქათმებიც, ვეფხეებიც, მაგრამ იქ, სადაც მიუთითებს ადამიანი, და ის ამას ისე კარგათ იქმს, რომ ვეფხეც ვერც შეამჩნევს ასაწევ ონკანს და არ მოიწყენს, და იცხოვრებს ისე, როგორც სცხოვრობდა პირველყოფილ დროში. მანქანა არ არის დაპირისპირება მიწისა. მანქანა არის თანამედროვე ადამიანის იარაღი ცხოვრების ყველა დარგებში. ვხლანდელი ქალაქი წარმავალია. მაგრამ ის არ გაითქვიფება ძველ სოფელში. პირიქით, მთავარში და ძირითადში. სოფელი ამდღედება ქალაქამდის. ამაშია მთავარი ამოცანა. ქალაქი წარმავალია: მაგრამ ის აღნიშნავს მომავალს და გზას უჩვენებს მას. ახლანდელი სოფელი კი — სრულიად წარსულშია. ამიტომაც მისი ესთეტიკა აუქაულია — სახალხო ხელოვნების მუხეუმიდან არის.

სამოქალაქო ომის ეპოქიდან კაცობრიობა გამოვა დაღარიბებული — საშინელ დანგრევებით იაპონურ მიწის-ძვრის დაუხმარებლადაც. სურვილი სიმშვილის, ნაკლებობის და გაჭირვების დაძლევისა, ესე იგი ბუნების დამორჩილებისა შეიქნება უპირველეს ტენდენციით ათეულ წლების რიგით განმავლობაში ამერიკანიზმის საუკეთესო მხარეები იქნებიან თანამგზავრი ახალ სოციალისტურ საზოგადოების პირველ ეტაპისა. პასიური თავის-შეცევა ბუნებით გაუქმდება ხელოვნებაში. ტენიკა იქნება უფრო ძლიერი შთამაგონებელი მხატვრულ შემოქმედებისა. უფრო გვიან კი წინააღმდეგობა ტენიკისა და ბუნების შერიგებული იქნება უფრო მაღალი სინტეზით.

რახედაც კერძო ენტუზიასტები ოცნებობენ ახლა უხერხულად — ყოფა-ცხოვრების თეატრალიზაციისა და

თვით ადამიანის რიტმიზაციის შესახებ, კარგათ და მოხდენილად შედის ამ პერსპექტივაში. როდესაც ადამიანი გამსჭვალავს შეგნებით მთავარ იდეას და დაუმორჩილებს მას თავის სამეურნეო წესწყობილებას, იგი ქვას ქვანედ არ დასტოვებს ახლანდელ თავის დამპალ ოჯახურ ყოფა-ცხოვრებაში. გამოკვების და აღზრდის დარდი, რომელიც სამარისებურ ლოდით აწევს ახლანდელ ოჯახს, მოიხსნებიან და გახდებიან საზოგადო ინიციატივის და დაუმრეტელ კოლექტიურ შემოქმედების საგანად. ქალი გამოვა უკანასკნელად ნახევრად მონურ მდგომარეობიდან. ტენიკასთან ერთად პედაგოგიკა ახალ თაობათა პსიხოფიზიურ აღზრდის მიხედვით — შეიქნება საზოგადოებრივ აზრის მეფედ.

პედაგოგიური სისტემები შეაერთებენ თავის გარშემო უძლიერეს „პარტიებს“. სოციალურ-აღმზრდელობითი ცდები და სხვადასხვა მეთოდების მეტოქეობა მიიღებენ ისეთ გაქანებას, რომელს წარმოდგენაც ძნელია ახლა ჩვენთვის. კომუნისტური ყოფა-ცხოვრება დალაგდება არა ბრმად, როგორც მარჯნის ბრაგეში (руфя), ის მოეწყობა შეგნებულად, გაისინჯება აზრით, იქნება არა ერთხელ გასწორებული და გამართული. როცა ყოფა-ცხოვრება არ იქნება სტიქიური, ის არ იქნება კონსერვატიული. ადამიანი, რომელიც ისწავლის მდინარეების და მთების გადადგმას, სახალხო სახლების აშენებას მონბლანის სიმაღლეზე და ატლანტიკის ფსკერზე, მოახერხებს, რასაკვირველია, მისცეს თავის ყოველდღიურ ცხოვრებას არა მარტო სიუხვე, ბრწყინვალეობა, დაჭიმულობა, არამედ უმაღლესი დინამიზრობა. ყოფა-ცხოვრების გარსი, როგორც კი ის შემოირკალება, ისევე გაირღვევა ახალი ტენიკურ და კულტურულ გამოგონებათა და მიღწევათა გავლენის ქვეშ. მომავლის ცხოვრება არ იქნება ერთფეროვანი. პირიქით, ადამიანი ბოლოს და ბოლოს იზრუნებს თავისი საკუთარი თავის გარმონიზაციაზე. მისი ამოცანა იქნება: — თავისი საკუთარი ორგანოების მოძრაობა შრომისა, სიარულის და თამაშის დროს გახადოს უფრო მკაფიო, მიზანშეწონილი, ზომიერი და უბრალო. ის მოინდომებს დაეუფლოს ნახევრად შეგნებულ და შემდეგ შეუგნებელ პროცესებს საკუთარ ორგანიზმში: სუნთქვას, სისხლის მოძრაობას, საკმელის მონელებას, განაყოფიერებას — და აუცილებლად საჭირო სახელებში დაუმორჩილებს მათ გონების და ნებისყოფის კონტროლს. ცხოვრება, თუნდაც ფიზიოლოგიური შეიქნება კოლექტიური ექსპერიმენტალური. ადამიანის მოდგმა, გაყინული homo sapiens, ისევე განიცდის რადიკალურ გადამუშავებას და შეიქნება საკუთარი თითების ქვეშ ხელოვნურ შერჩევის და პსიქოლოგიურ ვარჯიშობის ურთულეს მეთოდების ობიექტად. ეს წოლიანად მდებარეობს განვითარების ხაზზე. პირველად ადამიანი სდევნიდა ბნელ სტიქიას წარმოებიდან და ოდოლოგიიდან, ბარბაროსულ რუტინას ამარცხებდა მეცნიერულ ტენიკით და რელიგიას — მეცნიერებით. შემდეგ მან განდევნა შეუგნებელი პოლიტიკიდან, დაამხო მონარქია და წოდებრიობა — დემოკრატიით. რაციონალისტურ პარლამენტარიზმით, და შემდეგ სრულიად გამქვირვალე საბჭოთა დიქტატორით. ყველაზედ უფრო ძლიერია ბრმა სტიქია ეკონომიურ ურთიერთობაში, მაგრამ იქიდანაც სდევნის მას კაცობრიობა მეურნეობის სოციალისტური ორგანიზაციით. ამით შესაძლებელი ხდება ძირითადი შეცვლა ტრადიციულ ოჯახურ ტიპისა.

ბოლოს და ბოლოს თვით ადამიანის ბუნება მიიმალა სტიქიურის, შეუფერებლის, ნიადაგის ქვეშ მყოფ ბრმა და ბნელ კუთხეში. განა ცხადი არ არის, რომ მკვლევართა აზრი და შემომქმედთა ინიციატივა მიმართული იქნება აქეთ? იმისთვის კი არ შესწევს კაცობრიო² ფორთხვეს მუხლებზე ღმერთის, მეფეების და კაპიტალის წინაშე, რომ დაემორჩილოს მემკვიდრეობის და სქესობრივ შერჩევის ბნელ კანონებს! განთავისუფლებული ადამიანი ისურვებს მიაღწიოს მეტ წონასწორობას თავისი ორგანოების მუშაობაში, თავისი ქსოვილების უფრო სწორ და ზომიერ განვითარებას და გახარჯვას, რომ ამით სიკვდილის შიში განსაზღვრული იყოს ორგანიზმის მიზანშეწონილ რეაქციით საშიშროების წინააღმდეგ, რადგანაც უეჭველია რომ ზედმეტი დისგარმონიულობა ადამიანს—ანატომიური, ფიზიოლოგიური—განსაკუთრებული უთანასწორობა ორგანოების და ქსოვილების გახარჯვისა, ცხოვრების პროცესს აძლევს სიკვდილის შიშის არანორმალურ ისტერიულ ფორმას, რომელიც აბნელებს გონებას და ჰკევბავს ბრყვე დამამიცირებელ ფანტაზიებს საიქიო არსებობის შესახებ.

ადამიანის მიზანი იქნება დაიპყროს თავისი საკუთარი გრძნობები, ასწიოს ინსტინქტები შეგნების სიმაღლეზე, გახადოს ისინი გამსჭვირვალე, გაიყვანოს ნების-

ყოფის მავთულები სტიქიურის და ფარულის სფეროში და ამით აიყვანოს თავისი თავი ახალ საფეხურზე—შექმნას უფრო მაღალი საზოგადოებრივ—ბიოლოგიური ტიპი, თუ გნებავთ—ზეკაცი.

თვითგამგეობის როგორ საზღვრებამდის მიიყვანს თავის თავს ადამიანი? ამისი თქმა ისეთივე ძნელია, როგორც იმ სიმაღლეების დანახვა, რომლებამდეც მიიყვანს ის თავის ტენიკას. საზოგადოებრივი აღმშენებლობა და ფსიქოფიზიური თვითაღზრდა შეიქმნებიან ერთ და იმავე პროცესის ორ კიდეზე. ხელოვნება: სიტყვიერი, თეატრალი, სახვითი, მუსიკალური, არქიტექტურული მისცემენ ამ პროცესს მშვენიერ ფორმას. უკეთ რომ ესთქვათ: ის სამოსელი, რომელშიდაც გახვევს თავის თავს კულტურულ აღმშენებლობის და კომუნისტურ ადამიანის თვითაღზრდის პროცესი, განავითარებს უკიდურეს ძლიერებამდე ეხლანდელ ხელოვნებათა ყველა სასიცოცხლო ელემენტებს. ადამიანი იქნება გაცილებით უფრო ძლიერი, კეთილნი და გამახვილებული. მისი ტენი გარმონიული, მოძრაობა რიტმიული, ხმა მუსიკალური, ყოფა-ცხოვრების ფორმები მიიღებენ დინამიურ თეატრალიზაციას. საშუალო ადამიანი ს ტიპი აიწევა არისტოტელის, გოეტეს და მარქსის სიმაღლემდე. ამ სიმაღლის ზევით აღიშარება კიდევ ახალი მწვერვალები.

3. ჭიჭიძე.

საჭირთა სელთვნებაში პარტიული საზი.*)

ძლიერ გვიან ისმება საქართველოში „მესამე ფრონტის“ საკითხი და უნდა შევიგნოთ, რომ ბრძოლა კულტურულ ფრონტზე უნდა იქნეს წარმოებული იმ ახალ ძალის მიერ, რომელიც ჩაუდგას სათავეში რევოლიუციას.

პროლეტარიატისათვის პოლიტიკური და ეკონომიური ბრძოლა ყოველთვის პირველ რიგში სდგას, რადგან მას შეგნებული აქვს, რომ მხოლოდ ამ სფეროების დაპყრობით შეიძლება ყოველგვარ „ზედნაშენთა“ გაჩეკმნა. მაგრამ მას არ ავიწყდება, რომ გარდაუქმნელად ამ „ზედნაშენებისა“ იგი რევოლიუციას ვერ დაავიკრავინებს. განა შეიძლება იმის დავიწყება, რომ „ზედნაშენები“, გარდა იმისა რომ არიან შედეგი ეკონომიურ-პოლიტიკურ მიზეზებისა, თავის მხრივ ახდენენ დიდ გავლენას თვით მიზნებზეც და გავლენას ამასთანავე თვალსაჩინო?

განა რომელიმე მართლმორწმუნე მარქსისტს შეუძლია დაივიწყოს ის, რომ არსებულმა ყოფამ აუცილებლად უნდა ნახოს თავისი სახე იმ უკუქცევით სარკეში, რომელსაც კულტურა ეწოდება, რომ არსებული აუცილებლად უნდა გადამუშავდეს კულტურაში და რომ განსაზღვრულმა რეალობამ უნდა ჰპოვოს შესაფერი იდეოლოგია. ნუ თუ ყოველივე ეს ცინემსათვის სადაოა ან საჭიროებს გახსენებას? ნუ თუ ანბანური ქეშმარიტება არ არის ის, რომ თუ არსებობს კლასი „თავისთვის“, აუცილებლად უნდა არსებობდეს მისი იდეოლოგია, კულტურა, ხელოვნება, ფილოსოფია და, თუ გნებავთ, მეცნიერება.

ბრძოლა მატერიალური პირველ რიგშია! ამიტომ რევოლიუციის პირველი კატასტროფიული ხანები სრულიად ვერ იზრუნებენ კულტურა-ხელოვნებაზე. აქ იდეოლოგია შეგნებული აუცილებლოა ინსტიტუტურად. მაგრამ კულტურა ხელოვნება თავისთავად არის, რომელიც უპასუხებს დღიურ ბრძოლის საკითხებს, რომელიც ეხმარება დღიურ ბრძოლაში. აქეთი უნდა იყოს ხელოვნება ეხლაც იმ განახლებებით, რომ მაშინდელი პლაკატი-ლექსი-ფიგნი შექმნილი არის არა კულტურულად, არა დისციპლინარულად, ეხლა კი ეს ყოველივე უნდა შეიქმნეს კულტურულად მიზანშეწონილი.

მიზანშეწონილობა და უტილიტარობა ერთი მთავარი თვისებათაგანია კომუნისტური პარტიის. ახალი ეკონ. პოლიტიკა თავისთავად მიზანშეწონილი, შეგნებული აუცილებლობა იყო, მაგრამ მას მოჰყვა ბევრი უარყოფითი მხარეები. ერთი უარყოფითი მხარეთაგანია ის, რომ მან ჩააგდო რევოლიუციონერი მეშინიზმ-ობიგატელობის მორცში, მისი რევოლიუციონური ძლიერება შეასუსტა და ეს მეშინიზმ-ობიგატელობა მას მოჰყვება ხელოვნებაშიც. კომუნისტი იგივეებს, რომ ხელოვნება არაა ერთი უძლიერესი აღმზრდელითი საშვალება და უყურებს მას, როგორც გართობას (ერთმა ქართველმა პასუხისმგებელმა მჭამკმა სთქვა: „მე მივდივარ კინოში თვალთა დასაკმაყოფილებლად, და სრულიად არ მაინტერესებს მისი შინაარსი“. ეს უდიდესი შეცდომაა.

„ნაკი“ აყენებს მთელი სისასტიკით საკითხს „მესამე ფრონტზე“ ბრძოლისას. ადამიანის ბუნების კონსერვატიულობის გამო კომუნისტები შეეგუენ იმ ყოფა-ქცე-

*) რედაქციისაგან—ჭურნალის მომავალ ნომერში დაიბეჭდება ანბ. პ. ჭიჭიძის „მომავალი ლიტერატურული თბილისი“ (სატირა თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაზე).

ვის გაგრძელებას, რომლითაც ი' ინი სამხედრო კომუნიზმის პერიოდში სცხოვრობდნენ, შეეგუენ კულტურის საკითხზე ზერელე ხედვას, და რევოლუციის სასტიკმა აუცილებლობამ ისინი შეაჩვია ვიწრო პრაქტიციზმის სფეროში ტრიალს, თვით მარქსიზმი შეიქმნა თეორია მხოლოდ პრაქტიციზმის. დავიწყებულია მარქსიზმის ორტოდოქსალურად გატარება კულტურის ყველა სფეროში.

ხშირად დიდი რევოლუციონერები საზოგადოებრივ ცხოვრებაში „ოპორტუნისტები“ კულტურაში. ეს კი დაუშვებელია. ნახევრად რევოლუციონერობა ვერაფერი სასახლო საქმეა. რა არის თუ არა ოპორტუნისტობა თქმა იმისა, რომ: ხელოვნებისათვის საბჭოთა ხელისუფლებას არავითარი იდეოლოგიური მოთხოვნები არ წაუყენებია: ეს სიტყვებია რევოლუციონერისა პოლიტიკაში, მაგრამ ოპორტუნისტისა კულტურაში, ამხ. არჩილ მიქაძის. ამას ნამდვილად სწერდა ამხ. არჩილ მიქაძე ჟურნალ „დროშა“-ში. განა შეიძლება დავასახელოთ რომელიმე, თუ გინდ, სულ უბრალო სფერო ჩვენი ცხოვრებისა (არამც თუ ხელოვნება), რომელსაც პარტიამ და ხელისუფლებამ იდეოლოგიური მოთხოვნები არ წაუყენა?

ყოფა-ცხოვრება კონსერვატიული რამაა. თუ გვინდა მისი შეცვლა, უნდა შევცვალოთ მისი ერთი იარაღთაგანი — ხელოვნება, იგი აღზრდის და ზემოქმედების იარაღია და მხოლოდ მაშინ გახდება ეს იარაღი მუშათა მასის რევოლუციის საკეთილდღეოდ, როცა თვით ხელოვნება დააღწევს თავს კონსერვატიულობისგან და შეიქმნება პროლეტარულ-პროგრესიული.

გამარჯვებულმა კომპარტიამ თავისი „მე“ უნდა სთქვას ხელოვნებაშიც, არ კმარა მარტო სურვილები, არც რეზოლიუციები და განზრახვები. ხელოვნებაში, ისე როგორც საერთოდ რევოლუციაში, საჭიროა გაბედული და მტკიცე სვლა.

ამხ. მიქაძე ამ იმედს კი აქარწყლებს, ამდაგვარი რამ ჯერ არ გამოუთქვამა ხელოვნების და საერთოდ კულტურის ფრონტზე არც ერთ მომუშავეს. ეს ტაშის დაკვრა „ყანწიზმი“-სთვის, ეს კულტურული ლაჩრობა და თავის დახრა ზურჯუაზიულ კულტურის წინაშე. აქ რევოლუციონერები კულტურის სფეროში გამოდიან თითქმის სრულიად მერყევი და მშიშარები წვრილ-ბურჟუაზიულ კულტურა-ხელოვნების შემოტევის დროს.

შემოტევა საქართველოს ყოველგვარ ნაწ და უნაწეს კონტრევოლუციისა პოლიტიკის სფეროდან კულტურის სფეროშია გადატანილი და განა სიმპტომური არ არის, რომ რევოლუციონერ-საბჭოთა სახელმწიფოში არსებობს მეორე, თითქმის მეორე პლანეტაზე მყოფი სახელმწიფო, სახელმწიფო „კულტურის“, რომელიც პრეტენზიას აცხადებს მთელ „ქართულ კულტურაზე“, რომელმაც შექმნა თავისი ნამდვილი პარლამენტი — „გაერთიანებული კავშირი“, სადაც ბჭობენ ისე, როგორც პარლამენტში, და შეერთდნენ „საერთო მტრის“ წინააღმდეგ! თუ ვინ არის ეს საერთო მტერი ყველამ ვიცით.

ეს არის „კულტურის“ შემოტევა, რომელიც მიეზიდება ქართველ „ერს“ კონსერვატიულობისკენ. ამ მიზანს ემსახურება ჟურნალ „კავკასიონი“-ს დიდი ტომები. მაელი ჩვენი მუშაობა იმით განისაზღვრა, რომ დავიწყეთ ჩვენგან შორს მდგომ „თანამგზავრების“ („попутчики“) მონახვა. შექმნილია ამისათვის ორი ორგანო („დროშა“ და „მნათობი“), სადაც იბეჭდება იდეოლო-

გიურად „გამართლებული“, „ჰაეროსტრატესი“, „სპარტაკი“, „ლატავრა“, „წითელი დროშა“ (ლეღის), „ველური“ და „ლეკის ქალი“; ორი ლექსი ლენინზე, ლენინის დამახინჯებულ სახით და სხვა ეკლესიების ნახაზები (იხ. „დროშა“ № 12). ისინი არიან თანამგზავრები, რომელნიც კარგად დაგვიწერენ „სპარტაკს“ და „ჰაეროსტრატესს“, მაგრამ ვერ დასწერენ ჩვენთვის ახლობელს და საჭიროს: „ლენინს“, „ტროცკის“, „ბუდიონს“ და სხვ.

თეატრის სფეროში მიიღო კომპარტიამ დიდი სიურპრიზი ახალ „პოპულჩიკისგან“ „მალ შტრემით“, „მალ შტრემი“, რომელშიაც მთელი „გენიალობით“ „გენიალ ესთეტს“ საშინლად გენიალურად დაუმახინჯებია რევოლუცია, საჭირა და დაცინვაა წვრილფეხა ინტელიგენტის რევოლუციაზე, ეს გამასხარავებაა დიადი იდეის. რა საწყალი და პატარა ყოფილა რევოლუცია!! მაელი ეპოქა რევოლუციისა ქუჩის მაწანწალათა „სიყვარულში“ დაეცა, არა იმ ქუჩის „მაწანწალთა“, რომლებიც მართლაც ახდენენ რევოლუციას, არამედ „შეყვარებულ“ მაწანწალების. რა საწყალია რევოლუცია! „ლენინს რომ სცოდნოდა, რომ „სიყვარული“ მოახდენდა რევოლუციას, იგი ალბათ არ დაღვრიდა ამდენ სისხლს, გახდებოდა „მიჯნური“ და რევოლუციაც მზათ იქნებოდა, თუ „კეთროვანთა დედოფალი“ შეხედებოდა მას.

ასეთი თვალსაჩინოა შედეგი მოკლე „თანამგზავრული“ ისტორიისა.

მაგრამ რა ხდება „მეორე მსოფლიოში“, მეორე მხარეს?

უდიდესი სილატაკე და სისაწყლე მატერიალურ რესურსებისა იქ, სადაც მართლაც იწყება პროლეტარული ხელოვნება, იქ, სადაც ტროცკის თქმის არ იყოს, ქარხნის კედლის გაზეთზე ისახება პროლეტარული ხელოვნება. უწყობთ თუ არა ხელს მას? უნდა ითქვას გადაჭრით, რომ არა!

საქართველოში პროლეტარული პოეზია არ არსებობს, რაიც არ არის გასაკვირვებელი. საქმეც იმაშია, რომ იგი არ არსებობს და უნდა შეუწყოთ ხელი მის აღმოცენებას. დღევანდელი ქართული პროლეტარული პოეზია არ არის პროლეტარული, იგი ინტელიგენტ „თანამგზავრთა“ პოეზიაა პროლეტარიატის შესახებ. ჩვენი ხელოვნება მთლიანად ჩამოშორებულია ცხოვრების დღუღილს, ნაწილობრივ ახასიათებს ეს პროლეტარულ პოეზიასაც, თუ იგი არ არის პოეზია გამოსული პროლეტარიატიდან, არამედ — მისული მასთან, იგი არის კაბინეტური ცდა, კაბინეტიდან ქარხანაში ჩახედვისა, მაგრამ ისინი ვერ ხედავენ კაბინეტიდან ქარხნის შინაგან სულს, ისინი ხედავენ მხოლოდ გარეგნულ დინამიკას. ის ფაქტი, რომ პროლეტარულმა პოეზიამ ეხლა გადადგა დიდათ საყურადღებო ნ. ბიჯი მუშებთან დაახლოებისა მუშებთან მისვლისა, ერთ-ერთ კიდურ აშტკიცებს ამ აზრს. პროლეტარულ პოეტს არ უნდა სჭიროდეს მისვლა, რადგან იგი უნდა იყოს პროლეტარიატიდან გამოსული, და მისგან გამოსულს არ გაუჭირდება მისვლა, რადგან არსებითად იგი მასში არის. გელიმება, როდესაც სენაკელი გლეხი, რომელსაც პრიმიტიულ გუთნის მეტი არასფერი უნახავს, თავისი ლექსის ყოველ სტრიქონში მანქანის გრიალზე გაჰკივის.

მიუხედავად ამისა პროლეტარული პოეზია დღევანდელი საქართველოსი არის პირველი ნაბიჯი პროლეტარულ ხელოვნებისკენ, რომელიც ხელს შეუწყობს „კედლის

გაზეთის პოეტის პროლეტარულ პოეტათ გახდომას“. იგი არის პაეზია პროლეტარიატის შესახებ, მაგრამ იმ განსხვავებით სხვა „თანამგზავრებთან შედარებით“, რომ იგია პოეზია რევოლუციონური, ანუ უკეთ რომ ვსთქვათ, გარეგანი რევოლუციონერებულ ინტელიგენციისა. მას შეიძლება დაერქვას მხოლოდ (და ეს მხოლოდ ძლიერ ბევრია) რევოლუციონური ხელოვნება. ასევე ითქმის პროლეტარულ თეატრზე.

მაშასადამე, ეს პროლეტარული ხელოვნება თვით ყოფილა თანამგზავრული და თანამგზავრების თანამგზავრები აღარ შეიძლება, ისინი მათ ხელს შეუშლიან. პარტია ხელი უნდა შეუწყოს ან რევოლუციონურ თანამგზავრებს, რადგან ისინი პარტიის ხელმძღვანელობით მივლენ (ან უნდა მივიდნენ) მასაში და დაიწყებენ მუშაობას მომავალ კულტურისათვის.

საკვირველია ზოგიერთი პასუხისმგებელ აზრანაგების აზრი ხელოვნებაში ტალანტის (ნიჭის) შესახებ. ამბობენ, რომ პროლეტარულ პოეტებში არ არის ტალანტი, ყველა ესენი ალბათ აფარდებენ „ყანწების“ ტალანტს, რომელთაც ერთი მეორეს ქებით შეიქმნეს პოეტური კარიერა. კომუნისტური პარტია კი ტალანტებს — ტალანტისთვის, ავტორიტეტს — თავისთვის არ სცემს თავყვანს.

დაბოლოს, რას აწვდიან მუშათა კლასს დღეს საქართველოში? პოლიტიკურ ეკონომიის ენით რომ ვსთქვათ, აქ არის მიწოდება ფეოდალურ ან წვრილ-ბურჟუაზიულ საქონლებისა, მომხმარებელ-მომთხოვნე კი, — ახალი, პროლეტარული. კონფლიქტი მიწოდებასა და მოთხოვნას შორის საგრძნობია. მუშათა კლუბების დრამ-წრეები მუშაობენ ანარქიულად, იგი დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა მიმართულების ხელმძღვანელია და რა გემოვნება აქვს, მას აწვდიან მსმენელებს, ყველგან გაურკვევლობაა. აკადემიური ოპერები და თეატრები (ერთხელ კვირაში) აწოდებენ ახალ ამთვისებელს ასეთივე მიუღებელ სულიერ

საზრდოს, აქ იშხამება რევოლუციონერის პოლიტიკური ძლიერება, როცა მუშა ასეთ პიესებზე დადის. ამ არანორმალურ მდგომარეობას უნდა მოეღოს ბოლო.

ლოზუნგი „ხელოვნება მასებისათვის“ მხოლოდ მაშინ იქნება განხორციელებული, თუ იქნება დაწყებული განხორციელება ლოზუნგისა: „ხელოვნება მასებიდან“. ჩვენ ვამბობთ „დაწყებული“, რადგან ეს ერთი დარტყმით არ შესრულდება. ამ დაწყებას კი ლოზუნგით უნდა წაემძღვაროს ცნობილი დებულება: „ЧИСТЬ ТВОРИ И ТВОРИ — УЧАСТЬ“ და ეს შემოქმედება სწავლის პერიოდში უნდა და დოს საფუძვლად მომავალ ხელოვნებას, ხელოვნებას მუშათა კლასიდან გამოსულს. მაგრამ რადგან მუშათა კლასს შრომაში და აღზრდაში ხელმძღვანელობს პარტია და პროფკავში ი, ამიტომ ამ ორმა ძალამ უნდა გამოიყვანოს საქმე ჩიხიდან, პროფკავშირმა უნდა იკისროს პროლეტარულ მასის მხატვრული აღზრდა, პარტია საერთოდ მშრომელი მასისადმი დახვეწილ საქირო და სასარგებლო ხელოვნების მიწოდება.

საკითხი იმის შესახებ, თუ რით უნდა იქმნეს მხატვრულად აღზრდილი მშრომელი მასა, უკავშირდება ორ საკითხს. პოპულიარიზაცია ძველი ხელოვნებისა, თუ უარყოფა მისი და მხოლოდ ახალის შექმნა და მისი გავრცელება. ჩვენ ფანტაზიორები არა ვართ! მხატვრული აღზრდა მაშინ იქნება სრული, როდესაც ახალს, ე. ი. ხელოვნებას გამოაქვს მასიდან მიეპატება ხელოვნება მასისთვის, რომელიც იქნება შეფარდებული მასიდან გამოსულ ხელოვნებასთან, ე. ი. იქნება გაპოპულიარებული მასის სულისკვეთებისადმი შეუარდებით. პოპულიარიზაცია და გამასხიურება ძველის, მტკიცე პრინციპიალურ ხაზის გატარებით პარალელურად მასების მხატვრულ აღზრდით ახალ ხელოვნების შექმნა.

ასეთია პრინციპი ძველი და ახალი ხელოვნების ურთიერთობისა.

შ. რადიანი.

უზრცლანი პრელუდარულ პიესიიდან.

პროლეტარული პოეზიის გზით.

დიდი რევოლუციის შემდეგ საფრანგეთში კაპიტალიზმის განვითარება სწრაფი ნაბიჯით წავიდა წინ. მსხვილმა წარმოებამ უკიდურესად შეაყვაროვა წვრილი წარმოება. ძლიერ გახშირდა უმიწაწყლო გლეხების სწრაფვა სოფლიდან ქალაქისაკენ, რამაც ძლიერ გაამრავლა სამრეწველო პროლეტარიატის ლაშქარი.

კაპიტალისტური ურთიერთობის განვითარებამ საზოგადოება მოწინააღმდეგე კლასებათ გაჰყო. სოციალური საკითხები მთელი თავისი მნიშვნელობით დაისვა განსაკუთრებით ლიტერატურაში.

მხატვრულ შემოქმედებაში მტკიცედ გამოისახა სოციალურ-რევოლუციონურ-პროლეტარულ პოეზიის ბრწყინვალე სახე. მთელი რიგი მუშა პოეტების: თერძები-

დან, მკინძაგებიდან, ფეიქრებიდან და სხვ. პირველად გამოდიან გაბედული თქმებით იმ ლიტერატურის ასპარეზზე, რომელსაც მანამდე ფლობდა „უმალღესი“ წრის აკადემიურ-მისტიურ იდეალისტური ინტელიგენცია.

პიერ-ჟან ბერანჟე, პიერ დიუპონ, ადამ ბილო, სიპრიენ რაგენო დესტანგ, ჟან ჟარმენ, ჟან რებულ, სავიენ ლაპუნე, ჟულ ჟუი, ეფეზიკ მორო, შარლ ნანს, ეჟენ პოტიე, გასტონ კუტე და მრავალი სხვები — აივინ შექმნა საფრანგეთის მაშინდელი ცხოვრების ჭეშმარიტი ამაჯავებელი. მათი მიზანი შეიქმნა „პოეტურ ფორმებში გამოეთქვათ მუშათა კლასის განწყობილება, აესახათ შრომის სამეფო, მისი მრუხარება და სიხარული, მისი ბრძოლა დარწმუნა, და ამათ ხელი შეეწყობა ახალ, მშვენიერ და თავისუფალ ცხოვრების შექმნისთვის“. (Ю. Стеклов „Поэзия революционного социализма, Певцы трудового

царства во Франции“ „მართალია, მათ შემოქმედებაში წმინდა პროლეტარულ სულთან ერთად თავსდება წერილ ბურჟუაზიულ იდეოლოგიის ელემენტები, მაგრამ ის მაინც შეეფარდება მუშათა მოძრაობის იმ ეტაპს, რომელშიაც სცხოვრობდნენ და მოღვაწეობდნენ ხსენებული პოეტები.

I. პიერ-ჟან ბერანჟე.

„ვინ გადიქანა ამოდენი შრომის სიმძიმე და ვინ ეტრფოდა გატანჯული ნზიურ ნაპირებს, თავისუფლების ვარსკვლავები, სადაც ცისციმებს, სადაც ახალი მზე ახალ ძალას შემოგაპარებას... არვინ, არავინ გიხვევდა გულის იარებს და მეგობარიც შენთვის არვის არ მოუცია. მასში გუგუნებს ცეცხლიანი, შედგრად იარე და გაუძევი აფეთქებულ რევოლუციას!“

(ივანე ფილიპჩენკო).

„როს გამოჩნდება ხალხთა წიაღში სიხარულისა სხეებს იქ სტოვებს, გამბედაობას უნერგავს მოხებს, თავისუფლების აზრებს უტოვებს“.

(პიერ-ჟანბერანჟე).

1915 წ. 18 ივნისს ვატერლოოსთან საფრანგეთის იმპერატორ ნაპოლეონ I ლაშქარი სასტიკად დამარცხებულ იქმნა ევროპის მონარქიულ-ფეოდალურ რეაქციის შეერთებულ ჯარების მიერ.

საფრანგეთის შინაურ საქმეებში ევროპის სახელმწიფოების ჩარევის გამო ძალა-უფლება საფრანგეთში კვლავ დაუბრუნდა ფეოდალებს, რომლებმაც შეუბრალელად გაანადგურეს ანტი-ფეოდალურ-მონარქიული მონაპოვარი.

ფეოდალური მონარქიის აღდგენამ შებოჭა არა მარტო მუშები და გლეხები, არამედ თვით წერილ-ბურჟუაზია და ინტელიგენციაც.

ემიგრაციიდან გაბრუნებულმა მემამულეებმა მოითხოვეს სასყიდელი იმ ზარალისთვის, რომელიც მათ ღიაყენა დიდმა რევოლუციამ.

მეფე კარლოს მე-X-ემ ფეოდალების სურვილების თანახმად მძიმე გადასახადები დააკისრა საფრანგეთის მცხოვრებლებს, განურჩევლად მდიდრისა და ღარიბისა. მთავრობის მოხელეები შეუბრალელად ძარცვავდნენ და ყვლეფდნენ მცხოვრებლებს. რეაქციის მძიმე ულლის ქვეშ განსაკუთრებით გმინავდა მშრომელი ხალხი.

მისმა უდიდესმა აღშფოთებამ და პროტესტმა, მისმა ტანჯვა-წვალებამ ჰპოვა გამოხატულება პიერ-ჟან ბერანჟეს პოეზიაში.

* * *

1780 წელს, საფრანგეთის რევოლუციონერ მოძრაობის ცენტრში პარიზში, ღარიბ ოჯახში დაიბადა პიერ-ჟან ბერანჟე. მამისგან უპატრონოდ მიტოვებული ის იზრდებოდა თავის ბაბუას ოჯახში. ჯერ კიდევ ბავშობიდანვე მისი მგრძნობიარე სული ნათლად ამჩნევდა ცხოვრებაში გამეფებულ უთანასწორობას. ის ხედავდა ერთის მხრივ მდიდრების, მემამულეების ბრწყინვალეობით მორთულ სასახლეებს, ერთ ჯგუფ ბედნიერ ადამიანთა უაზრო გართობას და მეორეს მხრივ — ტანჯულ და დაღვრემილ მუშების, გლეხების სახეს, მათ ოჯახებს, რომლებიც საზიზღარ სადგომებში სიმშლით კედებოდნენ, აგრეთვე გარყვნილების სახლებს და ციხეებს, რაზეც მას მწვავედ აგრძნობინა ცხოვრების სისასტიკე. ამ დროს საფრანგეთის ცხოვრება მოუსვენარი და მშფოთავი იყო.

მაშინდელ დროის ამღერება საკმაო სიძლიერით შეიჭრა ბერანჟეს ბაბუას მშვიდ ოჯახში, სადაც საკით-

ხავ წიგნებს შეადგენდა თავისუფლების მოყვარულ ჟან-ჟაკ რუსოს, ვოლტერის და სხვა განმანათლებლების ნაწერები. თავის ბაბუას ის ხშირად დაჟაჟდა ხალხის მიერ განადგურებულ ბასტილიის (პარიზის უძველეს პოლიტიკურ სატუსალოს) ნანგრევების სანახადად, სადაც მისი მგზნებარე სული იმსჯელებოდა იმ დიად მიზნებისადმი სწრაფვით, რაც ერთ დროს წინ უძღოდა აჯანყებულ ხალხს, როდესაც ის (ხალხი) მიეშურებოდა ბასტილიისაკენ.

მოზრდილი პიერი მსახურობდა პროვინციის სამიკიტნოში, სადაც მან მიიღო პირველი პოლიტიკური გაკეთილი. აქ მას ხშირად ესმოდა საუბარი ომის, რევოლუციის, რესპუბლიკის და სხვათა შესახებ, რითაც ის ძლიერ იყო დაინტერესებული.

რამოდენიმე წლის განმავლობაში ბერანჟეს უხდება მრავალი სამსახურის გამოცვლა. მას ეხედავთ ჩვენ ოქროს მკედელთან, კანცელიარიაში, სტამბაში და სხვაგან. უკანასკნელად ის ბრუნდება პარიზში, სადაც მას ეძლევა საშუალება დაუახლოვდეს რევოლუციონერ რესპუბლიკანელებს ორგანიზაციებს. მაგრამ მისი ცხოვრება კვლავ ძველებურად მიმდინარეობდა, ის დიდხანს დარჩა ინტელიგენტი-პროლეტარი, რომელსაც ხშირად ლუქმა პურიც ენატრებოდა. და ასეთ მდგომარეობაში მყოფი ადამიანი იწყებს ლექსების წერას, რომელშიაც აამღერა გაღუპარბელათ მაშინდელი ცხოვრების ავი და კარგი.

როდესაც საფრანგეთს დაუბრუნდა კვლავ მონარქია, მაშინ ბერანჟემ გაბედულათ აღიმალა ხმა, სასაცილოთ აიღო მონარქიული მმართველობა, თავად-აზნაურობის ძველ უფლებათა აღდგენა, ცენზურა და სხვ. („მეფე ივეტო“, „მემამულის დაბრუნება“). მთავრობამ სცადა მისი მოსყიდვა და მისი მონარქიის მონა-მორჩილათ გადაქცევა, მაგრამ თავის შეხედულებებში დარწმუნებული პოეტი მათ ვერ შეაცდინეს. ის ყოველთვის გაუბოდა მმართველ კლასთან დაახლოებას.

1815 წ. ბერანჟემ გამოაქვეყნა თავისი მხატვრულ შემოქმედების პირველი წიგნი, რომელიც მაშინდელ საფრანგეთის საზოგადოებას უხატავდა თავის მახინჯ სახეს, რეაქციის მბრძანებლობის სისასტიკეს და მშრომელი ხალხის გასაჭირს. იმდენათ მქუხარე შეიქმნა ბერანჟეს ხმა, რომ არა მარტო საფრანგეთში, არამედ ევროპის მრავალ სახელმწიფოებშიც ჩაგრული ხალხი აღტაცებით შეხვდა ბერანჟეს წიგნში გაბნეულ სიმართლის ხმებს.

1821 წ. მან გამოსცა მეორე წიგნი, რომლისთვისაც მთავრობამ ის პასუხისგებაში მისცა, როგორც რელიგიის, მორალის, მეფის ბრწყინვალეობის მოწინააღმდეგე და რესპუბლიკანურ დროშის აღმმართველი. პოეტმა სამი თვე დაჰყო ნესტიან სატუსალოში. სატუსალომ ოდნავათაც ვერ გასტეხა ბერანჟე, პირიქით სატუსალოდან გამოსვლის შემდეგ ის შექმნა ერთი უდიდესი მეთაურთაგანი მთავრობის და ძველი ცხოვრების მოწინააღმდეგეების. თვით სატუსალოს კედლებშიაც შექმნა მან მრავალი საყურადღებო ლექსები, რომლებშიაც არის თავისუფლების ამღერება, მშრომელი ხალხის გამოძახილი.

ბერანჟე ნათლად გრძნობდა თავის მტკიცე კავშირს დაბალ ფენებთან, ჩაგრულ ხალხთან, როგორც მისი ქვემარტივი შვილი. ერთ-ერთ ლექსში („ხალხის ასული“) ის ამბობს:

„როდესაც მე ახალგაზრდობისას დავხეტებოდი უგზო-უკვლოთ, ეხვედბოდი ხშირად გზებზე სა-

სახლეებს, მე არ მინდოდა, რომ სასწაულების სა-
შვალეებით მოულოდნელათ შემძლებოდა მასში
შესვლა. მე ვამბობდი: პოეზია და გრძნობა აქ უკვე
მეტე აღარ არის: უმჯობესია მას იქ ნუ ელი! აქ
ტრუბადოვების პოეზია ეძებდა შესაფერს, მე ხალ-
ხის შვილი ვარ და ვეძებ მისი სიყვარულს!...

და ეს სიყვარული ბერანქემ იპოვნა. ძლიერ მცირე
რიცხვი პოეტების იყო ისე ცნობილი და საყვარელი
ხალხისთვის, როგორც ბერანქე. ის უპირველეს ყოვლისა
იყო ნამდვილი ხალხოსანი. მთელი ორმოცი წლის განმავ-
ლობაში მისი პოეტური ქნარი ქეშმარიტი გამომხატველი
იყო საფრანგეთის საზოგადოებას პოლიტიკურ იდეების.
მისი ლექსები თავისებური, სულთ შთაბერალი ისტო-
რია საფრანგეთის ცხოვრების ერთი დიდი პერიოდის.

* * *

რაში გამოიხატა პიერ-ჟან ბერანქეს შემოქმედების
მთელი ავლა-დიდება?

პოეტის მთელი ინტელექტუალური გზება ყოველ-
თვის მშრომელი ხალხის ტანჯულ სახეების ამოღებისა
კენ იყო მიმართული. მისი მუზა მუდამ მეტყველებდა მე-
შების, გლეხების, ღარიბ ინტელიგენტების (განსაკუთრე-
ბით სტუდენტების) და ერთი სიტყვით ყველა დაჩაგრულ
ადამიანთა შესახებ. მის ბრწყინვალე პოეზიაში თავმოყ-
რილია ცხოვრების ჯანსაღი მგრძნობელობა, ისახება ქე-
თილსინიღისიერი დამოკიდებულება ძმა—ადამიანისადმი.

ათეულ ლექსებში ბერანქემ მოგვცა სურათები, თუ
რამდენათ მაღლა აყენებს ის ღარიბ ადამიანების პატიო-
სან შრომის მოყვარეობას წინააღმდეგ იმ ვაჟბატონები-
სა, რომლებიც მტაცებლობა-მოტყუილებით ატარებენ
მთელ თავის ცხოვრებას.

პოეტი პროლეტარიატს ასწავლის: მათ უნდა იამა-
ყონ, რომ არიან შრომის შვილები, გმირები, რომლებიც
თავის ტანჯვა-წამებით ქმნიან ჯერ არ ნახულ ბრწყინ-
ვალე მომავალს. „შრომის სიმღერაში“ პოეტი გვეუბნება:

„სახელი წმიდა შრომას!
სიღარიბე და შრომა
ერთად სცხოვრობენ.
მეგობრული სიყვარულით
სახლი წმინდა შრომას!
უმწიკვლო ღირზე
ხმა მაღლა სახელს უმღერთ
ვინც ცხოვრობს ამ ქვეყანაზე
პიტიოსან შრომით“...

ჩაგრულ ხალხის მთელ ვითარებას პოეტი კონკრეტ
სახეებში გვაძლევს, როგორც ცხოვრების ქეშმარიტ ფი-
ლოსოფიას. მისთვის უცხო არის რეალურ სახეების სან-
ტიმენტალური ამეტყველება.

ღარიბი გლეხი ძილში ხედავს იმას, რაც სინამდვი-
ლეში არსებობს: მისი შრომის სხვის პიერ მისაკუთრება,
ოჯახის განადგურება მხოლოდ იმისთვის, რომ პატიოსან
შრომით ვერ შესძლო გადაება და ათასგვარი ღალა სა-
ხელმწიფოსთვის, მდიდრებისთვის და მემამულეებისთვის.

„ძვირფასო, გაიღვიძე!... შემოველ საცნობათ,
მმართველნი ესტუმრენ ჩვენს სოფელს,
ითხოვენ ღალატსა... უკვე დროა...
როგორ გავაღვიძებ მას?... რა გვეშველება?“

წამოდექი, ჩემო მარჩენალო, ჩემო მშობელო,
ღალასა კრებენ ჩვენს სოფელში უკვე დილიდან.
ახ, სასიკეთოდ არ იძინებ, ჩემო ძვირფასო...
გესმის, ძახილმა მოაღწია აქ, ჩვენს ბინაზე.
მეზობელისგან გაიტაცეს თუ რამ ებადათ
და დაჩქარებით განაგრძობენ სკლას ჩვენს ქინაზე.

წამოდექი. ჩემო მარჩენალო, ჩემო მშობელო,
ღალასა კრებენ ჩვენს სოფელში უკვე დილიდან.
გესმის!.. ეზოში უკვე ისმის მათი ძახილი...
მიდი ევედრე ჩვენს მბრძანებელს, — ვადა
თუნდაც ერთი თვე... თუნდაც ერთი თვე...
ახ, ნეტავ, ნეტავ მათ შეეძლოთ შებრალება...

წამოდექი, ჩემო მარჩენალო, ჩემო მშობელო,
ღალასა კრებენ ჩვენს სოფელში უკვე დილიდან.

ჩაგრულნი ძმებო, ღარიბებო ამ ქვეყანაში
თქვენს ოფლისაგან ზეიმობენ სხვა ბატონები...

ღალა ვაძლიოთ ჩვენც და ისე მოგვედეთ?...
რაფეოი გვაქვს, ყველაფერი წინად წაიღეს.

წამოდექი, ჩემო მარჩენალო, ჩემო მშობელო,
ღალასა კრებენ ჩვენს სოფელში უკვე დილიდან.
(„ღარიბის ძილი“).

და ასეთ მდგომარეობაში მყოფი ადამიანი, როდეს-
საც ეშურება სადმე სამუშაოს მოსაძებნად, დახმარების
მაგივრათ ყველგან მრისხანებით უარს ეუბნებიან, მიუხე-
დავით იმისა, რომ მის ახალგაზრდულ, ჯანსაღ გზებას
სურს შრომა, ბრძოლა:

ახალგაზრდობიდანვე მე მინდოდა შრომა,
მაგრამ ყველა სახელოსნოებში მეუბნებოდნენ:
„ჩვენ თვით ვერ ვირჩენთ თავს,
სამუშაო არ არის“...

როდესაც მშრომელი მასის აუტანელ ტანჯვა-მწუ-
ხარებას ხედავდა პოეტი თვით, როგორც მათი მოძმე, უფ-
რო და უფრო იფერვლებოდა ცხოვრების ჰორიზონტთა
სვლაში და გააფრთხილებული მიმოავლელდა მას თვალს, და
რას ხედავდა ის მეორე პოლიუსზე? გარყვნილთ, ფუფუ-
ნება-განცხრომაში მყოფთ, თვალმაქც მემამულეებს, ბურ-
ჟუებს და ერთი სიტყვით ყოველი ჯურის მჩაგრელებს.
ბერანქე შეუბრალებლად მიმართავდა მათ წინააღმდეგ თა-
ვის ბასრ, გულის გამგმირავ სატირას. მაღელ რიგ ლექსებ-
ში: („ბატონი ისკარიოტი“, „სენატორი“, „ვაუმძღარი“,
„საქებარი სიტყვა კაპლუნებს“ და სხვ.) ის დასცინის თა-
ვის თავით კმაყოფილ მეშინებს, რეაქციის მოციქულთ.
ამითაც არ კმ ყოფილდება პოეტი და კიდევ უფრო გა-
ბედულათ ილაშქრებს სამეფო სასახლის, მის კამარილიის
წინააღმდეგ („მარკიზ დე-კარაბა“, „ამ ქალების აზრი“,
„სახელოვან ძაღლების თხოვნა“), რომლებიც სხვათა და-
ხმარებით დაუბრუნდნენ საფრანგეთს საყველღად და სა-
წამებლად. რასაკვირველია, ეს მდგომარეობა სასოწარ-
კვეთილებაში არ აგდებდა ბერანქეს, პირიქით ის კიდევ
უფრო ბრძოლის ალტყინებით იმსკვალელობდა:

მე მოვევლინე ამ ქვეყანას, როგორც განმკე-
რეტი, მომავალისაკენ ვიციკრები მე შეურყეველად.
ყველა მეუბნებს ღმერთი დასჯის დიდ მრისხანებით,
მათ ელის წარღვნა უსაზღვრობის დიად სიკრცეში,
უკვე აღწევენ მისნი შეუნი აქ გრგვინვლებით,
და მჯერა... მჯერა, რომ ეს წარღვნა,
თან გადაიტანს ყველა მეფეებს!

პოეტის წარმოდგენით ამ ბრძოლისთვის საჭირო
იყო ხანგრძლივი „ბრძოლა მედგარი, შეუპოვარი“.

იმ დროს, როდესაც საფრანგეთში ბრუნდებოდა
კონტრ-რევოლუციონური ემიგრაცია, მაშინ ბერანქემ
შექმნა ისეთი ჰიმნი, როგორიცაა „ფრანკები და გალები“
და „დამტყრელი სკრიპკა“. ეს უქანასკნელი ლექსი შემ-
დეგი რევოლუციონური ძახილით თავდება:

„მეობრებო! მაღე... თოფი მომეცით ხელში,
რომ გადაუხადო გაწყვეტილ ხმებისთვის,
ჯერ კიდევ დამ-ჩა ამისთვის ძალა.
დე, დავიღებო მეგობრებო, ძმებო ძვირფასო;
დე, მოიგონეთ სიამაყით: მუშხარებისას

არ მინდოდა მე თამაშობა,
გამარჯვებულ მტრების წინაშე.

ფრანგი პატრიოტი, ბერანჟე იმავე დროს თავის თავს გრძნობდა მსოფლიო მოქალაქეთ, და ბრძოლა საბერძნეთის და პოლონეთის გაანთავისუფლებლად შეიქმნა მისი საყვარელი თემები, რომლებშიაც მან მოგვცა თბილ გრძნობებით გამთბარა სრული თანაგრძნობის სიტყვები ჩაგრულ ხალხთა დას ცავად.

* * *

როგორც წერილის დასაწყისში აღვნიშნე, ბერანჟეს დროს პროლეტარიატი არ წარმოადგენდა „თავის

თავის კლასს“ და ასეთმა მდგომარეობამ, როგორც თავის ეპოქის შეილზე, — ბერანჟეზედაც დიდი გავლენა მოახდინა. წმინდა პროლეტარულ შემოქმედებასთან ერთად მასში აისახა წვრილ ბურჟუაზიული ელემენტებიც, როგორცაა, მაგ., მისი მორწმუნოება, ნაპოლეონის კულტი, რწმენა კეთილ მდიდრებისაგან ღარიბთა მდგომარეობის გაუმჯობესებისა და სხვა, რითაც ის ძლიერ უახლოვდება პოლიტიკაში უტოპიურ სოციალიზმის წარმომადგენლებს. როგორც ეს უკანასკნელნი შეიქმნენ მეცნიერული სოციალიზმის გზათ, ისევე ბერანჟეს წინა პროლეტარული შემოქმედება შეიქმნა გზა წმინდა პროლეტარულ შემოქმედებისა.

პოლიტიკა ეკონომიკა - ფილოსოფია

სერ. ამაღლობაილი.

რევოლუცია და პარტიები.

კაპიტალისტური მსოფლიოს მდგომარეობა.

თანამედროვე ისტორიული პროცესი თავისი სირთულით აჭარბებს ისტორიის სივრცეზედ არსებულ მოვლენათა მიმდინარეობის განსაზღვრულ საფეხურს. სოციალური ცხოვრება შედის თავის განვითარების იმ ხანაში, როდესაც სკუმს უკანასკნელი საათი ძველი სოციალ-ეკონომიური ურთიერთობის დაშლისა და ახლის დაწყებისა. ეს ეპოქა იმდენათ ბუმბერაზულად მიემართება კაპიტალიზმის ცხოვრებაში, რამდენათაც ბრძოლა ძველსა და ახალ სოციალ-პოლიტიკურ მოვლენებს შორის არის გადამწყველი და რამდენათაც არც ერთი ძალა არ წარმოადგენს სუსტ სიმაგრეს, რომელიც ადვილათ თმობდეს თავის პოზიციებს. დღეს, როდესაც ვლადიმერ ილიჩისა და პარტიების შესახებ, მხედველობაში გვაქვს არა საერთოდ რევოლუცია და საერთოდ პარტიები, არამედ თანამედროვე რევოლუცია და თანამედროვე პარტიები.

გარდამავალი პერიოდის სახელწოდებით აღინიშნება ისტორიის სივრცეზედ გადაშლილი თანამედროვე კაცობრიობის ჭიდილი. გარდამავალ პერიოდს არ ახასიეთებს ერთი გარკვეული და ჩამოყალიბებული სოციალური მოვლენები. თუ ერთის მხრივ ეკონომიკა და პოლიტიკა არ წარმოადგენს გარკვეულ, მტკიცე და მკარბუნებოვან სფეროს, მეორე მხრივ საზოგადოებრივი ცხოვრებას ყველა გამოვლენაც განიცდის ამ ეპოქის გავლენას და სოციალური ეთიკა და ესთეტიკა არ არის ის, რაც აქამდე იყო.

დღევანდელი ომი გუშინდელ ომს არა ჰგავს, დღევანდელი ბაზარი გუშინდელ ბაზარს დღევანდელი რომანი და დრამა გუშინდელ რომანსა და დრამას.

დღეს ეკონომიური ცხოვრების სარბიელზე არ ეხედავთ გარკვეულ ეკონომიურ ფორმების ბატონობას, გარდამავალ პერიოდს არ ახასიათებს სამეურნეო ფორმების ერთი ტიპი, მიმავალი და მომავალი სამეურნეო ფორმები ურთიერთ ბრძოლის პროცესში იმყოფებიან, რომელთა შორის საბოლოოდ არც ერთი არ არის გაბატონებული. ძველი სამეურნეო ფორმები თანდათან ჰკრე-

ბა, ახალი თანდათან აღორძინების და აყვავების პროცესში იმყოფება.

კაპიტალიზმის განვითარების დასაწყისს, თუ მრავლად გვხვდება ფეოდალური კულტურის ნაშთები, საკვირველი არ არის, რომ სოციალიზმის დამყარების დასაწყისსაც ჩვენ წინაშე იყოს კაპიტალისტური კულტურის ნაშთებიც. თუ ინდუსტრიალური წარმოების გვერდით შინამრეწველობას ვხედავდით, კოლექტიური წარმოებისა და მეურნეობის პარალელურად კერძო კაპიტალის და ინდივიდუალური წარმოების არსებობაც არ გაგვაკვირვებს.

როგორც ფეოდალური კულტურის ლიკვიდაციას თან ახლდა პოლიტიკური კრიზისები, რევოლუციები და ომები, ისე დღესაც კაპიტალისტური კულტურის ლიკვიდაციაც პოლიტიკურ კრიზისებში, რევოლუციებში და ომებში მიმდინარეობს.

მე-17 საუკუნის დასასრულს და მე-18-ს დასაწყისს დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში ხანგრძლივი რევოლუციონური პროცესი განიცადა. ამ ეპოქაში მეტად მძლავრი იყო რევოლუციონური ენერგია, რომელიც ფეოდალური კულტურის ლიკვიდაციას ახდენდა და კაპიტალისტურ კულტურას გზას უკაფავდა. „მესამე წოდება“, ბურჟუაზია, გამოდიოდა პოლიტიკურ ასპარეზზე. კაპიტალიზმის განვითარების სისწრაფე ხელს უწყობდა პოლიტიკური რევოლუციების გახშირებას. ამ რევოლუციების მიზანი მდგომარეობდა ბურჟუაზიის პოლიტიკურ გაბატონებაში. საჭირო იყო ისეთი სახელმწიფოებრივი ორგანიზაციის შექმნა, რომელიც ხელს შეუწყობდა კაპიტალისტური მეურნეობის განვითარებას და ფართე ასპარეზს მისცემდა ისტორიის სარბიელზე გამოსულ ახალ კლასს—ბურჟუაზიას.

ამ ეპოქაში მხოლოდ ერთმა ინგლისმა შესძლო მწვავე პოლიტიკური კონფლიქტებისაგან თავის დაღწევა. იგი მოქნილი პოლიტიკით, კომპრომისების საშუალებით, გამოდიოდა კრიზისებიდან ევროპის სხვა ქვეყნები კი მთელი სიმძაფრით განიცდიდნენ ერთი წყობილების ლიკვიდაციის პროცესის სიმწვავეს მეორეს სასარგებლოდ. საფრანგეთმა 1791-1875 წლამდე განიცადა მრავალი კონ-

ფლიქტები. მან 11-ჯერ შესცვალა თავისი კონსტიტუცია, მოახდინა 4 რევოლუცია, 2 სამადრო ხასიათის სახელმწიფოებრივი გადატრიალება. 2-ჯერ შეიქმნა იმპერიათ, 2-ჯერ სამეფო სახე მიიღო, 3-ჯერ რესპუბლიკათ იქცა. ესპანეთიც შეეცადა თავისი ცხოვრების გარდაქმნას მან 8-ჯერ გამოცვალა კონსტიტუცია, განიცადა ომები, დაკარგა კოლონიები, ბოლოს ჩამოყალიბდა კონსტიტუციონალური მონარქიის ფორმებში;

1848 წლის შემდეგ ევროპის სახე ქვეყნებშიც სხვადასხვა ხარისხით განიცდიდნენ იმ საერთო პოლიტიკურ კრიზისს. ამ გამუდმებულ ბრძოლას ჰქონდა გარდამავალი პერიოდი ფეოდალიზმიდან — კაპიტალიზმისაკენ. ახალ პოლიტიკური მოვლენები ხალხს აძლევდა პოლიტიკურ ცხოვრებაში მონაწილეობის უფლებას და ამყარებდა წარმომადგენლობითი მართვა-გამგეობის ფორმებს, ამით იგი ამტკიცებდა ბურჟუაზიის ბატონობას.

ამ პერიოდში ადგილი ჰქონდა პოლიტიკურ ძალთა დაპირისპირებას და ამის ლოლიკურ შედეგს მოწინააღმდეგე ძალების გადაჯგუფებას. ძალთა გადაჯგუფებანი ახდენდა კონსტიტუციითა ამ ცვალებადობას, რომელიც ჩვენ აღვნიშნეთ.

თუ ერთი მხრივ ადრეული პოლიტიკური ბრძოლა თითქმის თავის დასასრულის დასაწყისში შედიოდა მეორე მხრივ იზრდებოდა და ეითარდებოდა ნიადაგი იმ ურთულესი და უძნელესი პრობლემის დასმისათვის, რომელიც დღესაც გადასაჭრელად წინ უდგას კაცობრიობას და რომელსაც სოციალური პრობლემა ეწოდა.

სამრეწველო რევოლუციის დაწყებიდან, რომელიც დაახლოებით მე 18 საუკუნის მიწურულში გამოაშკარავდა და იმ გეოგრაფიული აღმოჩენიდან, რომელმაც ხელი შეუწყო საერთაშორისო ვაჭრობის გაჩაღებას, იხსნებოდა ფართო ასპარეზი მრეწველობის განვითარებისათვის. ამ ეპოქას ეკუთვნის არკრატების, დეჟმა უატების გამოგონებანიც, რომლებმაც უდიდესი იმპულსი მისცეს სამრეწველო რევოლუციას.

კაპიტალიზმის განვითარებამ გამოიწვია საზოგადოებრივი სიმდიდრის დაგროვება. ამ სიმდიდრესთან ერთად მის გვერდით წარმოიშვა სიღატაკე და აუტანელი ჭონებრივი მდგომარეობა მუშათა კლასისათვის. „საზოგადოებრივმა სიმდიდრემ“ მიიღო ხასიათი საზოგადოების ერთი მცირე ნაწილის სიმდიდრისა. ად. სმიტის თეორია ხელფასის შესახებ, რომელსაც იმედი ჰქონდა, რომ კაპიტალის დაგროვებასთან ერთად მოხდებოდა საზოგადოების კეთილდღეობის ზრდა, სინამდვილემ გაანადგურა. სიმდიდრის დაგროვება და ლტაკთა ლეგიონების გაზრდა, მოგების მაღალი სახე და ხელფასის მინიმალური დონე, ფუფუნება და სიღატაკე, პარალელურად ვითარდებოდა, რამაც გამოიწვია მუშათა კლასში ილუზიები მანქანების მტრად დასახვისა და ბრძოლის დაწყება მანქანების წინააღმდეგ.

მუშათა მოძრაობის დაწყებიდან, მთელი გასული საუკუნის განმავლობაში, ბურჟუაზია იძულებული ხდებოდა რეფორმებისათვის მიემართა, ანაჲ იწვევდა მუშათა კლასის სოციალური ძალა. ორგანიზაციული შრომა თანდათან იპოვებდა უფლებებს და ორგანიზაციული კაპიტალი იძულებული ხდებოდა დათმობის, კომპრომისის, რეფორმების გზით წასულიყო. მუშათა კანონმდებლობა საქარხნო წესები, ქალებისა და ბავშვების შრომის შელა-

გათიანი პირობები, სამუშაო დღის შემცირება, ხელფასის გადიდებისათვის ბრძოლა და მიღწეული შედეგებიც, საარჩენო უფლებების მოპოვება და სხვა შედეგი გახდა მუშათა მოძრაობის განვითარების, მისი სოციალური ძალის ზრდის. ამ გარემოებამ, მოწინააღმდეგე კლასი აიძულა კომპრომისების გზას დასდგომოდა.

დღეს უმაღლეს განვითარებას მიაღწია ამ ორი ძალის დაპირისპირებამ. კაპიტალიზმის თანამედროვე საფეხურმა განსაკუთრებულ პირობებში ჩააყენა სოციალური საკითხის გადაწყვეტა. ფინანსური კაპიტალის ეკონომიურმა პოლიტიკამ დაიპყრო მთელი მსოფლიო და იმპერიალისტური ბურჟუაზიისათვის აღარ დარჩა ახალი ასპარეზი კოლონიალური პოლიტიკის წარმოებისათვის. მეტროპოლიებში უმაღლესი ფორმები ორგანიზაციული შრომისა — პროფკავშირები და კომუნისტური პარტია, როგორც ხელმძღვანელი მუშათა რევოლუციონური მოძრაობის და უმაღლესი ორგანიზაციული ფორმა კაპიტალის — კარტელები, ტრესტები, და თვით კაპიტალისტური სახელმწიფოები ურთიერთშორის არიან წამდგარნი. აქ შეუძლებელი ხდება ძველი გზით სიარული და რეჟორმისტული პროგრამის წამოკენება. არც მუშათა კლასი კმაყოფილდება მცირე რეფორმებით, რადგან იგი სოციალურ ბოროტებას ძირ-ბუდინად ვერ სპობს და არც ბურჟუაზიას ძალუძს მეტი დათმობა, რადგან მან რეფორმების გზით უკვე დათმორის დათმობაც შეიძლებოდა. ამიტომ დღეს შრომასა და კაპიტალს შორის გამართულია ბრძოლა თვით მთელი საზოგადოებრივი და სახელმწიფოებრივი ცხოვრების მესაჭეობისათვის. პირველის გამარჯვება მეორეს დამარცხებაა, მეორეს გამარჯვება პირველის დასამარებაა. შემარიგებელი გზები, საშუალო ტენდენციები, კლასთა ბრძოლის ნაცვლად კლასთა თანამშრომლობა, სამოქალაქო ომების მაგივრად სოციალური მშვიდობიანობის დამყარება არ ხერხდება არა მარტო მებრძოლი ძალების ნება-სურვილის გამო, არამედ თვით ობიექტიური ვითარების წყალობით.

დღეს საერთაშორისო პოლიტიკური და ეკონომიური კონიუნქტურა, ამ ძალების რადიკალ დაპირისპირების მრავალგვარი და მრავალსაზოგადოებრივი კომბინაციაა და სხვა არაფერი.

ამ საერთო პროცესის გარეშე არც ჩვენი ქვეყანა არის დარჩენილი. აქაც, ისე როგორც დასავლეთ ევროპაში ადგილი აქვს მეტად რადიკალურ ცვლილებებს პარტიათა ცხოვრებაში. ენ სერიოზული, კაპიტალური და ერთი ურთულესი მოვლენაა თანამედროვე სოციალური ცხოვრების. აღბედავს მომავალში, ეხლანდელ სულისკვეთებისა და გრძნობების გარეშე მდგომი მკვლევარი დიდხნობით ჩაუჯდება ამ მოვლენის ახსნა-გამოკვლევას. დღესაც საჭიროა ვრცელი საუბარი ამ საკითხის ირგვლივ. დღეს ამას აქვს არა მარტო აკადემიური ვარჯიშობის ინტერესი, არამედ უაღრესად პოლიტიკური მნიშვნელობა. ამ საკითხის შესწავლა ნათელს ჰყენს მრავალ მოვლენას, რასაც პრაქტიკული პოლიტიკის შენების დროს გენერალური ყურადღება უნდა მიექცეოდ. ამიტომ ზედმეტი არ იქნება თვალი გადავაავლოთ პოლიტიკური პარტიების ცხოვრებას დაავალეთ ევროპაში, განვითარების წინათ მათი მომხდარი კონფლიქტების ობიექტიური მიზეზები და შემდეგ უფრო ვრცლად შევიჩინოთ რუსეთსა და საქართველოში მომხდარ ანალოგიური ფაქტების შესახებ.

პატივითა დაშლად

ხაზს გადაღმა მდგომ ქვეყნებთან შორის გერმანეთში ყველაზედ უფრო მეტად უნდა ჰქონოდა ადგილი პარტიების ცხოვრებაში ცვლილებებს, გერმანეთის პოლიტიკური ცხოვრება ამისათვის ნოყიერ ნიადაგს წარმოადგენდა.

როგორც ვიცით გერმანეთის კაპიტალიზმის გიგანტური განვითარება ემუქრებოდა ინგლისის ჰეგემონობას მსოფლიო ბაზარზედ. იგი ამავე დროს ხელს უწლიდა აგრეთვე ოკეანის გაღმა ქვეყნების და განსაკუთრებით ამერიკის შეერთებულ შტატების ბატონობის გაფართოებას. მსოფლიო ომში შეჭრილი გერმანეთი დამარცხდა. 1919 წლის 28 ივნისს გერმანეთმა ხელი მოაწერა ვერსალში ხელშეკრულებას, რომელმაც მას შეუკრა ხელფეხი და ჩააყენა კოლონიალურ მდგომარეობაში, მან დაჰკარგა 2.954.930 კვ. კილომეტრი ტერიტორია 13.779.839 მცხოვრებით. იგი ჩაეარდა ბეჩავ მდგომარეობაში სამხედრო საქმის სფეროში. მას აჰკარეს იარაღი. განუსაზღვრეს 100.000 კაცით ჯარის-კაცი. გაუნადგურეს სიმაგრენი, აუკრძალეს ავიაცია, დაუნიშნეს საკანტროლო კომისია განიარაღებისათვის, პოლიტიკურად მოსაპეს გერმანეთის სუვერენული უფლებები, ჩაერივნ მის შინაურ საქმეებში, დაადევს მას გადასახადით 20 მილიარდი მარკა ოქროთი.

ასეთ ქვეყანაში ბუნებრივია პოლიტიკური კრიზისების განუწყვეტელი ხასიათი. ეს კრიზისები კი თავის მხრივ ძალთა გადაჯგუფებას იწვევს.

გერმანიის დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატები სოციალ-დემოკრატიის ოჯახიდან გამოსული პარტიაა. იგი წარმოიშვა უმთავრესად იმ ოპოზიციონური ჯგუფისაგან, რომელიც სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში იბრძოდა პარტიის სამხედრო პოლიტიკის წინააღმდეგ.

ამ პარტიაშიც შეიქმნა ინტერესთა და აზრთა სხვაობა. ე. წ. გამოიხატა იმ საკითხში, თუ რომელ ინტერნაციონალში უნდა შესულიყო პარტია. 1920 წელს გალში პარტიეტაგზედ 236 დელეგატი მხარს უჭერდა კომინტერნში შესვლას, ხოლო 155 წინააღმდეგი იყო. დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტიაც გაიზო. ნაწილი შეუერთდა კომუნისტურ პარტიას, მეორე ნაწილი სოციალ-დემოკრატიას დაუბრუნდა, მესამე ნაწილი შერჩა დამოუკიდებელ სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას. არც ამ ნაწილში გახდა შესაძლებელი მთლიანობის დაცვა. შემარჯვევე ფრთა, რომელსაც სათავეში უდგა რ. პილვერდინგი, კ. კაუტსკი სოციალ-დემოკრატიისაკენ ხრიდა პოლიტიკას, ხოლო მემარცხენე ფრთა, რომელსაც მეთაურობდა დიტმანი და კრისპანი მერყევ პოლიტიკას აწარმოებდა.

ამ რიგად დამოუკიდებელნი არსებითად სოციალ-დემოკრატიულ პოლიტიკას ვერ გაცდენ, ხოლო ესევე პოლიტიკა უფრო რევოლუციონურ ფრაზეოლოგიის მანტიაში გახვიეს. როგორც მოსალოდნელი იყო დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატია ისევე დაუბრუნდა ნოსკე-ბერნშტეინის ოპორტიუნისტულ ოჯახს.

გერმანეთის კომუნისტური პარტიაც სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წიაღიდან წარმოსდგა. ჯერ კიდევ მსოფლიო ომის დასაწყისს ერთი ფრთა სოციალ-დემოკრატიისა, რომელსაც ხელმძღვანელობდა კ. ცეტკინა, რ. ლიუქსემბურგი, კ. ლიბკნეხტი, ფ. მერინგი და სხ. იბრძოდა მილიტარიზმის წინააღმდეგ, მოქმედებდა მუშათა ინტერ-

ნაციონალრი სოლიდარობისათვის. ეს იყო „ინტერნაციონალისტების ჯგუფი“. ამავე ჯგუფს ეწოდა შემდეგ „სპარტაკელები“ (რადგან სცემდნენ ბიულეტენს „სპარტაკს“), რომელიც დამოუკიდებელ სოციალ-დემოკრატიის ფრთას შეადგენდა. ამ ჯგუფიდან 1918 წ. წარმოსდგა გერმანეთის კომუნისტური პარტია.

ამ საერთო ჰიდილში, პარტიათა დაშლა-დანაწილება და ახალი პარტიების შექმნის პროცესში მრავალ ხეტიალს, მერყეობას ჰქონდა ადგილი. ამ მხრივ ყველაზე მეტად დამახასიათებელია პ. ლევის პოზიცია. იგი სოციალ-დემოკრატიიდან კომპარტიამდე მიდის, შემდეგ ცალკე ფრაქციას აარსებს „კომუნისტური ბლოკის“ სახელწოდებით, შემდეგ დამოუკიდებელ სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში შედის, ხოლო იქედან, სოციალ-დემოკრატიული პარტიები გაერთიანების გამო, ისევ სოციალ-დემოკრატიას უბრუნდება. დღეს კი ამავე პარტიაში ოპოზიციას ხელმძღვანელობს და ცალკე ორგანოს სცემს.

გერმანეთში აწით არ სრულდება სოციალ დემოკრატიულ პარტიიდან დაწყებული დაშლის პროცესი. 1919 წელს კომუნისტურ პარტიასაც ეკოვა ერთი ჯგუფი, რომელიც ეგ. წოდებულ „კომუნისტურ მუშათა პარტიას“ აარსებს. მას შესწევს გამბედაობა დამოუკიდებელი ინტერნაციონალის შექმნის ცდისა, ეს „პარტია“ შეიქმნა იმ „მემარცხენეთა“ მიერ, რომელნიც კომუნისტურ პარტიაში აწარმოებდნენ ბრძოლას პარლამენტარიზმის და პროფკავშირების საკითხში, ისინი მოითხოვდნენ პროფკავშირებიდან გამოსვლას და არ სურდათ პარლამენტის არჩევნებში მონაწილეობის მალეობა.

ანალოგიური მოვლენები სხვა ქვეყნებშიაც. პარტიათა დაშლა-დანაწილების პროცესი პროპორციულად იზრდება პროპსა და კაპიტალს შორის გამართულ ბრძოლის ხრდასთან ერთად. ესევე პროცესი ხელ-ახალ შეჯგუფებას იწვევს ორ უკიდურეს პოლიტსის მიხედვით. გერმანეთი ამ მხრივ ყველაზედ მეტად გინიცდიდა და დღესაც გინიცდის მდგომარეობის სიმწვავეს. გერმანეთის სოციალ-დემოკრატიის დაშლის, დაუსტების და დაუძლურების ფაქტები დღეს მეტი სიციხეველითა და სიჩქარით ვითარდება. რამდენათაც უსაზღვროა მისი დაცემა და რამდენათაც დიდია მისი სამსახური ბურჟუაზიის ფრონტზედ, იმდენათ იგი იცლებს მშრომელი ელემენტებისაგან, იმდენათ მუშათა კლასი კომუნისტური პარტიის რიგებს აკსებს, რომელიც ერთად ერთი რევოლუციონური ძალაა გერმანეთის სინამდვილეში.

როგორც ზემოდ აღვნიშნეთ პარტიათა დაშლა გერმანეთის შასშტაბით არ ამოიწურება. მზგავსი მოვლენები ვითარდება სხვა ქვეყნებშიაც.

საფრანგეთის კომუნისტური პარტია სოციალისტური პარტიისაგან წარმოიშვა. 1920 წ. ტურის ყრილობაზე საფრანგეთის სოციალისტური პარტია 3.225 ხმით, წინააღმდეგ 1.082 ხმისა და 317 ხმის თავის შეკავებით კომუნისტურ ინტერნაციონალს შეერთდება. პარტიაში კაშენისა და ფროსარის ფრთა ამარცხებს რენოდელსა და ბლიუმის მიმართულებას და იგი იღებს საფრანგეთის კომუნისტური პარტიის სახელწოდებას.

იტალიეთის სოციალისტურ პარტიაში, 1919 წელს ითავი იჩინა 4 მიმართულებამ: ა) მაქსიმალისტები, რომელნიც ანტიპარლამენტარულ ნიადაგზე იდგნენ, ბორდიგას მეთაურობით, ბ) მაქსიმალისტები პარლამენტარულ

ნადავზედ მდგომნი, სერატის მეთაურობით, გ) ცენტრისტები, რომელნიც პროლეტარიატის დიქტატურას იღებდნენ, გარეშე ძალ მომრეობითი აქტებისა (sic) ლაზარის მეთაურობით, დ) რეფორმისტები, რომელნიც დემოკრატიულ პროგრამის ნადავზე იდგნენ, ტურატის მეთაურობით.

იტალიეთის სოციალისტური პარტიის ბოლონის ყრილობაზე 1919 წ. სერატის ჯგუფმა მიიღო ხმის დიდი უმრავლესობა და სოციალისტური პარტია კომუნისტურ ინტერნაციონალს მიემხრო. იტალიეთის სოციალისტურ პარტიაში ამით არ დასრულებულა ჭიდილი. მემარჯვენე ფრთა ისევ პარტიაში მუშაობდა, ხოლო სერატი პარტიის მთლიანობის დაცვის მიზნით იძულებული ხდებოდა ამ ნაწილისათვისაც ადგილი დაეთმო პარტიაში. იტალიეთის სოციალისტური პარტიის ლივორნის ყრილობაზედ ბორდიგას ხელმძღვანელობით კომუნისტურმა ფრთამ, რომელმაც მიიღო ხმის უმცირესობა (რადგან სერატის ჯგუფი მათ არ მიემხრო), დასტოვა ყრილობა და იმ დღესვე დაარსა იტალიეთის კომუნისტური პარტია.

პ. ლევის მზგავსი მერყეობა განიცადა სერატიმ იმ მნიშვნელოვანი განსხვავებით, რომ იგი დაბოლოს დარწმუნებული, რომ რეფორმისტების დაცვით დიდი ზარალი მიაყენა იტალიეთის რევოლუციონერ მოძრაობას, ისევ დაუბრუნდა კომინტერნს.

ჩვენ დავინახეთ, რომ როგორც გერმანეთში, ისე საფრანგეთში და იტალიეთში სოციალისტურმა პარტიებმა განიცადეს დაშლის, რღვევის პროცესი, ყოველმა მათგანმა მარცხენა ფრთით წარმოშვა კომუნისტური პარტია, ხოლო მარჯვენა ფრთები ბურჟუაზიული წყობილების დაცვის გზას დაადგა.

მსგავსი მოვლენების, პარტიათა დაშლის და პოლიტიკურ ძალთა გადაჯგუფების ფაქტები მრავლად მოიპოვება სხვა ქვეყნებშიაც.

კომუნისტური პარტიების აღმოცენება შედეგი გახდა სოციალისტური პარტიების დაშლისა. სოციალისტურ პარტიებში ჯერ ყალიბდება ოპოზიცია, იგი თანდათან გარკვეულ ხასიათს იღებს, პარტიებში იწყება ძლიერი შინაგანი რყევა და ჭიდილი. შემდეგ ან ოპოზიცია იმარჯვებს, ან იგი შორდება პარტიას და აარსებს ცალკე პარტიას. ზოგ შემთხვევაში ოპოზიცია, მემარცხენე ფრთა, მაშინვე იღებს კომუნისტური პარტიის პროგრამას და სახელწოდებას, ზოგ შემთხვევებში კი იგი ცალკე სახელწოდებით არსებობს და განსაზღვრულ დროს გასვლის შემდეგ კომპარტიას ქმნის, იმ ქვეყნებში, სადაც კომუნისტური პარტია ჯერ კიდევ არ არის, ხოლო კომპარტიაში შედის, მას უერთდება, სადაც იგი უკვე მოქმედობს.

ავსტრიის კომუნისტურ პარტიას, რომელიც 1918 წ. აღმოცენდა, 1921 წლის იანვარში უერთდება ცენტრალისტები და „მემარცხენე მუშათა პარტია“, რომელიც ჩამოშორდა სოციალისტურ პარტიას.

პოლონეთის კომუნისტური პარტია აღმოცენდა 1918 წელს, რომელიც შედეგი გახდა „რუსეთის პოლონეთისა და ლიტვის სოციალ-დემოკრატიისა“ და „პოლონეთის სოციალისტური პარტიის მემარცხენეთა“ გაერთიანებისა კომუნისტური ინტერნაციონალის პლატფორმის ნადავზე.

ბულგარეთის კომუნისტური პარტია აღმოცენდა ეგრედწოდებულ „მჭიდრო“ სოციალისტური პარტიისაგან,

რომელმაც 1919 წელს მიიღო კომუნისტური ინტერნაციონალის პრინციპები და გადაკეთდა კომუნისტურ პარტიად.

დანიის კომუნისტური პარტია წარმოიშვა მთელი რიგი ორგანიზაციების შეერთებით. სოციალ-დემოკრატიული ახალგაზრდობის ნახევარი, სოციალისტური მუშათა პარტიის ნახევარი, დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიის ჯგუფი და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის რამდენიმე რევოლუციონერი წევრის შეერთებამ მოგვცა კომუნისტური პარტია დანიაში, რომლის ისტორია იწყება 1919 წლიდან.

ესპანეთის კომუნისტური პარტია აღმოცენდა იმ განხეთქილების შედეგად, რომელსაც ადგილი ჰქონდა ესპანეთის სოციალისტურ მუშათა პარტიაში 1921 წელს. პარტიის მემარცხენე ფრთამ დაარსა ესპანეთის კომუნისტური პარტია. მას შეუერთდა სოციალისტური ახალგაზრდობის ორგანიზაციაც, რომელმაც უფრო ადრე მიიღო კომინტერნის პლატფორმა.

ჩეხო-სლოვაკიის კომუნისტური პარტია სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ნანგრევებზედ აშენდა. 1921 წ. იგი ჩამოყალიბდა, როგორც ცალკე პოლიტიკური ორგანიზაცია.

ირლანდიის კომუნისტური პარტია ირლანდიის ძველი სოციალისტური პარტიაა. რომელმაც 1921 წელს მიიღო კომინტერნის პლატფორმა და კომუნისტური პარტიის სახელწოდება.

ამერიკის შეერთებულ-შტატების კომუნისტური პარტია სოციალისტური პარტიის წიაღიდან არის გამოსული. სოციალისტური პარტიის ყრილობაზე 1921 წ. კომუნისტური ინტერნაციონალს მომხრეთა კომიტეტმა განხეთქილება მოახდინა სოციალისტურ პარტიაში, რომელმაც შემდეგ მიიღო კომუნისტური პარტიის სახელწოდება.

არგენტინის კომუნისტური პარტია შექმნილია იმ ელემენტთა მიერ, რომელნიც სოციალისტური პარტიისაგან იქნენ გამორიცხული ანტიმილიტარული ოპოზიციისათვის და რომლებმაც დაარსეს საერთაშორისო სოციალისტური პარტია, ხოლო შემდეგ მიიღეს კომუნისტური პარტიის სახელწოდება.

ურაგვაის კომუნისტური პარტია სოციალისტური პარტიის მიერ წარმოიშვა. 1920 წლის პარტიულ ყრილობაზე სოციალისტურმა პარტიამ მიიღო კომუნისტური პარტიის პროგრამა და სახელწოდებაც.

თუ ერთი მხრივ ხდება მემარცხენე ძალების კრისტალიზაცია და ორგანიზაციული გაერთიანება, მეორე მხრივაც ბურჟუაზია ახდენს მემარჯვენე ძალების ორგანიზაციულ გაერთიანებას. ფაშიზმი საერთაშორისო ხასიათს ღებულობს. ნაციონალური რეაქცია ინტერნაციონალურ რეაქციის რაზმს ადგენს, ძალებს აერთიანებს, საერთო ფრონტის შექმნას ცდილობს რევოლუციის საშიშროების ასაცდენათ. ლიბერალურ-დემოკრატიულ პარტიები გავლენას კარგავს. პარლამენტარისტული ბურჟუაზია დღეს გამოდის რეაქციონერი დიქტატურისათვის მებრძოლ ძალად. ბურჟუაზიაც ფაშიზმის სახით დიქტატურისაკენ ისწრაფვის.

პოლიტიკურ ძალთა გადაჯგუფების პროცესი აიხსნება იმ მთავარი დებულებით, რომ შრომასა და კაპიტალს შორის გამართული ბრძოლა უკვე შევიდა ისეთ სტადიაში, როდესაც ანტაგონიზმის და წინააღმდეგობის

გაღრმავება ორ საწინააღმდეგო მებრძოლ ბანაკად რაზმებს საზოგადოებრივ ძალებს.

ბურჟუაზიულ ქვეყნებში ეს პროცესი სხვა სახეს ატარებს, ხოლო სოციალისტურში კიდევ სხვას. თუ იქ მრავლგვარ კოზინაციებს, მრავალსახისა და ხასიათის მერყეობას აქვს ადგილი, თუ იქ დიდი სიმძიმით და შედარებით ნული ტემპით ვითარდება ეს პროცესი, აქ კი, სოციალისტურ ქვეყნებში, აქ პროცესს უფრო ჩქარი და გარკვეული ხასიათი აქვს. ეს გასაგებიც არის. იქ კაპიტალი ბატონობს, იგი დემოკრატიული ლოზუნგებით მუშათა კლასის მნიშვნელოვან კონტიგენტს რეფორმისტულ სულს უძლიერებს, სოციალისტური პარტიების ოპორტუნიისტულ პოლიტიკას კიდევ აქვს თავისი გავლენა. აქ კი შრომა ბატონობა მკაცრად აპობს საზოგადოებას ორ ბანაკად. საშუალო ასპარეზი მხოლოდ ბარიკადებს უჭირავს და იქეთა და აქეთ კი მოწინააღმდეგე ბანაკი არის გაშლილი, რომელთა შორის ერთი კაპიტალისტური კულტურის დაცვისათვის იბრძვის, ხოლო მეორე სოციალისტური კულტურის დამყარებისათვის არის ამხედრებული. ამიტომ პარტიათა დაშლა, პოლიტიკურ ძალთა გადაჯგუფება სოციალისტურ სახელმწიფოებში გაცილებით მეტი სიჩქარით, მეტი სიმწვავეთ და მეტი სიმკაცრითაც ხდება.

პარტიების დაშლა საბჭოთა კავშირში.

საბჭოთა რუსეთი ამ მხრივ მდიდარ მასალას იძლევა. გუშინდელი პარტიები, გუშინდელი პოლიტიკური ძალები, დღეს ათასგვარ ნაფუთებად არის ქცეული. ყოველმა მიმართულებამ, დაწყებული კადეტებით და გათავებული ანარქისტებით, განიცადა შინაგანი დაშლის პროცესი.

სამოქალაქო ომით გამოწვეულმა სოციალური ჯგუფების დაპირისპირებამ სადემარკაციო ხაზი გაავლო ორ ძალას შორის. ხაზს იქეთ დადგა ყველა მოწინააღმდეგე საბჭოთა ხელისუფლების, ხოლო აქეთ ყველა მომხრე. მომხრეთა რიგებში არსებითად მხოლოდ ერთად ერთი კომუნისტური პარტია იყო და არის. მონათესავე ჯგუფები ზოგ მომენტში მას უახლოვდებოდნენ, ზოგ მომენტში შორდებოდნენ. გადამწყვეტი ბრძოლის დროს კი ერთს რეაქციონურ ფრონტში იყო გაერთიანებული ყველა, როგორც ვერ ურიგდებოდა სოციალისტურ აღმშენებლობას. ბრძოლის სტიქია, ბრძოლის მეთოდები ერთად რაზმავდა, როგორც მონარქისტების, ძველი გენერლების და არხი ბურჟუაზიის ელემენტებს, ისე წვრილ ბურჟუაზიულ მასას, სოციალისტურად წოდებულს, რომელსაც წარმოადგენდნენ მენშევიკები და ესერები.

რამდენათაც განმტკიცდა და გამკვიდრდა საბჭოთა წყობილება, იმდენათ შეიცვალა პარტიათა ურთიერთობა მის მიმართ პოლიტიკურ პარტიების წინაშე უკვე ფაქტი წარმოსდგა, რომელსაც ანგარიშის გაწევა უნდოდა. ნაწილი კანტრ-რევოლუციონური ძალებისა, დამარცხების ფაქტის წინაშე დამდგარი, შეეცადა სხვა გზის გამოძიებას. თვით სამღვდლოებაშიც კი მოინდომა „ახალი ეკლესიის“ შექმნა და ახალ სოციალურ პირობებში თავისი ადგილის მოძებნა. ინტელიგენტური მასა თანდათან შეურიგდა საბჭოთა წყობილებას, მან დაკარგა იმედი ამ წყობილების დამხობისა. ახლ. გ. ზინოვიევი ერთ ერთ წერტილში სიხარულით აღნიშნავდა, რომ ჩვენს რიგებში ახა-

ლი სტუდენტისა და მასწავლებლის ფიგურა გამოჩნდა, ეს ელემენტები ახლად მოპოვებული არიან და ისინი დაადგენ არა თუ შერიგების, არამედ არსებულის განტკიცების საქმეს.

მაგრამ საინტერესოა თვით ფაქტებს გადავხედოთ. გავითვალისწინოთ ის შინაგანი დაშლის პროცესი, რომელიც განიცადა რუსეთის პოლიტიკურმა პარტიებმა. მონარქისტებმა სრულიად მიატოვეს რუსეთი. ისინი გაიხიზნენ გერმანეთში, სამხრეთ-სლავიაში და ბულგარიაში, სადაც სცემენ თავიანთ ორგანოებს. მონარქისტების ჯგუფში შეუძლებელიც იყო განხეთქილება და ასეთი არც მომხდარა. ეს იმ უბრალო გარემოებასაც მიეწერება, რომ ისინი არც წარმოადგენენ მტკიცე ორგანიზაციულ-პოლიტიკურ ერთეულს.

კადეტები ვერ გადარჩა დაშლას. კადეტების პარტიაში, 1921 წლის მაისში ადგილი ჰქონდა განხეთქილებას. მილიუკოვი ვერ შეჩერდა ძველ ტაქტიკაზე და „ახალი ტაქტიკის“ ძიებას შეუდგა, რასაც პარტიის უმრავლესობა არ გაჰყვა. პარტიიდან გამოვიდნენ მემარცხენე კადეტები. დაარსეს ახალი ორგანიზაცია „ხალხთა თავისუფლების პარტიის დემოკრატიულ ჯგუფის“ სახელწოდებით. ამ ორგანიზაციას სათავეში ჩაუდგა მილიუკოვი. მემარცხენე კადეტები ცდილობენ გლეხებს დაემყარონ ბოლშევიკების წინააღმდეგ.

კადეტების პარტია არც ამ ოპერაციით განიკურნა. მასზე მოხდა კიდევ ერთი ოპერაცია, რომელსაც შედეგად მოჰყვა „სმენავეხელების“ ჯგუფის გამოყოფა. ეს ჯგუფი დაადგა საბჭოთა წყობილებისადმი შერიგების გზას ცნობილ კადეტთა: უსტლიანოვის, კლიუჩნიკოვის და სხ. მეთაურობით. ჯგუფი სცემს ბერლინში გახეთს „ნაკანუნეს“ სახელწოდებით, რომელიც საცესებით ატარებს საბჭოთა წყობილებისადმი ლოიალურ და შემარცხენელ პოლიტიკას.

ესერების პარტიაც რამდენიმე ნაწილად დაიყო. მემარჯვენე ფრთას შეადგენს აქსენტეიევის, ბრეშკოვსკაიას ჯგუფი, ცენტრში არის ჩერნოვის, ზენზინოვის, რუზანოვიჩის ჯგუფი, ამასთან ერთად კიდევ არსებობს მემარჯვენე ცენტრი, მემარცხენე ცენტრი.

ყველაზედ მნიშვნელოვანი განხეთქილება ესერების პარტიამ განიცადა ოქტომბრის რევოლუციამდე, როდესაც მას გამოეყო მემარცხენე ფრთა და დარჩა ცალკე პარტია. ეს პარტია როგორც ვიცით მთავრობაშიაც შედიოდა. 1918 წლიდან, როდესაც ამ პარტიამ დაიწყო რეაქციონური საქმის კეთება პარტიის შიგნით თავი იჩინა დაშლამ და დანაწილებამ.

მამარცხენე ესერებს გამოეყო „ხალხოსნური კომუნისტები“. შემდეგ გამოეყო „რევოლუციონური-კომუნისტები“. დარჩენილთა შორის კიდევ მოხდა განხეთქილება. ერთი მხრივ წავიდა „შეურიგებელი“ უმცირესობა სპირიდონოვასა და კამკოვის ხელმძღვანელობით, ხოლო მეორეს მხრივ „შემთანხმებლების“ უმრავლესობა ჩაიკოვის და შტეინბერგის მეთაურობით. „უმცირესობა“ ანარქიზმამდე მივიდა, ხოლო „უმრავლესობა“ საბჭოთა წყობილების პლატფორმაზე დადგა. ამრიგად ესერების პარტია ნაფუთებად იქცა. იგიც საერთო პროცესს დაემორჩილა. უკიდურესი მარჯვენა ფრთა კადეტებს დაუკავშირდა, ხოლო უკიდურესი მარცხენა კომუნისტებთან გაერთიანდა. „ხალხოსნური კომუნისტები“ 1920 წ. შეურთდა კომუნისტურ პარტიას. შემდეგ ესერების „უბრალო“ წევრებიც კომუნისტურ პარტიაში გაერთიანდა.

არც მენშევიკური პარტია დარჩა გარეშე რღვევის პროცესისა. ის იმდენად დაიშალა, რომ როგორც მასები, ისე ხელმძღვანელებიც დაშორდა მას. მენშევიზმი მოკვდა, როგორც პოლიტიკური ძალა და არც ერთი „მომართულების“ ირგვლივ არ იკრიბება მნიშვნელოვანი მასები. „სოციალისტური უწყება“ რუსეთის სინამდვილისგან შორს არის, როგორც გეოგრაფიულად, იგი კიდევ მეტად შორს არის რუსეთიდან იდეურად. მენშევიკები თუ 1920 წელში მე-II ინტერნაციონალიდან გამოვიდნენ და ვენის ინტერნაციონალს მიმართეს, შემდეგ ამ ინტერნაციონალის შეერთების გამო ისინი ისევ მე-II ინტერნაციონალში დაბრუნდნენ.

საერთო ტენდენციამ გადაიარა ანარქისტების სხეულზედაც. ისინი ორად გაიპო. პირველი ნაწილი საბჭოთა წყობილების ნიადაგზე დადგა, ხოლო მეორემ შეურიგებელი პოზიცია დაიკირა. პირველთა რიგებიდან წვერთა დიდი ნაწილი კომუნისტურ პარტიას შეუერთდა. შეურიგებელი ანარქისტები რამდენიმე ჯგუფებად დაიყო. კარელის ხელმძღვანელობით დაარსდა ლიტერატურული ჯგუფი ანარქო-კომუნისტების. 1920 წელში ანარქო-უნივერსალისტების ჯგუფი აღმოცენდა, ხოლო შემდეგ მას ჩამოეცალა და გამოეყო ბიო-კოსმისტების ჯგუფი, რომელიც იკვლევს პლანეტების გაახალგაზრდავებას (sic) გორდანის ხელმძღვანელობით არსებობს უნივერსალისტ-ინდივიდუალისტების ჯგუფი და სხ.

რა მოჰყვა პარტიათა დაშლას?

ჩვენ დავინახეთ, რომ მსოფლიო მასშტაბით ადგილი აქვს პოლიტიკური ძალების გადაჯგუფებას. სოციალისტურ პარტიებში სისტემატიურად ხდება კონფლიქტები მემარჯვენე და მემარცხენე მიმართულების ჩამოყალიბებისათვის. დავინახეთ, რომ კომუნისტური პარტიები აღმოცენდა სოციალისტური პარტიების იმ რევოლუციონური ელემენტებისაგან, რომელნიც მარცხით ცდილობდნენ პარტიათა წაყვანას. რუსეთში, სადაც შრომის ბატონობამ სამოქალაქო ომის პროცესში გახვია ქვეყანა, სიმკაცრითა და სისწრაფითაც მოხდა პოლიტიკურ ძალთა რადიკალური დაპირისპირება. ამ დაპირისპირების შედეგად ჩვენ მივიღეთ მემარჯვენე პარტიათა გაერთიანება ერთ რეაქციონურ ბანაკში, ხოლო წვრილბუფრული პარტიების მემარცხენე ფრთების გადასვლა კომუნისტური პარტიის რიგებში.

რუსეთის რევოლუცია მეტად მნიშვნელოვანი სოციალური ექსპერიმენტი, რომლის აზრი და შინაარსი ჯერ კიდევ სავესებით გათვალისწინებული და შეგნებული არა გვაქვს. ჩვენ უფრო მეტად განვიცდით ამ რევოლუციას, ვიდრე მას შევიცნობთ, რადგან იგი ჩვენს თავზე, ჩვენით და ჩვენთან ერთად მიმდინარეობს.

კომუნისტური პარტიის გამარჯვებისთვისაც მრავალი ფაქტორი არსებობდა. დაწყებული მსოფლიოს პოლიტიკურ-ეკონომიური კონიუნქტურით, რუსეთის მეურნეობის სპეციფიური თვისებებით და გათავებული ხსენებული პარტიის იაკობინური დისციპლინით და აშხ. ლენინის პოლიტიკური გენიალობით, ყველა ფაქტორები ხელს უწყობდა ამ პარტიის გამარჯვებას. გამარჯვების მწვერვლიდან ერთი გადახედვითაც შესაძლებელია გათვალისწინება იმ საშინელების ტანჯვის, რომელიც გამოიარა მებრძოლმა არმიამ, და იმ მშვენიერი ბრძოლის, დიდი მიღ-

წვეების, ბრწყინვალე გამარჯვების, რომელიც წილად ხვდა ამავე არმიას და კომუნისტურ პარტიას. მან დიდი ენერგია გაიღო და ამიტომაც რევოლუციის არენაზე გამარჯვებული მხოლოდ იგი გამოვიდა. პროლეტარული შემადგენლობის გამო კომუნისტური პარტია მტკიცე და გარკვეულ რევოლუციონურ პოლიტიკას იცავდა და იცავს. ეს სოციალური ბუნება პარტიის შემადგენელი ნაწილებისა ასაზრდოვდა მასში რევოლუციონურ სულს. ეს თავდები გახდა გამარჯვების. კომუნისტური პარტია თავის გარშემო იკრებს ყველა საღ რევოლუციონურ ძალებს. პარტიის დღევანდელი შემადგენლობის 50% 1919 წელში არის შესული ორგანიზაციაში. კომუნისტური პარტიის XI ყრილობაზედაც 600 დელეგატიდან 120 დელეგატი იყო ყოველი მენშევიკი, ესერი, ანარქისტი და სხვ. პარტიებისაგან მისული ელემენტები.

ამხ.გ. ზინოვიევი ამის შესახებ სწერს: „რაც საუკეთესო, სულ უფრო პროლეტარული კი იყო იმ პარტიებში, რომელნიც ჩვენ გვიწვედნენ კონკურენციას, რევოლუციის წლებში ჩვენს პარტიაში გადმოვიდაო.“*)

ესევე ავტორი ამბობს, რომ პარტიაში არის აგრეთვე მოსამსახურეთა და ინტელიგენციის ჯგუფი. „ამ ჯგუფში — ამბობს ზინოვიევი — უეჭველად არის მნიშვნელოვანი პროცენტი იმ პირთა, რომელნიც თავდადებული არიან მუშათა კლასისათვის და რომლებმაც თავისი მუშაობით წლების განმავლობაში დაამტკიცეს, რომ მათ შეუძლიათ იყონ პროლეტარულ პარტიის წევრები“. ეს პროლეტარული, რევოლუციონური შემადგენლობა, რომლითაც იმ თავითვე ხასიათდებოდა კომუნისტური პარტია, საშვალებას აძლევდა აშხ. ლენინს იმ გაბედული დებულების წამოყენებისათვის, რომელიც გვეუბნებოდა — თუ 130.000 მემამულით, რომლებიც ეზიზღებოდა მთელ ქვეყანას, შესძლეს მრავალი წლების განმავლობაში რუსეთის მმართველობა, კიდევ მეტი შედეგებით შეეძლება ქვეყნის მართვა 200.000 კომუნისტს (მაშინ რუსეთის კომპარტიის წევრთა რიცხვი 200.000 იყო), რომლის მხარეზედ არის თანაგრძნობა მუშათა და ნახევრად პროლეტართა მილიონებისაო. დღეს უკვე ფაქტის საკითხია ის გარემოება, რომ კომპარტიის კეშმარტმა რევოლუციონურმა შემადგენლობამ, რაც საუფუძველი ხდებოდა პარტიის რევოლუციონური პოლიტიკის, შესძლო ყველა საღი, პროლეტარული ელემენტების შეკრება თავის გარშემო, რაც კი მოიპოვებოდა სოციალისტურ პარტიებში. კომუნისტური პარტია იქცა საბჭოთა წესწყობილების თავათ, ხოლო საბჭოები კი — ტანათ, აშხ. გ. ზინოვიევის ენით რომ ვსთვათ. რა თქმა უნდა, ფრ. ენგელსის თქმის არ იყოს, ყოველ დიდ პოლიტიკურ პარტიას დიდი შეცდომებიც აქვს, როგორც ის სწერდა კ. შმიდტს 1890 წელს, მაგრამ ისიც სწორია, რომ კომუნისტური პარტია სისტემატიურად ასწორებდა და ასწორებს თავის შეცდომებს და ამიტომ იგი შეცდომების მსხვერპლი არ ხდება, არსებითად სწორი გზიდან არ გადადის. სანამ ბურჟუაზიული წესწყობილების დამარცხება ჯერ კიდევ არ მომხდარა, კომპარტია აერთიანებს მუშათა უმცირესობას, ხოლო როდესაც ყველა დარწმუნდება ბურჟუაზიის დამარცხებაში, მაშინ „კომუნისტური პარტიის რიგებში დაიწყება შეკვლას ყველა, ან თითქმის ყველა მუშები“.

მართლაც, რამდენათაც საბჭოთა წესწყობილება

*) იხ. „Ежегодник Коминтерна“ გვ. 419.

იჩენს ცხოველმყოფელობას, ანტიკიკებს თავის არსებობის საფუძვლებს, აქარწყლებს ბურჟუაზიის გამარჯვების იმედებს, იმდენათ მუშური ელემენტები ერკვევა რევოლუციის ბუნებაში, თავს აღწევს მენშევიზმისა და საერთოდ რევორმისტული მიმართულების იდეებს და კომპარტიისაკენ ისწრაფვის. ეს პროცესი შესამჩნევი და ხელსაღებია არა მარტო ჩვენში, საბჭოთა რესპუბლიკების მასშტაბში, არამედ ევროპულ მასშტაბშიაც. დღესაც ამის ფიგურალურ საილიუსტრაციო ფაქტებს იძლევა გერმანიის სინამდვილე. იქ ჯერ კიდევ არ არის განმტკიცებული საბჭოთა წესწყობილება, მაგრამ გერმანიის მუშებისათვის ნათელი ხდება, რომ მსოფლიოს მეექვსედზედ უკვე გამოცდა ჩააბარა ამ წესწყობილებამ, იგი სიცოცხლისა და ენერგიის მქონე გამოდგა შედარებით ჩამორჩენილ ქვეყნებშიაც, რაც იმას ამტკიცებს, რომ კიდევ უფრო სიმტკიცეს შეიძენს იგი დაწინაურებულ ქვეყნებში.

ამ საერთო პროცესს პოლიტიკურ პარტიათა ცხოვრებაში არც ჩვენი ქვეყანა ჩამორჩა. აქაც თავი იჩინა სერიოზულმა წინააღმდეგობამ პარტიებს შიგნით. მთელი რიგი პარტიები, რომელნიც გუშინ მოქმედობდნენ, დღეს სხვა სიტყვას ამბობენ, სხვა გვარ კვალიუკაციას უშვრებიან პოლიტიკურ მოვლენებს. საბჭოთა წყობილების დამყარებისას სოციალ-ფედერალისტთა პარტიაში განხეთქილება მოხდა, მემარჯვენე ფრთა მენშევიკების ორიენტაციის წაყვითა, ხოლო მემარცხენე ფრთამ დამოუკიდებელი პარტია დაარსა საქ. მემარცხენე სოც.-ფედერალისტთა პარტიის სახით, რომელიც კომინტერნის თანამგრძნობ პარტიად ჩამოყალიბდა. საბჭოთა წყობილების აღმშენებლობითმა მუშაობამ ფართო მასებს დაანახა თავისი ნამდვილი ბუნება, რამაც გამოიწვია მენშევიკური პარტიის ლიკვიდაცია, რომლის წევრები დადგნ კომინტერნის დროშის ქვეშ. ნაციონალ-დემოკრატიულმა პარტიამ იარაღი დაჰყარა და თავისი თავი დაშლილად გამოაცხადა. უკანასკნელად მემარცხენე სოც.-ფედ. პარტია კომუნისტურ პარტიას შეუერთდა.

ეს მოვლენები დიდი პოლიტიკური წონისა და მნიშვნელობისაა. პოლიტიკური პარტიათა აღმოცენებება, განვითარება და გაქრობა მეტად რაული მოვლენაა, რომელი მიზეზებიც ღრმად არის ჩამარხული ქვეყნის სოციალ-პოლიტიკურ ვითარებაში.

კაპიტალისტურ საზოგადოებაში ყოველი პოლიტიკური პარტია განსაზღვრული კლასის, სოციალური ჯგუფის ინტერესთა მატარებელია. იგი იმდენათ არის ძლიერი, რამდენათაც მისი საფუძველი—სოციალური ჯგუფი, წრე, კლასი მტკიცეა, რამდენათაც ეს უკანასკნელი სოციალურ კიდილში ბრძოლის ამტანია. ზეკლასიური, ეროვნული პარტია ობიექტიურად შეუძლებელია, თუ იგი არსებითად ცდილობს ერის წიაღში არსებულ ყველა საზოგადოებრივი წრის ინტერესთა დაცვას. ინტერესთა წინააღმდეგობის და ამ წინააღმდეგობათა შეურიგებლობის ფაქტი ამსხვრევს ზეკლასიური, საერთო ინტერესის გამოხატველი პოლიტიკური ორგანიზაციის არსებობას, რამდენათაც ეს „საერთო“ არ აერთებს საზოგადოებრივ ძალებს. საქართველოში პოლიტიკურ პარტიათა აღმოცენებისათვის მომწიფდა ნიადაგი მე-19 საუკუნის დასასრულს და მე-20 დასაწყისს. ეს ეპოქა ჩვენს ისტორიაში ხასიათდება ეკონომიური მხრივ კაპიტალისტური მეურნეობის განვითარების დასაწყისით, პოლიტიკური მხრივ—ბიუროკრატიული მართვა-გამგეობით, რომელიც ეროვნული დამონების

საქმესაც მტკიცეთ ემსახურებოდა. რამდენათაც ვითარდებოდა სოციალური ჯგუფების შემქმნელობა, საერთო ინტერესის მონახვა, სერთო მიზნების გამოძახა, იმდენათ საზოგადოებრივ აზროვნებაში ყალიბდებოდა დასები, მიმართულებანი, პარტიები, რადგან ყოველი პარტია სიცოცხლობს არა განყენებული, ან სტრატეგიული მირაყებით, არამედ იმ რეალური ძალით, რომელსაც იგი ემყარება, ამდენათვე პოლიტიკურ პარტიათა ფიზიონომიის ჩამოყალიბებაში უმთავრესი როლი შეასრულა პარტიათა შემადგენელი ნაწილების სოციალურმა ბუნებამ.

რა მოხდა ჩვენში.

როგორი იყო ჩვენი ქვეყნის კლასობრივი სტრუქტურა? როგორი ხასიათის პოლიტიკური პარტიებისათვის არსებობდა ჩვენში ნიადაგი?

ამ საუკუნის დასაწყისს ჩვენში არსებობდა შემდეგი სოციალური ჯგუფები: 1. თავად-აზნაურობა, რომელიც დაცემის გზაზედ იყო შემდგარი, 2. სასულიერო წოდება, რომელიც არ წარმოადგენდა მნიშვნელოვან რეალურ ძალას, 3. ბურჟუაზია, რომელიც აღორძინების დასაწყისში იმყოფებოდა, 4. მრავალრიცხოვანი გლეხობა, რომელიც ქვეყნის უდიდეს პროცენტს შეადგენდა და 5. მცირერიცხოვანი პროლეტარიატი, რომელიც კაპიტალიზმის დასაწყისის განვითარების ნორჩი შვილი იყო.

ასეთ სოციალურ ჯგუფებს, მათ არსებობას და ხასიათს განსაზღვრავდა ფეოდალური კულტურის დაცემისა და კაპიტალისტური კულტურის დასაწყისის პერიოდი. ეს ობიექტიური გარემო ჰქმნიდა ჩვენში პოლიტიკურ პარტიათა მთელ სერიას. აქ კრონოლოგიის დაცვით მივიღებთ შემდეგ პარტიებს: სოციალ-დემოკრატიული პარტია, სოც.-ფედერალისტთა პარტია, ნაციონალ-დემოკრატიული პარტია და სხვა მცირე მნიშვნელოვანი ჯგუფი, რომელნიც ძალთა წონასწორობაში მნიშვნელოვან როლს ეკრ ასრულებდნენ. რას წარმოადგენდა სოციალ-დემოკრატიულ პარტია? როგორი იყო მისი შემადგენლობა? როგორი გზით წაყვითა იგი? რა ობიექტიური მიზეზები მიაქანებდა ამ პარტიას განვლილ გზაზედ? ამის შესახებ თვით პარტიის ლიდერის ნ. ჟორდანიას აზრი უფრო კომპეტენტურია, ვიდრე სხვისი აზრი მისი პარტიის შესახებ. არსებობს ერთი პატარა წიგნაკი ნ. ჟორდანიას ნაწერებიდან („სოციალ-დემოკრატია, დემოკრატია და სოც.-დემოკრატია, სოც.-რევოლუციონერები“). ეს წიგნაკი დღეს მეტად ძვირფასი მასალაა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წარსულის და აწმყოს შეფასებისათვის. იგი ნათელ პასუხს იძლევა იმის შესახებ, თუ ვინ იყო მაშინ (1906 წ.) ნ. ჟორდანია და ვინ არის დღეს იგი, რამდენათ სოციალ-დემოკრატი იყო მაშინ ის და რამდენათ დემოკრატია ეხლა.

მაშინ ნ. ჟორდანია სწერდა:

„ჩვეულებრივად ჰგონიან, რომ რაკი ჩვენსკენ ამდენი სხვა და სხვა ხალხი მოდის ალბად ძლიერნი ვართო. ეს შეხედულება მართალიც არის და შემცდარიც იმისდა მიხედვით, თუ როგორი თვალთ შევხედავთ სოციალ-დემოკრატიას. თუ მას შევხედავთ დემოკრატიის თვალთ, დავინახავთ, რომ ის ძლიერია, წინააღმდეგ შემთხვევაში დემოკრატიული კლასები ჩვენსკენ არ მოვიდოდნენ; თუ მას შევხედავთ სოც.-დემოკრატიული თვალთ—ის სუსტია, უამისოდ წვრილი ბურჟუაზია არ გაგვეკარებოდა. ესენი პარტიაში

შედიან როგორც დემოკრატები, მათთვის ჩვენ უბრალო დემოკრატები ვართ და სურთ ჩვენი პარტია იარაღათ მოიხმარონ თავისი მიზნის მისაღწევად. ისინი კი არ არიან ჩვენი იარაღი, ისინი კი არ ითვისებენ ჩვენს პროგრამას, პირიქით ჩვენ ვართ მათი იარაღი და ვიბრძვით მათ სასარგებლოდ ბურჟუაზიული თავისუფლების დასამყარებლად. ჩვენ რომ ჩვენი საკუთარი პოლიტიკა გვეწარმოებია, ჩვენი სოციალისტური სახე აშკარად გამოგვეჩვენებია და მათ ეს დაენახათ — უეჭველია ჩვენკენ არ წამოვიდოდნენ და ჩვენი დროშის ქვეშ არ დადგებოდნენ“ (ხსენებული წიგნაკის გვ. 21).

ცოტა ზემოდ ნ. ჟორდანიას სწერდა:

„...გლახობა და ქალაქის წვრილი ბურჟუაზია სოციალ-დემოკრატიის ხელმძღვანელობას სცნობს და პარტიაში შემოდის“...

შემდეგ „წვრილი ბურჟუაზიული კლასები თავის პარტიებში ვერ გამაგრდნენ, სამაგიეროდ ისინი მაგრდებიან ჩვენს პარტიაში. ამით ბურჟუაზიულმა აზროვნებამ შემოხეთქა სოციალ-დემოკრატიის კედლები და მას ემუქრება შიგნიდან“. (ibid.—გვ. 20).

ნ. ჟორდანიას ქვემოთ განაგრძობდა:

„სოციალ-დემოკრატიის ერთი ნაწილი უკვე დაიმორჩილა წვრილმა ბურჟუაზიამ და თავისი მიზნები-საკენ გააქანა. პარტიის ერთი ნაწილი უკვე შესდგა გადემოკრატების გზაზე“ (ibid.—გვ. 22).

ხოლო აღნიშნული ავტორის აზრით „...არც ერთი პარტია არ არის მუშათა პარტიის ისეთი მტერი, როგორც დემოკრატია“. მაშინ ნ. ჟორდანიას, მართალია მენშევიკურად მოაზროვნე იყო, მაგრამ იგი მაინც პროლეტარულ თვალთხედვას არ კარგავდა, მაშინ იგი ამბობდა, რომ „სოციალ-დემოკრატია მინისტრი! ეს ნიშნავს სოციალ-დემოკრატ გუბერნატორს, სოციალ-დემოკრატ პოლიციელს, სოციალ-დემოკრატ ენდარმს—ერთი სიტყვით სოციალ-დემოკრატ ბიუროკრატს“.

მაშინ ნ. ჟორდანიას ასეთი სიმკაცრით უარყოფდა „შემთანხმებლობას“, კოალიციას ბურჟუაზიასთან, ხოლო დღეს იგი ისტორიის ირონიით ბურჟუაზიული რეაქციის დედა ქალაქში არის გადატყორცნილი რევოლუციის მიერ და იქედანაც „დემოკრატიის“ ბატონობაზე ქადაგებს, იმ დემოკრატიის, რომელიც ყველაზე უფრო დიდი მტერი იყო მასი გაგებით სოციალ-დემოკრატიისა. მაგრამ ეს უკანასკნელი საკითხი ჩვენ აქ არ გვაინტერესებს. მნიშვნელოვანია მხოლოდ ის გარემოება, რომ დემოკრატიული ელემენტებით აივსო სოციალ-დემოკრატია, მასში გაბატონდა წვრილი ბურჟუაზია, პროლეტარული ნაწილი გამოვიდა არა ხელმძღვანელი წვრილი ბურჟუაზიის, რომელიც მონარქიზმთან ბძროლის შემდეგ სოციალიზმის საქმეს გააკეთებდა, არამედ წვრილმა ბურჟუაზიამ დაჰფარა პროლეტარიატის ხელმძღვანელობა, იგი თვით გახდა ხელმძღვანელი და ამით სოციალ-დემოკრატიული პარტია არსებითად უბრალო წვრილ-ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ პარტიად იქცა. ჩვენ ზემოდ დავინახეთ, თუ რა სიცხადით ხელდავდა ამ პროცესს თვით პარტიის ლიდერი, მაგრამ სინამდვილემ და ისტორიამ ისიც დაგვანახა, რომ პროლეტარული მხედველობის ლიდერმა ვერ დაიმორჩილა წვრილი-ბურჟუაზიული პარტია, პირიქით პარტიამ დაიმორჩილა იგი, ის წვრილ ბურჟუაზიულ საფუძველზე დაყენა, თავისი საქმე აკეთებია. გამართლდა მისი წინა-

თქმა „ჩვენ მათი (ლაპარაკია წვრილ-ბურჟუაზიის შესახებ ს. ა.) იარაღი ვართ და ვიბრძვით მათი სასარგებლო ბურჟუაზიული თავისუფლების დასამყარებლად“.

თუ ჯერ კიდევ 1906 წელს ასეთ სურათს წარმოადგენდა სოციალ-დემოკრატია, იგი კიდევ უფრო წვრილ-ბურჟუაზიულ პარტიად იქცა თავის ბატონობის ხანაში. მენშევიკების სალიკვიდაციო ყრილობის წერილში ნ. ჟორდანიასადმი გულახდილად იყო აღნიშნული, რომ რევოლუციის შემდეგ პარტიას აეტმასნა ბევრი ბედის მადიებელი და პარტია ავადმყოფურად გასივდაო მართლაც, როგორც დემოკრატიული პარტია, სოციალ-დემოკრატია დაეპატრნა ქართველი ხალხის აბსოლიუტიურ უმრავლესობას. იგი ძლიერი გამოდგა იქ, სადაც საერთოდ ძლიერია დემოკრატიული პარტიები—საარჩევნო ყუთთან. აქ სოციალ-დემოკრატიის კონკურენციას ვერ უწევდა ვერც ერთი პარტია და ვერც ყველა პარტიები ერთად ასეთი გამარჯვება მართლაც გამარჯვება იყო სოციალ-დემოკრატიის, როგორც დემოკრატიული პარტიის მაგრამ ეს თავისთავად დამარცხება იყო სოციალ-დემოკრატიის, როგორც სოციალისტური და რევოლუციონური პარტიის.

ასეთი პარტია რა თქმა უნდა ძლიერი ვერ იქნება მაშინ, როდესაც საზოგადოებრივი ცხოვრება შევიდოდა კლასთა ბრსოლის მწვავე პერიოდში. პარტია ამ შემთხვევაში ვერ გამოვიდოდა პროლეტარიატის და მშრომელი გლეხობის ინტერესთა სადარაჯოზე, რამდენათაც მისი სოციალური ბუნება თავისთავად დემოკრატიული და წვრილ-ბურჟუაზიული იყო. ჩვენ კიდევ დავინახეთ სინამდვილეში, რომ დემოკრატიული „სოციალ-დემოკრატია“ ვერ მოშორდა დემოკრატიულ ლოზუნგებსა და საქმეს. იგი ვერ შედგა პროლეტარული და რევოლუციონური ბრძოლის ნიადაგზე, ხოლო როდესაც უღარიბესი გლეხები, კომუნისტების ხელმძღვანელობით, აჯანყებით მიეგება წვრილ-ბურჟუაზიის ბატონობას, დემოკრატიულ თავისუფლებას და სოციალური საკითხი წამოაყენა მიწის სოციალიზაციის მოთხოვნით, მაშინ ნ. ჟორდანიამ, რომელიც უკვე დაემორჩილა წვრილ ბურჟუაზიული პარტიის ნება-სურვილს. განაცხადა:

„თუმცა ჩვენ არ უნდა გავევიკრივებით გლეხების აჯანყებას, მაგრამ ჩვენ იმდენათ დავგავიწყდა მარქსიზმი და დაუჯერეთ „ესერულ“ აზრებს, რომ დღემდე ზოგიერთი ჩვენში ამ გლეხებს იღებს, როგორც რევოლუციონერებს და დიდი ყოყმანით თანხმდება მათ წინააღმდეგ რეპრესიების მიღებაზე: დროა ბოლო მოუღოთ ჩვენს სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში ნაროდნიკულ ილიუზიებს, დროა დაუბრუნდეთ მარქსს და მაგრად დავდგეთ გლეხების რეაქციისაგან რევოლუციის დაცვის ნიადაგზე. ერთად ერთი საფრთხე შიგნიდან ჩვენს რესპუბლიკას მოელის ჩამოარჩენილ გლეხობისაგან და რომ მას ანგარიში გაუწიოთ და რევოლუციის მონაპოვარი შევინარჩუნოთ, საჭიროა მუშები და მოწინავე გლეხები (ალბად გვარდია. ს. ა.) შეერთდნენ აქ კონტრ-რევოლუციონურ ტალღასთან საბრძოლველად“. (იხ. ნ. ჟორდანიას „სოციალ-დემოკრატია და საქართველოს სახელმწიფოს ორგანიზაცია“ გვ. —14).

დემოკრატიზმმა აქამდე დაიყვანა სოციალ-დემოკრატია. მოხდა სრულებით ჩვეულებრივი და ნორმალური მოვლენა. აჯანყებულ „ჩამოარჩენილ გლეხებს“, რომლებიც

არ დაკმაყოფილდნ „სიტყვის თავისუფლებით“ წვრილ-ბურჟუაზიულმა პარტიამ ცეცხლითა და მახვილით უპასუხა. ცნობილი ვ. ჯუღელი „მძიმე ჯვარში“ ანთხევდა ნერონული სიამოვნების ემოციებს, სან მ მას და სოციალ-დემოკრატისაც „ჩამორჩენილმა გლეხობამ“ თვით არ გაუქედა **მძიმე ჯვარი**.

ასეთი პარტია საბჭოთა წყობილების დამყარების შემდეგ დიდხნობით ვერ გამაგრდებოდა, რამდენათაც საბჭოთა აღმშენებლობა საზოგადოების უღარიბეს ფენების ინტერესებს პირდაპირ აკმაყოფილებს, იმდენათ ის ნაწილი სოციალ-დემოკრატის, რომელიც „დიდი ყოყმანით თანხმდებოდა გლეხების წინააღმდეგ რეპრესიების მიღებაზე“. ერთი სიტყვით ის ნაწილი წარმოადგენდა მუშურ ელემენტს, თავის ინტერესების დამცველს კომუნისტურ პარტიაში დაინახავდა. ეს ნაწილი ორგანიზალთ დაუკავშირდებოდა კომუნისტურ თეორიას და პრაქტიკას. თავისი მხრივ წვრილი ბურჟუაზია, რომელიც საკუთარ ბატონობას გამოეთხოვდა, როდესაც მას მიყვებოდა მუშათა ნაწილი, ეხლა სხვა ადგილს დაიკერდა და იგი გაყვებოდა ამ მუშათა ნაწილს. აქ ხელმძღვანელთა როლში მუშები, პროლეტარული მასები გამოვიდა, ხოლო წვრილი ბურჟუაზია იარაღი გახდებოდა მისი მიზნების.

არსებითად ეს სურათი მოგვცა ჩვენ სოციალ-დემოკრატიულ-პარტიის დაშლამ. პარტია დაშალა მუშებმა, მას მიჰყვა წვრილი ბურჟუაზია. სოციალ-დემოკრატების ბატონობა ხასიათდება პარტიის წვრილ-ბურჟუაზიული ნაწილის ბატონობით, პროლეტარულ ნაწილზე. სოციალ-დემოკრატის დამარცხება ხასიათდება პროლეტარული ნაწილის გაბატონებით წვრილ-ბურჟუაზიაზე. **ამრიგად სოციალ-დემოკრატია დემოკრატიზმმა დაღუპა.**

რას წარმოადგენდნ სოციალ-ფედერალისტები? რა მოხდა ამ პარტიის წიაღში და რა უნდა მომხდარიყო?

თუ სოციალ-დემოკრატიის დახასიათება და მისი დაცემის მიზეზები ამ პარტიის ბელადის ნ. ჯორდანიას ნააზრევში ვიპოვეთ, აქაც სოციალ-ფედერალისტების დაცემის მიზეზებსაც ამ პარტიის ბელადის არ. ჯორჯაძის ნააზრევში ვიპოვით. აქ ჩვენ გამოგვადგება არ. ჯორჯაძის წიგნაკი „სოციალიზ-ფედერალიზმი საქართველოში“.

ხსენებული ავტორი 1907 წ. ეხებოდა გლეხთა მოძრაობას, სოციალ-დემოკრატიის პოზიციას და სწერდა:

„მაგრამ დაუბრუნდეთ ისევ სოციალისტ-ფედერალისტებს. ამ დროში ამ პარტიას უკვე განსაზღვრული ფიზიონომია მიეცა, შესამჩნევად მარცხნივ დაიხარა, მაგრამ საკვირველია პირველი შეხედვით ერთი რამ. პარტიას მოძღვრება და მიმართულება თითქოს ეთანხმებოდა იმ მიმართულებას და მოძრაობას, რომელსაც თვით ხალხი ადგა. **ხალხს მთელი მიწა უნდოდა, სოც.-ფედერალისტებიც მიწის სოციალიზაციას ქადაგებდნ. ხალხს სრული თვითმართვლობა სწადა: მან სოფლის ავტონომიაც კი აღიარა, ს.-ფედერალისტებიც ავტონომიას იცავდნ. ხალხს რუსეთის განგანშორება არ უნდოდათ, სოც.-ფედერალისტებიც ფედერალიზმს აღიარებდნ.** ხოლო მიუხედავად ყველა ამისა, ხალხს ბელადთა „ჩამონატრებისა“ და „ცენტრალიზმის“ მქადაგებლნი გაუხდნ. როდის მოხდა ეს? რა მიზეზია ამისთანა უკუღმართობისა?

ამის ბრალი ერთის მხრივ, თვით ს.-ფედერალისტებს ედებათ... ხოლო მეორეს მხრივ, მიზეზს

ს.-დემოკრატთა პარტიის ვითარებასა და მოქმედებაში უნდა ვეძებდეთ...

პარტიას ირგვლივ ეხვევოდა იმისთანა ხალხი, რომელსაც სოციალიზმთან არაფერი ჰქონდა საერთო. მართლაც ეს მოხდა იმიტომ, რომ „საქართველოში“ ავტონომია აღიარა და ავტონომიის აზრს „ქართველი საზოგადოება“ ჩაეჭიდა. ხოლო „ქართველ საზოგადოებას“ თავისი პარტია, თავისი პოლიტიკური მოღვაწენი არა ჰყავდა და დაებლაუქენ „საქართველოს“ და მის მიმდევართ. ესენი ავტონომიას იცავენ, „დასელებსაც“ ეომებიან მაშ ჩვენი ღვიძლი შვილები იქნებიანო. სოც.-ფედერალისტებსაც გაუხარდათ, თანამგრძნობი ელემენტი გყვავსო, ის კი არ მიიღეს მხედველობაში, რომ ეს „თანამგრძნობი ელემენტი ვნების მეტს მას არას აძლევდა. (ხაზი ავტორისაა. ს. ა. (იხ. საბუთი „სოციალ-ფედერალიზმი საქართველოში“ გვ. 31-32.)

ამ ამონაწერში გამოხატულია მთელი შინაარსი სოც.-ფედერალისტთა პარტიის ტრაგედიისა. ჩვენ ვიჩუოდით კიდევ მეტს. პარტიამ ეროვნული დროშა წამოაყენა, ხოლო ამ დროშის ქვეშ თავი მოიყარა ეროვნულად განწყობილმა „ქართულმა საზოგადოებამ“. სოციალ-ფედერალისტთა პარტია იყო მღვდლებისა და თავად-აზნაურობის პარტია. სოციალ-ფედერალისტთა პარტიამ სრულებით ვერ შესძლო რევოლუციონური, პროლეტარული, მუშური სამოქმედო პროგრამის წინ წამოყენება, რადგან ის არ იყო რევოლუციონური პარტია, მას არ გააჩნდა საკუთარი რევოლუციონური პროგრამა, მისი მთელი ავლადიდება ნაციონალიზმით ამოიწურებოდა; მისი პროგრამა — მაქსიმუმი ეს საქართველოს ავტონომია იყო.

პარტია ნაციონალიზმის დროშის ქვეშ თავს უყრიდა წვრილ-ბურჟუაზიას, კიდევ უფრო ნაკლები ღირსებისას, ვიდრე სოციალ-დემოკრატია. ის გარემოება, რომ საქართველო დამონებული, კოლონიალური ქვეყანა იყო, ჰქმნიდა ნაციონალიზმისათვის ნოყიერ ნიადაგს. ნაციონალიზმი მწიფდებოდა მე-19 საუკუნის განმავლობაში, ხოლო მე-20-ეს დასაწყისში პოლიტიკურმა ძალამ, რომელმაც უპოვა ნაციონალიზმს პოლიტიკური ფორმულა, მოიპოვა გავლენა ნაციონალისტურად განწყობილ მასაში. რასაკვირველია, სოც.-ფედერალისტთა პარტიამ ვერ ჩააყენა ნაციონალიზმი მკაცრ ჩარჩოებში და ვერ დაუკავშირა იგი რევოლუციონური ბრძოლის მეთოდებს, ამ შემთხვევაში იგი ნაციონალიზმით მოიგებდა, ვიდრე დაკარგავდა, მაგრამ ამ პარტიის უბედურებაც იმაში იმარხებოდა, რომ ერთხელ გაკაფულ გზაზე შემდგარმა ნაციონალისტურმა მასამ ამოავსო პარტია, იგი გატენა თავად-აზნაუროული და წვრილ-ბურჟუაზიული ნაციონალისტური ინტელიგენციით.

ასეთი პარტია, რა თქმა უნდა, შორს იმყოფებოდა რევოლუციონური ბრძოლებისაგან. საბჭოთა წყობილების დამყარებისას პარტიის მემარცხენე ფრთა, რომელშიაც იყო მშრომელი ინტელიგენცია, მუშებისა და გლეხების უმნიშვნელო რიცხვი საბოლოოდ ჩამოსცილდა სოც.-ფედერალისტთა პარტიას და დადგა საბჭოთა წყობილების ნიადაგზე, ხოლო სამი წლის მუშაობის შემდეგ იგი კომუნისტურ პარტიას შეუერთდა. მემარჯვენე ფრთა „დაუშლელი“ დარჩა, რამდენათაც დაშლილის დაშლა ობიექტიურად შეუძლებელი საქმეა. ამ რიგად სოციალ დემოკრატია დემოკრატიზმმა და რეაქციის ბანაკში გადაბარ-

გებამ დაღუპა, ხოლო სოც.-ფედერალისტები რევოლუციონერი პროგრამის უქონლობამ და ნაციონალიზმმა.

რას წარმოადგენდა ნაციონალ-დემოკრატიული პარტია? ნაციონალ-დემოკრატიული პარტია, ანუ უკეთ დემოკრატიულ პარტიათ წოდებული, უკანასკნელად აერთებდა გადაგვარების, დეგრადაციის პროცესში მოქცეულ ბებერ არისტოკრატთა, უკვე გადაგვარებულსა და დაცემულ, გახრწნილ სასულიერო წოდებას და ალორძინების პროცესში მყოფ ახალგაზრდა ბურჟუაზიას. ეს სოციალური ფენები არ წარმოადგენდა მტკიცე ბაზას ძლიერი პოლიტიკური პარტიის შექმნისათვის. რამდენათაც ამ ფენებს შორის ინტერესთა ერთიანობა ობიექტურად არ სუფევდა, იმდენათ ნაციონალ-დემოკრატიული პარტია დაიყო ჯგუფებად, მაგრამ რადგან დანაწილებამ მათი სოციალური ძალა კიდევ უფრო დასცა და დაქსაქსა იგი ისევ შეერთდა დემოკრატიული რესპუბლიკის უკანასკნელ მიწურულში.

ის სოციალური ჯგუფები, რომელთა კონგლომერატს შეადგენდა ნაციონალ-დემოკრატიული პარტია რეაქციის დროს ცუდი ლიბერალები და დემოკრატები იქნებოდა და იყო კიდევ, ხოლო რევოლუციის დროს ცუდი რეაქციონერები და კონტრ-რევოლუციონერები იქნებოდნენ და კიდევ იყვნენ. დიდ ბრძოლას ასეთი პარტია ვერ აიტანდა. საამისო ენერგია მას არ გააჩნდა, მისთვის საუკეთესო პირობები მოღვაწეობისა იშლებოდა დემოკრატიული რესპუბლიკის დროს, როდესაც ლიბერალური მუშაობით იგი შემოიკრებდა ბურჟუაზიულ და წვრილ-ბურჟუაზიულ ელემენტებს.

საბჭოთა წყობილების დამყარების შემდეგ ნაციონალ-დემოკრატიული პარტია ანტისაბჭოთა პარტიების კოალიციის მარჯვენა ხელი შეიქმნა თავისი პოლიტიკური ფიზიანომიით და მარცხენა თავისი ძალის მიხედვით. ამ პარტიამ გაიღო მცირეოდენი მსხვერპლი, მაგრამ მალე დარწმუნდა თავის პოლიტიკის უშედეგობაში და დაჰყარა იარაღი. დღეს ამ პარტიის ელემენტები ლოალურად არიან განწყობილნი და პერსონალურად ზოგიერთი მათგანი ერთგულად მუშაობს ჩვენს სახელმწიფოებრივ აღშენებლობაში, ორგანიზაციულად უკვე ეს მემარჯვენე ფრთა ჩვენი ქვეყნის პოლიტიკური ძალებისა აღარ არსებობს. იგი თვითღიკეიდაც იმსხვერპლა. საპარტოლიანად იყო აღნიშნული დემოკრატიული პარტიის სალიკეიდაციო კონფერენციებზე რომ „როდესაც განსაკუთრებით ჩვენი სთანა შემადგენლობის პარტია არალეგალურ მუშაობის გზას დაადგება, ის მხოლოდ თავის თავს დაღუპავს“...

ჩვენ უყურადღებოდ ვტოვებთ სხვა მცირემნიშვნელოვან ჯგუფებს. არ ვცხები აგრეთვე საქართველოში კომუნისტური პარტიის წარსულს და აწმყოს, რადენათაც დღეს ყველასათვის ნათელია, რომ კომუნისტური პარტიის რიგებში არიან ჭეშმარიტი პროლეტარული ელემენტები და მხოლოდ ეს პარტიაა რევოლუციონერი მოძრაობის ხელმძღვანელი.

დასკვნა.

ჩვენ უმთავრესად გვინტერესებდა გარდამავალი პერიოდის დროს პოლიტიკურ პარტიათა მიერ განცდილი გარდაქმნები და ამ გარდაქმნის ობიექტური მიზეზები. დავინახეთ, რომ მსოფლიო მასშტაბით ხდება პოლიტიკურ ძალთა გადაჯგუფება შრომისა და კაპიტალს შო-

რის გამართული ბრძოლის პოლიუსებით. აღვნიშნეთ ევროპის კომუნისტური პარტიების წარმოშობა სოციალისტურ პარტიებისაგან. გავითვალისწინეთ პირობები და ფაქტები რუსეთში და ჩვენში მომხდარი ცვლილებისა პოლიტიკურ პარტიათა ცხოვრებაში და შევეცადეთ გამოგვეჩვენა მისი ობიექტური მიზეზები.

პატარა სულის ადამიანი, პედანტიურად განწყობილი მემჩანი პოლიტიკურ პარტიათა დაშლას, რომელსაც ადგილი ჰქონდა ჩვენში იძულებით, ძალდატანებით ხსნის. რასაკვირველია, ამ რთული სოციალური მოვლენებით ასეთი გამარტივება უმეცრული მეცნიერებით თუ შეიძლება.

ჩვენ უფრო ფართოდ და უფრო სწორად უყურებთ მოვლენებს. თუ საფრანგეთის რევოლუციამ წამოაყენა ძმობა, ერთობა, თავისუფლებას ლოზუნგი, დღეს იგი განხორციელების პროცესში იმყოფება; თუ მაშინ საბჭოთა მსახიობი ქალი თეთრ ტანსაცმელში სადღესასწაულო ცერემონილით Notre Dame-ს სობორში გამოხატავდა თავისუფლებას, დღეს თავისუფლებისთვის ყოველგვარი „სობორო“ დაენაგრეთ, რადგან კაცობრიობის ხსნა მისტიურ ძალას კი არ ძალუძს, არამედ ადამიანთა ამბოხებას და ბრძოლას უსამართლობის წინააღმდეგ. თუ რევოლუციონერი აქტია მირაბოს გაცხარება, როდესაც ლიუ XVI გენერალურ შტატებს ითხოვდა მუქარით, გაცხარება „რომ მხოლოდ ხიშტების ძალით შეიძლება ჩვენი აქედან გასვლა“ რაც იყო ბურჟუაზიის ამოძახილი მონარქიზმის წინააღმდეგ, კიდევ უფრო დიდი რევოლუციონერი აქტია მატროსის გამოჩენა რუსეთის დამფუძნებელ კრებაში, რომელმაც ხელი დაადო მხარზე დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარეს ე. ჩერნოვს და განუცხადა, რომ მათ დაეცალათ დარბაზი, რადგან მცველი დაიღალაო. ეს იყო პროლეტარიატის ამოძახილი ბურჟუაზიის წინააღმდეგ.

თუ ენაწყლიან რობესპიერს შეეძლო ეთქვა, რომ „ხალხები ასამართლებენ არა ისე, როგორ სასამართლოს პალატები, მათ არ გამოაქვთ განაჩენი, არამედ მოაქვთ ელეა და მსხი, ისინი არ ასამართლებენ მეფეო, არამედ ისვრიან ტალახში და ეს მართლ-მსაჯულება არ ჩამორჩება სასამართლოს მართლმსაჯულებასო“, დღეს რევოლუციონერი მუშათა კლასი იბრძვის „უკანონო გზით“ და ვინც თავისი ზნეობრივი შემეცნებით გადალახავს ბურჟუაზიულ კანონიერებას, თავისი ბრძოლით ბურჟუაზიულ ტრადიციებს, თავისი იარაღით რეაქციის ზღუდეს, იგი მიდის შრომის პოზიციების გასამაგრებლად, რომ ისტორიის ქარიშხალს გაატანოს დამმონებულთა მსოფლიო დაპონებულითა განთავისუფლებისათვის.

დღეს რევოლუცია და რეაქციაც მსოფლიო მასშტაბით იზომება. ყოველი ნაციონალური მოვლენა ინტერნაციონალურ სახეს ღ ბულობს. საფრანგეთის რევოლუციამ მთელ ევროპაში შეარყია პოლიტიკური ატმოსფერა. ეგვიპტეს, სირიის და მოსკოვის მიდამოებმაც ისმინეს მარსელიოზი. მე 19 საუკუნეში საფრანგეთი საერთაშორისო რევოლუციის ქურა იყო. ტოკვილს იგი ურღვევდა სულიერ სიმშვიდეს, ხოლო ლასალს საფრანგეთი ევროპის რევოლუციით მიაჩნდა. ამავე პერიოდში რუსეთი საერთაშორისო რეაქციის ყავარჯენი იყო. 1918 წელს რუსეთმა საფრანგეთს ბურბონები დაუბრუნა, მან დაამხო პოლონეთის აჯანყებნი 1791, 1831, 1863 წლებში. მან ჰუნგრეთის რევოლუციონერი მოქარაობა ჩაჰკლა

1849 წელს. დღეს როლები შეცვლილია. თანამედროვე საფრანგეთში „პუანკარე ომი“ საერთაშორისო რეაქციის სიმბოლოა. თანამედროვე რუსეთში ლენინი და ტროცკი საერთაშორისო რევოლუციის ჩირაღდანია. ისტორია ერთ წერტილზედ ვერ შეჩერდება და სოციალური დინამიკაც თანამედროვე კაცობრიობას ახალ სოციალურ ფორმაციისაკენ მიაქანებს.

დღეს ყველა ხედავს კაპიტალისტური კულტურის ანორმალობას. ბურჟუაზიული მეცნიერები, ეკონომისტები როგორც პროფ. გარმსი და პროფ. ცენტი შულცე მდიდარი ფაქტური მასალით ამტკიცებენ თანამედროვე მსოფლიო ეკონომიკის დაშლას. ბურჟუაზიის პოლიტიკოსები, როგორც ჯორჯი და ნიტი ხედავენ ევროპის პოლიტიკურ-ეკონომიკურ კრიზისს და კომუნიზმის საშიშროებას. რეფორმისტული სოციალიზმის აპოლოგენტი როგორც შეიდენ-ნოსკე-კაუცკი-ჰილფერდინგი თანამედროვე კრიზისის დასაძლევად კლასათ კოალიციის პრინციპს აყენებენ, რომ კაპიტალისტმა და მუშამ ერთად აღადგინონ დასვენებულ კაპიტალიზმში მეტაფიზიკურ სიმაღლიდან მცქერალ თეორეტიკოსებიც როგორც შპენგლერი ფაქტური სულის ანაზღიბით წინასწარვეტყვილობა თანამედროვე ევროპულ ცივილიზაციის დაღუპვის აუცი-

ლებლობას. რევოლუციონური მუშათა კლასის ხელმძღვანელი კომინტერნი თავგანწირულად რაზმავს წითელ ლაშქარს დაავადებული კაპიტალიზმის სრული განადგურებისათვის.

ეს დიაგნოზა, გამოსული სხვა და სხვა დაინტერესებულ მხარეთაგან ერთ ქეშმარიტებას ყოველ მხრივ ამოწმებს. ეს ქეშმარიტება მასში მდგომარეობს, რომ კაპიტალიზმი შესულია საიკვდილო აგონიაში. იგი იწვევს პოლიტიკურ მიწის ძვრას. ეცემიან პოლიტიკური პარტიები. საშუალო კლასები, სახელმწიფოთა კაბინეტები. უნაყოფოდ რჩებიან პრემიერთა სხდომები, ელჩთა თათბირები, დიპლომატთა კონფერენციები. უშედეგოდ სრულდება შრომისა და კაპიტალის ქვეყნებს შორის შერიგების სრული დამეგობრების ან რომელიმე მათგანის კაპიტულიაციის პროექტები. იმართება ბრძოლანი გრანდიოზული და ტიტანიური, რომლებიც რკინითა და ცეცხლით უნდა დასრულოს სოციალისტურ-მა რევოლუციამ კაცობრიობის წინსვლისა და პროგრესის უზრუნველყოფისათვის. ისტორიული ცხოვრების ასპარეზზე გამოსული „მეოთხე წოდება“ არის მოწოდებული ადამიანის განთავისუფლებისათვის, რაც შესაძლებელი გახდება კლასობრივი და ეროვნული ჩაგვრის ლიკვიდაციის.

ილ. მგელაძე (პარღინი).

რა არის მენშევიზმი*)

მენშევიზმი და რევოლუციონიზმი.

როგორ დამოკიდებულებაშია თანამედროვე რუსული მენშევიზმი კლასიკურ რევოლუციონიზმთან? ავიღოთ თეორია ცნობილ ბერნშტეინისა, რომელსაც ამ ჟამად სრული უფლება აქვს განაცხადოს, რომ ბრძოლა კაუცკისა და მთელი სოციალ-დემოკრატიის ცენტრისა მის წინააღმდეგ, დასრულდა მისი სრული გამარჯვებით. ეხლა სადაო სრულებით არ არის, რომ კაუცკიანელობა და ბერნშტეინელობა — მხოლოდ ოპორტიუნისტული მიმდინარეობაა. აი, როგორია გამოსავალი წერტილი რევოლუციონიზმისა და როგორ იყო დასაბუთებული ბერნშტეინის მიერ ჯერ კიდევ ოთხმოცდაათიან წლების მიწურულში?

კაპიტალიზმი უსწორდება მის გზაზე მდგომ უმთავრეს დაბრკოლებებს. კაპიტალიზმი ჰპოულობს გამოსავალს უზრუნველჰყოს მუშათა კლასი უნუგეშო მდგომარეობიდან. სოციალიზმი დამკარდება კაპიტალიზმის მშვიდობიანი განვითარების შედეგებით დემოკრატიის ჩარჩოებში. აქედან დასკვნა: ყველა ძირითადი საკითხები უნდა სწავდებოდეს კლასთა თანამშრომლობის საშუალებით დემოკრატიის ჩარჩოებში. არავითარი დიქტატურა, არავითარი სამოქალაქო ომი, და არც დამოკიდებულების გამწვავება კლასთა შორის.

სწორედ ასე მსჯელობს ეხლა რუსული და მსოფლიო მენშევიზმი. გამბუზგის სოციალისტური ინტერნაციონალის კონგრესმა (მაისი, 1923 წ.) კლასთა თანამშრომლობის საკითხი დასტოვა ღიათ. გამბუზგის კონგრესმა ამ ძირითად საკითხში გადადგა გიგანტიური ნა-

ბიჯი უკან მეორე ინტერნაციონალთან შედარებით. გამბუზგის კონგრესმა ფაქტურად გააშუქა კლასთა თანამშრომლობა; ის სრულიად არ თხოულობს კლასთა ბრძოლის წარმოებას კაპიტალიზმისა და კაპიტალისტურ წყობილების წინააღმდეგ. გამბუზგის კონგრესმა მოიწონა კოალიციონური პოლიტიკა. უმთავრესი, რაც მინისტრ-„სოციალისტებისაგან“ მოითხოვება — ეს არის მათი გამოსვლა სოციალ-დემოკრატიული ინტერნაციონალის აღმასკომიდან იმ შემთხვევაში, როცა აღმასკომის წევრები შედიან ბურჟუაზიულ მთავრობათა შემადგენლობაში. მაგრამ ეს სწორედ ის არის, რაც ბურჟუაზიას და მინისტრ „სოციალისტებსაც“ სურთ. აღმასკომის შემადგენლობიდან გამოსვლით, ისინი ჰდებიან აბსოლუტურად დამოუკიდებელნი მენშევიზმიდანაც კი და სრულიად მოუზიდებლად შეუძლიათ აწარმოონ წმინდა ბურჟუაზიული პოლიტიკაც.

გამბუზგის კონგრესი — ეს ბერნშტეინის უდიდესი გამარჯვებაა, ისე როგორც მის გამარჯვებით ითვლება თეორია და პრაქტიკა საერთაშორისო სოციალ-დემოკრატიისა დაწყებული 1914 წ. 4 აგვისტოდან. არა რევოლუცია, არამედ რეფორმები, არა ბრძოლა კაპიტალიზმთან სოციალიზმისათვის დიქტატურის საშუალებით, არამედ თანდათანობით შეპარვა სოციალიზმში დემოკრატიის ნიადაგზე. აი, შინაარსი თანამედროვე მენშევიზმისა. ეხლა მოვისმინოთ, თუ რას სწერდა ბერნშტეინი 1899 წ. თავის „სოციალურ პრობლემებში“.

საჭიროა, რათა სოციალ-დემოკრატიაში მოიპოვებოდეს საკმარისი სიმამაცე დაძველებულ ფრანკოლოგიიდან თავის დასაღწევად და იმის გამოსაჩენათ, რაც სინამ-

*) ეს წერილი შედის დასაბეჭდად დამზადებულ წიგნში „რევოლუცია და მენშევიზმი“. გაშ. „კრ. ნაკი“-ს.

დვილუშია: ე. ი. დემოკრატიულ-სოციალისტურ რეფორმების პარტიათ. რას წარმოადგენს დღეს სოციალ-დემოკრატია. თუ არა ისეთ პარტიას, რომელიც მიისწრაფვის საზოგადოების გარდაქმნისაკენ ჩვენი სწავლების დაგვარათ დემოკრატიული რეფორმების საშუალებით?

ეს სიტყვები თითქოს დაწერილია ჩვენს ეპოქაში, სტინეს-შენიდერ-როკფელერის დემოკრატიის ეპოქაში. ყველა ის, რაც ეხლა იწერება სოციალ-დემოკრატიის თეორიისა და პრაქტიკის დასასაბუთებლად, ნათქვამი იყო დიდი ხნის წინად ბერნშტეინის მიერ. რუსეთის მენშევიზმის დღევანდელი თეორეტიკოსი **დალინი** თავის რენეგატურ წიგნში „ომებისა და რევოლუციის შემდეგ“ სიტყვა სიტყვით არ ლაპარაკობს, რომ მენშევიკური პარტია უნდა გადიქტეს რეფორმების პარტიად, მაგრამ თითოეული სტრიქონი მისი წიგნისა ვაჭკვიის იმაზე, რომ მას სურს გარდაქმნას მენშევიზმი საცოდავ, დაკუწ-მაწებულ რეფორმების პარტიად. კაუცკი კი? რა ღირებულებას წარმოადგენდა მისი ბრძოლა ათეული წლების განმავლობაში ბერნშტეინის წინააღმდეგ. თუ კი ბოლოს იმას მიიღებდა, რაც დაიწყო ბერნშტეინმა. ვინც კი წაიკითხავს კაუცკის „პროლეტარული რევოლუციის პროგრამა“-ს იტყვის, რომ ეს არის მეორე გაუფიქრებელი გამოცემა ბერნშტეინის „სოციალური პრობლემები“-ს.

ან კიდევ, დალინი თავის წიგნში დიდის ენერგიით ილაშქრებს მარქსის, ენგელსის, ბებელის, ლასალის და სხვა „მოურჯულბელი“ ბოლშევიკების „უტოპიის“ წინააღმდეგ. თავის წიგნის წინასიტყვაობაში 1889 წ. ის სწერდა:

„მთავარი მიზანი ამ მუშაობისა მდგომარეობს იმაში, რომ სოციალისტურ თეორიაში **უტოპიურ აზრების ღონისძიება** უკანასკნელი ნაშთების დამარცხების შემდეგ, საჭიროა თანამედროვე ეკონომიურ მოძრაობაში **რეალისტური და იდეალისტური ელემენტების** გამაგრება.

შენ გაიმარჯვე! შეგვიძლია უთხრათ ბერნშტეინს! ეხლა ვინ არ აბათილებს სოც.-დემოკრატიის რიგებში „უტოპიურ აზრების ნაშთებს?“ ამ ეამად ვინ არ ნერვავს რეალიზმსა და იდეალიზმს (ფილოსოფიის სფეროში). ვინ არ ცდილობს გულმოდგინეთ მუშაობა კლასის დასარწმუნებლათ ბურჟუაზიის სიძლიერეში, რათა მუშათა კლასმა მარტო საკუთარ ძალ-ღონეს არ დაეყრდნოს! მუშათა კლასი უნდა იყოს დამჯერე, უნდა იცოდეს თავისი ადგილი, მას არ შეუძლია პრეტენზიები განაცხადოს ხელისუფლების აღებაზე, მას არ შეუძლია გვერდი აუხვიოს ბურჟუაზიას. ასე ღალატებს სოციალ-დემოკრატია მთელ ქვეყნიერებაზე. აქედან გამომდინარეობს კოალიციის აუცილებლობა. აი, რას სწერდა ბერნშტეინი 1889 წ.

„მიუხედავად წარჩინებისა გონებრივ, პოლიტიკურ და სამრეწველო დარგებში, რომელიც მუშათა კლასმა გამოიჩინა მარქსისა და ენგელსის შრომების გამოქვეყნების დროიდან, მე მაინც არ ვსთვლი ამ კლასს **საკმაო განვითარებულათ იმისათვის, რომ თავის ხელში აიღოს პოლიტიკური ხელისუფლება.**“

მიმართეთ 1924 წ. ამდაგვარი კითხვებით ბერნშტეინს, კაუცკის, გილფერდინგს. ვანდერველდეს, დანს, აბრამოვიჩს-ყველა ისინი ერთხმად გიპასუხებენ: ჩვენ არ ვსთვლით „ამ კლასს საკმაო განვითარებულათ, რომ თავის ხელში აიღოს პოლიტიკური ხელისუფლება“. ჩვენ, სოციალ-დემოკრატთა, ჯერ კიდევ უნდა აღვზარდოთ ის, ჯერ კიდევ უნდა მივაჩვიოთ ხელისუფლებას, ეს კი შესაძლე-

ბელია მხოლოდ კოალიციის გზით, მხოლოდ ბურჟუაზიასთან თანამშრომლობით. ის, რასაც ოდესღაც კაუცკი ამბობდა, რომ **კლასის სიმწიფე შესაძლებელია გაიზომოს მხოლოდ ცდით**,—ეს დიდი ხანია დავიწყებულია. ეს ხომ მთლიანი „უტოპიაა“. ეს ხომ ნამდვილი ბოლშევიზმია, რომელიც „ექსპერიმენტებს“ ახდენს სახელმწიფოზე. ო, არა, „უტოპიზმის“ დრონი წავიდნენ, ტყუილა კი არ მუშაობდა ბერნშტეინი. კაუცკი ორტოდოქსალური დროში, ტყუილა კი არ რყენდა მარქსიზმს, —უტოპიურ აზრთა სახეობა სოციალ-დემოკრატიის რიგებში ლიკვიდაცია ქმნილია და რევოლუციონური ცდით ეხლა მუშათა კლასის ნიჭიერებას არავინ არ გახომავს. ან რა საჭიროა რევოლუცია, როცა არის დემოკრატია. რევოლუციას არ შეუძლია მოგვცეს ათასფერი გარდა არე-დარევისა. სიმშვილისა და სილატაქის! რევოლუციის მხარეზე სოციალ-დემოკრატია იდგა მაშინ, როდესაც ის იყო „უტოპიური“, —ეხლა კი მან შეითვისა სიბრძნე, რომელსაც თავის დროზე ანვითარებდა ბერნშტეინი. აი, ეს სიბრძნე რას ეთანაბრება:

„ინგლისის მემბმა მიაღწიეს **ხმის უფლებას** არა იმ დროში, როცა ჩარტისტული მოძრაობა, ატარებდა უაღრესად რევოლუციონურ ხასიათს, არამედ იმ დროს, როცა მინელდა **რევოლუციონურ-მებრძოლი მოწოდება** და მუშები შევიდნენ რადიკალურ ბურჟუაზიასთან კავშირში რეფორმების მისაღწევათ... ეხლა უკვე ინგლისში არცერთ კეთილგონიერ სოციალისტს ალარ ესიზმრება მომავალი გამარჯვება სოციალიზმისა დიადი კატასტროფის დახმარებით, **ალარავინ ალარ ფიქრობს რევოლუციონური პროლეტარიატის მიერ პარლამენტის დაპყრობას... საბოლოო მიზანი კი, რჩება ისევ საბოლოო მიზნათ.**“

ბერნშტეინის ამ სიტყვებში მთელი სულია თანამედროვე მენშევიზმისა. არა „რევოლუციონური მებრძოლი მოწოდება“, არამედ კავშირი ბურჟუაზიასთან „რეფორმების მისაღწევათ“, —არა დიადი კატასტროფა, არამედ მშვიდობიანი თანამშრომლობა დემოკრატიის ნიადაგზე, —არა პრაქტიკული ბრძოლა საბოლოო მიზნის მისაღწევად, არამედ შენარჩუნება ამ საბოლოო მიზნისა, თუნდაც ნილაბის სახით ალალ — მართალთა მოსატყუებლათ. „საბოლოო მიზანი რჩება... საბოლოო მიზნათ“. მისი განხორციელება შესაძლოა 200 წლის შემდეგ და შესაძლებელია სრულიადაც არ განხორციელდეს. დეე, იმტერიონ თავი ამ კითხვაზე „უტოპისტმა“. ჩვენ, ბრძენი ბერნშტეინები, კაუცკები, დალინები, დანები და გილფერდინგები, გავაკეთებთ რეალურ საქმეს სტინესისა და შნიდერის დემოკრატიის გამაგრებისას. ჩვენ ვეცდებით დავაშოროთ პროლეტარიატი ყოველგვარ აზრებს, მისი ისტორიული ამოცანების შესახებ, ჩვენ არ ვუჩივთ მას ბრძოლას ხელისუფლებისათვის, ჩვენ გავაფრთხილებთ მას ხელისუფლების როლის გადიდებისაგან ბერნშტეინისებურათ ჩვენ გავიმეორებთ, რომ არ უნდა „მიეწეროს ხელისუფლებას ყოვლად ძლიერი შემოქმედებითი ძალა“. მუშაობა პროფკავშირებში, ბრძოლა ხელფასის მომატებისათვის, მუშაობა კოოპერატივებში, ერთი სიტყვით. კეთება „წმინდა მუშური“ საქმეების, პოლიტიკურ სფეროში კი მუდმივი და კეთილსინდისიერი თანამშრომლობა მსხვილი კაპიტალის პარტიებთან. აი, რეალიზმი, პრაქტიკიზმი და სიბრძნე თანამედროვე მენშევიზმისა.

როგორც მთვარე მიწის თანამგზავრია, ისე პრო-

ლექტარიატი თანამგზავრია ბურჟუაზიის, როგორც მთავარეს არა აქვს საკუთარი თავის სინათლე. ისე მუშათა კლასს არა აქვს თავის საკუთარი ძალა, საკუთარი მიზნები და ამოცანები. მუშათა კლასი ანათებს ბურჟუაზიის მიერ უუქცევლ სინათლით, რომელი ბურჟუაზიაც არის ზელმძღვანელი, მბრძანებელი და სახელმწიფოს ძალთა მიმართულების მაჩვენებელი.

მენშევიზმი ფიცულობდა მარქსიზმს, რევოლუციონრობას, დემოკრატიზმს. ეხლა კი მენშევიზმში აღარ არის ოდნავი წვეთი მარქსიზმის, რევოლუციონრობის და დემოკრატიზმისაც კი. საცოდავი პრაქტიკიზმი, აშკარა უპრინციპობა, მალადებელი უნებისყოფობა და უძლურება კაპიტალთან ბრძოლაში და როგორც გვირგვინი ყველაფრის ამისა, მყვირალა თეორეტიული დაკნინება. ვისაც სურს დააწმუნდეს მენშევიკების კარასტროფიულ თეორეტიულ სილატაკეში, წაიკითხოს უკანასკნელი ნაწარმოები კაუცკის და უპირველეს ყოვლისა მისი „პროლეტარული რევოლუციის პროგრამა“. ეს უნიკო ნაწარმოები მსოვლიო მენშევიზმის გადაშენებისა და სილატაკის სიმბოლოა.

გორა და ჟირონდა პროლეტარული რევოლუციის.

1901 წლ. თებერ. „ისკრა“-ს მე-2-რე №-ში წერილში „XX საუკუნის საზღვართან“, გ. პლენანოვი სწერდა: „მეოცე საუკუნე განახორციელებს უკეთეს ურადიკალურეს მისწრაფებებს XIX საუკუნისას. მაგრამ როგორადაც არ უნდა ვიყოთ დარწმუნებული პროლეტარიატის გამარჯვებაში, როგორ აშკარადაც არ უნდა ვხედავდეთ მის წინ მდგომ დიად მიზანს, ჩვენ არ გვინდა მოვატყუოთ არც ჩვენი თავი და არც ჩვენი მკითხველები. ჩვენ სრულებითაც არ ვფიქრობთ, რომ მოგველის იოლი გამარჯვება. პირიქით. კარგათ ვიცით, თუ როგორი ეკლიანია ჩვენს წინ მდებარე გზა. ამ გზაზე ჩვენ გველის ბევრი და ხშირი დამარცხება და ხშირათ იმედის დაკარგვა. ამ გზაზე მრავალი ხალხი ერთნაირი მიზნებით და მისწრაფებებით დაკავშირებული დაშორდებიან ერთმანეთს. უკვე ეხლაც თავს იჩენს დიად სოციალისტურ მოძრაობაში ორი სხვადასხვა მიმართულება და შესაძლოა, რომ რევოლუციონური ბრძოლა XX საუკუნისა მიგვიყვანს იქამდე, რომ შეიძლება სათანადო განმარტებით ვუწოდოთ გორას სოც.-დემოკრატიის განხეთქილება სოც.-დემოკრ. ჟირონდასთან.

საოცარი გენიალური წინასწარმეტყველება განსკინებული პლენანოვისა არ საკიროებს კომენტარიებს—XX საუკ. მეოცე ათეულმა წელიწადმა განახორციელა განხეთქილება გორასა და ჟირონდას მუშათა კლასისა. ფრიად აშკარა. ფრიად დრამატიულ ფორმაში და შედეგათ ამ განხეთქილებას მოჰყვა დაშლა „ხალხისა, რომელიც მჭიდროს იყვნენ დაკავშირებული ერთნაირი მისწრაფებებით“. რევოლუციის ცეცხლში იდეა ეუბნობა ხიშტებს და მცირე უთანხმოებას შეუძლია დააყენოს ხალხი ბარბაკადების სხვადასხვა მხარეზე. პლენანოვის წინდახედულება, რომ ჩვენ არ გველის გამარჯვება და რომ ბრძოლა იქნება მძიმე და სისხლიანი, მთლიანათ გამართლდა. ბერნშტეინის რენეგატური და უარყოფითი პროგრამით გამოსვლის შემდეგ გავიდა ერთი წელიწადი, როდესაც რევიზიონიზმის, ე. ი. დემოკრატიული სოციალიზმის დროშა ფართეთ

გაიშალა. რუსეთის რევოლუციონურ მარქსიზმის ბელადი თავის მახვილ შეხედულებას ისროდა მიმავლისაკენ და იქ ხედავდა პროლეტარიატის წინაშე მდგარ დიად მიზანს და არა საცოდავ მშიშარა სამსახურს ბურჟუაზიისადმი. ის თეორეტიკოსისა და რევოლუციონერის სალი შეხედულებით მიხვდა, რომ რევიზიონიზმი გარდაიქმნება სოც.-დემ. ჟირონდათ, რომელიც აწარმოებს შეურიგებელ ბრძოლას რევოლუციონურ პროლეტარულ გორის წინააღმდეგ. პლენანოვი მიუთითებს რუს ეკონომისტებს, მენშევიზმის წინამორბედებს, რომ სახელდობრ ისინი შეასრულებენ ჟირონდას როლს რუსეთის სოციალ-დემოკრატიკაში. ეკონომისტების ორგანო „Рабочее дело“ ამაზე უპასუხებდა პლენანოვს.

„გორა და ჟირონდა წარმოადგენენ სხვა და სხვა კლასებს ანუ ფენებს. თანამედროვე სოციალისტურ მოძრაობაში არ არის კლასთა ინტერესების შეჯახება, ის მთლიანად ყველა თავის სხვადასხვაობებში, უკიდურეს ბერნშტეინელების დამატებით, სდგას პროლეტარიატის კლასთა ინტერესების ნიადაგზე, მისი კლასიური ბრძოლის პოლიტიკური ან ეკონომიური განთავისუფლებისათვის“.

დიდმა რევოლუციამ პოლიტიკურათ გაჰყო საფრანგეთის ბურჟუაზია ორ (უსწორო) ნაწილებათ: ჟირონდა და გორაც გამოვიდნენ ბურჟუაზიის რიგებიდან. ჟირონდაც და გორაც რევოლუციის პირველ პერიოდში იმყოფებოდნენ ერთ ბანაკში. გორა და ჟირონდა წარმოადგენდნენ სხვადასხვა ძარღვებს, მაგრამ არა სხვადასხვა კლასს. ეს პარტიები განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისაგან არა იმით, რომ ჰქონდათ სხვადასხვა სოციალური საფუძვლები, არამედ მათი განსხვავება მდგომარეობდა სხვა რამეში. გორა—ეს იყო რევოლუციონური პარტია ბურჟუაზიის. რომელსაც შეგნებული ჰქონდა ისტორიული მიზნები და ამოცანები ბურჟუაზიის. რომელმაც მიაღწია აზნაურ ფეოდალთა წყობილების ლიკვიდაციას, რომელსაც შეეძლო ბურჟუაზიას ჰეგემონიის განხორციელება. გორას სახით ბურჟუაზიამ რევოლუციონურათ უმეთაურა საფრანგეთის ხალხს, მიიმხრო თავის მხარეზე და დაუმორჩილა თავის გავლენას პროლეტარიატი. გლენოზა და მოხელეები.

ჟირონდა იყო ისეთი პარტია ბურჟუაზიის, რომელსაც არ ესმოდა და არ სურდა გადაწვევდა ბურჟუაზიის ისტორიული ამოცანების. რომელიც არ მიისწრაფოდა საშუალო საუკუნეების ნაშთების გადამწყვეტ ლიკვიდაციისაკენ, რომელიც უნიკო აღმოჩნდა განხორციელება ბურჟუაზიის ჰეგემონია აზნაურების და სასულიერო წოდების წინააღმდეგ.

აი, რაშია ჩვენი შეხედულებით განსხვავება გორასა და ჟირონდას შორის. ბურჟუაზია იყო მთავარი კლასი საფრანგეთის რევოლუციის. ბურჟუაზიული პრეა უნიკო აღმოჩნდა გაეგო და გამოეყვანა აქედან აუცილებელი დასკვნა გადამწყვეტ რევოლუციონურ ბრძოლის შესახებ მათელი ძველი წყობილების მიმართ, ასეთი ბურჟუაზიული პარტია ფაქტიურად ღალატობდა ხანგრძლივ ბურჟუაზიის კლასიურ ინტერესებს, ინტერესებს ნაციონალს, განთავისუფლებაში დაინჯერესებულ ნაშთებს აბსოლუტიზმისას, რომელიც წინ ელობებოდა ისტორიული პროგრესის მსვლელობას.

გადავიდეთ ეხლა სოციალ-დემოკრატიულ გორაზე და ჟირონდაზე. ეკონომისტების ორგანო გვარწმუნებდა, რომ „თანამედროვე სოციალისტურ მოძრაობაში არ არის

კლასიური ინტერესების შეჯახება“, ინებეთ დასანახათ, რომ უკიდურესი ბერძენიზმებიც სდგანან კლასიურ ბრძოლის წერტილზე. ეკონომისტების ორგანო იმ დრო-ინდელ რევოლუციონისტებს კარგად ამშვენებდა. არავითარ ნამდვილ კლასიურ ბრძოლას მათში, გასაგებია, ადგილი არ ჰქონია, მაგრამ საქმე ამაში კი არ არის. საქმე იმაშია, რომ „Родоуе Дело“ მიუთითებს რა კლასების ინტერესების შეჯახების არ არსებობაზე სოციალისტურ მოძრაობაში, მით საკითხს არა სწორ ნიადაგზე სვამს. ჟირონდისტებსა და მონტანიარებს შორისაც თითქმის არ ჰქონია ადგილი „კლასობრივი ინტერესების შეჯახებას“ იმ მოსაზრებით, როგორითაც ამას ადგილი აქვს პროლეტარიატსა და ბურჟუაზიას შორის. მაგრამ ეს სრულებით არ ათანხმებდა გორასა და ჟირონდას. ჟირონდა ღალატობდა ბურჟუაზიის ისტორიულ ინტერესებს, ჟირონდა აერთებდა ბურჟუაზიას აზნაურობასთან, ჟირონდას არ უნდოდა რევოლუციის შემდეგი განვითარება, ამიტომაც ბრძოლა ამ პარტიებს შორის სამკვდრო და არა სასიცოცხლო იყო აუცილებელი. ამგვარად რევოლუცია ადგილზე ითვლებოდა იქამდე, სანამ მონტანიარებმა ლიკვიდაცია არ უყვეს ჟირონდას. როდესაც მოხდა ჟირონდას ლიკვიდაცია, რევოლუცია განრისხებული ტემპით წარმართა წინ.

მაგრამ ეს იყო ბურჟუაზიული რევოლუცია, მას მეთაურობდნენ ბურჟუაზიის ტიპური იდეოლოგები კერძო საკუთრების და შეუზღუდავ ექსპლოატაციის, დაჭირავებულ შრომის უფლების სასტიკი დამცველნი. ამისათვის მან შედარებით მალე ამოსწურა თავისი თავი და კიდევ მოისპო. მაგრამ ბურჟუაზიული რევოლუციის დროშა, განსაკუთრებით ბურჟუაზიისათვის აღმართული იქნა გორას მიერ, ჟირონდა კი ამ დროშას ტალახში ფლავდა.

სწორედ ასევე სდგას გორასა და ჟირონდას შეჯახების საკითხი პროლეტარულ რევოლუციაში. მე-XX-ე საუკუნის რევოლუციონური კლასი პროლეტარიატია. ის ხელმძღვანელია, ის უმთავრესი მამოძრავებელი ძალაა მე-XX-ე საუკუნის ყველა განმანათლებლურ მოძრაობისა. ბუნებრივია, რომ რევოლუცია ამ კლასს ჰყოფს ორ (უთანასწორო) ნაწილად როგორც მან მე-XVIII-ე საუკუნის ბოლოში ბურჟუაზია გაჰყო ორ ნაწილად. მე-XX-ე საუკუნის კლასიკურ პროლეტარულ რევოლუციაში და 1917 წ. რუსეთის რევოლუციაში მისი შემდეგი განვითარება და გაღრმავება შესაძლო გახდა მხოლოდ იმის შემდეგ, რაც რევოლუციონურმა გორამ ლიკვიდაცია უყო ჟირონდას. მხოლოდ ოქტომბრის აჯანყების შემდეგ რევოლუცია გაბედულად მიიწევეს წინ.

მაგრამ ბურჟუაზიულ რევოლუციისაგან იმით განსხვავდება, რომ მას თავისი თავი არ ამოუწურავს, და არ შეჯახება წინააღმდეგობებს, ვინაიდან ის არის რევოლუცია უაღრესად რევოლუციონურ, უაღრესად რადიკალურ კლასის, რევოლუცია უკანასკნელი კლასის. საფრანგეთის გორას თავი უნდა მოეხარა წმინდა კერძო საკუთრების წინაშე. რევოლუციის სახელით უნდა დაეკანონებია ადამიანის მიერ ადამიანის ექსპლოატაცია აიჯანყა რა პროლეტარიატი, გორა დაეცა. 1917 წლის რევოლუციაში კი, პირიქით, მე-XX-ე საუკუნის იაკობინელები, მონტანიარები ამსჯერვედნ კერძო საკუთრების ინსტიტუტს და პირველად ისტორიაში პრაქტიკულად აყენებენ საკითხს დაჭირავებულ შრომის მოსასპობათ. ფრიად რადიკალური მისწრაფება ფრიად რევოლუცი-

ონური კლასისა, იღებს პრინციპიულ განთავისუფლებას. რევოლუცია ჰქმნის თავის ხელისუფლებას, რომელიც პროლეტარულ რევოლუციაში ახალი პრინციპებს პრაქტიკულ განხორციელების გზაზე მიემართება. არ არის მეტი მოწინავე პროგრამა, არ არის მეტი უმაღლესი ისტორიულად განხორციელებული მიზნები, როგორც პროგრამა და მიზნები პროლეტარული რევოლუციისა. ამისათვის ის ლახავს ყოველგვარ დაბრკოლებებს სწყვეტს ყველა წინააღმდეგობებს და ამავრებს მუკივე ისტორიულ გამარჯვებას მუშა კლასისა. რუსეთის რევოლუციის გაუმარჯვებლად ჟირონდაზე, ეს ამოცანა იყო განუზოციელებელი.

როგორ მოქმედებდა მენშევიკების და ესერების პარტიის ჟირონდა რუსეთის რევოლუციის დროს? ისე როგორც საფრანგეთის რევოლუციაში. ის გადაწყვეტით უარყოფდა ბურჟუაზიასთან განხეთქილების შესაძლებლობას და პროლეტარიატის მიერ ხელისუფლების ჩაგდებას. ის ცდილობდა რევოლუციის მთავარი ძალის, პროლეტარიატ-ბურჟუაზიის დამორჩილებას, როგორც თავის დროზე სცდილობდა ჟირონდა შებოქვას და დამორჩილებას რევოლუციის უმთავრესი ძალის—ბურჟუაზიისა, აზნაურებით და სამღვდლოებით. რუსული ჟირონდა აშორებდა პროლეტარიატს მის ისტორიულ გზას, ყოველნაირად ხელს უშლიდა მის ისტორიულ ამოცანის გადაწყვეტას, რომელიც გამოიხატებოდა სახელმწიფო ხელისუფლების ჩაგდებაში, ატმასნებდა რა მუშათა კლასს ბურჟუაზიასთან, ამით რუსული ჟირონდა ღალატობდა მუშათა კლასის ინტერესებს, ღალატობდა ნაციის ინტერესებსაც. რომლის უმრავლესობა დაინტერესებული იყო ბურჟუაზია-მემამულეთა პოლიტიკური და ეკონომიური ბლოკის ლიკვიდაციაში. თუ გნებავთ, გორისა და ჟირონდას შორის არ იყო მკვეთრი „შეჯახება“—ნი კლასთა ინტერესების“, ისე როგორც ამას ადგილი აქვს პროლეტარიატსა და ბურჟუაზიას შორის. ვის ემყარებოდა რუსული ჟირონდა? წვრილ-ბურჟუაზიულ შეძლებულ ნაწილს, ინტელიგენციას, მაღალ და საშუალო მოსამსახურეთ და მუშათა არისტოკრატიას. რას ეყრდნობოდა რუსული გორა? პროლეტარიატის ფართო მასსას, წვრილ-ბურჟუაზიის მცირე ქონების მფლობელ ნაწილს, საშუალო და უღარიბეს გლეხობას. ბურჟუაზია (კადეტები) თითქოს გვერდზე იდგა, როგორც საფრანგეთის რევოლუციაში აზნაურები, როიალისტები. მაგრამ ჟირონდასა და გორას შორის ბრძოლამ გადასწყვიტა საკითხი, ვინ გამოიჩენს რევოლუციაში ისტორიულ გამარჯვებას, ვინ დადგება სახელმწიფოს სათავეში, ვინ განმტკიცდება როგორც ჰეგემონი და ხელმძღვანელი. ბურჟუაზია, თუ პროლეტარიატი.

ბოლშევიკებსა და მენშევიკებს შორის არ იყო „კლასთა ინტერესების შეჯახება“ იმ ვიწრო მოსაზრებით, როგორც ეს ესმოდა ეკონომისტების ორგანოს. მაგრამ ბოლშევიკები იცავდნენ სახელდობრ პროლეტარიატის ხანგრძლივ კლასიურ ინტერესებს, ბოლშევიკებს გამოყავდათ პროლეტარიატი მონურ მდგომარეობიდან და აქცევდნენ მას მბრძანებელ კლასათ, ბოლშევიკები სწყვეტდნ ყოველგვარ კავშირს გამყვლეფელთა და გაყვლეფილ კლასთა შორის. ბოლშევიკები აჩოქებდნ ბურჟუაზიას და ყველა შეძლებულ კლასებს, ეხმარებოდნენ პროლეტარიატს და ხალხის ყველა ჩაგრულ ელემენტებს, რათა წელში გამართულიყვნენ.

მენშევიკები (და ესერები) კი პროლეტარიატს უმორჩილებდნენ ბურჟუაზიის ხელმძღვანელობას, აყენებდნენ მუშათა კლასს ბურჟუაზიის მონობაში, ეხმარებოდნენ ბურჟუაზიას სახელმწიფოში მისი ჰეგემონიის გასამაგრებლად და ამით ღალატობდნენ საერთო კლასიურ ისტორიულ ამოცანებს და პროლეტარიატის ინტერესებს.

ბურჟუაზიასთან კავშირის გაწყვეტით, ყოველგვარი კავშირის უარყოფით მასთან, რუსული გორა—ბოლშევიკური პარტია, აღრმავებდა, აფართოვებდა და წინ მიუძღვნდა რევოლუციას. მუშათა კლასის და მშრომელი მასის ბურჟუაზიასთან კავშირით, კოალიციონური პოლიტიკის განხორციელებით, ბურჟუაზიის რევოლუციონური დამხობის უარყოფით, რუსული ჟირონდა—მენშევიკურ-ესერული ბლოკი—აფერხებდა რევოლუციის განვითარებას და მით ამზადებდა მის კრახს. როგორც საფრანგეთის რევოლუციაში, ისე რუსეთისაში, ჟირონდას რადიკალური ლიკვიდაცია გამოჩნდა აუცილებელ პირობათ მისი შემდეგი წინსვლისათვის.

* * *

ის, რაც მოხდა რუსეთში თავისი საფუძვლებით განმეორდება ყველა შემდგომ რევოლუციებში. უკვე ამ ეტაპად სოციალ-დემოკრატია გვევლინება ბურჟუაზიის ძირითად სიმაგრედ, რომელიც თავაშობს რევოლუციის ჟირონდას როლს. 1918 წლის ნოემბრის რევოლუციამ შუა ევროპაში ხელისუფლება ჩაუვდო სოციალ-დემოკრატებს. ათას ათეულ რევოლუციონურ პროლეტარების ძვლებზე სოციალ-დემოკრატებმა ფაქტიურად განამტკიცა კაპიტალის ხელისუფლება. თითქმის პროლეტარიატის მიერ დატყვევებული ხელმძღვანელობის ადგილი სახელმწიფოში, მან გადასცა შეძლებულ კლასებს.

სოციალ-დემოკრატებს არ ეთაკილება თავისი რეაქციონური როლი. ის ყოველ ადგილზე აშკარად გამოდის ბურჟუაზიის ჰეგემონიის დასაცავად. ის ყოველთვის ხელს უშლის პროლეტარიატს ხელისუფლებისთვის ბრძოლაში. 1923 წ. ზაფხულს იტალიაში სოციალ-დემოკრატიული ბელადები აარსებენ ორგანიზაციას „ჟირონდა“-ს ჯგუფის სახელწოდებით. იტალიის სოციალ-დემოკრატიულმა ბელადებმა, აშკარაა, კარგად იციან ისტორია, იციან, თუ როგორ როლს თამაშობდა ჟირონდა ბურჟუაზიულ რევოლუციაში. სახელდობრ, პროლეტარიატის ისტორიული ინტერესების მიმართაც, ასეთივე გამცემლური როლისათვის ემზადება სოციალ-დემოკრატია პროლეტარულ რევოლუციაში.

სოციალ-დემოკრატიული ჯგუფის „ჟირონდა“-ს ორგანიზაცია — ეს გამოწვევაა მეგრძოლ პროლეტარიატისა. ეს იმას მოწმობს, რომ უაღრესად გამბედავი ელემენტები მენშევიზმისა, საჭიროთ არ სთვლიან მორიდებას. იტალიაში ისინი აშკარად მხარს უჭერენ ფაშიზმს, ბულგარეთში მონაწილეობას იღებენ ბურჟუაზიულ შეთქმულებაში გლეხურ მთავრობის წინააღმდეგ და ცდილობენ გამოუტანონ კომუნისტებს სასიკვდილო განაჩენი.

ჩეხო-სლოვაკეთში ისინი მხარს უჭერდნენ განსაკუთრებულ კანონებს კომუნისტების წინააღმდეგ. გერმანიაში სოციალ-დემოკრატიული მინისტრები თეთრ ტერორს ანხორციელებენ კომუნისტების მიმართ.

რამდენად უფრო მკვეთრ ფორმებს იღებს ევროპაში კლასთა ბრძოლა, იმდენად უფრო უსირცხვილო სხდება მენშევიზმი, იმდენად უფრო მეტი ბინძური სახით ილაშქრებს სოციალ-დემოკრატიული „ჟირონდა“.

ავსტრო გერმანიის რევოლუციის პირველ კვირეზიდანვე, ბრძოლა გორას და ჟირონდას შორის ევროპაში ვითარდება სრული სიმძაფრით. რა სოციალურ ელემენტებს ემყარება სოციალ-დემოკრატიული „ჟირონდა“? კაუცკი თავის „პროლეტარულ რევოლუციის პროგრამაში“ სწერს.

„პროლეტარიატი არსებითად სრულიად არ შეადგენს მთლიან ერთეულს. ის იყოფა ორ ძარღვად. ერთი მათგანი განსაკუთრებული ეკონომიური პირობების ან კანონმდებლობის მეოხებით იმყოფება ბელნიერ მდგომარეობაში, ჰქმნის ძლიერ ორგანიზაციებს თავის ინტერესების დამცველს. ეს ნაწილი წარმოადგენს პროლეტარიატის აყვავილებულ ნაწილს — მის არისტოკრატებს

ამდაგვარად ამბობდა ბერნშტეინი თავის „სოციალურ პრობლემებში“. ის აღნიშნავდა იმ ფაქტს, რომ თანამედროვე მუშათა კლასი არ არის ერთგვარი მასა, რომ მოწინავე საქარხნო მრეწველობის სხვადასხვა ნაწილებში არსებობს მთელი იერარქია დეფერენციონალური მუშებისა, რომ სხვადასხვა გრძნობათა შორის, გრძნობა სოლიდარობისა პროლეტარიატში მეტად სუსტია და სხვა.

კაუცკისა და ბერნშტეინის მიერ აღნიშნული ფაქტი უდავოა. რევოლუციონური მარქსისტები არა ერთხელ მიუთითებდნენ მუშათა რისტოკრატიაზე, განსაკუთრებულ ელემენტებზე პროლეტარიატში, რომელნიც ასე თუ ისე დაკავშირებულნი იყვნენ ბურჟუაზიასთან.

საქმე მარტო ფაქტის დასაბუთებაში კი არაა, არამედ ფაქტთან დამოკიდებულებაშია. მარქსი, ენგელსი, ლენინი, საზოგადოთ ყველა რევოლუციონური მარქსისტები დაუზოგავი სახით აკრიტიკებენ უნიჭობას, სიჩილუნგეს, პროლეტარიატის კლასობრივ ინტერესების გამცემლობას, რაც ემჩნეოდათ მუშათა ზედავენებს „მუშათა ბელადების“ სახით, რომლებიც მეტად უსირცხვილოდ მოქმედებდნენ და ეხლაც მოქმედებენ ინგლისში და ამერიკაში. რევოლუციონური მარქსისტები დასაყრდნობს ეძებდნენ არა ამა ზედა ფენებში, არამედ ძირითად პროლეტარულ მასაში. რევოლუციონური მარქსისტები თავის მოვალეობათ თვლიდნენ გამაგრებით პროლეტარიატი ერთ მეგრძოლ დროშის ირგვლივ, მიუხედავად მისი დანაწილებისა და შემადგენელი პერსონალური ელემენტების სხვადასხვაობისა.

ოპორტიუნისტები პირიქით იყვანდნენ თავის მფარველობის ქვეშ მუშა არისტოკრატის, აქებდნენ მას და მიუთითებდნენ მუშა კლასს მის წესრიგანობაზე და ეთილგონიერებაზე. გამოდიოდნენ რა იმ მოსაზრებიდან, რომ მუშათა კლასში არსებობს ბევრი სხვადასხვა ფენები, ოპორტიუნისტები მიდიოდნენ იმ დასკვნამდე, რომ პროლეტარიატი როგორც კლასი უნიჭოა სახელმწიფო სადავის ხელში ალებისათვის და ამისათვის ყოველივე ფიქრი ხელისუფლების აღებაზე და დიქტატურაზე უკუგდებულ უნდა იქნას. ოპორტიუნისტები არ მიისწრაფოდნენ დაეძლიათ მუშათა არისტოკრატის შეზღუდულება (ограниченность), პირიქით, ისინი ცდილობდნენ ის გაეხადათ ხელმძღვანელ პრინციპათ ყველა პროლეტარიატისათვის.

რას აკეთებს ეხლა კაუცკი? ის არისტოკრატისა, ამ „პროლეტარიატის აყვავებულ ნაწილს“ მისივე სიტყვით — მთლად იყვანს თავის მფარველობის ქვეშ.

მისი სიტყვით — ეს გაწვრთნილნი, მტკიცედ შეკავშირებულნი, ნიჭიერი მეგრძოლებია, სწორათ შეუძ-

ლიათ მოქმედება, საკმაოდ გამოცდილი არიან მისთვის, რომ აიღონ თავის თავზე მხოლოდ მათთვის დასაძლევად ამოცანები — ერთი სიტყვით ეს არა თუ პროლეტარიატის აყვავებული ნაწილია, არამედ ამასთანავე თვით ყვავილიცაა, ყოველმხრივ პროლეტარიატის საუკეთესო ნაწილია. მის გვერდით გვყავს **პროლეტარიატის დიდი არმია ჩაყენებულ უზრუნველ მდგომარეობაში, რათა შესძლოს ჩამოყალიბება დაკავშირების ტენდენციების გადალახვა.**

თუ პროლეტარიატის აყვავებულ ნაწილისათვის კაუტსკის მოეპოვება საუკეთესო სიტყვები, „პროლეტარების დიდი არმიისათვის“ მისი ლექსიკონში არსებობს მხოლოდ შემდეგი გამოთქმები: „უზრდელი“, არავითარი შეგნების მქონე „ეკონომიური განვითარების კანონების“, „გამოუცდელი“, მსხვერპლი ყოველგვარ „დემაგოგებისა“, რომლებიც მას „ასულელდებენ“ და სხვ. და სხვა.

„პროლეტარიატის აყვავებული ნაწილი და უზრდელი“, გამოუცდელი „პროლეტარების დიდი არმია“, — აი, ძირითადი სოციალური ძარღვები, რომლებზედაც ემყარებიან პროლეტარულ რევოლუციის ეროვნება და გორა.

რუსეთში ეს მუშათა არისტოკრატია შეადგენდა შედარებით წვრილ ძარღვს, მაგრამ მაინც შესძლო ბურჟუაზიისათვის მნიშვნელოვანი დახმარების აღმოჩენა. ევროპაში „პროლეტარიატის აყვავებული ნაწილი“ ბევრად მრავალრიცხოვან ძარღვს შეადგენს. არისტოკრატის მეორე კარგად დამყარებული ნაწილი, ჩვენ იქ გვყავს მნიშვნელოვანი არმია პარტიულ პროუკავშარების ბიუროკრატისა არისტოკრატია და ბიუროკრატია შეადგენენ იმ „პროლეტარიატის აყვავებულ ნაწილს“, რომლის მდგომარეობა კაპიტალიზმის ახლანდელ რღვევაში, ცხადია, შედარებით უარესდება. მაგრამ, რა თქმა უნდა, არა იმ ზომით, როგორც პროლეტარიატის არმიისა.

საერთოდ და მთლიანად ეს ძარღვი, კაუტსკის გამოთქმით, „მიეჩვია სწორად მოქმედებას“. მას არ უნდა თავისი მდგომარეობით საბედისწერო გახდეს, მას ნაკლებათ აღმუშაოებს სიმშვილი და სილატაკე ძირითადი პროლეტარული მასისა. „პროლეტარიატის აყვავებული ნაწილი“, ბურჟუაზიასთან შეერთებით, მასთან თანამშრომლობით, შეთანხმებით, და არა შეიარაღებული ბრძოლის შედეგით, ცდილობს გააუმჯობესოს თავისი მდგომარეობა.

მუშათა კლასის არისტოკრატისა და ბიუროკრატის შეუძლია თავის სახეზე უკმაყოფილების გამოხატვა წყვეთ კაპიტალისტურ წყობილებიდან. მასის გავლენით შეუძლიათ დამუქრება ბურჟუაზიის მისამართით, მაგრამ ყველაფერი ეს არა სერიოზულია. მუქარას საქმე არასოდეს არ მოჰყვება, ბურჟუაზიას ყველაფერი ეს კარგათ ესმის და ამიტომ სრული ნდობით ეკიდება სოციალ-დემოკრატის, პოლიტიკურად წარმოდგენილს „პროლეტარიატის აყვავებულ ნაწილს“. ეს ძარღვი არ გასცემს, კაპიტალიზმთან ძალღერ სამსახურს ის სწორად წარმართავს.

როგორც საფრანგეთში მე-XVIII საუკ. ბოლოს, ისე

რუსეთში ჩვენს დროს, ისე ევროპაში და ყველგან, ეროვნება ლაღატოვს იმ კლასის ისტორიულ ინტერესებს, რომლის რიგებიდანაც თვითონ გამოვიდა. თავის შეზღუდულობა, თავის სიჩლუნგე, გაუბედობა და უნიჭობა ბრძოლისათვის, ხანგრძლივი ინტერესებისათვის, ის ცდილობს მოახვიოს მთლიანად მთელ კლასს. ეპოქის ისტორიული ამოცანა — ბურჟუაზიის პოლიტიკური ბატონობის გადაგდება და მისი შეცვლა პროლეტარიატის ბატონობით. ეროვნებას ამის გაგონებაც არ სურს, ის სტოვებს ბურჟუაზიას ხელისუფლებასთან, ის ვაჰკივს, რომ პროლეტარიატისათვის საჭიროა ზრუნეა მხოლოდ დღევანდელ დღეზე, დღევანდელ პურის ლუკმაზე. მაგრამ ბურჟუაზია გაკოტრდა, მას ღონე არ შესწევს უზრუნველყოს პროლეტარიატი ლუკმა პურიდან კი და ამიტომ ყოველგვარი დაყოვნება მისი ჩამოგდებისათვის ნიშნავს პროლეტარიატის საშინელ ტანჯვის განგრძობას, არყოფილ სილატაკის, სიმშვილის და ნგრევის გადიდებას.

ბურჟუაზიას მიჰყავს ქვეყანა დაღუპვისაკენ. ის მითრევს მთელ საზოგადოებას უცხოურულში. იმის დაცვით ეროვნება ლაღატოვს არა მარტო თავის კლასს, არამედ ლაღატოვს ერსაც მისი უმეტესობის სახით. **პროლეტარიატმა, რომელსაც ხელმძღვანელობს ჩვენი საუკუნის იაკობინელები კომუნისტური — პარტია — განთავისუფლება რა თავი კაპიტალისტური მონობისაგან, მით უფრო განთავისუფლებს ეს მძიმე კაპიტალისტური ტანჯვისაგან.** მაგრამ სანამ განხორციელდებოდეს ეს განთავისუფლება, რევოლუციამ ნაბიჯი უნდა გადაადგას ჩვენი საუკუნის ეროვნებას ლეშ.

სხვა გზა წინმსწავლობისათვის არ არის. სხვანაირად ევროპა გადამხადებულია დასაღიზიანად, დასაკუწმაწებლად, სასიკვდილოდ. ის ქვეყანა, რომელიც უნიჭობა მომავლისაკენ გზის გაკაფვაში, აუცილებელ ქირურგიულ ოპერაციით, ასეთი ქვეყანა ცხოვრებას ვერ შესძლებს. ეროვნება — მთავარი შტაბია კაპიტალიზმის მუხრუჭში მოქცეულ მშრომელ კაპობრიობისა...

ის რაც მე-XX საუკუნის დასაწყისში ბუნდოვანათ იხატებოდა დიდი რევოლუციონერ პლენარის გონებრივი თვალსაზრისით, ჩვენს ეპოქაში შეიქნა გარდაუვალ ფაქტად. სოციალ-დემოკრატის ეროვნება გამოდის მეტად საშიშ, უაღრესად გათახსირებულ მტრად პროლეტარიატისა. ის მეტად საზიზღარი და საშიშია, რადგან ის მოქმედებს მის შიგნით და ახლოს. ის ცდილობს შიგნიდან დააშინოს მუშათა კლასის ძალა, მოჰკლას მასში ბრძოლის სული და ნებისყოფა.

მაგრამ დადგება დღე და გორა ევროპის პროლეტარული რევოლუციისა დაეტაკება ამ საზიზღარ სისაძაგლეს კიდევ უფრო მეტი სისილერიით და სიძულვილით. ვიდრე დაეტაკა ეროვნებას მე-XVIII-ე საუკუნის ბურჟუაზიული რევოლუციის გორა, ვიდრე დაეტაკა ეროვნებას რუსეთის პროლეტარული რევოლუციის გორა. XX საუკუნის ეროვნება დაღუპება და მასთან ერთად გაჰქრება კაპიტალიზმის ბატონობაც.

მარქსისტი.

ტსკაღ შაინგლერის მთავრება.)

(კრიტიკა)

დ ს ვ ლეთის მათემატიკა.

კულტურის იდეოლოგიური სახე ხელოვნების პრობლემით არ ამოიწურება. მას, მაგალითად, მეცნიერება ახასიათებს როგორც ერთი მთავარი ნაწილთაგანი. შეიძლება დასავლეთის მეცნიერების განხილვამ დაგვარწმუნოს იმაში, რომ შპენგლერი მართალია. შპენგლერი განაკუთრებული ენერგიით ამტკიცებს იმას, რომ დასავლეთის მეცნიერული შესაძლებლობა დამთავრებულია და აქ ახალი მიღწევანი შეუძლებელი საქმეა. ენახოთ ეს.

უპირველეს ყოვლისა რომელ მეცნიერებას უნდა გამოედავოს შპენგლერი? ცხადია იმას, რომელიც მის რელატივისტურ მეტაფიზიკას ნათლად წინ აღუდგება. ასეთი კი არის მათემატიკა და ფიზიკა. თითქმის ყველასავის სავალდებულო აზრი არის ის, რომ მათემატიკა მარადიულ და ყველა სხვა და სხვა ჯურის ეპოქებისათვის სავალდებულო ჭეშმარიტებას ამტკიცებს და რადგანაც შპენგლერმა „სავალდებულო“ ჭეშმარიტებას სამკედრო-სასიცოცხლო ომი გამოუცხადა, ცხადია, ის მათემატიკის მეცნიერებასაც დაანგრევს და მის ამაყ შენობასაც არარობად აქცევს. ამისათვის კი საჭირო ყოფილა დავამტკიცოთ, რომ არ არსებობს არავითარი საერთო მათემატიკა. ყოველ კულტურას აქვს საკუთარი მათემატიკა, ანტიური სხვა და დასავლურა სხვა. ჩვენ უკვე ვსთქვით, თუ რა შეცდომა დაუშვა შპენგლერმა აქ: მან არ მოახდინა ლოლიკური შემოზრუნება, მისი მტკიცება, რომ ჩვენი დასავლური მათემატიკა ანტიური მათემატიკის გაგრძელება კი არ არის. არამედ მისს საწინააღმდეგოდ გამოტანილი შემოქმედება. აუცილებლად უკნაური კუროზია, რომელი პრობლემა არის ის, რომ ჩვენ ანტიურიდან არ გავგევრძელებოვს! შპენგლერი ამბობს, ანტიურ მათემატიკაში ნეგატიური რიცხვი არ მოიპოვება. კეთილი. მაგრამ რას ამტკიცებს ეს? უბრალოდ იმას, რომ ანტიური მათემატიკური აზროვნება იზდენად გაწვრთნილი არ ყოფილა, რომ ეს აპერაცია მოეხდინა. ტყუალად ჰგონია შპენგლერს, რომ მხოლოდ დასავლეთის სულში იყოს ასეთი აპერაციის მოხდენის საშუალება. მას ყოველი გამველელი მათემატიკოსი ეტყვის, რომ ნეგატიური რიცხვის კანონები პოზიტიურის შემოზრუნება არის და აქ არავითარი „უბრალო გონებისათვის“ გაუგებარი სიბრძნე არ მოიპოვება. ასეთივე არაფრის დამამტკიცებელი არის შპენგლერის არგუმენტები იმის შესახებ, რომ ანტიურ მათემატიკას არ გააჩნია ირრაციონალური რიცხვი. შპენგლერს, მაგალითად, მოჰყავს ევკლიდეს დებულება: ინკომმენსურაბელი ხაზები არ შეიძლება იყოს რიცხვი. სინამდვილეში ეს იმას ნიშნავს, რომ ინკომმენსურაბელი ხაზების მთელი რიცხვის საშუალებით გამოხატვა არ შეიძლება. აქ კი არავითარი წინააღმდეგობა ანტიურ და დასავლეთურ მათემატიკის შორის არ მოიპოვება.

შპენგლერმა ერთ ადგილას სთქვა, რომ ისტორიაზე მსჯელობა შეუძლებელია, ისტორიის შესახებ მგონობა

არის საჭიროო; ჩვენთვის ნათელია, რომ ეს თემა მას მათემატიკის სფეროში გადაუტანია, ყოველ შემთხვევისათვის ნათელი ხდება იქედან, რომ შპენგლერს თვით გაუსი ევკლიდეს სულით დააფთმყოფებული კაცი ჰგონია და მას ასწავლის თუ როგორ უნდა „მათემატიკოსები“. განსაკუთრებულ მითებს გვიყვება შპენგლერი გ. კანტორის მრავალსახიანობის მათემატიკის შესახებ, რასაკვირველია იმას ვერ ამჩნევს, რომ მისი ისტორიული თვალსაზრისი კანტორის მათემატიკაში ერთხელ და საბოლოოდ მოკლულია, რადგან ეს მათემატიკა იძლევა კანონებს, არამც თუ უკვე ცნობილი მათემატიკური დისკალიბრებისათვის, არამედ ყოველი შესაძლებელი მათემატიკური მეცნიერებისათვის. გ. კანტორის მათემატიკა, რომელმაც მათემატიკურ თვალთახედვას უდიდესი უნივერსალიზმი მიანიჭა და ყველა კუთხური მათემატიკური ჭეშმარიტება საბოლოოდ მოხსნა — ეს დიდი წინაპარი აინშტაინის რელატივიზმის თეორიისა, — შპენგლერს სიკვდილის მოციქული ჰგონია! ისეც თავისებური მგონობა და თუ მგონიან ნება აქვს ვარსკვლავების ომების შესახებ ილაპარაკოს, რათ არ უნდა ჰქონდეს ოსვალდ შპენგლერს ნება გაუსს*) ნამდვილი დასავლური მათემატიკის უცდინარობა უკიენოს!

შპენგლერმა სცადა დაემტკიცებია აგრეთვე, რომ არ არსებობს არავითარი მათემატიკური ჭეშმარიტება, არ არსებობს არავითარი მათემატიკა, არამედ — მხოლოდ მათემატიკოსი. ამის დასამტკიცებლად მას საჭიროოთ მიაჩნდა, ეჩვენებია, რომ ყოველივე კულტურას აქვს საკუთარი ერთი მეორესა ან დამოუკიდებელი და ერთი მეორეს საწინააღმდეგო მათემატიკა. ამის დამტკიცების მაგიერად მან ლამაზი არაკები მოგვიყვა მათემატიკის პრობლემების განვითარების ისტორიიდან. იმის შესახებ, რომ დასავლეთის მათემატიკა დაჩაჩანაყებული იყოს, ჩვენ არაფერი მოგვისმენია, პირიქით კანტორის მრავალსახიანობისათვის სწავლამ ისეთი პერსპექტივა გადაშალა ამ მეცნიერების წინაშე, რომ მის შინა პრინციპების დაჩაჩანაყებაზე არის კულტურის სიკვდილის საქმე. მაშინ, ის კულტურა, რომელმაც ეს მათემატიკა წარმოშვა, მართლაც უკვდავი რაღაც ყოფილა.

რასაკვირველია, არავის აზრად არ მოუფა ამტკიცოს, რომ დასავლეთის მათემატიკა ანტიურიდან არ განსხვავდება. მაგრამ განა ეს ამა ამა ამტკიცებს, რომ ანტიური მათემატიკის ელემენტები სხვა იყოს და დასავლეთის კიდევ სხვა. მათემატიკური აზროვნება არც ბერძნულს, არც ლაიბნიცის, არც გაუსის და არც კანტორის თავში უმაღლესი ანალიზით არ დაწყებულია. არამედ საგნების უბრალო ჩამოთვლით, ამ აპერაციას ა წლის ბავში უნაკლოდ ახდენს თავის ათ თითზე, მის თავში არავითარი „ფაუსტური მათემატიკური“ ცნებები არ მოიპოვება, მის სულს არ აქვს „ღამის მათემატიკა“, მიუხედავად ამისა ამავე ბავშვს მომავალში შეუძლია გახდეს რომელიმე რი-

გაუსი იყო 19 საუკუნის უდიდესი მათემატიკოსი, რომლის გენიალური ნაშრომით იკვებებოდა მე-19 საუკუნის მათემატიკა და იმით სარგებლობს ჩვენი დროის მათემატიკაც.

*) გაგრძელება იხ. „ახალგაზრდა ლენინელი“-ს № 2-21, 3-22.

მანი და გაუსი. როგორც ჰგონია შპენგლერს, ნუ თუ ბავშვის სულში დაბადებისას ანტიურის სული ცხოვრობდა, სიყრმისას კი იქ ფაუსტურა სული შეიჭრა. მოკლედ: სულის თეორიის საშვლებით აქ შორს ვერ წავალთ. თვით მათემატიკისათვის კი პრობლემა ცხადი და ნათელია: ანტიურ მათემატიკას არ წამოუყენებია არც ერთი პრობლემა, რომელიც ჩვენი დროის მათემატიკას, როგორც არა მათემატიკური უკუეგდოს. პირიქით ჩვენი მათემატიკა ამუშავებს და აღრმავებს იმავე პრობლემებს, რაიც ანტიურ მათემატიკურ აზროვნებაში ჩაისახა და თუ ჩვენ დღეს გვაჩნია ბევრი რთული და სხვაგვარი პრობლემები, ეს არის განვითარების და აზრის მაღალი კულტურის, მისი ასე ვთქვათ პოტენციალი ამადლების საკითხი და არა პრინციპიალი სხვაობა ორი განსხვავებული სულისა. ახა გვეჩვენოს შპენგლერისებურმა მკონსებმა ანტიური მათემატიკის ერთი პრობლემა, რომელიც დღეს მიჩნეული იყოს, როგორც არა მათემატიკური; ამის ჩვენება შპენგლერს არ შეუძლია და ჩვენ დამშვიდებით შეგვიძლია ვსთქვათ, რომ ახალი დროის მათემატიკა იქ დაიწყო, სადაც ანტიური შეწყდა. ნათქვამი ისტორიულადაც გამართლებულია: ანტიური ქვეყნის უკანასკნელი დიდა მათემატიკოსი არხიმედი მივიდა იქ, საიდანაც დაუბოლავებელი ანალიზი იწყებოდა, თუ ეს ანალიზი ანტიურმა აზროვნებამ სხვა და სხვა ისტორიული პირობების გამო გერ მოგვცა, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მას ამის მოცემა პრინციპალურად არ შეეძლო. ახალი დროის მათემატიკამ სწორედ ე. არხიმედის პრობლემის გაგრძელებით მოგვცა უმაღლესი ანალიზი და ის დიფერენციალი აღრიცხვა, რომელზედაც შპენგლერი ასე შეყვარებულია და რომელიც მას მისი დასავლური სულის სიმბოლოდ მიაჩნია.

ამ რიგად შპენგლერის თეზა მათემატიკური აზრის სულში მოკცმული დასაბამისათვის დაუმტკიცებელი და არას მთქმელია, რაც შეეხება იმას რომ მათემატიკური აზროვნების დაწურვის და დაჩანაკების დაშტკაც ბის საშვლებით შეიძლებოდა დასავლეთის დაღუპვის აუცილებლობის ჩვენება. ეს პირდაპირ კურიოზია. თვით შპენგლერი ამბობს, რომ ანტიური მათემატიკა არის ევკლიდოს „სომა“ ე. ი. სხეული. ამრიგად დროული და ყოველდღიური, ხოლო დასავლეთის კი უბოლო ფუნქცია და აქტუალი დაუბოლავებლობა, რომელიც მხოლოდ და მხოლოდ დაუსრულებელ, დაუბოლავებელ და მარდიული ღირებულების საკითხებს ამუშავებს. პირველის სიკვდილის აუცილებლობა ნათელია: დროული და ყოველდღიური რომ ერთ მშვენიერ დღეს მოკვდება; მაგრამ რათ უნდა მოკვდეს მარადი, რომელიც არც ერთს „მომაკვდავ“ პრობლემას არ ამუშავებს. თუ მართლა შპენგლერის არ იყოს, ჩვენი მათემატიკა ჩვენი სულს ნაყოფია, მაშინ ჩვენი სული ლილიკურად უკვდავი უნდა იყოს, რადგან მას მხოლოდ და მხოლოდ უკვდაობის პრედიკატით აღჭურვილი ნაყოფი წარმოუშვია. მართალია, ყველა ასეთ არგუმენტებს შპენგლერი რაინდული პათოსით იცილებს თავიდან: ამადა ამ მათემატიკოსში ცხოვრობდა ებრაელის სული და ის არ იცნობა ჩვენი ფაუსტური სულის პროპლემბსო, მაგრამ ასეთი არგუმენტები ხშირად არ სჭიან და შპენგლერა საბოლოოდ აჩენს, რომ ნამდვილი ფაუსტური სულის მათემატიკა გიორგი კანტორს შუქმნია და დასავლეთის დაღუპვის აუცილებლობა კანტორის სულში დამტკიცებულია. შპენგლერს აქ ორი რომ დაავიწყდა: ერთი ის, რომ კანტორი „ურია“ იყო და მის სულს ფაუსტური განცდა არ შეიძ-

ლება ქონებოდა—ეს მისი საკუთარი თეორიიდან; მეორე ის, რომ სწორედ კანტორის მათემატიკაში უარყოფილია სიკვდილი პრინციპალურად და კუთხური გაგება საერთოდ. კანტორის „მრავალსახიანობა“ არამც თუ ფორმალ კანონებს იძლევა ჩვენი, ანტიურა, არაბული, ინდოელი და სხვა ცნობილი მათემატიკური დისციპლინებისათვის, არამედ ის ლ მობს მოგვცეს კანონები ყოველი აწ შესაძლებელი მათემატიკური დარგისათვის კი ასევე ეს მათემატიკოსებისათვის—და მოდით თქვენ და დაუჯერეთ შპენგლერს, რომ კანტორი სიკვდილის, ჯდღურების და დაჩანაკების პირველი მერცხალი იყოს!

შპენგლერს უნდოდა დაემტკიცებია, რომ მათემატიკა არ არსებობს, მან დაამტკიცა რომ შპენგლერისათვის არ არსებობს მათემატიკური პრობლემები—ამაში მას დავეთანხმებით. მას სურდა მათემატიკური აზრის დაჩანაკების ფენომენით დასავლეთის დაღუპვა ნათელეყო, გამოვიდა დიამეტრალურად საწინააღმდეგო: იქ, სადაც მათემატიკური აზრის უმაღლეს და მართლაც მარადიულ ტრიუმფს აღწევს, შპენგლერს დაჩანაკება ელანდება. დროა ვიკითხოთ სად არის დაჩანაკება და სიკვდილი მათემატიკურ აზრში თუ იმ საზოგადოების თავში, რომლის მეზიარდტრეთ და მესიტყვეთ შპენგლერი გამოდის და ქვეყანას ეუბნება ყველაფერი ილუპება და ჩვენც დავილუპოთ. სოციალურში მოდის, პრუსიის იუნკრებო, გახდით სოციალისტები!

დასავლეთის ფიზიკა.

მათემატიკამ ზურგი აბრუნა შპენგლერს,—ისე როგორც ევროპის იმპერალიზმმა მათემატიკურმა გონებამ აბრუნა ზურგი—ვნახოთ ახლა მეორე ჩვენი საამაყო მეცნიერება ე. ი. ფიზიკა. შპენგლერის თქმით ფიზიკაც, რასაკვირველია, სურათია დასავლეთის სულის და შეიძლება ის განიკლია დაჩანაკებას, პრობლემების სიღარიბეს და სიკვდილის აკონია. ანტიურ და დასავლეთის ფიზიკის შედარება შორს ვერ წავიყვანს, ის ისეთივე შედეგებს მოგვცემს, როგორც ამ ორი კულტურის მათემატიკური აზროვნების შედარებიდან ნათელი გახდა. დავიწყეთ პირდაპირ დასავლეთის ფიზიკის დღევანდელ მდგომარეობის განხილვიდან.

უპირველეს ყოვლისა შპენგლერისათვისაც ცხადია, რომ ჩვენი ფიზიკა დასავლეთის სულის ოლიუზია არის და მეტი არაფერი, ფიზიკას არ მოეპოება არც ერთი ცნება, რომელიც ნათლად და მკაფიოდ იყოს წარმოდგენილი. მექანიკის საკუძველს მოძრაობა შეადგეს, მექანიკას კი არ მოეპოება პასუხი იმის შესახებ, თუ არის სახელდობრ მოძრაობა. ფიზიკოსებმა თვით არ იციან თუ რას აკეთებენ, როდესაც ბუნების კანონების შესახებ ლაყზობენ და ამ კანონებისათვის განყენებულ ფორმულებს სწერავენ. შპენგლერი მათ ასწავლის, ფიზიკის რთულ ფორმულებში არავითარი სინამდვილე არ არის მოცემული, არამედ იქ „ფაუსტის“ სული გამოთქვამს თავის ბატონობას ბუნებაზე“ და ამიტომ ყოველი ფიზიკა არის სულის საქმე და მისი განყოფილება და არა სინამდვილე, ფიზიკალურ თეორიებს შპენგლერისათვის მხოლოდ და მხოლოდ მითოლოგიის ღირებულება აქვს. მისი აზრით არ არსებობს არავითარი ფიზიკა, არამედ ის ამა თუ იმ კულტურის კაცის მიერ გამოგონილი ჭორი და ილიუზია. „ყველა ფიზიკალური პრობლემა მხოლოდ და მხოლოდ თვით-

ნოზიერება არის“ მაგ. მოძრაობის პრობლემა სინამდვილეში ნიშნავს, რომ სული დაეძებს საკუთარ მოძრაობის და ქმნადობის საიდუმლოებას და ყოველგვარის ფიზიკალური მოძრაობა, მოძრაობა სინამდვილეში არის ჭორი და მითოსი. ყოველ ფიზიკალური ცოდნის საფუძველს ახასიათებს ორგანიზმი და ორგანიზმი განცდა, რომელიც მას სახეს და მიმართებას აძლევს.

ეს „მგოსნობა“ ფიზიკის ბუნებისათვის არ აკმაყოფილებს შპენგლერს და ავტორი გამოდის ფიზიკის დისციპლინის კრიტიკოსის როლში. შპენგლერი აკრიტიკებს ფიზიკის მეცნიერების ძირითად ცნებებს, როგორც მოძრაობა, დრო, სივრცე, ძალა, მასა მატერია, ენერგია, ენტროპია და სხვა გარეშე იმისა, რომ აქაც ჩვენი ავტორი რჩება დიდი მგოსანი და შეუდარებელი მითოლოგი. ის ამტკიცებს საკუთარი თავის საწინააღმდეგოდ ისეთ რამეს, რაიც ყირამალა აყენებს მის სულის თეორიას.

თითქმის ყველა მეცნიერული პრობლემის სერიოზული, „მგოსნური“ განხილვის შემდეგ ავტორი მიდის დასკვნამდის, რომ დღევანდელი დასავლეთის ფიზიკა განვითარების უკანასკნელ საფეხურზე იმყოფება და ის როგორც ასეთი სიკვდილის აგონიას განიცდის. „მოხუცებულობა და სიკვდილი მოახლოებულია. ფიზიკის პრობლემები და ბუნების კანონების ფორმულები სცენიდან გადადიან და მათ აღვივებს მსოფლიო მთლიანობის იდეა იჭერს... ბუნების შემეცნება ღმერთის გზებიდან დაიბადა... და დღეს ის უბრუნდება მის მშობლიურ საშოს... აინშტაინის თეორიის შეფასებაში როგორც ლაპარაკობს შპენგლერის ერთი კრიტიკოსთაგანი—ლეონარდ ნელზონი, შპენგლერმა ყოველივე მგოსნობის საფუძვლები გადალახა და პირდაპირ ქაოსის და „ღმერთების წარყენის“ მქადაგებლად გამოვიდა, ვინც აინშტაინის თეორიიდან რაიმე კი იცის, იმას, რასაკვირველია, არ ეცოდინება რომელ აინშტაინზე ლაპარაკობს შპენგლერი, იმაზე, რომელმაც რელატივიზმის თეორიას საფუძვლები ჩაუყარა, თუ იმაზე, რომელიც შპენგლერის ვიზიონერ სულში იმყოფება.

საერთოდ დასავლეთის მეცნიერების განხილვამ შპენგლერს დათვის სამსახური გაუწია, არსად არ ჩნდა ისე ნათლად ჩვენი კულტურის თავისებურობა და თუ გნებავთ მისი საცოცხლო ძაღვის ჯანრთელობა, როგორც ეს ჩვენ ორი მთავარი მეცნიერების ე. ი. მათემატიკის და ფიზიკის განხილვის დროს ვნახეთ. ჩვენს კულტურას გააჩნია ის, რაიც სხვა კულტურებს თუმცაღა ჰქონდა, მაგრამ მათ მამოძრავებელ ძალას არ შეადგენდა ეს განსაკუთრებული არის სწორედ ე. წ. ექსაქტი მეცნიერება. აიღეთ თქვენ მაგ. ინდოეთის, არაბეთის, ეგვიპტის ან და ანტიური კულტურა. გარდაიქცა ეს კულტურები ცივილიზაციით იმ აზრით, როგორც ეს ჩვენი კულტურა არის. არა, ამას ვერაფერ ვერ დაამტკიცებს. ყველა სხვა კულტურების დედა ძარღვს ყოველთვის რელიგია, ან მისი მგზავრი იდეოლოგიური რეფორმები შეადგენდა, როდესაც მათი განვითარების შინაგანი ძალა დაიწურა, ის სული განადგურდა, რომლისგან ისინი წარმოვა, ის კლასი და საზოგადოებრივი ფორმაცია გაქრა, რომელიც მათ ასაზრდოებდა, მათთან გაქრა ყოველივე ე. წ. კულტურა და ისტორია. სულ სხვაა ჩვენი კულტურის და მისი იდეოლოგიის გზა. ჩვენი კულტურა პირველსავე დასაწყისიდან რელიგიური იდეოლოგიის საწინააღმდეგოდ და მეცნიერების და ტექნიკის განვითარების ქვეშ წარი-

მაჩნდა. ჩვენი კულტურა გამოეყო ყველა კულტურებს იმით, რომ მან გამოიწვია საუკეთესო საშუალება ბუნების კანონის შესწავლის საშუალებით, ბუნების ძალების დამორჩილებისათვის. ამით ჩვენი კულტურა გადაიქცა კანონის და ფოლადის ტექნიკის კულტურად კანონწყობილი კულტურა კი, ე. ი. ის კულტურა, რომელმაც ბუნების ძალების დამორჩილების მარადიული საშუალება გამოიწვია ისე უკვდავია, როგორც თვით ბუნება. მისი ძალები არ დაიშრიტება მანამდის, სანამ ჩვენი ბუნების ძალები არ დაშრეტდება. და სწორედ ჩვენი ფიზიკა და მათემატიკა ამტკიცებს, რომ ბუნების ძალები დაუშრეტელია საერთოდ ე. ი. უკვდავია დასავლეთის ცივილიზაცია.

ის კლასი და ის საზოგადოება, რომელმაც ეს ცივილიზაცია და მისი ფოლადის საფუძვლები წარმოშვა, უსათუოდ მოკვდება, ისე როგორც ყველა კლასი და საზოგადოებრივი ფორმაცია ისტორიაში მომკვდარა და გამქრალა. შპენგლერი სიკვდილს ქადაგებს, მაგრამ არა კულტურის და ცივილიზაციისას, არა მათემატიკის და ფიზიკისას, არამედ მხოლოდ და მხოლოდ იმ კლასის და საზოგადოების, რომელიც ამ კულტურას და ცივილიზაციას თავის კერძო საკუთრებათ აცხადებდა. იყო დრო, როდესაც ეს კულტურა მართლაც ამ კლასის საკუთრება იყო, მაგრამ საზღვრები გადაილახა და მას აღარ შეუძლია ძველი პატრონის ხელში დაეტიოს, ძველ პატრონს აღარ შეუძლია მისი მოვლა და ამ პატრონის სიკვდილი მართლაც აუცილებელი არის; თვით კულტურა კი, მისი მეცნიერება და ტექნიკა ე. ი. კულტურის ნამდვილი საფუძველი დარჩება და გზას გაუკლავს ახალ საზოგადოებრივ ფორმაციას, ახალ განწყობილებას ბუნებისადმი.

ის დიდი და ახალი, რევოლუციონური და რადიკალური, რაიც დღეს მეცნიერების სახით შემოიჭრა კაცობრიობის კულტურულ ასპექტში ამარადიულებს ჩვენს კულტურას და ანსხვავებს მას ყველა ისტორიული კულტურებიდან. ერთხელ გერმანიის უკანასკნელმა იმპერატორმა მეტად ტრახაზა ადამიანმა, —თავის ჩვეულებრივ თავის ქების და ყოყმოების დროს გასაკვირი, მაგრამ გამართული ფრაზა იხმარა: „მე ვარ მიმსვლის კაიზერი“, ჩვენი დრო საზღაპრო „მიმოსვლის“ ტექნიკის, რადიო-აქტიუობის, ავიაციის და უმავთულო კავშირის დროა.

მხოლოდ დასავლეთის კულტურამ პირველად წარმოშვა სხვა კულტურებისათვის საზღაპრო საშუალება: ნიუთონკში მომღერალ ქალს თფილისში შეგიძლიად უნაკლოდ უსმინოდ. სხვა კულტურებს ასეთი არაფერი გააჩნდა. რომის უზარმაზარ იმპერიას არ ქონებია არც „კავშირი“ და არც „მიმოსვლა“, არც რადიო და არც ავიაცია. ჩვენმა კულტურამ არამც თუ გადალახა შორეული საზღვარი საქართველოს და ამერიკის დედა ქალაქებს შორის, არამედ ის მზად არის ასეთი საზღვარი დედა მიწასა და სხვა პლანეტებს შორის გადალახოს. ეს დღეს ჩვენთვის პრობლემა არის, ხვალ შეიძლება უბრალო ფაქტი დარჩეს. შპენგლერმა უბრალოდ ვერ გაიგო, რომ არც ერთ სხვა კულტურას წარმოდგენა არ ქონებია არც დიხელის მოტორის და არც ელექტრონის საპაერო გემის შესახებ!

ისტორიას თუმცაღა არა ერთი განვითარებული კულტურული ეპოქა განუცდია, მაგრამ ასეთი, როგორც ჩვენი კულტურა არის, ისტორიისათვის პირველი მაგალითია. მსოფლიო ისტორიაში მეორე ასეთი მაგალითი ჩვენ არ ვიცით, საწინააღმდეგოთ ვერას გვეუყვის ვერც

შპენგლერი და ამიტომ მის მტკიცებას, რომ დასავლეთი ისე დაიღუპება, როგორც სხვა კულტურა დაიღუპაო. ჩვენთვის არა აქვს არავითარი აზრი, შპენგლერს უყვარს ისტორიის შესახებ მგონობა, ეს მისი ხელობა არის: მეცნიერების შესახებ მგონობით რომ შორს ვერ წავალთ. ეს თვით შპენგლერმაც კი იცის. ამიტომ მეცნიერის საწინააღმდეგოდ მას აქვს სიძულვილი და ზიზღი. მას „ეზიზღება“ მეცნიერული „ყოყმობა“. ჩვენის აზრით მეცნიერება მხოლოდ მათ ეზიზღებათ, ვინც მეცნიერების არაფერი არ იციან.

ქალაქი და სახელმწიფო.

ამრიგად, ჩვენ არ შეგვიძლია დაუჯეროთ შპენგლერს, რომ დასავლეთის ცივილიზაცია სიკვდილის წინ იდგეს. შპენგლერის არც ერთი არგუმენტი არ ამტკიცებს ამას: შპენგლერის თითქმის ყველა წყარო დამშრალია: ახლა ენახათ მისი უკანასკნელი არგუმენტის სიძლიერე ე. ი. უფლებრივი ურთიერთობის და სახელმწიფოებრივი ფორმაციების სიბერისაგან ჩვენი ცივილიზაციის სიკვდილის აუცილებლობა.

აქ, შპენგლერი ექვს გარეშეა ძლიერია, მისი სიძლიერე მის მგონობაშია. უფლებრივი ურთიერთობა, სახელმწიფოებრივი ფორმაცია, საზოგადოებრივი კლასთა განწყობილება უაღრესად ისტორიული ფენომენია, ისტორიის შესახებ კი მხოლოდ მგონობა შეიძლება გვასწავლის ჩვენ შპენგლერი და რადგან მგონობა ერთობ თავისუფალი საქმეა, შეიძლება მართლაც დაერწმუნდეთ იმაში, რომ ჩვენი კულტურის და ცივილიზაციის სიკვდილი აუცილებლობა ეამბდარა.

ჩვენ ვიცით, რომ შპენგლერის აზრით ქალაქის პრობლემა კულტურის პრობლემა არის, ცივილიზაციის სახეს კი გამოხატავს მსოფლიო ქალაქი. ეს აზრთა წყობა გასაგებია. მაგრამ გაუგებარია ჩვენთვის ის, რომ სახელმწიფო ხუცესის და ახნაურის პრობლემა არის, თუ მას ამით იმის თქმა სურს, რომ ყოველი სახელმწიფო კლასთა ბატონობაზე არის დამყარებული და სახელმწიფო აღარ იარსებებს თუ კლასები აღარ იქნება, მისი აზრი მისაღებია. მაგრამ აქედან გაუგებარია თუ რათ უნდა გამოიმდინარეობდეს თვით კულტურის სიკვდილი. შპენგლერის გენერალური შეცდომა სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ სახელმწიფოს სიკვდილი კულტურის და ცივილიზაციის სიკვდილათ მიაჩნია. შპენგლერი არა ჩვეულებრივი ინტუიციით გვიხატავს მომავლადი სახელმწიფოს სურათს, ჩვენ აქ ვტყობილობთ, რომ სახელმწიფოებრივი ცხოვრების უკანასკნელ სტადიაში ყოველი მეპატრონეთ გამოდის ფული: აზროვნების თავისუფლება ნიშნავს ფულის საშუალებით სხვისი აზრების შესყიდვას, პრესის თავისუფლება ნიშნავს პრესის ქონებას და მის ფულის მეპატრონის სუბილუბისამებრ დამფუძნებას, არჩევნები არის უაღრესად ფულის საკითხი და სხვა. კეთილი და პატიოსანი: წინააღმდეგობათ: გარდაუვალი რკალი აქ დაწურულია და მის მიღმა ძველი გზით სვლა აღარ არსებობს. მაგრამ რას ნიშნავს ეს? იმას რომ წინააღმდეგობა გაიხსენება, სახელმწიფო როგორც ბატონობის ფორმაცია მოკვდება, ფულის პატრონის დიქტატურა გაქრება, ბუნებრივი ძალთა განწყობილება დაუბრუნდება საკუთარ თავს და ბატონობის ადგილს დაიკავებს—მისი ანტიპოდი ე. ი. თავისუფლება—ფულს დიქტატურისას კი—დიქტატურა

ფულზე. ასეთი დასკვნის გაკეთებისათვის ჩვენ გონებას უფლება აქვს. მაგრამ შპენგლერისებური დასკვნა, ის რომ წინააღმდეგობის გახსნა აბსოლუტური სიკვდილი იყოს არის ჩვეულებრივი ლოგიკის შემოუბრუნებლობის შედეგი. შპენგლერმა თავი მოგვაბეზრა იმით, რომ ის „სოციალისტია“ ის კი არა „ნამდვილი სოციალისტია“. იქ კი, სადაც თვისი აზრთა წყობა მართლაც სოციალისტურ დასკვნებს დაუახლოვდა. მან წიხლი ახალი არამც თუ სოციალიზმს, არამედ უბრალო ჯანსაღ ლოგიკას და „ზიზღით“ აღსავსემ აირჩია კუბო და საფლავი. მისი მგონობა ისტორიის შესახებ დამთავრდა სულთათნას გალობით. შპენგლერი, ახალი ცხოვრების აზრდილის მიერ შეშინებული, გამოვიდა ძველის სიკვდილის მოტრფიალედ და მომაცდავის მგონათ. არ გეგონოთ, რომ ის პესიმისტურად განწყობილი იყოს ისტორიის ჩარხის ტრიალის მიმართ. არა! ის მებრძოლია, მებრძოლი, რომელსაც ახალი სძულს და ძველი უყვარს. კვდება თვით და მოწინააღმდეგეს ეძახის: შენც მოკვდები ნუ გიხარია.

შპენგლერის სოციალიზმი უდიდესი ზიზღის და შურისძიების სოციალიზმია.

შპენგლერი ამას თვით ნათლად ამბობს, მას სურს ისტორიულ შურისძიებათ ვადაიქცეს მარქსის მეორე „ნამუს ანდილი“ სოციალიზმის წინააღმდეგ. ეინი იყაროს ამ საქმისათვის, ისეთივე პოეტური ნიჭის საშუალებით, რომელმაც მას ნება მისცა ტოლსტოი ბოლშევიზმის მამამთავრად მოენათლა, იხმარიბს ფ. ლასალს, რომელსაც თუშმე კიდევ 60-იან წლებში დაუწყია ავტაცია პრუსიის მეფის და მუშების კავშირისათვის. აქ შპენგლერი ფსიქოლოგიურად ღვიძლი შეიღია შეშინებული ბურჟუაზიის, რომელიც ისტორიულ ბრძოლის დოოს გზა აბნეული და ხშირად იმედ დაკარგული კაცუნიობის და თვალმაქცობის საშუალებით მოკავშირეებს დაეძებს: წყალწალელებული ხავსს ეკიდება. **შპენგლერის სოციალიზმი არის საშინელი სიძულვილი ყოველივე სოციალიზმისადმი და სოციალიზმისადმი საერთოდ.** შპენგლერის სოციალოგიური თვალსაზრისის შემცდარობა კი გამომდინარეობს მისი პოზიციის კლასიური მერყეობიდან: მომაცდავს ყველა მომაცდავი ჰგონია.

სამი პრობლემის გარშემო შეგვიძლია დავაბრუნოთ შპენგლერის სოციალოგიური თეორიის შეცდომები: სულის თეორია, ათისტოკრატისმი, იმპერიალიზმის ფსიქოლოგია. შპენგლერის აზრით სული არის დასაბამი ისტორიის, ეპოქის, ბედის, ნაციის, ერის: ერი არ არის არა-ვითარი შალიანობა ენისა, ზოოლოგიისა, ტერიტორიის, მეურნეობის, არამედ მხოლოდ და მხოლოდ მთლიანობაა სულის. შპენგლერის მაგალითი ამბობს: ებრაელი, რომელმაც ისლამი იწამა, იყო სპარსელი და სპარსელი, რომელმაც ქრისტიანმა მიიღო, იყო ნესტორიანელი ხალხის შვილი. მიუხედავად იმისა, რომ ყველა ისტორიული ფაქტები ამ სულის თეორიის წინააღმდეგ ლაპარაკობენ, მივიღოთ ერთ წუთს, რომ მართლაც სული არის ყველა ისტორიული ფენომენების დასაბამი. რას ამტკიცებს ეს? არაფერს. ასეთი სული არაფერს არ განმარტავს ისტორიის მსვლელობისათვის. მასში არაფითარი შინაარსი არ მოიპოვება.

რათ უნდა დაჩაჩანადეს სული, რათ არ შეუძლია მას მარადი იყოს? ეს საკითხები შპენგლერისათვის არ არსებობს: შპენგლერის მაგალითი, რომ გამაჰმადიანებელი ებრაელი სპარსელი არისო—იმის გარეშე რომ ფაქ-

ტივრად სიჭრუეა — ააშკარავებს შპენგლერის სულის თეორიის ნამდვილ სახეს, სახელდობრ მის რელიგიურ საფუძველს. შპენგლერი მთელი თავისი ორგინალობით, რელიგიის და პროვინციის თვალსაზრისზე ამალღებით, ბოლოს და ბოლოს მაინც რელიგიის ბრტყალებში ვარდება. იქ კი, სადაც რელიგია გამოდის სცენაზე, ცოდნისათვის ადგილი აღარ არსებობს.

დააყენებს თუ არა ჩვენი ავტორი კონკრეტულად ისტორიის საკითხს, მყისვე ნათელი ხდება მისი სულის თეორიის ვაკოტრება. ერი არის სულის მთლიანობა, მაგრამ მას მხოლოდ მაშინ შეუძლია ნაციის ბედისწერას ეზიაროს, თუ მასში სიცოცხლობს პატარა ნაწილი, ძლიერი და ძლევამოსილი, რომელიც ყოველთვის თავის საქმეს აკეთებს და ქვეყნის საქმედ ასალებს. ისტორია არის ყოველთვის უმცირესობის ისტორია, სახელმწიფო უმცირესობის ბატონობა. ეს არის შპენგლერის არისტოკრატიზმი. შპენგლერი, რომელსაც თავისი თავი ევროპის უკანასკნელ ფაუსტათ მიაჩნია, ე. ი. დასავლეთის სულის მტარებელ რაინდათ, თავისი არისტოკრატიზმით ისტორიაში უკან უბრუნდება წმინდა ანტიურს თვალსაზრისს, ე. ი. ღალატობს საკუთარ თავს და საკუთარ თეორიას. — ეს სხვათა შორის. აქ კი ვნახოთ შპენგლერის არისტოკრატიზმის გავლენა სახელმწიფოს შენების განხილვის დროს. სახელმწიფო შპენგლერის აზრით კანონიერი განზოცდებლობა არის უმცირესობის უმრავლესობაზე ბატონობის. სახელმწიფო არის კულტურის სოციალური ფორმის მმართველობა და ამასთანავე აზნაურის ქმნილება. ძლიერი სახელმწიფო უდრის ძლიერ აზნაურთა კასტის, რომელსაც სახელმწიფოს მეთაურად ჰყავს მეფე-მტაცებელი. თუ სახელმწიფოს მეთაური მტაცებელი არ არის, ის დაღუპავს ისტორიას და თავის დროს. მესამე წოდების ბატონობა და ფულის დიქტატურა არის აზნაურის „სუროგატის“ გამოსვლა ისტორიის სარბიელზე, ასე ივლის სახელმწიფო. სანამ ახალი უსახელო კაცი-მასსა არ შეპოიჭრება და არე-მარეს არ მიღწე-მოღწევას, რის მიღმა არის სრული არარაობა, სასაულო და სიჩუმე. ამრიგათ, აზნაურობის უკანასკნელი ნაშთის ფულის დიქტატურის სიკვდილი შპენგლერს სახელმწიფოებრიობის და მასთან კულტურის სიკვდილად მიაჩნია. რათ არ შეიძლება, რომ კაცი-მასსა, რომელიც სახელმწიფოს აპარატებს გაავერანებს და დაანგრევს, თვით გამოვიდეს ახალი სოციალური ურთიერთობის მშენებლად, თუ კულტურული კაცი ქალაქის მშენებელი ცხოველია და თუ ის ცივილიზაციული კაცის როლში იმპერიას აშენებს, რათ არ შეუძლია კაც-მასსას ახალი სოციალური ფორმაცია შექმნას. ესეთი ლოღიკური შესაძლებლობა, რასაკვირველია, არსებობს და თუ შპენგლერი მას ვერ ამჩნევს, ეს ერთხელ კიდევ მიუთითებს შპენგლერის სოციოლოგიური თვალსაზრისის კლასიურ საფუძვლებისაგან. შპენგლერი მესიტყვება მართლაც მომავლადი კლასის და როგორც ასეთს, მას არ სურს იწამოს, რომ მას ისტორიის სარბიელიდან აღმოფხვრის შემდეგ რაიმე სახირო დარჩება ამა ქვეყნად. ჩვენ კი ვგვონია, რომ ძველი სახელმწიფოებრივი მმართველობის უკანასკნელი ფორმის მოღუწების და წარსელის შემდეგ, ცივილიზაცია სოციალური ურთიერთობის და საზოგადოებრივი განყოფილების ახალ ფორმას მონახავს და ახალ სოციალურ ორგანიზმში დამკვიდრდება. დასავლეთის კულტურა ჩვენ იმ აზრით მიგვაჩნია მარადათ და უცვლადათ, რომ

დასავლეთის სახელმწიფოს ადგილს ისტორიულ კანონების მსვლელობის მიხედვით დაიჭერს ცივილიზაციური კაცის ახალი სოციალური ფორმაცია სოციალიზმი. ეს გარდატეხა ერთი მხრივ საქმეა სახელმწიფოში დარჩენილ ცოცხალ ელემენტის ე. ი. შპენგლერის ენაზე თუ ვიტყვი: არა აზნაურის, არამედ მასსა-კაცის, მეორეს მხრივ კი ამ გარდატეხის აუცილებლობას ამზადებს ტენიკა და თეორია. მარქსმა სთქვა, თანამედროვე საზოგადოებაში მხოლოდ პროლეტარიატი არის რევოლუციონური კლასიო. ეს თქმა კეშმარიტებაა ყოველივე ყოყმანის გაზეშე: ის მართალია ისტორიულად, ეკონომიურად, სოციალურად და ის კი არა ფსიქოლოგიურად. დასავლეთის ცივილიზაციამ წარმოშვა მეორე რევოლუციონური ძალა: თეორია და ტენიკა ე. ი. მეცნიერება. პროლეტარიატი — რევოლუციონური ნაწილია თანამედროვე საზოგადოებაში. მეცნიერება კი პერმანენტული რევოლუცია არის აზრში. ევროპის კულტურა და ცივილიზაცია ცოცხალი დარჩება, მას შემდეგ, რაც უკვე მოკცდა და გაქრა თანამედროვე სახელმწიფო და „აზნაური“, ამ ცოცხალი კულტურის შინაარსი ჩვენ წარმოგვიდგენია. როგორც მეცნიერების და კაცი-მასის უნიონი. უტოპიები იმის შესახებ, თუ რა ფორმას მიიღებს მომავალში სოციალური ორგანიზმი ჩვენი საქმე არ არის, ჩვენ შეგვიძლია მხოლოდ დავასკვნათ, რომ ეს ისტორიული ფაქტი იქნება.

რას წარმოადგენს ბოლოს და ბოლოს შპენგლერის მიერ აღწერილი მომავლადი სახელმწიფოს სურათი? ეს სურათია განვითარებული იმპერიალიზმის, სადაც მართლაც მეურნეობის გიგანტები, ე. ი. ტრესტების და სინდიკატების პატრონები ისტორიის გამანადგურებელ ბრძოლას აწარმოებენ ერთი მეორეს წინააღმდეგ. რა მოჰყვება ამ ბრძოლას ლოღიკურ შედეგად? ის, რასაც აქ შპენგლერი მოგვითხრობს, ის რომ მალე დაიწყება ცეზარების ეპოქა, რომ გამარჯვებული ცეზარი გადასწევს მსოფლიო ქალაქებს და რომ ბოლოს ცეზარი და მისი სახელმწიფო ერთად დაიღუპება და სხვ. ტიპიური სურათია კაპიტალისტის იმპერიალისტური სულიდან აღბეჭდილი. ამ მართლაც მებრძოლ და შეუპოვარ სულს სხეულში გაჯდომია სიკვდილის გზება და აგრძელებს ფანტაზიებს... გამოჩნდება ცეზარები, ხელში იღებენ ქვეყნის ქონებას, მოვა უკანასკნელი დიდი ცეზარი გადასწევს და გაავერანებს მსოფლიო ქალაქებს... დაიღუპება ქვეყანა, მოკვდება უკანასკნელი კაიზერიც... ამით გაიხსნება ისტორიის კვანძი ე. ი. შპენგლერის გმირის ენაზე თუ ვიტყვი: მეც მოვკვდები, მაგრამ ოქვენც ყველანი ჩემთან დაიხოცებით.

შპენგლერმა თვისი თხზულების პირველ ტომში სთქვა, რომ ის დასავლეთის ფილოსოფიის უკანასკნელ სიტყვას ამბობს. სოციოლოგიურ პრიზმაში განხილული ეს ფილოსოფია ზოლოდ და მხოლოდ დასავლეთის იმპერიალიზმის ფილოსოფია არის. შპენგლერი ერთში მართალია, სახელდობრ იმაში, რომ ეს იმპერიალიზმი განუზრგელოდ ყველა დასავლეთელის სულში ბუდობს. მაგრამ დარჩება თუ არა ეს დასავლეთის უკანასკნელი სიტყვა, ეს კიდევ სხვა საკითხია.

ჩვენ დავეთანხმებოდით შპენგლერს, რომ ის დასავლეთი, რომლის სოციალური არსებობის სურათი მისი წიგნის მე-II ტომში გადაშლილია მართლაც მოკვდება, მაგრამ ფანტაზიები იმის შესახებ, რომ ამ სიკვდილის შემდეგ დაიწყება პრიმიტივი, ისტორია გაბრუნდება,

ადამიანი იქნება უკულტურო, ისე როგორც ის ისტორიის დასაწყისში იყო... და იკხოვრებს გლეხი, მარადი უისტორიო, უღროვო, უსიერო, უქალაქო და გარდაუვალი და სხვ. ჩვენ მიგვაჩნია მოსაკდამი ევროპიელს სიზმარის გაგრძელებათ.

კ. მარქსმა სთქვა, რომ კაპიტალიზმის ეპოქის დამთავრებით დამთავრდება კაცობრიობის ისტორიის წინა ეპოქა და მის მიღმა (ე. ი. სოციალიზმიდან) დაიწყება ნამდვილი ადამიანის შესაფერი ისტორია. ჩვენ არ შეგვიძლია ეს არ დაუპირისპიროთ შპენგლერის მგონობას და სიკედილს, ჩვენ ვიცით, რომ კაპიტალიზმი და სახელმწიფო მოკვდება, მაგრამ ჩვენ ამასთანავე ვიცით, რომ ამ სიკედილის შეჭდეგ დაიწყება კაცობრიობის ნამდვილი და მარადი ისტორია.

შპენგლერის წიგნი უკანახკნელი დიდი შრომაა მომავლადვი ევროპის, მომავლადვი კაპიტალიზმის, აქამდე კაპიტალიზმი მეცნიერული საშუალებათა ლამობდა თავის უკვდავება დაემტკიცებია, ხოლო ეხლა შპენგლერმა

მეცნიერულად დაამტკიცა ბურჟუაზიული ევროპის, კაპიტალიზმის აუცილებელი სიკედილი, სამარცხენო ბოლო.

მომავალი თაობა, რომელიც მოწამე იქნება ბურჟუაზიული ევროპის ნანგრევებზე აღმოცენებული ახალი სოციალისტური ევროპის, ყველაზე მეტად დააფასებს შპენგლერს, რომელმაც ყველაზე ადრე გახედულათ და დაბეჯითებით სთქვა ის, რაც სათქმელი, იყო უწინასწარმეტყველა კაპიტალისტურ ევროპას დაღუპვა, მაგრამ ეს დაღუპვა მან გადაჭარბებული ფერებით დახატა, თვით განწირულმა, მომავლადვამ ყველასი და ყოველივესა, დაღუპვა ისურვა. დაიღუპება შპენგლერი თავის მშობლური კლასთან ერთად, დაიღუპება ბურჟუაზიული ევროპა, ჩავსვენება სტინესების, პუანკარეების, შპენგლერების მზე და ევროპაში აღმოაჩნდება ახალ მზე, მზე სიკოცხლით, დაუშრეტელი ენერგიით და ფართე შემოქმედების უნარით აღსავსე პროლეტარული, სოციალისტური ევროპის, ცხოველმყოფელი მზე კომუნიზმის. ასეთი დასკვნა უნდა გამოვიტანოთ ოსვალდ შპენგლერის ფილოსოფიიდან.

მეცნიერული მანქ.

ვლ. ჩხენკელი.

წარმართული ანუ ღრმადი წარმართული მართლ- მართალი თეორია *)

ძველი კულტურული ქვეყნების დაცემას, ქრისტიანობის გავრცელებას და ზოგან ველური ხალხების შემოსევის თან მოჰყვა საკვირველი მეცნიერული სიბნ ლე და საშუალო საუკუნეების ველურობა. აქ ისეთი შთაბეჭდილება ჩნდება, თითქმის კაცობრიობამ დიდი ნაბიჯი უკან გადასდგა. ამისათვის გასაკვირველი არ არის ის, რომ რაც წინათ უბრალოდ და გასაგებად დაშვებული და ახსნილი ჰქონდათ, ახლა ახალ ხანაში ასეთი მოვლენებისათვის საჭირო შეიქნა ძებნა ახსნა-განმარტებებისა და საქმის თავისებურათ გაშუქებისა. ახლად შექმნილ პირობებში სიბნელით და რელიგიურ ფანატიზმით დახშული გონება სწორ გზაზე ვერ დადგებოდა, სწორ ახსნას ვერ მონახავდა და ამის გამო ზოგი მოვლენის გასაშუქებლად მრავალი ერთი მეორეზე უფრო კურობული ახსნებიც გამოგონილი. ასეთი ბედი ეწვია, მაგალითად, მცენარეების და ცხოველების გაქვეყნებულ ნაშთებს, რომლებსაც შედარებით ხშირად ჰპოულობდნენ. ასე, ასეთ გაქვეყნებულ ნაშთებს ზოგი „ბუნების თამაშათ“ სთვლიდა, მეორენი ამბობდნენ, რომ ყოველი ქვედაცემული მასალა ან „წარღვნის“ და ან „ვარსკლავების დედამიწაზე მოქმედების“ შედეგი არისო. ზოგი კი ამ ნაშთებში ნახულობდნენ ჰაერის განმანაცოფიერებელ „შემქმნელი ძალის“ ან და „ქვემოქმედ სულის“ ნაყოფს. კიდევაც დასძენდნენ: თუ ეს ძალები ორგანიზულ სხეულებს დაეცემოდნენ, მაშინ მათი მოქმედებით მცენარე ან ცხოველი გაჩნდებოდაო და თუ ძალა არაორგანიზულ სხეულებზე იმოქმედებდა, მაშინ ისინი გაქვეყნდებოდნენ. ასეთი კურობული ახსნები ყველას ვერ დააკმაყოფილებდა, რასაკვირველია, და ამის გამო კიდევ ახალ ახსნას ეძებდნენ, ეს უკანასკნელი ზოგიერთმა კიდევაც იპოვნა ბუნების შემოქმედებაში ადამიანის გაჩენის დროს. საშუალო საუკუნეების სწორ გზაზე აცდენილი გონება დედამიწის ქერქში ნაპოვნი ცხოველების გაქვეყნებულ ნაწილებში ხედავს ბუნების მიერ ფორმების ძებნას; ეს ახსნა გვეუბნება, რომ როდესაც ბუნება თიხიდან ადამიანს და ცხოველებს აჩენდა, ბუნებამ უცბათ ვერ იპოვა სასურველი ფორმები და ადგილი ჰქონდა უფარვისი ფორმების გაჩენას და ამით, როგორც უფარვისებს ბუნება სტოვებდა და ისინი ქვებათ იქცეოდნენ. ეს კიდევ უფრო ართულდება ისედაც დიდძალ გართულებულ მდგომარეობას. მაგრამ უნდა ესთქვათ, რომ მთელი მძიმე და ნაკ-

ლებათ მოქნილი არტილერია იყო ამოძრავებული საქმის გადასარჩენათ, მის მაგივრათ, რომ მოვლენისათვის უბრალოდ შეეხედათ და მარტივი მოვლენა სწორი და პირდაპირი განმარტებით აეხსნათ.

დედამიწა იძლეოდა როგორც პატარა, აგრეთვე დიდრონ გაქვეყნებულ ძელებს. დიდრონი ძელები კიდევ უფრო მეტ გაკვირვებას იწვევდნენ და მათ შესახებ ამ ხანაში ის შეხედულება იყო გავრცელებული, რომ თითქმის ისინი ყოველი ვეებერთელა ადამიანების ძელები არიანო, ასე 1557 წ. შვეიცარიაში რალაცა დიდი ცხოველის ძელები იპოვეს; ისინი (ძელები) მაშინდელ დროის გამოჩენილ და სახელგანთქმულ ექიმს ფელიქს პლატერს ბაზელში გაუგზავნეს გამოსარკვევათ. ფელიქს პლატერმა ძელები ვეებერთელა ადამიანის ძელებათ აღიარა. (მაგ. როგორც ჩვენ ხალხურ ზღაპრებში გვხვდება ხოლმე — ოჩიკოჩი), მან კიდევაც დახატა იმ ადამიანის ჩონჩხი და მისი გამოანგარიშებით იმ ადამიანს სიმაღლე ორი საყენი და ორი არშინი უნდა ჰქონოდა, ერთი სიტყვით, ის ნამდვილი გიგანტი იყო.

მაგრამ მარტო მე-16 საუკუნეში კი არა, არამედ მე-17 საუკუნეშიაც, (თუმცა ამ დროს სწორი და მართებული შეხედულება თანდათან იკიდებს ფეხს და უფრო გავრცელებულია), კურობება ჰქონდა ხოლმე ადგილი. ასე, ქირურგი მეზიურკე ერთი ცხოველის გაქვეყნებულ ძელებში ხედავს კიმვრების მეფის ტევტობოდის ძელებს და მათ ხალხს აჩვენებდა ხოლმე; რიოლანი ამ ძელებში სპილოს ჩონჩხის ნაწილებს ცნობილობს, ნამდვილათ კი ეს ძელები სპილოს ჯიშის ცხოველის მასტოდონტის ძელები იყო.

ამავე საუკუნის ბოლოში ცეიხნერი ერთი ამფიბიის (წყალ-ხმელეთის ცხოველი) ნაშთებში ცნობილობს ბავშვის ძელებს, რომელიც მისი ფიქრით წარღვნის დროს უნდა დაღუპულიყო. ნამდვილათ კი ძელები კუდიანი ამფიბიის სალამანდრასი იყო, ამ ამფიბიას ჩვენი ხალხი მიწა-კაცას ეძახის.

ასეთი უნაყოფო და შემქმნელ მსჯელობის წინააღმდეგ კიდევ ლეონარდ - დე-ვინჩმა, სახელოვანმა მხატვარმა, ბუნებისმეტყველ გუტმა, ბრუუნო და სხვ. გაილაშქრეს. ესენი სხვებზე მეტ გაბედულებას, ცოდნას და გამჭრიახობას იჩენდნენ, მაგრამ სრულიად ბოლო ამ ზღა-

*) გაგრძელება იხ. „ახალგაზ. ლენინელი“-ს № 3-22.

პრებს ჟორჟ კიუვიემ მოულო, რომელმაც პირველად ჩამოაყალიბა შედარებითი ანატომია და ისარგებლა რა შედარებითი ანატომიის უსაზღვრო საშუალებებით, ჩაუყარა საფუძველი მეცნიერულ პალეონტოლოგიას

ჟ. კიუვიე იმდენათ საინტერესო პიროვნებაა, რომ ზედმეტი არ იქნება მისი მოკლე ბიოგრაფიის გაცნობა. ჟორჟ კიუვიე დაიბადა 23 აგვისტოს 1769 წ. ქ. მონბელიარში, ჟორჟის მამა თითქმის ორმოცი წლის განმავლობაში მსახურებდა საჟრანგეთის დაქირავებულ შვეიცარიის ლეგიონში, ის იყო შვიდწლიან ომის მონაწილე. ის იყო ცნობილი როგორც კარგი ოფიცერი და სამსახურის მიტოვებისას პენსია მიიღო, დაესახლა მონბელიარში და დანიშნული იქნა ადგილობრივი არტილერიის უფროსათ. როდესაც ის 50 წლის გახდა—დაქორწინდა: მას ყავდა სამი ვაჟი: უფროსი კიდევ მთლად პატარაობისას მოკვდა, მეორე იყო ჟორჟი—მომავალი სიამაყე საჟრანგეთისა, მესამე—ფრედერიკი ნიკიერი და კარგი ბუნებისმეტყველი. საკმაოდ გაითქვა სახელი როგორც ზოოლოგმა და შედარებითი ანატომიის ბკოდნემ, მაგრამ თავის ძმას ჟორჟს ვერ შეეძრებოდა.

ჟორჟ კიუვიე დაიბადა სუსტი და ავადმყოფი ბავშვი, არ ჰქონდათ იმედი, რომ ის გადიტანდა ავადმყოფობას, მაგრამ დედის კარგმა მოვლამ გადააჩინა ბავშვი სიცოცხლის. დედამ ასწავლა ჟორჟს კითხვა, როდესაც ის 4 წლის გახდა, დედას დაჰყავდა დაწყებით სკოლაში; ჟორჟიც დიდი პატივისცემით და სიყვარულით ეპყრობოდა და იხსენიებდა დედას.

კიდევ პატარაობისას ჟ. კიუვიე განიჩეოდა თავისი ამხანაგებისაგან ცოდნით, წიგნების სიყვარულით და დიდი ნიჭით. ის ერთნაირათ კარგათ მეცადინეობდა ლათინურში და გრამატიკაში. ადვილათ გამოჰქრდა ქალაქიდან სხვადასხვა საგნებს და სალი მოუფიქრებაც ჰქონდა. ერთხელ მოხეტიალე „ფოკუსნიკი“ ჩამოვიდა მონბელიარში და შეკრებილ ხალხს თავის ხელობას უჩვენებდა ხოლმე. ყველა გაკვირვებული დარჩა მისი ფოკუსებით. მაგ. გასაკვირლათ ირკობდა ის ხანჯალს ხელში და შემდეგ დასისხლიანებული ამოჰქონდა, როგორც მისი განკარგულებით მოქმედებდა ჰერონის შადრეანი და სხვ. მხოლოდ ექვსი წლის ჟორჟი გულმოდგინეთ უყურებდა თვალთმაქცს და მისი წასვლის შემდეგ აუხსნა მყურებლებს „ფოკუსნიკის“ საიდუმლოება. ექვსი წლის ბავშვისათვის ასეთი მიხვედრა მოსალოდნელზე გაცილებით მეტია.

ჟ. კიუვიეს მამას საუცხოვო მახსოვრობა ჰქონდა, ეს მახსოვრობა კიდევ უფრო გაძლიერებულიათ შვილს გადამოეცა. ჟორჟი მშვენიერი მხატვარი იყო და ესეც, როგორც ფიქრობენ. მამიდან გადმოეცა. ჟორჟი 14 წლისა იყო, როდესაც გიმნაზია გაათავა და ის უსაღრობის გამო გაურკვეველ მდგომარეობაში ჩავარდა, მაგრამ მშობლებს მიეცა შემთხვევა, რომ ვაჟი გაეცნოთ ჰერცოგი კარლეს დისათვის, დამ ჰერცოგს უამბო ჟორჟის შესახებ. ჰერცოგმა მოინდომა მისი გაცნობა და გაცნობის შემდეგ შტუტგარტის აკადემიაში თავისი ხარჯით გაგზავნა. კიუვიე აკადემიის ადმინისტრაციულ ფაკულტეტზე შევიდა. ეს ფაკულტეტი აირჩია იმისათვის, რომ, როგორც თვითონ შემდეგ ამბობდა, აქ ისწავლებოდა საბუნებისმეტყველო მეცნიერებანიო და „მამასადამე, იყო საშუალება კოლექციების შეკრებისა და კაბინეტებში ყოყნისა“.

მართლაც, ადმინისტრაციულ ფაკულტეტზე სასწავლო საგნებთა შორის იყო ბოტანიკა, გეოლოგია, მინერალოგია და ქიმია: კიდევ კომერციული გეოგრაფია, გეომეტრია ბუჰალტერია და სხვ. აკადემიაში კიუვიემ 4 წელიწადი დაჰყო. აქ ის მოუხვეწრათ მუშაობდა მართო დღისით კი არა, არამედ ღამითაც. კიუვიეს არაჩვეულებრივმა მახსოვრობამ მისცა საშუალება, რომ სწრაფათ დაედლია სხვადასხვა საგნები. აკადემიაში შესვლის შემდეგ რამოდენიმე თვის განმავლობაში შეისწავლა მან გერმანული ენა ისე, რომ თავისუფლათ ლაპარაკობდა და სწერდა ამ ენაზე. აკადემიის პროფესორები მაინც და-მაინც არ იყვნენ დიდი მოახადების და მათ არ შეეძლოთ დიდი გავლენა მოეხდინათ კიუვიეზე და ამიტომ მას უხდებოდა თავისი ძალ-ღონით განვითარება.

აკადემიაში 4 წლის ყოფნის შემდეგ 18 წლ. ჟ. კიუვიემ დაამთავრა სწავლა როგორც საუკეთესო მოწაფემ. მისი ნიჭი და წარმატება უზრუნველს ყოფდნენ მას კარგი სამსახური, მაგრამ აღმოჩნდა დამაბრკოლებელი მიზეზი—ახალგაზრდობა: თვრამეტ წლიანს არ შეეძლო სამსახური. ოჯახური მდგომარეობა კი ამ დროს ძალიან ძნელი იყო. მამა მისი პენსიას არ ღებულობდა საჟრანგეთის ფინანსიური მდგომარეობის სიძნელის გამო. საჭირო იყო ადგილის მოძებნა. ამ დროს კიუვიე მიიწვიეს რუსეთში, მაგრამ მკაცრი ჰაერის შეეშინდა და უარი განაცხადა. ამის მაგივრათ მან მოახერხა მასწავლებლის ადგილის შოვნა ვილაც გრაფი გერისის ოჯახში. გერისი ნორმანდიაში ცხოვრობდა პორტ ფეკამპის მახლობლათ. აქ გადმოესახლა კიუვიე და მაშინ დადგა მნიშვნელოვანი და მთავარი ეპოქა მისი ცხოვრებისა, ის ეპოქა, რომლის განმავლობაში გამომუშავდა მეცნიერების მომავალი რეფორმატორი. აქ კიუვიე საბოლოათ მიუდგა ბუნებისმეტყველებას, აქ გამოიჩინა მისი ხასიათი, როგორც მეცნიერის: აქ ჩაისახა მისი მთავარი შრომები. რომლებიც შემდეგ იყო შესრულებული, აქ შეკრება მან უამრავი ფაქტიური მასალა: ერთი სიტყვით კიუვიესათვის ეს დრო იყო ნამდვილი სკოლა, ხოლო აკადემია იყო ბუნება და პროფესორი კი—მისი საკუთარი გენიოსობა.

ნორმანდიაში ცხოვრების დროს კიუვიე თავისი ზოოლოგიურ დაკვირვებას იწერს დღიურში. აქაური დაკვირვებანიო გამოაქვს მას შემდეგი დასკვნა:

„ცხოველის მთელი სხეული შეთანხმებულია მისი ცხოვრების პირობასთან, საკვები მასალა და მისი მოპოება—ცხოველთა ცხოვრების მთავარი გარემოებანიო აზიან. მღეკავი ორგანიზმი შეთანხმებული უნდა იყვნენ საკვებ მასალასთან. მაშასადამე, მთელი ცხოვრების პირობასთან, მაშასადამე, მთელი ორგანიზაციასთან“.

ამ სიტყვებში საკმაო გარკვევით გამოთქმულია მთავარი აზრები—ნიშნების დაქვემდებარების და ორგანოების შეფარდების შეახებ. რომლების განვითარება და გამოკენება დაედგა კიუვიეს პალეონტოლოგიის და სისტემატიკის რეფორმას საფუძველათ.

შედარებითი ანატომიაში კიუვიე თავის მასწავლებლათ სთელის კილმეიერს და მართლაც ადვილათ შესაძლებელია, რომ კილმეიერის შრომაში ჰპოვა მან აზრი თვითთელი ორგანოს განვითარების და მისი თანდათან გამოცვლის შესახებ, ის აზრი, რომელიც დაედო საფუძველათ კიუვიეს „შედარებითი ანატომიის ლექციებს“. მაგრამ ასეთივე აზრი კიდევ უფრო ადრე აქვს გამოთქმული

საკმაო ნათლათ ვიკ დაზირს, გენტერს და კაცობრიობის ჭალარა დროში არისტოკრატებს. ეს, რასაკვირველია, არ ამცირებს დიდი მეცნიერის განთქმულ სახელს; საქმე აზრის გამოთქმაში კი არის, არამედ მისით სარგებლობაში და გამოყენებაში, ე. ი. იმის ჩვენებაში, თუ როგორ ვითარდება ის მოვლენათა სამეფოში. შეუძლებელიცაა იყოს ისეთი მეცნიერი, რომელსაც არ ყავდეს წინაპარი, რომელსაც ასე თუ ისე არ გამოეთქვას მისი მთავარი აზრი. ასე პატ. მატეუმ 23 წლის წინათ დარვინის წიგნის გამოცემამდე გამოთქვა აზრი ბუნებრივი შერჩევის შესახებ; საბჭოთაო დიპლომატიის 2000 წლის წინათ ლავუზიემი კიდევ გამოსთქვამდნენ აზრს ნივთიერების შენახვის შესახებ; დედამიწის ისტორიის ასხნის ცდებს, იმ ძალებით, რომლებიც ახლა არსებობენ, ლიაილანდიც გამოთქმულს ენახულობით. მიუხედავად ამისა ეპოქა მეცნიერებაში შექმნეს დარვინის, ლავუზიეს და ლიაილის შრომებმა, და არა მათი წინაპრების ნაწარმოებანმა. ასე, მოუვიდა კიუვიესაც. კიუვიეს გამოკვლევები იჭაობს მეცნიერების ყურადღებას და ის 1795 წ. მიწვეული იქნა პარიზში პოთესორად *Jardines Pantes*, თუმცა კიუვიემდი **დობანტონი** საფრანგეთში. **კამპერი** ჰოლანდიაში და **გენტერი** ინგლისში აგროვებდნენ, აქვეყნებდნენ ფაქტებს და მასალებს შედარებით ანატომიისათვის, მაგრამ შედარებითი ანატომია მაინც არ იყო **ვიკ დაზირმა** მოიწოდო მასალების ერთად დაგროვება, მაგრამ ნაადრევმა სიკვდილმა მას არ დააძალა, ასე, ყოველივე იყო მზად. მასალები დაგროვილი იყო, მეთოდები ირკვეოდნენ, საჭირო იყო უკანასკნელი დამუშავება, საბოლოო დაწესება და ახალი მეცნიერების შექმნა ე. კიუვიეს ხედა წილათ.

„შესაძლებელია. ეუბნება კიუვიე მსმენელებს შედარებითი ანატომიის შესავალ ლექციაში, **არცერთი** თქვენთაგანს არ გაუგონია პერუჯინოს სახელი, მაგრამ ის იყო რაფაელის მასწავლებელი. შესაძლებელია, ჩემი ლექციებიც განავითარებს დიდ ანატომს, მაშინ მან მოიგონოს ვინ იყო მისთვის პერუჯინო“.

მაგრამ კიუვიეს არ დასჭირებია ანატომის მომზადება, თვითონ ის იყო დიდი ანატომი: ამნაირათ ის შეიქმნა, როგორც პერუჯინო, აგრეთვე რაფაელიც. კიუვიემ შედარებითი ანატომია დააყენა ფეხზე და მისგან შექმნა დამოუკიდებელი მეცნიერება. შემდეგ ისარგებლა შედარებითი ანატომიის საშვალეანით და საფუძველი ჩაუყარა მეცნიერულ პალეონტოლოგიას. პალეონტოლოგია კი ჰქვია იმ მეცნიერებას, რომელიც სწავლობს დედა მიწაზე ოდესმე ყოფილი ცხოველებს მათი ნაშთების მიხედვით.

არა ჩვეულებრივი გაკვირვება გამოიწვია მეცნიერებაში შორის კიუვიეს გამოკვლევა, რომელმაც **ციმბირში** ნაპოვნი ძვლებში სპილოების, მარტორქების, შიპოპოტამების და სხვ. ნაშთები აღმოაჩინა. სხვათა შორის ციმბირში ნახული იყო მთელი მამონტი ხორციით და ტყავით, ცხოველი გაყინულიყო ციმბირის ტუნდრებში.

მასალებს დამუშავება უნდოდა; ამავე დროს შედარებითი ანატომია დიდი ნაბიჯით წინ მიიწევდა. **დობანტონი** კიდევ ცდილობდა შედარებითი ანატომიით ესარგებლა და აღედგინა ცხოველების ჩონჩხები რამოდენიმე ძვლის მიხედვით. მან ეს კიდევაც მოახერხა: მან ერთი ძვლით (*ტირაფასი*) მთელი ჩონჩხი დააურათა, თუმცა ამ ცხოველის ჩონჩხი სურათზე არასოდეს არ უნახავს. ამ

დროს გაქვავებულ ძვლების შესახებ უკვე სწორი და მართალი შეხედულება ვრცელდება. **ბიუფონი** ამბობს, საჭიროა მიეტყვას ამ ძვირფას ძეგლებს (გაქვავებული ძვლები აქვს მხედველობაში) ძველი ბუნებისა საკმაო და ჯეროვანი ყურადღება, რომელთაც შესწავლის საშვალეებს მას არ აძლევს სიბერე. კიუვიე მომწიფებული იყო და ნაყოფი კიუვიემ მომცა.

კიუვიემ გამოკვლევა სპილოებიდან დაიწყო, მან დაამტკიცა, რომ ციმბირში აღმოჩენილი სპილო (მამონტი) სრულიად განსხვავდება დღევანდელი სპილოებისაგან და ის სხვა სახეს ეკუთვნის, ამას მოყვა სხვა გამოკვლევები კიუვიე მასალებს თანდათან აგროვებდა, დედამიწის ყოველი კუთხიდან მოდიოდა მას მასალა, მაგრამ ძალიან ბევრი გაქვავებული ნაშთები ნაპოვნი იყო მონმარტრის გიპსის სატყეში. მამონტი კიდევ დიდათ წააგავს სპილოს და მისი სურათი იმდენათ არ გააკვირვებს ადამიანს, მაგრამ, როდესაც კიუვიემ დაასურათა რამოდენიმე ძვლის მიხედვით ორი სქელკანიანი ცხოველი. **პალეოტერი** და **ანაპლოტერი**, რომლების ძვლები მონმარტრზე ნახეს, ეფექტი ნამეტანი დიდი შეიქნა. მაშინ ზოგიერთი სიხარულით მიესალმა მეცნიერების ახალ ხანას, ზოგი-კი იქვის თვლით უყურებდა ყოველ ახალს. მაგრამ აქვიანობა და უნდობლობა გაჰქრა მაშინ, როდესაც ნახული იყო მთლიანი ჩონჩხები ამ ცხოველებისა. მთლიანმა ჩონჩხებმა კი დაამტკიცეს კიუვიეს სურათების და აღწერის სიმართლე. პირველი აღმოჩენები უმოაგრესათ შეეხებოდნენ ძუძუმწოვრებს და მხოლოდ ნაწილობრივად ქვეწარმავალ ცხოველებს ყოველივე ამას თავისი აზრი ჰქონდა. სანამ გაქვავებულ რბილ სხეულიან ცხოველების ნიჭარებს სწავლობდნენ, მანამ კიდევ შეიძლება ფიქრი, რომ შესაძლებელია ასეთი ცხოველების არსებობა სადმე ოკეანეს სიღრმეში. მაგრამ მსხვილი ცხოველების შესახებ იქვი შეუძლებელი იყო ცნობილი და როდესაც კიუვიეს უხვი ხელიდან გამოდიოდნენ მამონტები, მასტოდონტები, მეგატერიები, პალიოტერიები და სხვა ასეთები, მაშინ შეუძლებელი შეიქმნა იქვის შეტანა იმაში, რომ მათში ცოცხლდებოდა დიდხნის წინათ: გამქრალი, მოსპობილი ფაუნდა (ცხოველთა სამეფო).

ამ გამოკვლევებს კიუვიემ **ორგანოების შეფარდების** პრინციპი დაუდვა საფუძვლათ. ის ამბობს: „ყოველი არსება წარმოადგენს რაიმე მთელს, მთლიანს და დამთავრებულ სისტემას, რომელთა ნაწილები ერთმანეთს შეეფარდებიან. არც ერთი ნაწილი არ შეიცვლება უმისოდ, რომ არ შეიცვალოს სხეები და მასშალადმე, თვითიული მათგანი ცალკე აღებული, გვითითებს და გვაძლევს ყველა სხვას“. „რომ ყბას შეეძლოს საკბილოს დაჭრა, მას უნდა ჰქონდეს განსაზღვრული ფორმა, განსაზღვრული სიდიდე საფეთქლის კუნთისა, რომელიც მოითხოვს ლავიწის ძვლის ერთგვარ ამოხეჩილობას, ლავიწის ძვალს უნდა ჰქონდეს აგრეთვე საკმაო ძალა, რომ შეიქნას მღეკავი კუნთის საკმაო დასაბჯენი და ა. ა. ა. ერთი სიტყვით ერთის ფორმით მეორეს ფორმა განისაზღვრება. კიუვიეს ასეთი გამოკვლევებით აღდგენილი იყო 150 მეტი სახე: უმეტესათ ძუძუმწოვართა და ქვეწარმავალთა ოჯხებიდან. ამათ შორის 40 სახემდე სქელკანიანები იყვნენ მამონტი და მასტოდონტი, სპილოების მონათესავე ცხოველები, სხვები—ანაპლოტერი, პალეოტერი, ელასმოტერი. მცოხნელებიდან ირლანდიის ირემი, მტაცებლებიდან—გამოქვაბულების დათვები, ფეხხეები და

სხვ., კიდევ მეგალონიკები მეგატერიები, ეს უკანასკნელნი მარტორქების სიდიდის იყვნენ.

ქვეწარმავლებიდან კიუვიემ შეისწავლა რამოდენიმე დედამიწის ზურგიდან გამჟღავნებული ნიანგი, კუ, სალამანდრა, ხელიკები, რომელთა შორის საინტერესოა მეგალოზავრები 70 ფუტის ძიგრძის ხელიკები, მფრინავი ხელიკები პტეროდაქტილები, ესენი ზემოვნიდან ფრინველებათ მიიღო და კიდევ უფრო გასაოცარი იქტოზავრები და პლეზიოზავრები — ზღვების ხელიკები, ამ უკანასკნელების აგებულება ზღვაში საცხოვრებლათ იყო მოწყობილი. მაგრამ ყოველივე ეს დედამიწის ზურგიდან ვინ იცის რამდენი საუკუნის წინ გაჰქრა!

რასაკვირველია, ასეთი აღმოჩენა დიდ შთაბეჭდილებას მოახდენს მეცნიერულ ცხოვრებაში. პალეონტოლოგიით შესაძლებელი შეიქნა ხელის გაწდომა უხსოვარ დროის სიღრმისათვის, შესაძლებელი შეიქნა უთვლელი წლების წინათ მოსპობილ ფაუნის გაცოცხლება, ყოველივე ეს გვაგონებს წარმტაც ზღაპრებს ცოცხალი და მკვდარი წლის შესახებ.

მაგრამ ე. კიუვიემ ამ გამოკვლევებით ნამდვილათ და შეურყევლათ დაამტკიცა, რომ გაქცევებული ნაშთები პირველყოფილი ცხოველების ნაშთებია. ეს ნაშთები ახლანდელი ცხოველების ნაწილებს წააგავან, მაგრამ სხვა სახეების არიან. თუ ეს ქვა-ძვლები ყოფილ ცხოველების ნაშთებია. მაშასადამე, დედამიწაზე ცხოველები ყოველთვის ერთნაირი არ ყოფილა, მაშასადამე, სახეებს ერთი და იგივე ფორმა ყოველთვის არ ჰქონია, მაშასადამე, ფორმა ცვალებადი ყოფილა.

ამას თუ მიიღებდნენ, მაშინ ირღვეოდა ის შეხედულება ცოცხალი არსებათა შესახებ, რომელიც გამომდინარეობდა იყო ლინეის მიერ, რომლის შეხედულება სახის წარმოდგენაზე მოსე წინასწარმეტყველის ქვეყნის გაჩენის ისტორიას ეყრდნობოდა. ასეთი ბუნებისმეტყველისათვის ყოველათ დაუშვებელი შეხედულება კიუვიეს დროს საერთოდ მიღებული იყო და მისი წინააღმდეგ ლაპარაკს ვერ ახერხებდა და გამოლაშქრებას ვერ ბედავდა ისეთი დიდი ტვინი, როგორიც იყო კიუვიე და ამისათვის, როდესაც აღმოჩნდა მოვლენა, რომლის ახსნა აღნიშნულ შეხედულებით არ შეიძლებოდა, მაშინ კიუვიემ ლინეის დოგმის გადასარჩენათ ჰიპოტეზების მიმართა. კიუვიეს ჰიპოტეზით გამოდიოდა, რომ დედა მიწაზე სხვადასხვა დროს სხვადასხვა სახის დედამიწის განსაკუთრებულ ხანის დამახასიათებელი ცხოველები იყვნენ და ასეთ ცხოველებს არაფერი საერთო არ ჰქონდათ, როგორც წინანდელ ცხოველებთან, აგრეთვე შემდეგში გავრცელებულ ან მერმინდელ ცხოველებთანაც; ერთი სიტყვით ცხოველები შემოფარგლული იყვნენ განსაკუთრებული ხანით. მაგრამ რა ემართებოდათ ცხოველებს ყოველი ხნის ბოლოს? კიუვიეს აზრით ისინი ყველანი იღუპებოდნენ, ნადგურდებოდნენ დედა-მიწაზე მომხდარი გადატრიალებების ანუ წარღვნების გამო. ასე წარმოიშვა კიუვიეს თეორია ცხოველების სახეების ცვალებადობის შესახებ; ამ თეორიას წარღვნების ანუ კატაკლიზმების თეორია დაერქვა.

ყოველი ხანის დასასრულს ყოველი ცოცხალი არსება ისპობოდა, იღუპებოდა და შემდეგ ახალ ნიადაგზე ახალი ცხოველთა სამეფო ჩნდებოდა, რომელიც უცვლელი, მუდმივი ამ ხანისათვის, მაგრამ წინანდელი ხანის სახეებთან შედარებით განსხვავებული ფორმებისაგან შესდგებოდა. რასაკვირველია, ყოველივე ეს უზენაესი ძალის, გამჩენის ანუ ღვთის მოქმედების შედეგი იყო.

ასეთი შეხედულება ვერავითარ კრიტიკას, რასაკვირველია, ვერ გაუძლებდა. თვით ეს დაშვება საბუნებისმეტყველო მეცნიერებას არ ეყრდნობოდა და თეოლოგიური მხედველობის წერტილითაც არ იყო დამაკმაყოფილებელი. კატაკლიზმების თეორიის შეხედულებიდან გამოდიოდა, რომ გამჩენი ცხოველთა სამეფოს მუდმივი სახეებს გააჩნდა მისთვის, რომ შემდეგ ეს სამეფო თავისი უცვლელი სახეებით მოესპო, გაენადგურებია, როგორც სათამაშო, რომელმაც თავი მოახერხა და მოაწყინა და შემდეგ გაჩნდა ისევ ახალი ცოცხალი არსებათა სამეფო ახალი სახეებით.

ასეთი თეორია დიდხანს ვერ გასტანდა და მას ბევრი მიმდევარიც არ ყავდა. გამოჩენილ ბუნებისმეტყველთა შორის კატაკლიზმების თეორიის სიკვდილამდე მიმდევარი დარჩა მხოლოდ ერთი, ეს იყო ლუი აგასიცი.

როგორც ვსთქვით კატაკლიზმების თეორია ვერ გახდებოდა იმ დასაყრდნობ წერტილათ, რომელიც ახსნიდა ცხოველთა სამეფოს და საერთოდ ორგანიული მსოფლიოს მოვლენებს საერთო ბუნების კანონების მიხედვით და ამის გამო მეცნიერებს შეეპარათ იქვი სახეების მუდმივობაში, უცვლელობაში და მივიდნენ ცოცხალი სამეფოს სახეების ცვალებადობის სწავლებაზე ანუ ცოცხალი არსებათა ფორმების თანდათანობით განვითარების თეორიაზე.

კატაკლიზმის თეორიამ ვერ დააკმაყოფილა ცოცხალი მეცნიერული აზრი და ამის გამო კიდევ კიუვიეს დროს გაისმოდა ხმა წარღვნების თეორიის წინააღმდეგ და თანდათანობით განვითარების თეორიის სასარგებლოთ.

ცხოველთა სამეფოს სახეების თანდათანობით განვითარების თეორიის მომხრე იყო ინგლისში ერაზმ დარვინი, სახელგანთქმული ბუნებისმეტყველის ჩარლზ დარვინის პეპერა. ერაზმ დარვინი სწერდა საკმაოდ დამაკმაყოფილებელ ლექსებს და გარდა ამისა მეცნიერული წიგნებითც გამოაქვეყნა. ამ პოეტი-მეცნიერის მეცნიერულ შრომებთა შორის ყველაზე საყურადღებოა ერაზმის „ზოონომია“, რომელშიაც ის აგვიწერს ორგანიული სამეფოს წარმოშობას პირველყოფილი „ძირითადი ნივთიერებისაგან“, თუმცა ეს წარმოშობა ფანტასტიური და დაუსაბუთებელია და თვით ავტორის გონებაშიც ძალიან ბუნდოვანათ განსახიერებელი, მაგრამ ერაზმი უფრო მეტათ პოეტი იყო და არ არის საკვირველი, რომ მას შეცდომები ჰქონდეს. დაახლოვებით ამავე დროს გერმანიაში ცხოველთა თანდათანობით განვითარებაზე ლაპარაკობს გეტე, ოკენი და სხვ., ამათი აზრებიც არ არის სავსებით ჩამოყალიბებული: საფრანგეთში ასეთივე აზრებს გამოისტეჟამენ ბ. უფონი ჟოფრუა სენტ-ილერი და ლამარკი. ყველაზე ვრცლათ ახალ თეორიას შეეხო ლამარკი თავის წიგნში „ზოოლოგიის ფილოსოფია“.

ლამარკი დაიბადა 1744 წელს და ლ მარკი. გარდაიცვალა 1829 წელს. თითქმის

მთელი თავისი ხანგრძლივი სიცოცხლე პარიზში დაჰყო და „Jardin des plantes“-ს (ბოტანიკური ბაღი. სკოლა.) ერთი საოკეთესოთაგანი პროფესორი იყო. ლამარკი იმ აზრს ანვითარებს და ავრცელებს, რომ პირველათ ოდესმე დედამიწაზე მკვდარი ნივთიერებისაგან უმარტივესი ცოცხალი არსებანი გაჩნდნენ. ამ ცოცხალ არსებებმა მისცეს სათავე ყოველგვარ ცხოველებს, რომლებმაც თანდათანობით ცვლილობის საშვლებით დაუსრულებელი დიდი ხნის განმავლობაში მიიღეს ისეთი ფორმები, როგორთაც

ახლა ვხვდებით. ასე გაჩნდნენ ახლანდელი სახეები. სიცოცხლე, ლამარკის აზრით, დედამიწაზე არც ერთ-ჯერ არ შეწყვეტილა. ამ ცხოველთა შორის ყველაზე განვითარებული და გონივრულათ მაღლამდგომი ადამიანი არის. ცხოველების ცვალებადობას და გარდაქმნას სხვა და სხვა მიზეზები უწყობდა ხელს, მაგრამ, მისი აზრით, ყველაზე მეტი მნიშვნელოვანი მიზეზი ორგანოების ვარჯიშობა, საკმიაწობა-მოქმედიაწობა და არა საკმიაწობა, უძრავობა არის. ა.ე. ჟირაფას გრძელი კისერი უნდა განვითარებოდა მისთვის, რომ მას მუდმივ სჭირდებოდა კისრის გაჭიმვა საკვების მისაღების, ფოთლების, მოსაპოვებლათ მაღალი ხეების წიგროებიდან. სხვა პირობებში სხვა ცვლილებას უნდა ჰქონდეს ადგილი. ასე, მაგალითად, თუ ცხოველს ისეთ ადგილას უხდება ცხოვრება სადაც ნაკლებათ ვრცელდება სინათლე და ან სრულიად არ ვრცელდება ის, მაშინ, ასეთ პირობებში, მხედველობის ორგანოები, თვალეი ან ნაკლებათ უნდა განვითარდნენ და ან სრულიად არ უნდა განვითარდნენ, რადგანაც ისინი ასეთ შემთხვევაში საჭირო არ არიან. მაშასადამე, მათი გამოყენებაც ცხოვრებაში არ ხდებოდა. ასეთი მსჯელობით ლამარკი თავის დასკვნებამდე მივიდა და ამბობს, რომ ორგანოების ვარჯიშობა პირდაპირი გავლენით და გარეშე პირობები არა პირდაპირი გავლენით ცხოველებს სცვლიან და ეს ცვალებადობა შეიძლება იყვეს ძალიან ღრმა და დიდი, მაგრამ ცოცხალ არსებებს ერთმანეთთან მონათესავეობა აქვთ და ყველა ისინი საერთო წინაპრებისაგან წარმოშობილნი არიან.

ასეთივე შეხედულების და ლამარკის მიერ გამოთქმული აზრების თანამოზიარეა ჟოფრუა სენტ-ილერი, რომელიც კიუვიეს ერთ ღროს დიდი ამხანაგი და მეგობარი იყო. მაგრამ ლამარკის გენიალური ნაწარმოები შეუმჩნეველი დარჩა. ამის მიზეზები მრავალი იყო. მიზეზთა შორის-კი რელიგიას არა უკანასკნელი ადგილი ჰქონდა.

ჟოფრუა სენტ-ილერი. ჟოფრუა სენტ-ილერს თავის შრომებში ანეითარებდა. აქ სენტ-ილერი იმ Jardin des Plantes-ის პროფესორი იყო, სადაც მსახურობდა და მუშაობდა ლამარკი და სადაც თვით ჟოფრუას დახმარებით და მხურვალე მონაწილეობით კათედრა დაეთმო ე. კიუვიეს. რამოდენიმე წელიწადს კიუვიე და ჟოფრუა ძალიან მეგობრულათ სცხოვრობდნენ, ახალი გამოკვლევების შესახებ აზრს ერთმანეთს უზიარებდნენ და კოლექტიურ შრომასაც კი აქვეყნებდნენ. მაგრამ ამ ორ ადამიანთა შორის დიდი განსხვავებაც იყო, როგორც ხასიათში, აგრეთვე გამოკვლევების მსოფლმხედველობის ნიადაგში.

კიუვიე ბეჯითი და დარწმუნებული სახეების მუდ-

მივობის და უცვლელობის მიმდევარი, ჟოფრუა მომხრე და ალტაცებული მღალადებელი სახეების ცვალებადობისა. კიუვიე თვით ბუნებით უფრო ღრმა და დაკვირვებული მეცნიერი, ჟოფრუა უფრო ახალგაზრდული შეხედულების და მეტათ იდეით გატაცებული. ასეთი ორი ადამიანი დიდ ხანს ვერ იქნებოდნენ მეგობრებათ და მართლაც მათ შორის 1830 წ. მეცნიერული მსოფლმხედველობის ნიადაგზე მოხდა შეტაკება, რომელსაც მოჰყვა ამავე წლის თებერვალსა და მარტში პარიზის აკადემიაში საჯარო დისპუტი ცხოველთა სამეფოს წარმოშობის და განვითარების შესახებ.

დისპუტი იყო შეუპოვარი და დაუზოგველი. ჟოფრუა სენტ-ილერი ამ დისპუტში გამოვიდა გენიალური თეორიით, მაგრამ ამ თეორიას სუსტი მხარეებიც ჰქონდა, ის არ იყო დაყრდნობილი მეცნიერულ სწავლებაზე, ამასთანავე ჟოფრუას აზრები ბუნდოვანათ და ნაკლებათ გასაგებათ გამოთქმული იყო. ჟოფრუას არ ჰქონდა ემპირიული თვალსაჩინო საკმეო მასალა, რომლითაც უნდა დაემტკიცებია თავისი აზრი, ეს იყო უფრო მეტათ ძიება, რასაკვირველია ძალიან ნიჭიერი, მაგრამ ერთობ ნაკლებათ დასაბუთებული. მეორე მხრივ იდგა კიუვიე თავისი დიდი გამოცდილებით, უკვდავი სახელით, აუარება გამოკვლევებით, რომლებითაც განცვიფრებაში მოიყვანა კულტურული კაცობრიობა, ის აღჭურვილი იყო დიდი ნდობით, ძალიან დიდი ცოდნის მარაგით, რომელიც კიუვიეს აძლევდა თავისებური მაინც საშვალებას, რომ დაემტკიცებია ცხოველების სახეების უცვლელობა, მარადისობა და მოწინააღმდეგეს აზრის სისუსტე; აგრეთვე მეცნიერულ არგუმენტებს, საბუთებს კიუვიემ დაუმატა თეოლოგიური საბუთებიც და გაიმგრა ამით თავისი პოზიცია, თუმცა ეს ბუნებისმეტყველისათვის სუსტი და დაუშვებელი საბუთია, მაგრამ მსმენელებზე ამით მან საკმეო გავლენა მოახდინა და, თუ მივიღებთ მხედველობაში იმას, რომ მეცნიერული საკითხებიც ხმის უმეტესობით სწყდება, მაშინ გასაკვირველი და გაუგებარი არ იქნება ის, რომ ეს დისპუტი დამთავრდა კიუვიეს სრული გამარჯვებით და ჟოფრუას ცხოველების თანდათანობით განვითარების თეორიის ისეთი ძლიერი დამარცხებით, რომ თვით საკითხი ცხოველების თანდათანობით განვითარებით წარმოშობის შესახებ დიდი ხნით გაჰქრა მეცნიერული მსჯელობის რკალიდან, სფეროდან.

მაგრამ ბუნების კანონები უღმრთესი არიან, იმათ არც მორიდება არც სამსახური და არც ავტორიტეტი არ იციან. რასაკვირველია, ამ კანონებისათვის რომელიმე დისპუტში ბრწყინვალე გამარჯვება სრულიად უმნიშვნელოა. ერთ მშენიერ დღეს ყოველივე შეიცვლება, მაგრამ ამაზე შემდეგ.

მ. მასაძე.

ლაზინიზმი და მარქსიზმი*)

ჩვენ გავიცანით ღარვინი და მისი მოძღვრება, — ღარვინიზმი, გავეცნოთ ახლა მარქსს და მის მოძღვრებას. ვინ იყო მარქსი? რა სიტყვა მან, რა არის მარქსიზმი?

უდიდესი რევოლუციონერი და მოაზროვნე — რომლის ღრმის ქვეშ სწარმოებს დღეს მუშათა განმანათლებელ მოძრაობა მთელ მსოფლიოში — **მეცნიერული კომუნისმის** მამამთავარი **კარლ მარქსი** დაიბადა რეინის პროვინციაში ქ. ტრირში 5 მაისს 1818 წელს.

უკვე მარტო ეს მოვლენა — დაბადების ადგილი — ოპოზიციონური მოვლენა იყო ამბობს, კ. კაუცკი თავის რეფერატში ქ. მარქსზე. რეინის პროვინცია 1801 წ. ფრანგებმა დაიპყრეს და საფრანგეთის პროვინციად გამოაცხადეს. მან საესებით იგემა საფრანგეთის სამოქალაქო თავისუფლება. რევოლუციონური ტრადიციები აქ არასოდეს არ ისპობოდა, მიუხედავად იმისა, რომ ნაპოლეონის ღრის ისინი შესცვალეს და როდესაც 1815 წელს რეინის პროვინცია ისევ დაიბრუნა პრუსიამ, ამ „დასავლეთის კალმეკების“ სამეფომ, როგორც მას ფრეილი-გრატე უწოდებდა, იგრძნო, თუ რა განსხვავება ყოფილა აღმოსავლეთ-პრუსიისა და საფრანგეთის მმართველობათა შორის, და მაშინ მთელი რეინის პროვინცია ოპოზიციონური გახდა. ამასთანავე ოპოზიციონური რეინის ოლქი სამშობლო იყო ყველაზე უფრო განვითარებული და ყველაზე უფრო მსხვილი ბურჟუაზიისა, ყველაზე უფრო განვითარებული კაპიტალიზმისა, რომელსაც ერთი მხრივ ჰქონდა დამოკიდებულება საფრანგეთთან და მეორეს მხრივ კი ინგლისთან. ისეთი სისწრაფით არსად არ ვრცელდებოდა ახალი აზრები, როგორც რეინის ოლქში და ამ მხარემ შემდეგში ბევრი ოპოზიციონური მოღვაწე გამოზარდაო. კ. მარქსის მამა — ეროვნებით ებრაელი და პროფესიით ვეჭილი — ნიქიერი კაცი იყო. ის ღრმად იყო გატენილი მეთვრამეტე საუკუნის საფრანგეთის იდეებით რელიგიისა, მეცნიერებისა და ხელოვნების სფეროებიდან. 1824 წ. მან სარწმუნოება გამოიცვალა და პროტესტანტობა მიიღო, რადგან ებრაელები ძალიან იზავრებოდნენ მაშინდელი ანტისემიტური პოლიტიკის გამო. (კ. მარქსის წინაპართა ნამდვილი გვარი **მარდოხაი** ყოფილა, რომელიც კ. მარქსის ბაბუას **მარქსათ** გადაუკეთებია). მამა შვილის აღზრდაში, განსაკუთრებულ მხრუნველობას იჩენდა. სხვათაშორის — უკითხავდა მას ეოლტერისა და რასინის თხზულებებს, ხოლო მამის მეგობარი ვესტფალენი კი გომერსა და შექსპირს, რომლებიც მარქსს განსაკუთრებით შეუყვარდა. მარქსი ტრირის გიმნაზიის უკანასკნელ კლასებში სწავლობდა, როცა შეუყვარდა ვესტფალენის ქალიშვილი, ჯენნი ვესტფალენი, რომელიც კიდევ დანიშნა გიმნაზიის დასრულებისას. კ. მარქსი გიმნაზიის დასრულების შემდეგ შედის ბონენს უნივერსიტეტში, მაგრამ მას მალე თავს ანებებს და გადადის ბერლინის უნივერსიტეტში. მარქსის სტუდენტობის ცხოვრებიდან არ მოიპოება საკმაო ცნობები. ცნობილია კი, რომ ის იმჟამად ისე იყო გატაცებული თავისი

შეყვარებული ჟენნით, რომ მას ხშირად უგზავნიდა გრძნობით გამთბარ ლექსებს მისდამი მიძღვნილს. სიყვარულს იმზომ გაუპოვებია მარქსი, რომ ერთი წლის განმავლობაში მას სამი სქელი რვეული ლექსებით საესე გამოუგზავნია თავის საცოლოსათვის*). უნივერსიტეტში მარქსი, პირველ ხანებში, მამის სასიამოვნოთ იურიდულ ზეცნიერებას სწავლობდა, მაგრამ მომეტებულად ისტორიასა და ფილოსოფიას ეწაფებოდა. უნივერსიტეტის დასრულებისას (1841) მან დასწერა დისერტაცია ეპიკურის ფილოსოფიის შესახებ და ფილოსოფ. დოქტორის ხარისხი მიიღო. ამ ხანებში მარქსი „მემარცხენე ჰეგელიანების წრეში“ ტრიალებდა. ეს წრე რევოლუციონური სულისკვეთებით იყო გატენილი. შემდეგ მარქსი პროფესორობისათვისაც ემზადებოდა, მაგრამ გერმანიის მაშინდელმა პოლიტიკამ ამას ხელი შეუშალა და მარქსის სამეცნიერო კარიერამ სხვა მიმართულება მიიღო. სწორედ ამ ხანებში რეინის ოლქში გერმანული ლიბერალიზმის შეთავრებმა დაარსეს ახალი გაზეთი „რეინის გაზეთი“. მარქსი მიიწვიეს გაზეთის თანამშრომლად. მისმა წერილებმა მიიპყრეს განსაკუთრებული ყურადღება და 24 წლის ყმაწვილი გაზეთის მთავარი რედაქტორი გახდა. აქედან დაიწყო მან შეუდრეკელი ბრძოლა პრუსიის დესპოტიის წინააღმდეგ. მარქსმა გაზეთში რევოლუციონური სული გაამეფა. ამის გამო 1843 წ. მთავრობამ გაზეთი დახურა და მარქსი თავის ახალშერთული ცოლით ამავე წელს პარიზში გადასახლდა, სადაც დაიწყო „გერმანულ-ფრანგულ მატიანეს“ გამოცემა, რომელშიაც მოათავსა წერილები სოციალიზმის შესახებ. აქ მან საფუძვლიანად შეისწავლა პოლიტიკური ეკონომია. რის უტოლინარობას ის ჯერ კიდევ **რედაქტორად ყოფნის ღრის გრძნობდა**, და გახდა შეგნებული რევოლუციონერი. აქვე გაიცნო მან მაშინდელი სოციალიზმის თეორეტიკოსი პრუდონი, პოეტი ჰენრიხ ჰენიე და ფრიდრიხ ენგელსი.

დიდი მნიშვნელობის შეიქნა მარქსის ენგელსთან გაცნობა: გამოირკვა მათი სულიერი ნათესაობა და ეს ორი ადამიანი საუკუნოდ დაუმეგობრდნენ ერთმანეთს.

ფრიდრიხ ენგელსი — თანამოაზრე და თანამებრძოლი მარქსისა — მეცნიერული კომუნისმის ერთ-ერთი ავტორთაგანია. მისი სახელი განუშორებლად არის დაკავშეგებული მარქსის სახელთან. ენგელსი მექარხნის შვილი იყო; მის მამას კაპიტალიზმის კლასიკურ ქვეყანაში ინგლისში ჰქონდა ქარხანა. მისი მშობლები ცდილობდნენ შვილისათვის მიეცათ საბუნებისმეტყველო — სამეცნიერო ტექნიკური და კომერციული განათლება. ენგელსი მუშაობდა საბუნებისმეტყველო დარგებში: სწავლობდა ქიმიას, ფიზიკას და სხვ., მაგრამ ამასთან ერთად ენგელსი დიდად ზრუნავდა თავის ფილოსოფიურ განვითარებაზე. ენგელსმა კარგად გაიცნო ჩარტისტული მოძრაობა და ინგლისური სოციალიზმი, რაც შემდეგ მარქსსაც გააცნო. ერთად საუბარი, აზრთა გაცვლა-გამოცვლა, ხშირი მიმოწერა მარქსისა და ენგელსისათვის აუცილებელ მოთხოვნილებად გადაიქცა.

*) იხ. „მომავალი“ № 12 (19) და „ახალგ. ლენინელი“ № 3 — 22.

*) П. А. Берлин: „Карл Маркс и его время“ Москва 1923 года.

1847 წ. კ. მარქსმა გამოაქვეყნა თავის ნაშრომი „ფილოსოფიის სილატაკე“, რომელიც იყო პრუდონის „სილატაკის ფილოსოფია“-ს საპასუხოთ დაწერილი, რომელშიაც ის აკრიტიკებს პრუდონს, როგორც ფრანგული წერილ ბურჟუაზიული სოციალიზმის წარმომადგენლის. მალე მარქსი „საშიში“ რევოლუციონერი ხდება და რეაქციონური მთავრობები სდევნიან მას.

მარქსმა და ენგელსმა დაარსეს მუშათა კავშირი ბრიუსელში და პრაქტიკულად შეუდგნენ მუშათა კლასის გათვითცნობიერების საქმეს. ხოლო 1848 წ. „კომუნისტთა კავშირის“ დაფუძნებით მათ შეადგინეს და გამოსცეს „კომუნისტური მანიფესტი“, რომელსაც მუშათა კლასის სახარებას უწოდებენ. „კომუნისტური მანიფესტით“ საზღვარი დაიდო უტოპიურსა და მეცნიერულ სოციალიზმს შორის. კ. მარქსმა და ფრიდრიხ ენგელსმა აქ დაასაბუთეს კომუნიზმის ისტორიული აუცილებლობა. „კომუნისტური მანიფესტის“ ავტორებმა პირველად მისცეს კაცობრიობას ხელში ისტორიის მასალები, აჩვენეს მისი ასამოძრავებელი ბერკეტი, ოწინარი.

„ყველა დღემდე არსებული საზოგადოების ისტორია (ნაგულისხმევია წერილობითი გადმოცემული ისტორია) არის კლასთა ბრძოლის ისტორია. თავისუფალი და მონა, პატრიცი და პლები, ბატონი და ყმა, ხელოსანი და ქარვალი, მოკლეთ, დამჩაგრელი და დაჩაგრული მუდამ ერთმანეთის მტრობაში იყვნენ, ხან ფარულად, ხან ცხადად განუწყვეტლივ ებრძოდნენ ერთმანეთს, რაც ყოველთვის თავდებოდა მთელი საზოგადოების რევოლუციონური გარდაქმნით ან მოწინააღმდეგე კლასთა ერთად დაღუპვით“. ასე იწყება „კომუნისტური მანიფესტი“. შემდეგ, „ყოველი კლასობრივი ბრძოლა არის პოლიტიკური ბრძოლა“. „კომუნისტები ყველგან მხარს უჭერენ ყოველ რევოლუციონურ მოძრაობას, რომელიც მიმართულია არსებულ საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ურთიერთობის წინააღმდეგ... „კომუნისტები სამარცხვინოთ სთვლიან თავის შეხედულებათა და მისწრაფებათა დამალვას. ისინი აშკარათ აცხადებენ, რომ მათი მიზნის განხორციელება შესაძლოა მხოლოდ მთელი თანამედროვე საზოგადოებრივი წყობილების ძალდატანებით დამხობით. დეე, გაბატონებული კლასები თრდოდნენ კომუნისტური რევოლუციის შიშით. პროლეტარები აქ დაჰკარგავენ მხოლოდ თავის ბოროტებს, მოიპოვებენ კი მთელ ქვეყანას. პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით! ასე თავდება „კომუნისტური მანიფესტი“. „მანიფესტში“ ისტორიულად და ეკონომიურად დასაბუთებულია პროლეტარიატის გამარჯვება და განთავისუფლების აუცილებლობა.

მთავარი აზრი, რომლითაც გამსჭვალულია მანიფესტი, ის აზრი, რომ ყოველი ისტორიული ეპოქის ეკონომიური წარმოება და მისგან აუცილებლობით გამომდინარე საზოგადოებრივი დანაწილება შეადგენს საფუძველს ამ ეპოქის პოლიტიკური და გონებრივი ისტორიისას; რომ ამის შესაუერად (მას შემდეგ, რაც მოიხსოვრება პირველყოფილი სათემო მფლობელობა მიწისა) მთელი ისტორია არის ისტორია კლასთა ბრძოლისა, გაყვლიფილთა, დამონაგვებულთა და გაბატონებულ კლასთა შორის საზოგადოებრივი განვითარების სხვა და სხვა საფეხურზე; ხოლო, რომ ამ ბრძოლამ ახლა ისეთ საფეხურს მიაღწია, როდესაც გაყვლიფილი და დაჩაგრული კლასი (პროლეტარიატი) ვერ შესძლებს განთავისუფლდეს გამყვლიფელ და დამჩაგრულ

კლასისაგან (ბურჟუაზიისაგან), თუ ამავე დროს მთელ საზოგადოება სამუდამოთ არ გაანთავისუფლა გაყვლიფისა, დაჩაგრისა და კლასთა ბრძოლისაგან—ეს მთავარი აზრი მარქსად მარტო და შეუცილებლად ეკუთვნის მარქსსო ამბობს ფრ. ენგელსი, მანიფესტის 1883 წლის გამოცემაში.

„ამ ნაწარმოებში—ამბობს ჩვენი საუკუნის ყველაზე უდიდესი რევოლუციონერი ლენინი—გენიალური სიცხადითა და გარკვევით არის ჩამოყალიბებული ახალი მსოფლმხედველობა,—მატერიალიზმი, რომელიც სოციალურ ცხოვრების სფეროსაც შეიცავს; დიალექტიკა, როგორც ყველაზე ღრმა და ყოველმხრივი მოძღვრება განვითარების შესახებ; კლასთა ბრძოლის თეორია და ახალი კომუნისტური საზოგადოების შემომქმედის, პროლეტარიატის მსოფლიო-ისტორიული როლი“ (იხ. ნ. ლენინი: კ. მარქსი მოკლე ბიოგრაფი. ნარკვევი მარქსიზმის გადმოცემით).

„კომუნისტური მანიფესტი“,—ეს მეხი იყო მოწმენდილ ცაზე ანაზღუდულად გავარდნილი, მან გამოაფხიზლა პროლეტარიატი, მან აამოძრავა მუშათა მასები. მან დაანათო ცეცხლი რევოლუციონური ბრძოლისა.

1848 წ. საფრანგეთის რევოლუციის დამარცხების შემდეგ გამარჯვებული კონტრ-რევოლუცია მარქსს სასტიკად სდევნიდა, რამაც იძულებული გახადა ის ინგლისში გადასახლებულიყო სამუდამოთ.

1867 წ. კ. მარქსმა გამოაქვეყნა მისი მთავარი ნაშრომის (რომელიც ოთხ ტომს შეიცავს) „კაპიტალის“ I ტ., ხოლო 1859 წ. „პოლიტიკური ეკონომიის კრიტიკა“; თავის ნაშრომებში მარქსი ანალიზს უკეთებს კაპიტალისტურ წარმოებას, ააშკარავებს მის—შინაგან, წინააღმდეგობით აღსასვე ბუნებას და ამტკიცებს კაპიტალისტური საზოგადოების დაცემის ბუნებრივ, ისტორიულ აუცილებლობას.

როცა დემოკრატიული მოძრაობის ხანაში, ლონდონში (1864 წ.) „მუშათა საერთაშორისო ასოციაცია“,—პირველი ინტერნაციონალი დაარსდა, მარქსი მთელი თავისი არსებით საერთაშორისო მუშათა მოძრაობის საქმეში ჩაება და მისი ხელმძღვანელი გახდა. 1871 წ. პარიზის კომუნა სისხლში ჩააღრჩო გაშმაგებულმა ბურჟუაზიამ. ამავე დროს პირველი ინტერნაციონალის ანარქისტულმა ფრთამ მ. ბაკუნინის მეთაურობით განხეთქილება შეიტანა ინტერნაციონალში, რომელიც (ინტერნ.) მხურვალე მონაწილეობას ღებულობდა აჯანყებული კომუნარების ბრძოლაში.

1872 წ. პაავის კონგრესზე ბაკუნინი გამორიცხულ იქნა ინტერნაციონალიდან, მაგრამ მალე პირველი ინტერნაციონალი მაინც დაიშალა; მან ნიადაგი მოუმზადა და ადგილი დაუთმო სოციალისტურ მუშათა პარტიებს და ამით თავისი ისტორიული როლი შეასრულა.

1881 წ. მარქსს გარდაეცვალა ცოლი,—სიყრმის მეგობარი და ნამდვილი ამხანაგი ცროვრებაში. ხოლო 14 მარტს 1883 წელს მარქსი მკვდარი ნახეს სავარძელზე, სამუშაო ოთახში, თავის საწერ მაგიდასთან, როგორც ერთგული მეზობლი პროლეტარიატის საგუშაგოზე. მარქსს დარჩა სამი ქალი ელეონორა, ლაურა და ჯენნი, რომლებიც გამოჩენილ სოციალისტებს გაჰყვენ ცოლებად.

მარქსის სიკვდილზე ფ. ენგელსი სწერდა: „აღსრულდა! კაცობრიობა დადაბლდა მთელი თავით. ამასთანავე მეტად შესანიშნავ თავეთ ყველა იმთვან, რომლებიც

ამჟამად არსებობენ. პროლეტარიატის მოძრაობა კვლავაც ივლის იმავე გზით, მაგრამ გაჰქრა ის ცენტრი, რომელსაც კრიტიკულ წუთებში უცილობლად მიმართავდნენ დახმარებისათვის ფრანგები, რუსები, ამერიკელები, გერმანელები, იღებდნენ რა მისგან ყოველთვის ცხად და საიმედო რჩევა-დარიგებას: ისეთ ცხად და საიმედოს, როგორც შეეძლო მიეცა მხოლოდ გენიოსს, სავნის სავსებით მცოდნეს“.

და მართლაც არაჩვეულებრივი რევოლუციონური არაჩვეულებრივი მოაზროვნე ადამიანი იყო მარქსი.

მის მიერ შექმნილი და დატოვებული იდეური მემკვიდრეობა, — მარქსიზმი მთლიანი მსოფლ-მხედველობაა, რომლის გარეშე წარმოუდგენელია სოციალ-პოლიტიკური ვითარების გაგება, ისტორიული ცხოვრების შეცნობა.

„მარქსმა განაგრძო-ამბობს ლენინი — და გენიალურად დააგვირგინა მე XIX საუკუნის სამი მთავარი იდეური მოძრაობა, რომელიც კაცობრიობის სამს ყველაზე მოწინავე ქვეყანას ეკუთვნოდა, გერმანული კლასიკური ფილოსოფია, ინგლისის კლასიკური პოლიტიკური ეკონომია და ფრანგული სოციალიზმი. მარქსის მონაწილადმდეგენიც კი აღნიშნავენ მის შეხედულებათა ურთიერთ შორის არსებულ დამოკიდებულებასა და საოცარ მთლიანობას“.

მარქსიზმი, მომეტებულად, სოციოლოგიურ დოქტრინად არის მიჩნეული, მაგრამ იგი არ არის მარტო სოციალ-ეკონომიური მოძღვრება: მარქსიზმი ფილოსოფიურ მოძღვრებას, — ფილოსოფიურ მატერიალიზმს შეიცავს. მარქსიზმი უნივერსალური განვითარებული თეორია, — **დიალექტიკური მატერიალიზმი**. მარქსიზმის სოციალ-ეკონომიური შეხედულების შემუშავება კ. მარქსის გინების ნაყოფია უმთავრესად. ხოლო მარქსიზმის ფილოსოფიური მხარე, მომეტებულად, ფრ. ენგელსის „შრომებმა“ შეავსეს. კ. მარქსის „კაპიტალთან“ ერთად ფრ. ენგელსის „ანტი-დიურიზმს“ მარქსისტულ ლიტერატურაში პირველი ადგილი უჭირავს.

ფრ. ენგელსი „ანტი-დიურიზმში“ სწერდა: „ქვეყნის მთლიანობა მის ყოფნაში კი არ არის, არამედ მატერიალობაში. რომელიც ფილოსოფიისა და ბუნებისმეტყველების ხანგრძლივი და მძიმე განვითარებით მტკიცდება. მოძრაობა მატერიის ყოფნის ფორმაა. არსად და არასოდეს არ ყოფილა მატერია უმოძრაოთ და მოძრაობა უმატერიოთ... რომ დავსვათ საკითხი: რა არის აზროვნება და შემეცნება, საიდან წარმოსდგებიან, — დავინახავთ, რომ ისინი ადამიანის ტვინის პროდუქტებია, ხოლო თვით ადამიანი — ბუნების პროდუქტი, განსაზღვრულ ბუნებრივ წრეში და ბუნებასთან ერთად განვითარებული. ამიტომ თავის-თავად ცხადია, ადამიანის ტვინის პროდუქტი, რომელიც საბოლოოვით იმავ ბუნების პროდუქტია. ბუნების დანარჩენ კავშირს კი არ ეწინააღმდეგება, არამედ ეთანხმება. ამრიგად, ენგელსის ნააზრევნი ეწინააღმდეგება ჭეგელის ნააზრევს, რომლისთვისაც ჩვენი აზრები ნამდვილ საგანთა და პროცესების ბევრათ თუ ნაკლებათ აბსტრაქტული ანასახი კი არ იყო, არამედ, პირიქით, საგნები და მათი განვითარება ჭეგელისთვის იყო ანასახი რომელიდაც იდეისა, რომელიც ქვეყნის გაჩენამდე არსებობდა. ხოლო „ლიუდვიგ ფეიერბახში“ სწერდა: ყოველივე და მით უფრო ახალი ფილოსოფიის უდიდესი ძირითადი საკითხია ურთიერთობა აზროვნებისა და ყოფნის, სულისა და ბუნების. რომელი მათგანი

რომელს უსწრებს: სული ბუნებას თუ ბუნება სულს... ფილოსოფოსები ორ დიდ ბანაკათ გაიყვეს იმის და მიხედვით, თუ ვინ რანაირ პასუხს იძლეოდა ამ კითხვაზე. ისინი ვინც ამტკიცებდა სული ბუნებაზე ადრე იყო და ვინც, მასმასდამე, ასე თუ ისე ქვეყნის გაჩენას აღიარებდა... იდეალისტურ ბანაკს შეადგენდნენ. ისინი კი, ვინც ძირითად დასაწყისად ბუნებას აღიარებდა, მატერიალიზმის სხვადასხვა სკოლას მიეშვებოდა.

ხოლო ადამიანთა საზოგადოებასა და მის ისტორიაზე გავრცელებული მატერიალიზმის ძირითად დებულებათა მთლიან ფორმულას მარქსი იძლევა თავის ნაშრომში: „პოლიტიკური ეკონომიის კრიტიკის“ წინასიტყვაობაში: თავიანთი ცხოვრების საზოგადოებრივ წარმოებაში ადამიანთა შორის მყარდება განსაზღვრული, აუცილებელი, მათი ნებისყოფისაგან დამოუკიდებელი ურთიერთობა — წარმოებითი ურთიერთობა, რომელიც მატერიალურ, საწარმოო ძალთა განვითარების განსაზღვრულ საფეხურს შეეფერება. ამ საწარმოო ურთიერთობათა ჯამში შეადგენს საზოგადოების სტრუქტურას, რეალურ ბაზისს, რომელზედაც იურიდიული და პოლიტიკური ზედნაშენია აღმართული და რომელსაც საზოგადოებრივი შეგნების განსაზღვრული ფორმები შეეფერება. სოციალური, პოლიტიკური და საზოგადოთ სულიერი ცხოვრების პროცესები საერთოდ მატერიალური ცხოვრების წარმოების წესზეა დამოკიდებული; ადამიანთა შეგნება კი არ განსაზღვრავს მათ ყოფნას, პირიქით, საზოგადოებრივი ყოფნა განსაზღვრავს მათ შეგნებას. თავიანთი განვითარების განსაზღვრულ საფეხურზე საზოგადოების მატერიალურ საწარმოო ძალთა და არსებულ წარმოებითი ურთიერთობათა შორის, ანუ, — რაც ამის მხოლოდ იურიდიულ გამოსატყულებათ უნდა ჩაითვალოს, — საკუთრების ურთიერთობათა შორის, რომელშიაც ისინი ამ დრომდე ვითარდებიან, — მყარდება წინააღმდეგობა. ეს ურთიერთობანი საწარმოო ძალთა განვითარების ფორმების ნაცვლად მათ ბორკილებად ხდებიან. მაშინ დგება ხანა სოციალური გარდაქმნისა. ეკონომიური საფუძველის ცვლილებასთან ერთად სწარმოებს ნელი ან ჩქარი გარდაქმნა მთელი უზარმაზარი ზედნაშენისა. წარმოების ეკონომიურ პირობებში საბუნებისმეტყველო მეცნიერების მიერ მიღებული სისწორით აღნიშნული მატერიალური გარდაქმნა არ უნდა ავეუროთ იურიდიულსა, პოლიტიკურსა, რელიგიურსა, მხატვრულსა და ფილოსოფიურს გარდაქმნათ, — მოკლეთ, — იმ იდეოლოგიურ ფორმათა გარდაქმნათ, რომლებშიაც შეიგნებენ ხოლმე ადამიანები ამ კონფლიქტს და იბრძვიან ეთმანეთს შორის მის ნიადაგზე. როგორც ცალკე ადამიანის შესახებ არ შეგვიძლია მსჯელობა ექიკონიოთ იმის შესახებ თუ თითონ ის რას ფიქრობს თავის თავზე, ისე ამ გადატრიალებათა ეპოქის შესახებ არ შეიძლება მსჯელობა მისი შეგნების მიხედვით, პირიქით, ეს შეგნება მატერიალური ცხოვრების წინააღმდეგობით უნდა აიხსნას იმ კონფლიქტით, რომელიც საზოგადოებრივ საწარმოო ძალთა და წარმოებითი ურთიერთობათა შორის არსებობს... საზოგადოთ წარმოების აზიური, ანტიური, ფეოდალური და თანამედროვე, ბურჟუაზიული წესები უნდა აღინიშნოს როგორც ეკონომიური საზოგადოებრივი ფორმაციის პროგრესიული ეპოქები. ბურჟუაზიული წარმოებითი ურთიერთობანი წარმოების საზოგადოებრივი პროცესის უკანასკნელი ანტაგონისტური ფორმაა...“ (ნ. ლენინის ზემ. დასახელებული შრომა).

„ისტორიის მატერიალისტური გაგება იმ დებულებას ეყრდნობა, რომ წარმოება და მასთან ერთად პროდუქტების აღებ-მიცემა ყოველი საზოგადოებრივი წესწყობილების საფუძველს წარმოადგენს, რომ საზოგადოებრივ ცხოვრების თვითეთლს ისტორიული ფორმაში პროდუქტების განაწილება და მასთან ერთად სოციალური დაყოფა კლასებათ ან წოდებებათ ხდება იმის მიხედვით, თუ რა ან და როგორ სწარმოებს და ნაწარმოები როგორ იცვლება. ამის გამო ყველა საზოგადოებრივი ცვლილებისა და პოლიტიკური გარდატეხის მიზეზები უნდა ვეძიოთ არა ადამიანების თავებში და არა მუდმივი კეზმარტებისა და საშართლიანობის ისტორიულად ცვალებად გაგებაში, არამედ წარმოებისა და აღებ-მიცემობის წესის ცვლილებაში; ისინი უნდა ვეძიოთ არა ამა თუ იმ ეპოქის ფილოსოფიასა, არამედ მის ეკონომიკაში“. (იაგოლი: მარქსიზმის საფუძველები. ფრ. ენგელსის „ანტი-დუერინგი“).

მარქსის ეკონომიური მოძღვრება კაპიტალისტური საზოგადოების მეცნიერული ანალიზის შედეგია. მარქსმა აღმოაჩინა ამ საზოგადოების მოძრაობის ეკონომიური კანონი. მარქსმა აგვიხსნა წარმოებითი ურთიერთობათა წარმოშობის, განვითარების და დაცემის მოვლენები.

რა არის საქონელი, ფული, ზედმეტი ღირებულება, კაპიტალი, აი რა საკითხებს იხილავს და ხსნის მარქსი, უნდა აღინიშნოს, რომ ზედმეტი ღირებულების თეორია მარქსის ეკონომიური მოძღვრების ფუძეთ არის მიჩნეული. ეს მოძღვრება კი შემდეგი მარტივი მაგალითით შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ. ავიღოთ რომელიმე საწარმოო დაწესებულება (ქარხანა), სადაც რამოდენიმე ასეული მუშა მუშაობს. მუშები აკეთებენ ნივთებს, რომლებიც ადამიანის მოთხოვნილებებს აკმაყოფილებს. ნივთის სარგებლიანობა აქცევს ნივთს სახმარ ღირებულებათ. ამიტომ შესაძლო ხდება ასეთი ნივთის გადაცემა ან გაყიდვა სხვა ნივთზე. ნივთი საქონლად იქცევა. მუშები ყოველთვის მეტ ღირებულებას ქმნიან ვიდრე ღებულობენ მექარხნისაგან ქირის სახით. მუშა (პროლეტარი) იძულებულია ასე მოიქცეს, რადგან სამუშაო ძალის გარდა, რომელსაც ის ყიდის, მას სხვა არაფერი გააჩნია საწარმოო საშვავებისა. ამრიგად მექარხნის ხელში თანდათან გროვდება მუშის შექმნილი და მექარხნის მიერ უმართებულოა მითვისებული ზედმეტი ღირებულება, კაპიტალის სახით. (კოლექტიურ ნაშრომს ერთი ინდივიდუმი ითვისებს). კაპიტალისტს, რომელსაც დიდი წარმოება აქვს უფრო იაფად შეუძლია მიაწოდოს ბაზარს საქონელი (და ხშირად უკეთესიც), ვიდრე პატარა მწარმოებელ კაპიტალისტს ან ხელოსანს. ამ კონკურენციაში იმარჯვებს მსხვილი კაპიტალისტი. ამრიგად ხდება კაპიტალის კონცენტრაცია, მცირდება თანდათან კაპიტალის მაგნატთა რიცხვი და მეორეს მხრივ ხდება პროლეტარიზაცია, „იზრდება მუშათა სათადარიგო არმია“. მაგრამ საქმე აქ როდი თავდება. როცა მუშები ბევრ საქონელს ამზადებენ, როცა კაპიტალი გროვდება, როცა საქონელი გაუყიდველია, კაპიტალისტი იძულებულია შეაჩეროს წარმოება, მუშებს ითხოვს სამუშაოდან. იწყება კრიზისები წარმოებაში, წარმოება შეჩერებულია, მუშებმა დააგროვეს აუარებელი სახმარი ღირებულების მქონე ნივთები, სახელმწიფო მცხოვრებთა მოთხოვნილებანი დააკმაყოფილეს, მაგრამ თითონ მშვიდ-შიშველნი არიან და არც სამუშაო აქვთ. ამ უსაზღვრო ექსპლოატაციას უსაზღვრო გაჭირვება და სიღარიბე მოსდევს, რასაც თავის მხრივ მუშათა კლასის აღშფოთება და დრტყინვა მოაქვს არსებული კაპიტალისტური წესწყობის

ღებვის მიმართ. კაპიტალისტი კი მეორე სახელმწიფოს ბაზრის დაპყრობაზე ოცნებობს, რომ გაასაღოს დაგროვილი საქონელი და ამის ლოლიკური შედეგია იმპერიალისტური ომები. ასეთია კაპიტალისტური წარმოების ტენდენციები. ასეთი წინააღმდეგობითაა აღსავსე მისი შინა ბუნება, ასეთია მისი იმანენტური კანონები. ამ კაპიტალისტური წესის შეცვლა აუცილებელი ხდება. კაპიტალიზმი თითონ ამრავლებს და აჯანყებს თავის მესაფლავებს. ის უნდა მოკვდეს, ასეთია ისტორიის ულმობელი განაჩენი; მის მაგიერ უნდა აღმოცენდეს კომუნისტური საზოგადოება, კაპიტალისტური წარმოების წესის შეცვლით სოციალისტურით, სადაც ადგილი არ უნდა ჰქონდეს არც გამყვლეფელს, არც გაყვლეფელის, სადაც ყველა უნდა შრომობდეს და-ყველა თანაბრად სარგებლობდეს შრომის ნაყოფით.

კაპიტალისტურ წესწყობილებისა და კომუნისტურს შორის კი არის რევოლუციონური გარდაქმნის პერიოდი... „ამ ხანაში არ შეიძლება იყოს სხვაგვარი სახელმწიფო გარდა პროლეტარიატის რევოლუციონური დიქტატურისა“.

საწარმოო ძალთა განვითარება, ეს მთავარი ფაქტორია, რომელიც ამოძრავებს ისტორიას, მიაქანებს მას წინ; იცვლება საზოგადოებრივი ფორმები, საზოგადოებრივი ცხოვრება, ფეოდალიზმს მოჰყვა კაპიტალიზმი, კაპიტალიზმი შობს კომუნისტს. ასეთია ისტორიული მიდრეკილება. ეს ისტორიული და ეკონომიური აუცილებლობაა და მაშასადამე, აქ არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს ვისმეს კეთილ სურვილებს და ზრახვებს (როგორც ეს უტოპისტებს ეგონათ), არც ბოროტებას. მარქსმა თავის გამოკვლევებით საიმედო იარაღი მისცა მუშათა კლასს ხელში და გახდა ის შეგნებული მონაწილე ისტორიული ცხოვრებისა. მარქსმა გაუნათა მებრძოლ პროლეტარიატს გზა, მან დიდი საუნჯე დაუტოვა მებრძოლ თაობას. რუსეთის რევოლუციამ მარქსის ლიტერატურული მემკვიდრეობა სინათლეზე გამოიტანა და მუშათა ფართო მასებისათვის ხელმისაწვდომი გახადა.

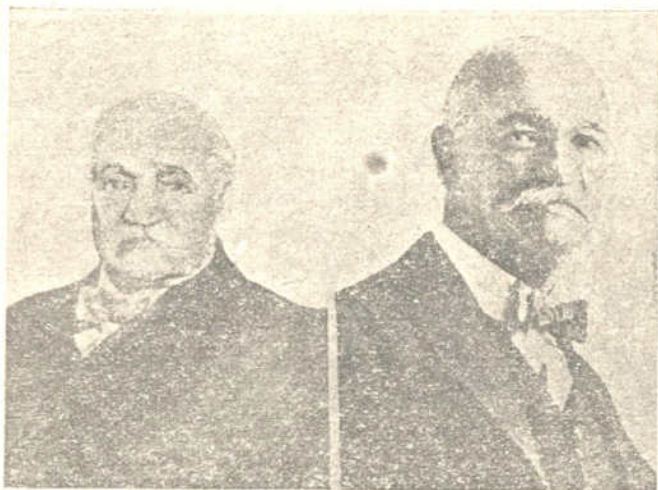
მარქსი იყო არა მარტო დიდი თეორეტიკოსი და მოაზროვნე, არამედ ის იყო დიადი პრაქტიკული მებრძოლიც პროლეტარიატის საქმისათვის; ის საინტერესოა ჩვენთვის აგრეთვე როგორც ტიპი ადამიანისა. ამ მხრივ საყურადღებოა მისი პასუხები შეკითხვებზე. ეს პასუხები მის „ალსარებას“ შეიცავს. განსაკუთრებით ზოგიერთი ადგილებია საგულისხმო. იმ ადგილებიდან სჩანს, რომ მარქსი ადამიანში ყველაზე უფრო უბრალოებას აუვსებდა: სჩანს მას ეჯავრებოდა მედიდურნი, თითქმის „ჭკუით დამძიმებული“, — ყალბი პათოსის ხალხი; მარქს ახასიათებს მიზნის მთლიანობა; ის ბრძოლაში ბედნიერებას ხედავს, დამორჩილებაში კი უბედურებას; ეზიზღება სულით ლაქიები; მისი საყვარელი გმირებია სპარტაკი, — როგორც საქმის გმირი და კეპლერი, როგორც აზრის, გონების გმირი, უყვარს წითელი ფერი (ცნობილია — სხვათაშორის — რომ მას განსაკუთრებით უყვარდა ბავშვები და დიდ მზუნველობასაც იჩენდა მათ მიმართ), მისი საყვარელი ლოზუნგია: ყველაფრის იქვის ქვეშ დაყენება, („Карл Маркс Революционер Мыслитель человек“ კრებული დ. რიაზანოვის რედ-პით), მაგრამ ამასთანავე მისთვის არაფერი ადამიანური უცხო არ არის: შესაძლოა კიდევ შესცდეს, კიდევ შესცოდოს. ასეთია მოკლეთ მარქსის ვინაობა, ასეთია მისი მოძღვრება.

მაგრამ როგორია მარქსიზმის მიმართება დარვინიზმთან? ამის შესახებ უკანასკნელ წერილში.

ალ. ტერსკი.

ბრძოლა სიბერესთან

ადამიანის აზრი უძველეს დროიდან ცდილობს გადასკრას სიცოცხლის ურთულესი პრობლემა: ბრძოლა სიბერესთან. ამ საკითხის გადაჭრაზე უდიდესი მოაზროვნეები და მეცნიერები მუშაობდნენ. ადამიანის აზრის ეს მისწრაფება ჯერ კიდევ გიოტეს მიერ ხორცშესხმული იყო მის „ფაუსტში“. ამ საკითხის შესახებ დიდი სამეცნიერო შრომები არის დაწერილი სახელგანთქმულ პროფესორების მიერ, რომელთა შორის უდიდესი ადგილი უჭირავს ი. ი. მეჩნიკოვს, რომელიც „ფუტსავატურათ აცხადებდა“, რომ სიბერე არის ავადმყოფობა, რომლის წინააღმდეგ შესაძლებელია და საჭიროა ბრძოლა. მაგრამ მხოლოდ ახლო წარსულში ფრანგმა პროფესორმა ბროუნ-სეკარმა მიაგნო

მთელ მსოფლიოში ფრიად საგრძნობია ჯერ-ჯერობით გაახალგაზრდების ერთადერთი შემთხვევა, პროფ. ვორონოვის მიერ პარიზში სასქესო ჯირკვლების გადარგვის შემდეგ პაციენტიდან (მაიმონია) აღმოჩენა. 74 წლის მოხუცი ბ-ნი ე. ლ., რომელსაც გაუქმეს ოპერაცია, 8 თვის შემდეგ გაქაბუკდა 15-20 წლით, თავისუფლად ადიოდა კიბეზე, კბიზე ასვლის დროს ოთხ საფეხურზე ალაგებდა, სწევდა ისეთ სიძიმეს, როგორც აწევდა მას არ შეუძლო უკანასკნელი 15-20 წლის განმავლობაში, ფარეკაობდა და დაიბრუნა ახალგაზრდა ადამიანის ყველა უნარი და ინსტიქტი. აქ დახატულია ბ-ნი ე. ლ. ოპერაციამდე (1 თებერვალი 1921 წ.) და ამჟამათ უკანასკნელი სურათი ეს-ეს არის მიღებულია რუსეთში. ოპერაციის შემდეგ ბ-ნი ე. ლ. განუწყვეტლივ გრძნობდა ძალ-ღონის მომატებას.

სიბერესთან ბრძოლის იმ გზას, რომლითაც ამჟამათ მოდის მეცნიერება: გადამყნა ადამიანზე იმ სასიცოცხლო ჯირკვლების, რომელნიც აჭაბუკებენ ორგანიზმს. ამჟამათ მეცნიერთა მთელი რიგი ახდენს ცდებს ადამიანის და ცხოველების ორგანიზმის გაახალგაზრდების პრობლემის გადასაჭრელათ და უკვე ყოველგან, თითქმის თითოეულ ქალაქში, ხდება ოპერაციები გაახალგაზრდების მიზნით.

რუსეთში ცდები ადამიანებზე გაახალგაზრდების მიზნით დაიწყო უფრო გვიან და გაახალგაზრდების აშკარა შედეგები ჯერ კიდევ არ ყოფილა. გაახალგაზრდების ყველა შემთხვევა იმყოფება სამეცნიერო შესწავლის სტადიაში. თუმცა გაახალგაზრდებულთა სურათები არის მეცნიერთა განკარგულებაში, მაგრამ მათი გამოქვეყნება შეუძლებელია იმის გამო, რომ თვით იმათ, ვისაც ოპერაცია გაუკეთეს,

კატეგორიულათ მოითხოვს, რომ ისინი არსად არ გამოექვეყნებიათ და გამოეყენებიათ მხოლოდ მეცნიერულ მიზნებით. იმ გარემოებასთან დაკავშირებით, რომ თითოეული ადამიანი დიდი ინტერესით ადევნებს თვალყურს მეცნიერების ამ ახალ მიღწევებს და აგრეთვე ამ საკითხის შესახებ მრავალ სხვა და სხვ გვარ შეხედულებებთან და მითქმა-მოთქმასთან დაკავშირებით, რუსეთის მეცნიერთა მთელმა რიგმა მიმართა ერთ-ერთ სახელგანთქმულ მეცნიერს, რომელიც რუსეთში დაახლოებით იმგვარსავე გამოკვლევებს აწარმოებს, როგორსაც შტეინახი, პროფესორ ზავადოვსკის თხოვნით, რათა მას გამოეთქვა თავისი აზრი ამ სენსაციურ საკითხის შესახებ. მ. მ. ზავადოვსკიმ დასწერა სპეციალური შრომა — „შესაძლებელია თუ არა სიბერესთან ბრძოლა“, რომელიც განზრახულია გამოვიდეს ახლო მომავალში იაფფასიან, ყველასთვის ხელმისაწვდომ წიგნაკათ. წიგნში მოყვანილი იქნება ყველა დღემდე მოხდენილი ცდების შედეგები და მათგან გამომდინარე დასკვნა. პროფესორ ზავადოვსკის ნებართვით ჩვენ მოგეყავს მოკლე ამონაწერები ჯერ კიდევ გამოუქვეყნებელ მის შრომიდან, რომელიც იძლევა საკმაო წარმოდგენას გაახალგაზრდების საკითხის მდგომარეობის შესახებ.

— ვენის უკვე დამსახურებულ მეცნიერის შტეინახის გამოკვლევა რთული არ არის. მან ვირთაგვებზე ცდის მოხდენით დაამტკიცა, რომ ახალგაზრდა მამალი ვირთაგვიდან დაბერებულ მამალ ვირთაგვაზე სათესლეს გადამყნის საშუალებით, დაბერებულ დედალ ვირთაგვაზე ახალგაზრდა დედალის საკვერცხეს გადამყნით, ანდა კიდევ უფრო მარტივად, მამალი ვირთაგვის სათესლე სადინარების გადამყნით შესაძლებელია სიბერის განო ჩამოკრალ ძალცების აღდგენა — დაბრუნება იმისი, რაც თითქოს სამუდამოთ ჩაჰბარდა წარსულს. მამალ ვირთაგვებს დაუბრუნდათ სიფხიზლე, კუნთების სიძლიერე და ინსტიქტი, გამელოტე-

შიმანზე, რომლის ჯირკვლებით ხარგებლობს პროფ. ვორონოვი ადამიანების გასაჭაბუკებლათ.

ბული ზურგი და გვერდები დაიფარა ხშირი ბალნით. დაბერებულმა ვირთაგვებმა, რომელნიც უკვე არ იძლეოდნენ შთამომავლობას, კვლავ შეიძინეს შთამომავლობის მოცემის უნარი.

ამასთან ერთდროულათ ვორონოვმა პარიზში მსგავსივე შედეგები მიიღო ვერძებზე ცდების მოხდენის დროს. შტეინახის შეხედულებით, ე. წ. სასქესო ჰორმონი, რომე-

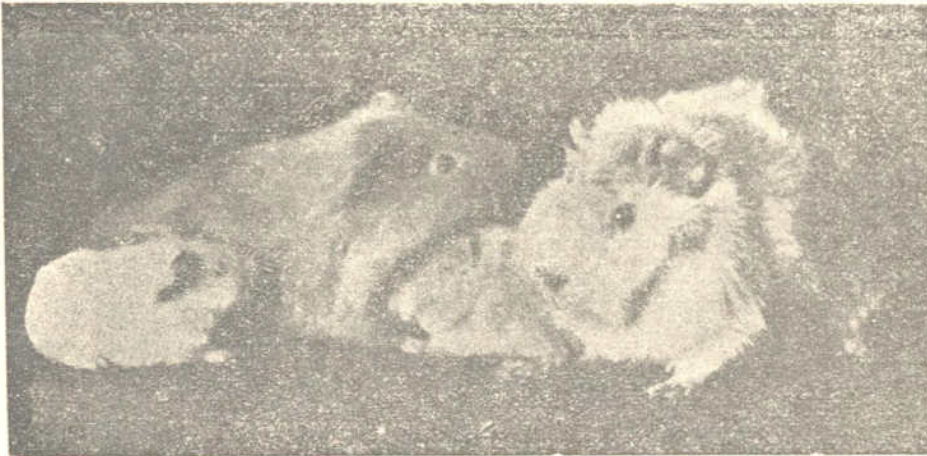
ლიც ზოგიერთ ჯირკვლებით უშუალოთ გამოიყოფა სისხლში და რომელიც არსებით გავლენას ახდენს ორგანიზმის ცხოველმყოფელობაზე, გამოიყოფა ლეიდიგის უჯრედების მიერ, სასქესო ჯირკვლის გადანერგვისა და სათესლე სადინარების გადასვენის შემდეგ კი იზრდება ლეიდიგის უჯრედების რაოდენობა.

სათესლე სადინარების გადასვენის ცდებმა, რომელთაც აწარმოებდა შტეინახი D-P ლიხტენშტერნთან ერ-

არიან ის ძალები და პირობები, რომელნიც განაგებენ ფორმების შეუწყვეტელ ცვალებადობას? რა საშუალებით და რომელ პირობების გავლენით პროტოპლაზმის პატარა ბირთვი იძლევა სურათების კინემატოგრაფიულ ცვალებადობას აღმოცენებიდან თვით სიკვდილამდე?

ამ მიმართულებით მუშაობდა მეცნიერთა რიგი და ცოტადენი ვიცით ამის შესახებ.

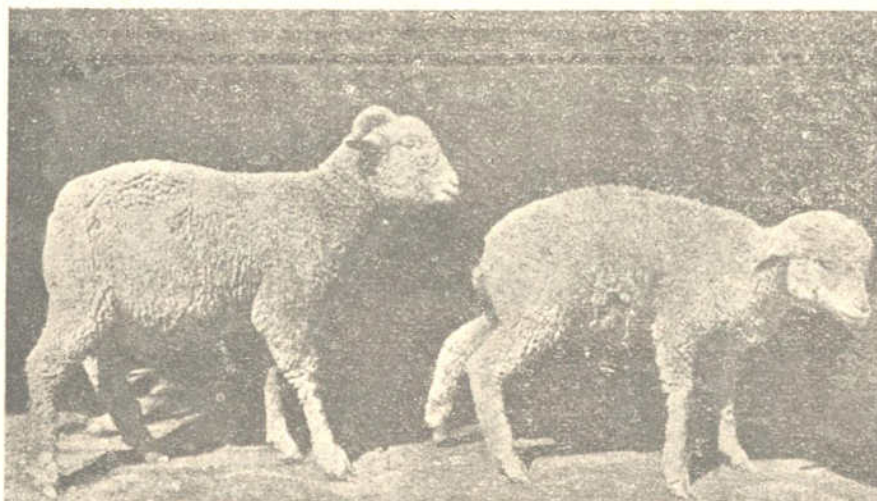
დედალი ვირთაგვები შტეინახს აძლევდნენ რძეს.

ზღვის ღორმა (მარჯვნივ), რომელმაც უკვე ერთი წელია რაც შესწავიტა შთამომავლობის მოცემა, გაახალგაზრდების შემდეგ დაჰბადა შვილები. ისინი დაიბადნენ ამ სურათის გადაღების დღეს მოსკოვის ექსპერიმენტალურ ბიოლოგიის ინსტიტუტში 26 თებერვალს 1924 წ.

თად აღამიანზე, მოგვეცეს სანუგეშო შედეგები. ამ ოპერაციის შემდეგ მოხუცთა გარეგანი შეხედულება და თვითგრძნობა საგრძნობლათ გაუმჯობესდა. დაუბრუნდათ სიფხიზლე, გაუმავრდათ კუნთები და აზროვნება, დაუბრუნდათ ინსტინქტი. კანის ნაოჭები გაუსწორდათ და უფრო სწრაფი ტემპით დაიწყო თმამ ზრდა.

„დედლები“, რომლებზედაც მე ვაწარმოებდი ცდას, დასდევდნენ ხოლმე ქათმებს, ყივოდნენ; მათ ამშვენებდა ბიბილო, უტურები (ნისკარტის ქვემოთ საყურეების მსგავსად წამოზრდილი რბილი ხორცი) და მამლის ბრქუვიალა ფრთები, მამლები კი დედლის სადა სამოსელში ეხვეოდნენ. ბიოლოგმა დაიპყრო ფორმის შემოქმედ ძალის რე-

ცხერე, რომლებზედაც პროფ. მ. მ. ზავადოვსკი ახალ ისკა ნიაში ახდენდა ოპერაციებს სასქესო ჯირკვლების გადარგვის მიზნით. ცხერის მარჯვენა მუცლის ქვედა ნაწილში სჩანს ნაოპერაციები ადგილი. ნაოპერაციები ცხერები იმყოფებიან ჯერ კიდევ მეცნიერულ დაკვირვების პერიოდში. მასალები კი მათ შესახებ. ჯერ კიდევ არსადარ არის გამოქვეყნებ.

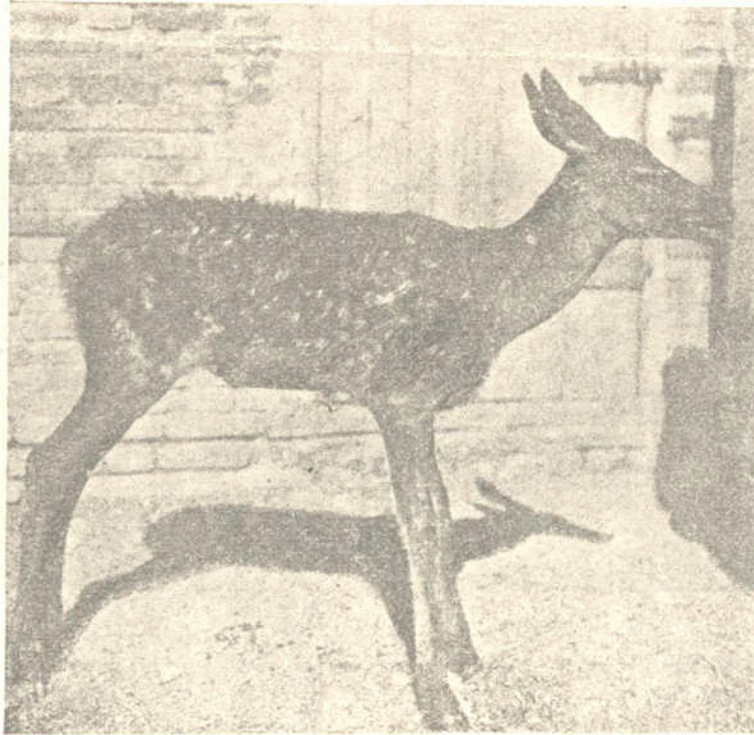
კვერცხუჯრედის განაყოფიერებიდან თვით სიკვდილამდე ჩვენ ვამჩნევთ პროცესთა ერთ განუწყვეტელ რიგს, რომელიც მდგომარეობს ცოცხალ არსების ფორმების და ფუნქციების ცვალებადობაში. ამ პროცესში დამალულია სიცოცხლის საიდუმლოება. იგი ყველაზე უფრო მეტად განასხვავებს ცოცხალ არსებას არა ცოცხალისაგან. სად

გულიატორი და მსგავსად ინჟინერისა დაიწყო ცოცხალ ორგანიზმების გადაკეთება. ჩვენ თავს წავაწყდით და დავიმორჩილეთ ის ზამბარები (пружини), რომელნიც განსაზღვრავენ ერთ შემთხვევაში მამლის განვითარებას, მეორე შემთხვევაში კი—დედლის.

ექიმთა და ფიზიოლოგთა შორის ფართეთ გაერცე-

ლებულ შეხედულების წინააღმდეგ, რომელიც სიბერეს ავადმყოფობათ სთვლის (მეჩნიკოვის მოძღვრება), შემდგომ კი, შტეინაის აღმოჩენებთან დაკავშირებით, — როგორც ნორმალურ თანაშეუარდების დარღვევით ჯირკვლების ინ-

უნარი; გაყვითლებულმა, გამხმარმა კანმა კვლავ მოიპოვა სიახლე, მოქნილობა და სხვა. მაგრამ ჩვენ კარგათ ვიცით, რომ ყოველი ქსოვილი ადვილათ არ ექვემდებარება უკუ-ქცევითი განვითარებას (ნერვების ქსოვილი, ნაწილობრივ

დედალი ირემი ახალი ასკანიდან. მას შემდეგ, რაც მას დაუმეწყეს სითქა-
ლი, იგი ახალგაზრდა ხარ-ირემის აშკარა თვისებებს აწვლავს.

კრეტორულ (შიგნითა სეკრეციის) სისტემაში, ჩემი შე-
ხედულებით სიბერე არის ფორმის განვითარების წესის ბუ-
ნებრივი და აუცილებელი დაბოლავება.

ძვლის და სხვ.). უკანასკნელი მდგომარეობა ქმნის აშკარა
და ბუნებრივ ზღვარს, ძალიან გადაჭარბებულ იმედებს
გაახალგაზრდების დარგში.

„მამალი“, რომელიც პროფ. მ. მ. ჯავახიშვილმა მიიღო დედლისაგან ოპე-
რაციის საშუალებით. პირველი „მამალი“, რომელიც არაფრით განსხვავდება
ნამდვილ მამლისაგან და რომელიც ცნობილია მეცნიერთა შორის თავისი
განსაკუთრებული სახელით „პრიმა“. ამჟამად იგი იმყოფება მოსკოვის ზო-
ოლოგ. ბაღში, რომელზედაც ახდენს დაკვირვებას პროფ. მ. მ. ჯავახიშვილი.

ცეკლა ეს ცდები იმედს გვაძლევენ, რომ გაახალგაზრ-
დება შესაძლებელია.

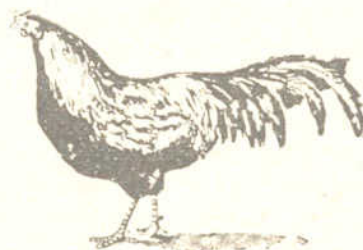
ჰარმის. შტეინაის, ვორონოვის, ბრინკელის და სხვ.
ცდები აშკარათ გვიმტკიცებენ, რომ ქსოვილმა, რომელ-
მაც დაჰკარგა ბალნის მოცემის უნარი, ისევ შეიძინა ეს

ბიოტეხნია მოითხოვს პრაქტიკულ-სასარგებლო
ეფექტს: რომ მამალმა კვერცხი დასდეს იმის ნაცვლად,
რომ მათი უმრავლესობა სახორცეთ დაიკლას, რის გამო
მეურნეობა უეჭველათ მოიგებდა ხოლმე. მაგრამ ამჟამად
ქირურგიული ზეგავლენა ჩვენ შეგვიძლია ზოვახდინოთ

მხოლოდ კვერცხებიდან წიწილის გამოჩენის შემდეგ, მამლის სასქესო ორგანოები კი უკვე კვერცხში ყალიბდებიან. ამიტომ შესაძლებელია მამალმა დედლის მხოლოდ გარეგანი შეხედულება და ინსტიქტები მიიღოს, მაგრამ საესე-ბით დედლათ გადაქცევა, კვერცხების მოცემა მას არ შეუძლია. ოპერაცია აუცილებლად უნდა გაკეთდეს ან იმ დროს, როცა წიწილა იმყოფება კვერცხში, ან ჯირკვლებს გარდა უნდა გადაირგას სასქესო სადინარებიც. როგორც პირველი, ისე მეორე ამოცანის შესრულება არსებულ ტექნიკის დროს შეუძლებელია. ბიოტეხნიკის ამ ამოცანის გადასაჭრელათ მრავალი წელი დასჭირდება. სწორედ ამას-

ერთ-ერთ ქირურგიულ ყრილობაზე პარიზში ეორო-ნოვმა სთქვა:

—74 წლის მოხუცს დაუმყნეს პავიანის სათესლე; 12 დღის შემდეგ ავადმყოფმა დასტოვა პარიზი და იგი მე კვლავ ვნახე 8 თვის შემდეგ. როცა იგი მოვიდა, ჩემი ასისტენტი ბ-ნი დებრი და მე პირდაპირ განცვიფრებაში მოგვიყვანა მისმა მზიარულმა გამომეტყველებამ, სწრაფმა მოძრაობამ, ნათელმა თვალებმა მაცდური გამოკრთომით, რომელიც, სჩანდა, თავს ირთობდა ჩვენი განცვიფრებით. ეს ადამიანი მართლაც გაახალგაზრდავდა, გაჭაბუკდა 15-20 წლით. გონებრივი და ფიზიკური მდგომარეობა, შექმნი-

მამლის ქათმად გაუქცევა და შებრუნება (დახედეთ ზემოდან ქვემოთ).

ვე უნდა მოველოდეთ გაახალგაზრდების პრობლემის გადაჭრის საქმეში.

ბუნებრივია, რომ უდიდესი ინტერესი აღძრა შტეინახის ცდებმა, რომელთაც იგი აწარმოებდა ადამიანებზე მათი გაახალგაზრდების მიზნით მარტივ ოპერაციის საშუალებით—სათესლე სადინარების გადასკენით. როგორც უკვე იყო ნათქვამი, მიღებულ იქმნა ფრიალ საგულისხმო შედეგები, მაგრამ შტეინახმა ამ ოპერაციასთან ერთად გაუკეთა თავის პაციენტებს სხვა ოპერაციებიც (ავადმყოფ კვერცხის ამოჭრა და სხვ.) და მკაცრი კრიტიკოსები მიაწერენ გაახალგაზრდებას სწორედ ამ ოპერაციებს, ვინაიდან დაავადმყოფებულ ორგანოს ამოღებით მთელი ორგანიზმი გამაგრდა.

ვორონოვს გადააქვს ადამიანზე არა ადამიანის ჯირკვლები, არამედ მაიმუნის (პავიანის, ეხლა—შინპანხეს).

თი და შემოქმედებითი უნარი—ყველა ეს საფუძვლიანათ იყო შეცვლილი.

ამგვარად უკვე ნაპოვნია ის გამოსასვლელი წერტილი, რომლის მეოხებით შესაძლებელია გავლენის მოხდენა ფორმის განვითარების პროცესზე, მაგრამ ჯერ-ჯერობით დიდი წინდაუხედაობა იქნებოდა, თუ ჯერ მხოლოდ ლაბორატორიებში წარმოებულ ცდებს მივიღებდით გაახალგაზრდების რთულ და ფრიალ საინტერესო პრობლემის საკვებით გარდაწყვეტათ.

დიდათ ვაფასებთ რა ჰარმის, შტეინახის, ეორონოვის ცდების წმინდა მეცნიერულ მხარეს, ჩვენ ამასთანავე აღვნიშნავთ, რომ ფრთხილათ უნდა მოვეპყრათ მათი ბიოტეხნიკური მნიშვნელობის გაზვიადებას არსებულ მე-თოდის დროს.

სახალგაზრდოთა საერთაშორისო მოძრაობა კომკავშირი სხვა ჯა სხვა პეიზაჟი.

(თარგმანი გერმანულიდან).

1. საფრანგეთი, 2. ინგლისი, 3. გერმანია, 4. სამხრეთ-სლავია, 5. იტალია, 6. ლეტლანდია, 7. ესტლანდია, 8. ლიტვა, 9. შვეცია, 10. შვეიცარია, 11. ავსტრია, 12. ნორვეგია, 13. კორეა, 14. ჩრდილო-ამერიკა, 15. კანადა, 16. ოსმალეთი.

(მიმოხილვა)

მარტის პირველ რიცხვებში შესდგა საფრანგეთში ახალგაზრდათა კომუნისტური კავშირის რესპუბლიკანური ყრილობა.

დღეგატთა მოხსენებიდან გამოიკვია, რომ კომუნისტური მოძრაობა ახალგაზრდათა შორის მთელ საფრანგეთში დაფუძნებულია მკვიდრ ნიადაგზე და საღ ორგანიზაციულ საფუძველზე.

უკანასკნელ კონგრესიდან დაწყებული, რომელიც ლიონში იყო მოწვეული—კავშირი საგრძნობლად გაიზარდა რიცხვობრივად, გაჯანსაღდა თვისებრივად და მისი მუშაობის ყველა დარგებს დაეტყო მნიშვნელოვანი გამოცდებები. მაგალითად მარსელის რაიონმა ადგილობრივ ორგანიზაციის წევრთა რიცხვი უკანასკნელი კვირის განმავლობაში თითქმის გააორკეცა. საერთო შთაბეჭდილება ყრილობიდან ისეთი დარჩა რომ შეიძლება გადაჭრით ითქვას—საფრანგეთის კომკავშირი არასოდეს არ ყოფილა ისეთ ხელსაყრელ პირობებში და მდგომარეობაში თავისი შინა-საკავშირო ცხოვრების და მუშაობის მოწყობის მხრივ, როგორც დღეს.

რამოდენიმე სხდომა კონგრესისა მთლიანად დაკავებული იყო გერმანიის კომკავშირის საკითხით და საფრანგეთის კომუნისტურ ახალგაზრდობის ამოცანების გამორკვევის საკითხით—გერმანიის რევოლუციონერ ბრძოლის მიმართ.

გამოყოფილ იქმნა განსაკუთრებული კომისია ამ საკითხის, ეკონომიურ-პროფესიონალურ მუშაობის, საავტარიო, საორგანიზაციო და გლეხურ ახალგაზრდობის შორის საერთო მუშაობის საკითხების დეტალურ გასარკვევად. საკითხი კავშირის რეორგანიზაციისა და განსაკუთრებით წარმოებრივ უჯრედთა სისტემის შესახებ მიენდო პლენუმს.

კონფერენციის შედეგები, რომელიც ჩატარდა საღ ახალგაზრდული რევოლუციონური ალტყინებით და საქმისადმი ჟალრესად დაფიქრებული მიპყრობით—იმის უტყუარი თავდებია, რომ საფრანგეთის მუშათა ახალგაზრდობის ავანგარდი ყოველ წუთში მზათაა სერიოზული მოკავშირე და დამხმარე შეიქნეს გერმანიის მუშების—თუ ამას მოითხოვს გერმანიის რევოლუცია.

საერთოდ საფრანგეთის კომკავშირი—ერთ-ერთი

ყველაზე უფრო პროგრესული კავშირია—ჩვენს ორგანიზაციებში დასავლეთ ევროპაში.

არა ნაკლებ ჩქარი ნაბიჯით მიიწევს წინ კომკავშირის მუშაობა და გავლენა ინგლისშიც. აქაც მოწვეული იყო ერთი თვით ადრე კომუნისტური კავშირის მეორე კონგრესი, რომელსაც ნამდვილი მუშური კონფერენციის სახე ჰქონდა. აქ უმთავრესად არა პრინციპიალური საკითხები გარჩეულა—ამაში ყველანი ერთსულოვანი იყვნენ,—არამედ პირველ რიგში გამომუშავებულ და დასახულ იქმნა ახლო მომავლის პრაქტიკული ამოცანები.

მთავარი საკითხი ასე იყო დასმული: როგორი მეთოდებით და საშუალებით შეიძლება მუშათა ახალგაზრდობის ფართე მასის კავშირის გარშემო შემოკრება? როგორ უნდა იქნეს წარმართული აგიტაცია და პროპაგანდა, რომ შესაძლო გახდეს არა მარტო კავშირის გავლენის გაძლიერება პროლეტარული ახალგაზრდობის ფართე მასებზე, არამედ მათი ორგანიზაციული ჩათრევაც კომუნისტურ ახალგაზრდობის ორგანიზაციებში.

დიდი ყურადღებით მოეპყრო კონფერენცია უჯრედთა და გერმანიის საკითხებს. უკანასკნელ საკითხზე მოხსენება გააკეთა პარტიის ცენტრალურ კომიტეტის წარმომადგენელმა ამხ. დუტმა. მომხსენებელმა აღნიშნა აუცილებლობა ახალგაზრდობის და პარტიის მკიდრო თახამშრომლობისა (ორგანიზაცია „ხელები შორს—მუშათა გერმანიიდან“) სისტემატიურ კამპანიებში. ინგლისის მუშათა ახალგაზრდობის ხმას უაღრესი მნიშვნელობა აქვს რურის ოლქიდან ბრიტანეთის ჯარის გაყვანის საკითხში. შესაფერი რეზოლიუცია მიღებულ იქმნა ერთხმად. უჯრედთა საკითხზე წარმომდგარ დისკუსიაში მონაწილეობა მიიღო აგრეთვე პარტიის წარმომადგენელმაც, რომელმაც გადაჭრით გამოსთქვა ის აზრი, რომ საჭიროა დაუყონებლივ მთლიანი რეორგანიზაცია კავშირის უჯრედობრივ პრინციპზე.

ეკონომიურ და პროფესიონალურ ბრძოლის დარგში მიღებულ იქმნა სავსებით პრაქტიკული პროგრამა—რამოდენიმე კონკრეტული მოთხოვნისგან შემდგომი საკმიაზობაში.

მოსმენილ იქმნა დაწვრილებითი მოხსენებები და ანგარიშები ანტიმილიტარიზმის დარგში, კოლონიალურ ახალგაზრდობის და ბავშთა შორის მუშაობის შესახებ; განხილული და შევსებული იქნა ახალი სამუშაო ფორმებით და მეთოდებით საერთო აღმშენებლობითი მუშაობის გეგმა და პრესის მუშაობა; ყველა ამ საკითხზე კონფერენციამ მიიღო შესაფერი რეზოლიუციები...

თანდათანობით მტკიცდება ჩვენი ორგანიზაცია და ფართოვდება მისი გავლენა აგრეთვე ავსტრიაშიც.

უკანასკნელი ორი თვის განმავლობაში, ავსტრიის კომკავშირმა გადასწყვიტა, მთელ ავსტრიაში—განსაკუთრებით გერმანიის მოსაზღვრე ოლქებში—ჩაატაროს მასიური კრებები. წინასწარ ყველა ადგილობრივ ჯგუფებში—ჩატარებულ იქნა რამოდენიმე მოხსენება გერმანიის რევოლუციის და მისადმი ავსტრიის ახალგაზრდათა კომკავშირის დამოკიდებულების შესახებ. პრაქტიკული გადაწყვეტილებანი გერმანიის კომკავშირის დასახმარებლად გამოიტანა აგრეთვე ვენის უჯრედთა და კომიტეტთა კონფერენციამ, რომელნიც კიდევ შეუდგენ ამ გადაწყვეტილების განხორციელებას.

გერმანიის კომკავშირი—ჯერ კიდევ პირველ რიგში სდგას თვისი ორგანიზაციული და აქტიური სიძლიერით—დასავლეთ ევროპის ყველა კომკავშირთა შორის. უკანასკნელ დროის პოლიტიკურ ამბებმა—განსაკუთრებით განამტკიცეს მასში რევოლუციონური გამძლეობა და ბრძოლის უნარი.

დღეს კომკავშირი აერთიანებს უკვე 80.000 წევრს. ეს რიცხვი მიღწეულ იქნა შტაბებით, მოკლე დროში, მიუხედავად სასტიკი რეჟიმისა ბავარიაში, მიუხედავად დაუნდობელი დევნისა საიშპერიო და ადგილობრივ ხელისუფლებათა მხრივ. ჩვენი პრესა ამ პერიოდში გაძლიერდა. გაზეთების რიცხვი და ტირაჟი გაიზარდა. კავშირის ზრდასთან და საერთო პოლიტიკურ პირობების გათვლებასთან ერთად კავშირის წინ წარმოდგა მთელი რიგი ახალი და ძნელი ამოცანების: სისტემატიური, გეგმაშეწონილი აღზრდა ახალ წევრების, მუშათა ახალგაზრდობის ფართე მასების ყოველდღიური პოლიტიკური ინფორმაცია, კავშირის გავლენის მეტი გაძლიერება ამათ შორის, აქტიური ბრძოლა ფაშისტურ პროპაგანდის წინააღმდეგ ქუჩაზე (საგანგებო საპროპაგანდო ჯგუფების მოწყობით, დემონსტრაციებით და სხვ.) ეკონომიურ-პროფესიონალური მუშაობა, ორგანიზაცია, შინაგანი გაძლიერება და მავნე მოვლენათაგან უზრუნველყოფა და მრავალი სხვა ამოცანები დასმული დღევანდელ პირობებში გერმანიის კავშირის წინაშე.

დიდი ნაწილი ახალი წევრებისა უკვე ჩაბმული არიან სხვადასხვა რაიონებში ინტენსიურ მეცადინეობაში. კავშირის მთელი აქტივი, რომელიც კარგათ ვაცნობილია ჩვენი მოძრაობის ისტორიას, ამოცანებს და მეაოდისას—უხელმძღვანელებს ამ მეცადინეობას.

ერთ-ერთ მეტად პრაქტიკული საშუალება მუშათა ახალგაზრდობის სისტემატიური ინფორმაციისათვის ის, რომ ამაში ჩვენი კავშირის თაოსნობა და ხელმძღვანელობა სჩანდეს, არის „მუშათა ახალგაზრდობის კონფერენციები“, რომელსაც ჩვენი კავშირი სისტემატიურად იწვევს სხვადასხვა ადგილს. ერთი ასეთი კონფერენცია ამ რამოდენიმე კვირას წინათ ჩატარდა ბერლინ-ბრანდენბურგში აქ წარმოდგენილი იყო 40.000 ახალგაზრდა მუშა: ციფრების დეტალები ასე იყო განაწილებული: სამანდატო ანგარიშით—წარმოდგენილი იყო 405 წარმოება 37.425 ახალგაზრდა მუშის სახელით. დანარჩენი რიცხვი წარმოდგენილი იყო სხვადასხვა კულტურულ და პროფესიონალურ და სასპორტო ორგანიზაციებიდან. დამსწრეთა შორის 15 იყო წევრი „სოციალ-მუშ. ახალ-ის“, 4 სოცდემ. პ. 79 უპარტიო, დანარჩენი კომკავშირის წევრები.

ეს კონფერენცია რასაკვირველია. უფლებას გვაძლევს ვთქვათ გადაუმეტებლად რომ: გერმანიის ახალგაზრდათა კომუნისტური კავშირი ერთადერთი უდავო

ბელადია გერმანიის პროლეტარული ახალგაზრდობის უაღრესათ ფართე მასის. კონფერენციამ, რომელზედაც სხვათა შორის რუსეთის წარმომადგენელმა ილაპარაკა—მისალმებით მიმართა რუსეთის პროლეტარიატს და ჰამბურგის რევოლუციონურ ახალგაზრდობას.

„პოლიტიკურ მდგომარეობაზე“, „ეკონომიურ მდგომარეობაზე და უახლოეს ამოცანებზე“ მოხსენების შემდეგ, რომელნიც ხანგრძლივი კამათის შემდეგ ყველა მიმართულებათა წარმომადგენლების მიერ, მიღებულ იქნა შესაფერისი მიმართვა მოზრდილ და ახალგაზრდა მუშათა მიმართ. მიღებულ იქნა აგრეთვე ეკონომიური ბრძოლის ახალი პროგრამა. ეს პროგრამა ძველთაგან შედარებით შეიცავს ახალ მუხლებს: უმუშევარ ახალგაზრდობას, საქარხნოსაუბარიკო სკოლების, პროლეტარულ სტუდენტობის და გლეხურ ახალგაზრდობის შესახებ.

მსხვერპლიც ბევრი გაიღო ჩვენმა კავშირმა გასული თვეების განმავლობაში. ბევრ ადგილებში კომიტეტები კვლავ აკრძალეს და ხელმძღვანელი ამხანაგები დაატუსაღეს; მაგ. შლეზიაში, ბრემენში, ემდენში, ობერბადენში, რეინლანდში და სხვ. „სოციალისტურ მუშათა ახალგაზრდობის“ ორგანიზაცია მთელს გერმანიაში განუწყვეტელ რღვევის პროცესში იმყოფება. რეინლანდში კომკავშირის მთლიანად შემოუერთდა დიუსელდორფის ორგანიზაცია. ჰალეში შესდგა „სოც.-ახალ.“ ოპოზიციის კონფერენცია, რომელმაც აგრეთვე მიიღო გადაწყვეტილება ჩვენთან დაახლოების; დიდი ნაწილი კი ჰალეს ოპოზიციონერებისა უკვე გადმოვიდა საბოლოოდ ჩვენს მხარეზე.

ასეთივე ტენდენცია და მასიური მიდრეკილება გამეფებულია მერსებურგის, შუარეინის, აღმოსავლეთ საქსონიის, ახენის, სტოლბერგის და კელონის ორგანიზაციებშიც.

თვით რადიკალურ ბურჟუაზიულ ახალგაზრდობაშიც დიდ გარდატეხას აქვს ადგილი. დიდი ნაწილი მათი ორგანიზაციებისა მუშათა კლასის ორიენტაციას ემხრობიან და პროლეტარულ ორგანიზაციებთან გაერთიანებას მოითხოვენ. ჩვენი კავშირი ჩვეულებრივი წინააღმდეგობით ეგებება ამ რთულ და სერიოზულ მოვლენებს.

დაახლოებით იმავე პერიოდში შესდგა სამხრეთ-სლავიაში მეორე ჩვეულებრივი კონგრესი „სამხრეთ-სლავიის ახალგაზრდათა კავშირის“-ა. ეს კავშირი დაარსებულია სულ ერთი წლის წინად, მაგრამ მიუხედავად უმნიშვნელო დროისა, მან მაინც შესძლო საკმაო მნიშვნელოვან შედეგების მიღწევა სხვადასხვა დარგებში: მთლიანი ორგანიზაციული მოძრაობა განვითარდა მთელს სამხრეთ სლავეთში, კლასობრივი გათვითცნობიერება განუწყვეტლივ ვითარდება ახალგაზრდა მუშათა მასებში და ეკონომიურ-პროფესიონალური ბრძოლა უკვე დამყარებულია სწორ და მტკიცე ნიადაგზე. კონგრესის დღის წესრიგში დასმული იყო საკითხები: ცენტრალურ კომიტეტის ანგარიში და მოხსენება, საკავშირო სტატუტების გამოუმუშავება, ეკონომიური და პროფესიონალური მუშაობა, საორგანიზაციო მუშაობა, ბრძოლა ფაშისტების წინააღმდეგ, სპორტი, პროპაგანდის და პრესის საკითხი. ჯერ კიდევ არ მიგვიღია ჩვენ ცნობები კონგრესის შედეგების შესახებ, მაგრამ მისი მუშაობის გეგმა საკმაოდ აშკარად გვეუბნება, რომ მუშაობა ნაყოფიერი უნდა აღმოჩნდეს, როგორც კავშირის ორგანიზაციულ გამაგრების, ისე მთელი მოძრაობის და გაფართოების თვალსაზრისითაც. განსაკუთრებით საფიქრებელია უკანასკნელი გარემოება, რა

დგან სამხრეთ-სლავიის უპარტიო ახალგაზრდობის დიდი უმრავლესობა განუწყვეტლივ მოემართება ჩვენი კავშირისაკენ.

იტალიის კომკავშირის ცხოვრებიდან უკანასკნელ ხანებში აღსანიშნავია—ორი დიდი პროცესი კომკავშირებზე, რომელთაც ადგილი ჰქონდათ რომში ამ ერთი თვის წინადო ბრალდება, რომელიც წაყენებული ჰქონდა კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის მდივანს ამხ. ჯ. ბერტის—აღნიშნავდა „შეთქმულების თაოსნობას—არსებულ წყობილების წინააღმდეგ“ მთელი პროცესი ჩატარდა ბრალდებულის განსაკუთრებული მუხჯ მდგომარეობაში ჩაყენებით და ბრალმდებელთათვის სრული თავისუფლების მიცემით. მეორე ბრალდებულს—ჩვენს ამხანაგს წაუყენეს ბრალდება „სისტემატიურად საზოგადოებრივ მყუდროების დარღვევაში.—მეამბოხეთა შეკრებით“—ორივე პროცესს იდიდი ინტერესებით ადევნებდა ყურადღებას მთელი იტალიის მუშათა ახალგაზრდობა; კომკავშირის სხვადასხვა ორგანიზაციებმა მრავალ ადგილას გამოიტანეს საპროტესტო რეზოლიუციები ფაშისტურ სასამართლოს წინააღმდეგ.

საინტერესო დემონსტრაციებს და გამოსვლებს ჰქონდათ ადგილი თებერვლის შუა რიცხვებში ლეტლანდიაში. კომკავშირის მიერ მოწყობილ სადღესასწაულო (კავშირის წლის თავი) დემონსტრაციებში მონაწილეობას იღებდა 1500-მდე ახალგაზრდობა; დემონსტრანტებს თასე დაესხა შეიარაღებული ფაშისტთა ბანდები და მხოლოდ ენერგიულ და მტკიცე წინააღმდეგობის საშუალებით, რომელიც გაუწია ფაშისტებს დემონსტრანტებმა შესაძლო გახდა ბანდების მოგერიება. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ფაშისტურ ბანდებში, რომელნიც თითქმის მთლათ სტუდენტობისაგან შესდგებოდა—ერივნენ აგრეთვე სოციალ-დემოკრატიული ციკას წევრები ბრიშე და სირნიტი.

ლეტლანდის სოციალ-დემოკრ. პარტიის ცენტრ. კომიტეტმა რიგის ახალგაზრდათა სოციალ-დემოკრ. ორგანიზაცია დაწლილად გამოაცხადა და დაიწყო მთელი ორგანიზაციის პერერეგისტრაცია. ამ ნაბიჯის მოსაზრებათ ცეკამ ის გარემოება აღიარა, რომ 50% მთელი ახალგაზრდათა ორგანიზაციის კომუნისტური არისო. პერერეგისტრაციის ხელმძღვანელობა დავალებული აქვს ბრუნო კალნისს, რომელიც ორ წლის წინად ცნობილი იყო, როგორც საუკეთესო ფარული აგენტი საიდუმლო პოლიციისა. სრულიად-ლეტლანდიის უკანასკნელ კონფერენციაზე სოციალ. დემოკრატის ჰყავდა 168 წევრი, უკანასკნელ ყრილობაზე რიგაში 30; და ამათგანაც 50% კომუნისტი, ყოფილი სოც. დემ. პრესის სიტყვებით. საწყალი წოციალ-დემოკრატია!

აღსანიშნავია აგრეთვე ლეტლანდიის ჯარის განწყობილება. სასტიკი და აუტანელი დისციპლინა იძულებულ ჰყოფს ჯარის კაცებს—მიმართონ ყოველგვარ ზომებს თავის დასაღწევად. ხშირია თვითმკვლელობის შემთხვევებიც. მაგალითად, რიგის მე 6 ცხენოსანთა ლეგიონში 10 მარტს ჯარის კაცმა აბრამ იაკობშუ-მ თავი ჩამოიღო. ჯიბეში იპოვეს წერილი, რომელშიდაც თვითმკვლელობის მიზეზით აუტანელ დისციპლინას და არსებობის ღუბჭირის პირობებს ასახელებდა.

ასეთი შემთხვევები იშვიათი არ არის ლეტლანდიის ქანდარმულ ჯარში. განსაკუთრებით ცნობილია ამ მხრივ ლიბავის და დინაბურგერის გარნიზონები გახშირებულია დეზერტირობა და შინაური უკმაყოფილება ჯარში, ამას

მთავრობა, რასაკვირველია, გამასწორებელი რაზმებით, საპატიმროებით და სხვა მზგავსი ზომებით უპასუხებს. საერთოდ ჯარში გამზადებულია ნიადავი რეეოლიუციონურ პროპაგანდისათვის. კომკავშირელები ამით სარგებლობენ. ასეთივე მუშაობა სწარმოებს ესტლანდიაში. ეხლა, მაგალითად, ახალ გაწვეულთა მიმართ კომკავშირმა გამოუშვა არალეგალური მიმართვა—რომელშიაც კავშირი მოუწოდებს გაწვეულთ უკუაგდონ დეზერტირობა და წავიდნ ჯარში, რომ იქ შეიტანონ თავისი რეეოლიუციონური განწყობილება. მუშათა ახალგაზრდობამ უნდა იცოდეს ვინტოვკის ხმარება—ის მას დასჭირდება ბურჟუაზიის წინააღმდეგ ბრძოლაში.

კომუნისტური კავშირის მუშაობა მოსახლერე ლიტვაში მიმდინარეობს ოხრანკის მიერ უაღრესად სასტიკ დევნის პირობებში. სოფლებში და ქალაქებში სწარმოებს მასიური დატუსალება. მუშათა ახალგაზრდობის სკოლები აკრძალულია—მათი ხელმძღვანელები დატუსალებული. პროვოკატორი ალექსო-ს მკვლელობის შემდეგ ოხრანკამ გამოაცხადა, რომ ის ან აღმოაჩენს მკვლელს ან თავის თავის მუშაობას უნარმოკლებულად აღიარებს.

ძიების შედეგად დაატუსაღეს ახალგაზრდა მუშა კომკავშირელი ცოდოკოვო, რომლის მთელი დანაშაული იმაში მდგომარეობს, რომ ვერ ამტკიცებს მის უდანაშაულობას პროვოკატორის მკვლელობაში.

დიდ წინააღმდეგობას უწევს კომუნისტური კავშირის მუშაობას ლიტვაში—ეგრედ წოდებული „ქრისტიანი—დემოკრატები“ წმინდა წყლის რეაქციონური პარტია, რომელიც ყოველუნიხიებას ხმარობს კომკავშირის დასასუსტებლად. ამ პარტიამ ამას წინათ ითათბირა შინაგან საქმეთა მინისტრთან—იმის შესახებ, თუ როგორი ზომები უნდა იქმნან მიღებული კომუნისტური კავშირის პროპაგანდის წინააღმდეგ—საზოგადოდ და კერძოდ ჯარში.

ნორვეგიის კომუნისტური კავშირი მტკიცედ დგას უკვე 1923 წ. ნოემბერში გამიჯნულ პოზიციაზე. 1923 წ. 4 ნოემბერს ნორვეგიის მუშათა პარტია თავის ყრილობაზე გაიყო ორათ. პარტიის ერთმა ფრთამ ტრანშველსის ხელმძღვანელობით მიიღო კომინტერნის ოპოზიციონური მიმართულება. კომუნისტური ინტერნაციონალის მომხრეებმა კი მეორე დღესვე დაარსეს ახალი პარტია; ნორვეგიის კომუნისტური პარტია (კომინტერნის სექცია). 1923 წლის 11 ნოემბერს ნორვეგიის ახალგაზრდათა კომუნისტურმა კავშირმა მთლიანად და უცვლელად მიიღო კომპარტიის ხელმძღვანელობა და დაადგა კომინტერნის პოზიციას. ამ ხნის განმავლობაში კომკავშირი საგრძნობლად გაძლიერდა. მუშათა პარტიის ოპოზიციონურ ფრთაში დაწყებულია შინაგანი რღვევა, მსგავსათ გერმანიის მაგალითისა; უპარტიო ახალგაზრდობაში კომკავშირი თანდათანობით აძლიერებს თავის გავლენას.

ასეთივე ზრდა და გავლენის გაძლიერებას აქვს ადგილი შვეციის ახალგაზრდათა კომუნისტურ კავშირშიაც. კომკავშირის ცენტრალურ კომიტეტმა გადაწყვიტა მოაწყოს მოგზაური-სამეცადინო და საპროპაგანდო პუნქტები კავშირში. ამ მიზნით უკვე გამომუშავებულია სისტემატიურა და მთლიანი გეგმა მუშაობის დასაწყებად. მომხსენებელმა უნდა გააკეთოს მათზე წინასწარი შესავალი სახელმძღვანელო მოხსენება ახალგაზრდათა მოძრაობის ყველაზე უფრო აქტუალურ და საჭირობოროტო საკითხებზე. ეს მოხსენება უნდა ასრულებდეს დამხმარე კონსპექტის როლს შემდგომი მეცადინეობისათვის, რომელიც უნდა სწარმოებდეს ასეთი გეგმით:

1. ისტორიის მატერიალისტური გაგება (2 საათი).
2. სოციალიზმის ისტორია და განვითარება (2 საათი)
3. მსოფლიო კონიუნქტურა-დღის სიტუაცია (2 საათი)
4. კომინტერნის დადგენილებანი: ა) ცენტრალიზმის 21 პირობა (2 საათი)

ბ) ლოზუნგები: „მასისაკენ“—„მთლიანი ფრონტი“ და „კომუნისტური ინტერნაციონალის ორგანიზაციული სტრუქტურა“ (2 საათი).

5. სხვადასხვა მიმართულებანი საერთაშორისო და შვეიციის მუშათა მოძრაობაში (2 საათი)

6. ახალგაზრდათა კომუნისტური ინტერნაციონალი:

ა) ახალგაზრდათა კომინტერნის ისტორია (1 საათი).

ბ) ახალგ. კომინტერნის მე 2 და 3 კონგრესის დადგენილებანი და 1923 წლის პლენუმის ოქმები (2 საათი).

7. კავშირის ეკონომიური და პოლიტიკური საფუძვლები (1 საათი).

8. კავშირის ანტიმილიტარისტული მუშაობა (1 ს.).

9. პარტიის და კავშირის პროგრამა და სტატუტები თანამშრომლობის სფერო და სპეციფიური ამოცანები.

ყოველ საღამოს იკითხება ორი ლექცია, შემდეგ ერთი საათი პრაქტიკულა მეცადინეობა იმ კითხვებზე, რომელნიც დაკავშირებული არიან მოხსენებასთან ან მისგან წამოყენებული. მეცადინეობა სწარმოებს ყოველ საღამოს, გარდა შაბათისა და კვირის. როდესაც ლექციითა გარკვეული ცაკლი გავლილია, დგება განსაზღვრული ჯგუფები იმ პრობლემების უფრო საფუძვლიან და გარკვეულ შესასწავლად, რომელნიც განხილული იყო მოხსენებებში.

შვეიცარიის კავშირი დღეს გერმანიის დახმარების საკითხით არის უმთავრესად გართული ყველა მსხვილ რაიონებში ტარდება კრებები, რომელშიც ირკვევა გერმანიის კომკავშირის დახმარების კითხვები. კამპანია ტარდება პარტიასთან შეთანხმებულად და ძალიან დიდი წარმატებით.

კომინტერნის წლის თავზე კომკავშირმა პარტიასთან ერთად მოაწყო ყველა რაიონებში კრებები და მოხსენებები. ბაზელში ჩატარებულ იქნა დიდი საღამო ხელოვნური განყოფილებით, რომელსაც ასრულებდნენ კომკავშირელები.

პოლიცია უკანასკნელ ხანებში შედარებით მეტ თავისუფლებას აძლევს აქ ჩვენს ამხანაგებს; ამ შესვენებით კავშირი სარგებლობს და ენერგიულად აწარმოებს აღმზრდელობითი მუშაობას და ორგანიზაციულ შემოქმედებას.

კომუნისტური კავშირის გავლენა ძლიერდება და იზრდება არა მარტო კონტინენტის ქვეყნებში, იქ, სადაც კაპიტალისტური რეჟიმი ყოველ დღე მატებს მის რიგებს ასეულ ახალ პროლეტარ მებრძოლებს. ის იზრდება აგრეთვე კოლონიალურ ქვეყნებშიც, იქ, სადაც საახალშენო კაპიტალის დაშმონავებულ ტენდენციები უღმობელად მოქმედობენ. კორეაში მაგალითად, სადაც იაპონიის პოლიციამ კომუნისტური ორგანიზაცია საშინლად დაარბია 23 წლის მეორე ნახევარში, ეხლა კავშირი კვლავ აღდგენილია. ორგანიზაციულად და მორალურად კორეის კომკავშირს ჰყავს 12 წარმოებრივი უჯრედები და რამოდენიმე არალეგალური ორგანიზაცია. მისი გავლენა დღიდან დღეზე იზრდება. ამას ამტკიცებს ის გარემოებაც, რომ ყოველგვარ მასიურ მოძრაობაში (დემონსტრაცია, გაუიცეები, მოთხოვნილებანი) კორეის მუშათა ახალგაზრდობა ირანება კომკავშირის გარშემო.

უკანასკნელი-მე 9 საერთაშორისო ახალგაზრდობის დღე პირველი დღე იყო, რომელიც იდღესასწაულა კორე-

ის კომკავშირმა. ამ დღის ამბებმა დიდი ისტორიული როლი ითამაშეს კორეის რევოლუციონურ გათვითცნობიერებაში. ამ დღიდან იწყება იაპონიის პოლიტიკის მუშაობის გაცხოველება.

1919 წელში, როცა კორეის მშრომელმა მასამ უდიდესი გამოსვლა მოაწყო იაპონიის აუტანელ რეჟიმის წინააღმდეგ—ბევრი მსხვერპლი გაიღო კორეის რევოლუციონურ პროლეტარიატმა და ამ მსხვერპლზე აღმოცენდა მისი კომუნისტური მოძრაობა და კომუნისტურ ახალგაზრდათა კავშირი. საკმარისია გაეცნოთ როგორ ჩატარდა აქ მე-9-საერთაშორისო დღე, რომ გავითვალისწიოთ ამ პირველი ორგანიზაციულად დარაზმულ და კლასობრივი მოთხოვნილებით გამოსულ მასიურ დემონსტრაციის მნიშვნელობა კორეისათვის. სეულში (კორეის მთავარი ქალაქი) გამოსვლები ჩატარდა სეულის ახალგაზრდათა კავშირის მეთაურობით, რომელიც ამ დღის ჩასატარებლად წინასწარ შეუთანხმდა ახალგაზრდობის ყველა ადგილობრივ ორგანიზაციებს. გაზეთი „ჩოსსენ მიროზ“ სწერდა:

„სეულის მთელი პროლეტარული ახალგაზრდობა წითელი დროშებით და მუსიკით გამოვიდა დემონსტრაციაზე, რომელიც დაიწყო უკვე ალიონზე... დემონსტრანტთა შორის აქა ფეჩინდებოდნენ აეტომობილები; რომელთაგან ახალგაზრდობა აეცელებდა პროკლამაციებს-მხურვალე მოწოდებით ბრძოლისაკენ კაცობრიობის უკეთეს მომავლისათვის. პროკლამაცია ასე ბოლოვდებოდა: „ახალგაზრდათა პირველი საერთაშორისო დღე 1915 წელში წარმოიშვა ბერნში. დღეს კი ეს დღე მეცხრეა; ჩვენთვის პროლეტარიატისათვის ის პირველია—პირველი და დამწყები რევოლუციონურ ბრძოლის, ახალგაზრდობავე ყველა ქვეყნისა, შეერთდით.“

საღამოს გაიმართა მასიური მიტინგები-მოხსენებებით თემაზე: „პროლეტარული ახალგაზრდობის მდგომარეობა, მისი მოძრაობა და კლასობრივი ბრძოლა“. ასეთივე რევოლუციონური აღფრთოვანებით ჩატარდა ეს დღე კორეის სხვა ქალაქებშიც. ამის შემდეგ იაპონიის პოლიციამ, რათქმა უნდა, კიდევ უფრო გააძლიერა დევნა კომკავშირელების, მაგრამ როგორც აღნიშნული იყო, კორეის კომკავშირი დღეს უკვე კვლავ აღდგენილი და ძლიერი ორგანიზაციაა.

მოძრაობამ „The hands begane from worker German“ („შორს ხელები მუშათა გერმანიიდან“) იპოვა ბევრი თანამოაზრე და აქტიური მებრძოლი ჩვენს ამერიკელ ამხანაგებშიც. პარტიასთან შეთანხმებულად ამერიკის კომუნისტური ახალგაზრდობა ყოველ ღონისძიებას ხმარობს ამერიკის მუშათა კლასის ერთსულოვნების შესაქმნელად გერმანიის მებრძოლი პროლეტარიატის მიმართ არა ნაკლებ მნიშვნელოვანია ნივთიერი დახმარება, რომელსაც ამერიკელი კომკავშირელები უწევენ გერმანელ ამხანაგებს ახალგაზრდობა დიდ სამსახურს უწევს პარტიას ამ მუშაობაში. გამოშვებულია საგანგებო მოწოდებები და ცირკულიარები.

კომკავშირმა და პარტიამ დაიწყეს სერიოზული კამპანია ამერიკის კაპიტალისტების გერმანიის კაპიტალისტთათვის სესხით და მორატორიუმით დახმარების გეგმის ნამდვილი აზრის და სარჩულის გამოსაშვარებლად. მიღებულია პრაქტიკული ღონისძიებანი გერმანიაში სამხედრო იარაღის და ამუნიციის გადაგზავნის ხელშეწყობად. ჩვენმა ამერიკელ ამხანაგებმა იციან თუ რა მიზნი-

სათვის ესაჭიროება ეს იარაღი გერმანიის კაპიტალისტებს.

ამერიკის საკმაოდ ძლიერ ბავშვთა მოძრაობის ორგანიზაციებიც იღებენ ენერგიულ მონაწილეობას, საზოგადოებაში „შორს ხელები მუშათა გერმანიიდან“.

ერთი თვის წინად (მარტის უკანასკნელ რიცხვებში) კანადაში შესდგა „ვორკერ კარტის“ ცენტრალურ კომიტეტის გაფართოებული სხდომა, რომელმაც დაადგინა დაეხმაროს ახალგაზრდობას ყოველმხრივ ორგანიზაციულ შემოქმედებითი მუშაობაში—განსაკუთრებით კი ახალ ჯგუფების დაარსებაში. უმთავრესი ყურადღება ამ მხრივ მიქცეული აქვს უდიდეს სამრეწველო ცენტრს ონტარიო და ნოვა-სკოტიას.

ჩვენი კავშირი უკანასკნელ ხანებში მიუხედავად მძიმე პირობებისა (საშინელი უმუშევრობა ახალგაზრდათა შორის) მაინც საკმაოდ გამაგრდა და მოიზარა ფეხი. შეიქმნა მრავალი ახალი უჯრედები და ჯგუფები. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი შედეგებია მიღწეული ბავშვთა შორის მუშაობის დარგში. კავშირს გადაწყვეტილი აქვს ახლო მომავალში საკუთარი გაზეთი გამოუშვას. დღემდის კანადის ახალგაზრდობა სარგებლობდა ამერიკის კომკავშირის ორგანოთი „იონგ უორკერ“ („ახალგაზრდა მუშა“) ამ მიზნითათვის უკვე დაიწყო მუშაობა საჭირო ფინანსური სახსარის გამოსაძებნად. ყოველი ახალგაზრდა მუშა რიცხავს გარკვეულ პროცენტს თავის დღიურ შემოსავლიდან გაზეთის გამოსაშვებად. ცენტრალურ კომიტეტის მოწოდებაში ნათქვამია:

„რუსეთის მუშა და გლეხი სიცოცხლეს სწირავდა რევოლუციის სამსხვერპლოზე. მსოფლიო რევოლუციის ინტერესები მოითხოვენ ჩვენგან შევეტანოთ ჩვენი წვლილიც რუსეთის მუშათა და გლეხთა დიად საქმეში.“

ჩვენ ჯერ არა ვართ მისული იმ დონემდე, რომ საჭირო იყოს სეცოცხლის შეწირვა, მაგრამ მტკიცე, სალი და ძლიერი ორგანიზაცია კი აუცილებელია დღეს ჩვენთვის, ასეთ ორგანიზაციისთვის პირველი აუცილებელი პირობაა საკუთარი პრესა, ჩვენ უნდა გვექონდეს ჩვენი გაზეთი, ერთგული, გაბედული დამცველი და მამხილებელი ჩვენი ინტერესების, გაზეთი—რომელიც აზრის და ბრძოლის მთლიანობით აერთიანებდეს მკვიდრად ჩვენს რიცხვს.“

პრესის კამპანია ნაყოფიერად მიმდინარეობს და

უნდა ვიფიქროთ, რომ ახლო მომავალში ტრანსოკეანიის კაპიტალისტურ სამყაროს კიდევ მოემატება ერთი „young worker“.

ახალგაზრდათა კომუნისტური მოძრაობა განვითარდა ოსმალეთშიც. ცენტრი ამ მოძრაობის რასაკვირველია—კონსტანტინოპოლია. მრავალი პირობები უწყობდა ხელს იმ გარემოებას, რათა კონსტანტინოპოლში წარმოშობილიყო ერთი მეორის მოქიშე ურთიერთისადმი დაპირისპირებული და მეტრძოლი ახალგაზრდათა ორგანიზაციები. ეს გარემოება, რა თქმა უნდა, შესაძენველად ასუსტებდა ახალგაზრდათა კომუნისტურ მოძრაობას ამ ქვეყანაში.

მაგრამ ისიც აშკარაა, რომ ყველა ამ ორგანიზაციებში იყო ზოგიერთი სალი კომუნისტური ელემენტი და ტენდენციები, ახალგ. კომინტერნის აღმ. კომიტეტი დაწერილებით გაეცნო კონსტანტინოპოლის ორგანიზაციის მდგომარეობას და იპოვა ის სრულიად დაუშვებელ სახით, დაადგინა: ყველა ორგანიზაციები ერთ მთლიან კომუნისტურ კავშირში გაერთიანებულიყვენ.

ამ დადგენილების ცხოვრებაში გასატარებლად და ორგანიზაციის გასაწმენდათ არა საიმედო ელემენტებისაგან შედგენილ იქმნა საგანგებო ბიურო. როდესაც გამთლიანება დასრულდება, ეს ბიურომ ჩვენი ორგანიზაციების დაარსებას დაიწყებს ოსმალეთის სხვა ადგილებშიც. ამ მიზნით ახლო მომავალში მიწვეულ იქმნება სრულიად ოსმალეთის კონფერენცია, რომელიც საფუძველს ჩაუყარს მთლიან კომუნისტურ მოძრაობას მთელ სათათრეში. კომინტერნის აღმასკომმა მისცა ბიუროს დირექტივების მთელი რიგი, როგორც კავშირის ამოცანათა შესახებ, ისე უახლოესი დროის პრაქტიკულ მუშაობის შესახებაც. უკვე იმ შედეგებიდან რაც მიღწეულია ბიუროს მიერ აშკარაა, რომ პერესპექტივები ჩვენი მოძრაობისა ოსმალეთში ფართე და მრავალმეტყველია.

ასეთია დღეს ახალგაზრდობის კომუნისტური მოძრაობა ევროპის და ამერიკის სხვა და სხვა ქვეყნებში. კომკავშირის ორგანიზაცია ფართე ქსელით არის მოდებული ძველი და ახალი ქვეყნის ყველა ნაწილში. მშრომელი, მუშა ახალგაზრდობა—ცხადია, რომ ყველგან თანდათანობით ერკვევა და იკრებება თავისი ქვეყნის კომკავშირის გარშემო. ეს საკმაოდ აშკარად სჩანს ამ მიმოხილვიდან. საზოგადოდ დღეს ჩვენს საერთაშორისო მოძრაობას დიდი გამოცოცხლება და წინსვლა ეტყობა.

მ. კარლსონი.

ახალგაზრდობის კომუნისტური მოძრაობა ამერიკაში.

(თარგმანი ამერიკის კომკავშირის გაზეთიდან „იონგ უორკერ“.)
(თარგმანი ინგლისურით)

ჩვენთვის გასაცნობი იქნება ცნობა იმის შესახებ, რომ მთელი ამერიკის კომუნისტურ ახალგაზრდათა კავშირი შესდგება მხოლოდ 4.000 კომკავშირელისაგან. ამას, რასაკვირველია, თავის მიზეზები აქვს. აქ ჩვენ აღვნიშნავთ მოკლეთ იმ მიზეზებს, რომელთა წყალობით ასე მცირეა ჩვენი თანამოძმე ორგანიზაცია იმ ქვეყანაში, სადაც 110 მილიონი მცხოვრებია, სადაც უაღრესად განვითარებულია მრეწველობა (ინდუსტრია). მრავალი ახალგაზრდა მუშა არის ჩაბმული ფაბრიკა-ქარხნებში და სადაც ფართოდ განვითარებულია მუშათა მოძრაობა.

1. კაპიტალისტური სკოლა, პრესა, გამომცემლობა, ეკლესია, კლერიკალური ინსტიტუტები, რომელნიც ემსახურებიან ამერიკის კაპიტალის ინტერესებს, უკვე ბავშობიდანვე შესაფერისად ზრდიან ახალგაზრდა მუშებს. უკვე პირველდაწყებით სკოლებში უქადაგებენ ბავშვებს, რომ ამერიკა ყველაზე უფრო თავისუფალი და ლიბერალური ქვეყანაა მთელს მსოფლიოში, რომ ყოველ ახალგაზრდა მუშას შეუძლია დიდი ქონების შეძენა, ანუ ის გულდასმით, ერთგულად და უსიტყვოთ იმუშავეს კაპიტალისტის წარმოებაში. ბავშობიდანვე პროლეტარულ ახალგაზრდობას აქ ზრდიან ბურჟუაზიისათვის ხელსაყრელ და საჭირო მიმართულებით. ბავშობაშივე მათ ასწავლიან, რომ კაცობრიობის მტერი და მესაფლავე კომუნისტები არიან.

2. ამერიკის მუშათა კლასი არა მარტო ამერიკელებისაგან შესდგება, მასში შედიან 10-12 სხვადასხვა ეროვნების მუშათა მასები. ჩრდილო-ამერიკის ცენტრალურ ნაწილში 47¹/₂ მილიონი მცხოვრებია, რომელნიც უმთავრესად ან ახალი ჩამოსული არიან ამერიკაში, ან მათი წმობლები უთუოდ უცხოელნი არიან. ამავე რიცხვში შედის აგრეთვე 10¹/₂ მილიონი ნეგრები — ესენი მონები ან ამერიკულ კაპიტალის. ამ ხალხის მიერ შექმნილია ამერიკის გაგანტური წარმოება და მრეწველობა. რომ მოუშპოს ორგანიზაციულად შეკავშირების საშუალება ამ მრავალრიცხოვან მუშათა მასას, ბურჟუაზია სცდილობს ერთი-მეორეს გადაჰყიდოს სხვადასხვა ეროვნების მუშათა მასები, ერთი სიტყვით, შეიტანოს თვით მშრომელთა მთლიან ოჯახში უნდობლობა, დავა და შინაური ბრძოლა — გაუტანლობა. ეს გარემოება, რა თქმა უნდა, საშინლად აფერხებს ამერიკის მუშათა კლასის მთლიანი, ორგანიზაციული ფრონტის შექმნას.

3. მაგრამ ამერიკელ კაპიტალისტებმა კარგათ იციან, რომ მარტო მოტყუილებით და ერთი-მეორეზე მისიანებით ერთი ეროვნების მუშათა კლასისა მეორეზე არ შეიძლება დიდხანს დამაგრება. **მოვა დრო, როცა მუშათა კლასი გაიგებს, რომ მას ატყუილებენ.** ეს კარგათ იციან ამერიკის კაპიტალისტებმა და ამიტომაც ისინი ასეთი ერთგულებით, მუყაითობით აშენებენ, ამაგრებენ და ჰქმნიან პოლიციას, „ოხრანას“, ციხეებს, ცეცხლითა მახვილით აპრობენ მუშათა მოძრაობას, ყოველგვარ ამბოხებას. ჩვენს კავშირს (რომელსაც ამერიკულად ახალგაზრდათა მუშური კავშირი ჰქვია) და პარტიას ბურჟუა-

ზია სდევნის და ავიწროებს ყოველმხრივ. 1919-20 წლებში დაიწყო მთელ ამერიკაში მასიური დატუსაღება ახალგაზრდა და მოზრდილ რევოლუციონერ მუშების. მარტო ერთი კვირის განმავლობაში დაატუსაღეს 6000 კაცი. ბევრი მათგანი გადმოასახლეს ამერიკიდან. დანარჩენთ მიუსაჯეს 5-10 წლის ციხე. მაშინ კომკავშირი არალეგალურ მუშაობაზე გადავიდა. წევრთა რიცხვი ძალიან შემცირდა; პროფკავშირებიდან ჩვენ წავედით, მუშათა მასებთან კავშირი გაწყვეტილ იქმნა. ყოველივე ამას თანდაერთო აგრეთვე შინაური უთანხმოება თვით კავშირში, რამაც საგრძნობლად შეასუსტა მისი ბრძოლის უნარი. მთელი სამი წლის განმავლობაში იმყოფებოდა აქ ჩვენი ორგანიზაცია ასეთ მდგომარეობაში. მხოლოდ ორი წლის წინად დაფიქრეთ ჩვენ კვლავ ჩვენი ორგანიზაციის ლეგალურათ შექმნა.

4. ორგანიზაციულ პრინციპების და კომუნისტური ტაქტიკის სწორი და ნამდვილი შემეცნება კი დაიწყო მხოლოდ მიმდინარე წლის დასაწყისში. ლეგალურ მუშაობაზე გადასვლა არ აღმოჩნდა ისე ადვილი, როგორც ეს ჩვენ გვეგონა დასაწყისში. ბევრი ჩვენი ამხანაგები წავიდნენ მენშევიკური და წვრილ-ბურჟუაზიული გზით. ბევრ ჩვენს ამხანაგს აღმოაჩნდა მიდრეკილება მუშათა მასიდან დაცილების, პროფკავშირებში შეუსვლელობის და სხვა. ყველაფერი ეს ერთად აღებული აფერხებს და ანელებს ჩვენს ამერიკელ ამხანაგების და ორგანიზაციის მუშაობას.

5. ორი წელია უკვე რაც ამერიკაში ჩვენი ორგანიზაცია ლეგალურად არსებობს. ბევრი რამ გავაკეთეთ ჩვენ ამ ხნის განმავლობაში. 1921 წელს კავშირი შესდგებოდა სულ 400 კაცისაგან, კავშირს არ ჰქონდა თავის გაზეთი და მუშათა ახალგაზრდობას შორის არაერთადი მუშაობა არ სწარმოებდა.

1922 წლის მაისში ამერიკაში კომკავშირი უკვე 1000 წევრს აერთიანებს — ფაქტიურად, მალე შესაძლო გახდა გამოგვეცა ყოველკვირეული „Young worker“ („იონგ უორკერ“) — „ახალგაზრდა მუშა“-ს გამომცემა. პირველად ჩვენ ის 3000 ეკზემპლარად გამოუშვით. 9 თვის შემდეგ ჩვენი კავშირი უკვე ითვლის თავის რიცხვში 4000 წევრს. ჟურნალის ნაცვლად დავიწყეთ ორკვირეული გაზეთის გამოცემა 7000—7500 ეკზემპლარად.

მიღებულია ზომები მისი გამომცემის გახშირებისათვის. კავშირთან შექმნილია ბავშთა სექცია — 2000 წევრის შემადგენლობით — რომელსაც აქვს თავისი საკუთარი გაზეთი „იონგ კოლეჯიკნი“ — „ახალგაზრდა ამხანაგნი“ — რომელიც გამოდის 6000 ეკზემპლ. უკანასკნელი წლის განმავლობაში კომკავშირის რიცხვი გაორკეცდა. კავშირმა გადმოისროლა ლოზუნგი — 10000 წევრი 1925 წლისათვის.

ამერიკის მუშათა ახალგაზრდობის კავშირს დიდი პერსპექტივები აქვს; ჩვენს კავშირში 57% მუშურ-გლეჟური ახალგაზრდობა შედის; 40% ჩვენი ამხანაგები — შეკავშირებულია პროფკავშირებში, რაც უფრო

მჭიდროთ გვაკავშირებს ჩვენ მუშათა ახალგაზრდობის ფართე მასებთან. თუმცა საქარხნო-საფაბრიკო უჯრედები დიდი ხანი არ არის, რაც დაარსებულ იქმნენ, მიუხედავად ამისა, მაინც ბევრი რამ არის უკვე გაკეთებული ამ მიმართულებით. რამოდენიმე თვის წინად კომკავშირმა მიმართა წერილით პროუკავშირთა თავმჯდომარეს ცნობილ სოციალ მოღალატეს—გომპერსს, ახალგაზრდობის შრომის დაცვის და მათი ორგანიზაციის შესახებ; წერილი იმასაც აღნიშნავდა, რომ გომპერსელები არაფერს აკეთებენ ბავშთა შრომის დასაცავად. რასაკვირველია, გომპერსელებს არაფერი არ გაუკეთებიათ; ჩვენს წერილზედაც არ გვიპასუხეს. ეს ფაქტი ჩვენ შესაფერისად განუმარტეთ ახალგაზრდა და მოზრდილ მუშებს.

ლიბკნეხტის დღე წელს ჩვენ გავხადეთ გერმანიის პროლეტარიატის დახმარების დღით.

კავშირმა ბევრი რამ გააკეთა, მაგრამ კიდევ ბევრი რამ გვაქვს გასაკეთებელი. ძალიან ცოტა რამ არას ჯერ კიდევ გაკეთებული ჩვენ მიერ ანტიმილიტარისტულ აგიტაციის სფეროში.

უმნიშვნელო მუშაობაა აგრეთვე გაწეული დღემდის გლეხურ და კოლონიალურ ახალგაზრდობაში... ეს ამოცანები შეადგენენ ჩვენ დღიურ წესრიგის მორიგ საკითხებს. ამერიკის კომკავშირის გავლენა იზრდება, რასაც მოწ-

მობს მისი მიმდევართა რიცხვის განუწყვეტილი ზრდა ახალგაზრდობის მშრომელთა ნაწილის ფართე მასაში. წინ ჯერ ბევრი რთული ამოცანა აქვს ამერიკის კომუნისტურ კავშირს. ამერიკის ბურჟუაზიას აქვს შესანიშნავი იარაღი მშრომელთა წინააღმდეგ საბრძოლველად. მათ ინტერესთა სადარაჯოზე, ბურჟუაზიის ინტერესების დამცველად გამოდის დიდი და ძლიერი სახელმწიფოებრივი აპარატი ამერიკის „რესპუბლიკისა“, რომლის სიძლიერეზე, პირფერობაზე და სისასტიკეზე მოგითხრობენ ათი და ასი ათასი ტანჯულ-გაყვლედილი მონები.

მაგრამ ამასთან ერთად ამერიკის კომკავშირი—წარმოადგენს მეზობელ ორგანიზაციას, რომელსაც თანაუგრძნობს პროლეტარული ახალგაზრდობა მასიურად. ჩვენ დიდი რევოლუციონური მისია გვაქვს შესასრულებელი მომავალში; ამ ბრძოლაში მუშათა ინტერესებისათვის—რევოლუციონურ თავდადების და გმირობის—მაგალითად—რუსეთის რევოლუციონური ახალგაზრდობა გვყავს! მისკენ მიმართულია თანაგრძნობა ამერიკის მრავალ მილიონიან პროლეტარულ ახალგაზრდობის. რუსეთის ახალგაზრდობის დახმარებით და გამოცდილებით ჩვენ დავაბოლავებთ ჩვენს რევოლუციონურ ბრძოლას.

გაბაშვირის გაბაშენებლობა

გ. დევდარიანი.

ფიქრები სოფელში

(ა. კ. კ. ყრილობაზე საკითხის დასმასთან დაკავშირებით)

1. რა გვაქვს სოფლად.

არ შესდგება არც ერთი ცოტათ თუ ბევრათ მნიშვნელოვანი კრება, კონფერენცია, გინდ ყრილობა, სადაც არ იყოს დასმული საკითხი სოფლად მუშაობის შესახებ. და ფიქრობენ ჩვეულებრივად, რომ საკითხი გადაჭრილია, მაგრამ ნამდვილად კი საქმე სულ სხვანაირად გამოდის—ჩვენს წინ სდგას ისევ და ისევ იგივე „მარად ახალი“ პრობლემა, სულ უფრო და უფრო რთულდება „ამ სუინქსის“—სოფლის საკითხი. თითქოს, ამაზე უფრო მარტივი რა არის: გამოარეკე მემამულეები მათი მამულებიდან და საქმეც გათავებულია. ორი წლის წინათ საბჭოთა ხელისუფლებამ ძველი ურთიერთობანი თავდაყირა დააყენა: როცა ერთ-ერთ მხარეში კომუჯრედის მდივანი მემამულესთან მსახურობდა და ლოცულობდა თავის პატრონისათვის, იმისთვის რომ იგი მას ჰყვებოდა. ეს იყო სამარცხვინო ლაქი ჩვენს შუბლზე, ჩვენ ლამის ხელიდან გავვიფრინდა მიწის რეფორმა. მაგრამ ეს წარსული საქმეა. მაშ, ეხლა როგორ უნდა მოვიქცეთ? საქმეც სწორედ ამაშია: მაშ რა უნდა ვაკეთოთ ეხლა? სოფელში ამჟამად ხდება გადაჯგუფება. სოფელში, მდგომარეობის ბატონია—ძლიერნი ამა ქვეყნისა შეძლებული გლეხები (სოფლის ბოძოლები) იმის გამო, რომ მათ ყავთ მუშა საქონელი, აქვთ ქონებრივი შეძლება და იგი უფრო კულტურულია, ვიდრე ლარიბი გლეხი, რომელსაც ამასთან ერთად არ ჰყავს მუშა საქონელი და საერთოდ ლარიბია. ამას გარდა ბოძოლა გლეხს ის უპირატესობაც აქვს, რომ მას უფრო მეტი მოსავალი მოყავს. ხშირია შემთხვევა, როცა შემოდგომაზე მოსავლის აღების დროს ლარიბი გლეხი განცვივრებით მხრებს იჩენს და ხაზბი თვალთა უცქერის თავის ბოძოლა მეზობელს, რომელიც დატვირთულ ურემზე ზის და კარგი მოსავლით, გამზიარებული „ურმულს“ გაჰყავს. მხრების აჩეჩვა იმის ნიშანია, რომ ლარიბმა გლეხმა. მიუხედავად იმისა, რომ მას ისეთივე ნოყიერი მიწა აქვს, როგორც ბოძოლას (საბჭოთა რეფორმის წყალობით)—მაგრამ შესაძლებელია არა იმდენი დესტინა.—მიიღო უმნიშვნელო მოსავალი, რომელიც შეიძლება გაჰყავებით ეყოს ერთ

წელიწადს და შესაძლოა კიდევ უფრო ცოტა ხანს. მან კი ამ მოსავლით უნდა დაიკმაყოფილოს სხვა მოთხოვნილებანიც: თვითონ ჩაიცვას, დაიხუროს და თავისი მრავალრიცხოვანი ოჯახიც შემოსოს, ბავშვები სკოლაში მისცეს და კიდევ სხვა მრავალი. ეს ჩვენი ქვეყნის—საქართველოს პირობებში კიდევ „გვარიან“ მდგომარეობათ უნდა ჩაითვალოს. უმეტეს შემთხვევაში კი რას ვხედავთ ჩვენ? ავიღოთ მაგალითისათვის განსაკუთრებით დასავლეთი საქართველო. იქ ხომ საქმის მდგომარეობა კიდევ უფრო უარესია. ადგილი მთიანი და ქვიანია. ნიადაგი მწირია. საბრალო გლეხი გათენებიდან დაღამებამდე შეუსვენებლად მუშაობს და მთელი მისი ნამუშევარი სულ რაღაც ორი—სამი საათის განმავლობაში ილუბება, როცა კოკისპირული წვიმა მოდის და მთელ მიწას ნათესთან ერთად ჩამორეცხავს ხოლმე. აი, ნამდვილი უბედურება! თუ კი მას ბედმა გაუღიმა (რაც ძალიან იშვიათი მოვლენაა) და ეს უბედურება მას თავს არ დაატყდა, ამ შემთხვევაშიც მას მოსავალი მხოლოდ სამ-ოთხ თვეს ეყოფა ან სულ დიდი—ექვს თვეს. ბოძოლა გლეხი ასწრებს თავის დროზე დათესვას—მას აქვს ინვენტარი, ჰყავს მუშა საქონელი და სხვ. ლარიბი კი, რომელსაც არ ჰყავს მუშა საქონელი უცდის თუ როდის დათესავს ბოძოლა თავის მიწას, რის შემდეგ ის თხოულობს მისგან ინვენტარს და მუშა საქონელს. და ჩვეულებრივად იგი მიწას ხნავს დავიანებით და ჯეჯილიც ცუდი აღმოცენდება ხოლმე. ყველა ეს მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ჩვენი ამოცანების განსაზღვრის დროს. არის კიდევ მრავალი „წერილობანი“, რომელნიც საზოგადოთ გლეხის მეურნეობაში დიდ როლს თამაშობენ, მაგრამ რომელთა გათვალისწინება საკმაოდ ვერ შეესძლებოდა. ნათქვამს უნდა დაუმატოთ კიდევ ერთი გარემოება, რომელიც ამჟამად აღმოფხვრილია ან ისპობა, მაგრამ რომელმაც ძალიან ღრმა კვალი დასტოვა ლარიბ გლეხებზე. ეს არის ჩვენი ფინანსები. ფულის თანდათანობით დაცემამ არა მარტო გააშიშვლა გლეხობა, არამედ ამის გამო მან ვერ შესძლო სასოფლო-სამეურნეო იარაღების გაუმჯობესება და საზოგადოთ თავისი დაქვეითებული მეურნეობის ფიხზე წამოყენება. ეს უდავო დებულებაა.

II. სოფლის დიფერენციაცია ზღაპარი არ არის.

ზოგიერთი ამხანაგები ამბობენ ხოლმე, რომ ცნება „ბობოლა გლეხი“ იმ აზრით, როგორც მას რუსეთში ხმა-რობენ, არ შეეფერება ქართულ სინამდვილეს, ქართულ სოფელს. ჩვენებური ბობოლები გაცილებით უფრო ღარიბნი არიანო.

ეს, რასაკვირველია, მართალია, მაგრამ ეს ხომ მდგომარეობას არ შეეღწის?

კიდევ ერთი შესწორება. მართალია, რომ საქართველოს ბობოლები რუსეთის ბობოლებივით მძლავრები ვერ არიან, მაგრამ ეს მთელ საქართველოს არ შეეხება. არის ჩვენში ასეთი მაზრები (აღმოსავლეთ საქართველოს მაზრების უმეტესი ნაწილი), სადაც ადგილობრივი ბობოლები თავიანთ ჩრდილოეთის კოლეგებს არ ჩამორჩებიან.

არის კიდევ ერთი მოსაზრება, რომელსაც წამოაყენებენ ხოლმე ჩვენი დებულების წინააღმდეგ, სახელდობრ იმის წინააღმდეგ, რომ საქართველოს სოფლებში უქველათ ხდება გლეხობის დიფერენციაცია: სულ ცოტა ხანია, რაც მიწის რეფორმა ჩატარდა—მაშასადამე, დიფერენციაც შეუძლებელი იქნება. მაგრამ ეს ხომ სერიოზული საბუთი ვერ არის, ვინაიდან იგივე ამხანაგები, რომელნიც რუსეთის სოფლის დიფერენციაციის შესახებ ლაპარაკობენ, ამტკიცებენ, რომ დიფერენციაცია ხდება არა მიწის ნაკვეთების შემცირების ხარჯზე, არამედ მუშა საქონლის მიმცირების გამო.

მართალია, საქართველოში მიწის რეფორმა ახლო წარსულში ჩატარდა, მაგრამ ჩვენში იმდენი ინვენტარი არ იყო, რომ ყველა მცირე მიწა-წყლიან და უმიწა-წყლო გლეხებისათვის საბჭოთა დეკრეტის თანახმად მიწასთან ერთად ინვენტარიც მიგვეცა. მაშასადამე, ჩვენ საქართველოშიც საქმე გვაქვს უდავო ფაქტთან, რომ აქ დიფერენციაცია მიმდინარეობს არა მიწის ნაკვეთების შემცირების გზით, არამედ მუშა საქონლის და ინვენტარის უქონლობის გამო. აი, სწორედ ეს არის ძირითადი საკითხი. თუ კი ჩვენ ამას მტკიცეთ შევითვისებთ, მაშინ სადღაო ჩვენ არასფერი გვექნება და ამისდა მიხედვით შესაძლებელი იქნება დაეყენოთ ჩვენს წინაშე სოფლად მუშაობის ნათელი და გარკვეული ამოცანები. ეხლა ჩვენი პარტია ძალიან სერიოზულად აყენებს ამ საკითხს პარტიკულობებზე. ზედმეტი არ იქნება თუ გზა და გზა შევეჩერდებით მასზე, მით უმეტეს, რომ პარტიის ამ ზომებზე უნდა დაფუძნდეთ მთელი ჩვენი სასოფლო მუშაობა. ჩვენ გვაქვს ისეთი ავტორიტეტულ ორგანოს შეხედულება, როგორიც არის რუსეთის კომპარტიის ცეკა, რომლის დადგენილება საშუალებას მოგვცემს ყრილობის დადგენილებამდე საკითხში გავერკვეთ.

III. რას ღალატებს ციფრები.

ჩვენ ხელთ გვაქვს ცენტრალურ სტატისტიკურ სამმართველოს სტატისტიკური ცნობები, რომელნიც უნდა იქნენ შესწავლილი კომპაგზირების მიერ. საკითხი, ხომ მთელ ქვეყანას შეეხება? როგორც ეს ცნობები გვიჩვენებენ, 1917 წლის შემდეგ მუშა საქონლის რაოდენობა საგრძნობლად შემცირდა. ცალკე მეურნეობათა რაოდენობა გადიდა.

ავიღოთ 1917 წლის ციფრები (როგორც უახლოესი)

და 1923 წლის ცნობები საბჭოთა აღწერის მიხედვით (წინასწარი ცნობები). დასავლეთ საქართველოში (აჭარით და აფხაზეთით) ცალკე მეურნეობათა რაოდენობა შეადგენს 182.232 მეურნეობას (კომლს) აქედან, საქონელი ყავს 164.480 ოჯახს, მუშა საქონელი არ ჰყავს 74.631 ოჯახს, სრულიად არ ყავს პირუტყვი 17.752 ოჯახს, ძროხები არ ჰყავს 57.042.

აღმოსავლეთ საქართველოში (ოსეთით) სულ ოჯახთა რიცხვი უდრის 135.443, აქედან საქონელი ჰყავს 104.443, მუშა საქონელი არ ჰყავს 48.648, სრულიად არ ჰყავს პირუტყვი 30.970, ძროხები არ ჰყავს 58.906.

მთელ რესპუბლიკაში სულ არის 317.645 მეურნეობა, აქედან საქონელი ჰყავს 263.923, მუშა საქონელი არ ჰყავს 123.228, სრულიად არ ჰყავს საქონელი 48.722 და ძროხები არ ჰყავს 115.948 მეურნეობას. აი როგორი იყო ჩვენი სოფლის მდგომარეობა 1917 წ. როგორც სჩანს ამ ციფრებიდან მეურნეობათა 30% მეტს მუშა საქონელი არ ჰყოლია (ამაში არ შედის ის ციფრები, რომელნიც მოთავსებულნი არიან გრაფებში: „სრულიად არ ჰყავს საქონელი“ და „არ ჰყავს ძროხები“). ავიღოთ ეხლა საქონლის რაოდენობა აბსოლიუტურ ციფრებში: 1917 წ. სულ იყო 3.158.410 სული საქონელი, აქედან მხოლოდ 469.223 სული მუშა საქონელი იყო, ე. ი. თითოეულ მეურნეობაზე საშუალოდ მოდიოდა 1,47 სული მუშა საქონელი. 1923 წლის აღწერის მიხედვით (წინასწარი ცნობები) სჩანს, რომ საქონლის რაოდენობა საერთოდ შემცირდა 19%-ით, აბსოლიუტურ ციფრებით კი: თუ 1917 წელს იყო 3.158.410 სული საქონელი, 1923 წელს მხოლოდ 2.507.565 სული საქონელი დარჩა. ამ გარემოებას ხელი შეუწყო მენშევიკების პოლიტიკამ: მუდმივმა ომებმა, ძარცვა-გლეჯამ ყველაზე მეტად მდიდარ მაზრებში და სხვამ. ერთი სიტყვით გულმოდრინეთ იმუშავეს „სამშობლოს სასარგებლოდ“. აქედან ბუნებრივად გამომდინარეობს შემდეგი დასკვნა: მუშა საქონლის რაოდენობა ამის გამო შემცირდა 19%-ით. მაშასადამე, უნდა ვიფიქროთ, რომ საშუალოდ 1923 წ. თითოეულ მეურნეობაზე მოდიოდა უკვე არა 1,47, არამედ 1 სულზე გაცილებით ნაკლები, ე. ი. 0,9. (1917 წელს თითოეულ მეურნეობაზე მოდიოდა სულ 3,5 სული საქონელი—აქ შედის როგორც ახალგაზრდა, ისე წვრილფეხა პირუტყვი, ეხლა კი მოდის არა უმეტეს 2,7). ამასთანავე მხედველობაში უნდა მივიღოთ ის გარემოება, რომ მეურნეობათა (ცალკე ოჯახი—კომლი) რაოდენობა გაიზარდა 317.645-დან 386.963-მდე, ეხადია, რომ ეს აიხსნება მიწის რეფორმით და სხვა მიზეზებით.

VI. რას გვიუბნობა ყველა ეს.

ამ ციფრების შემდეგ ყველასათვის უხადია ის, თუ როგორ სიღარიბეში იმყოფება ჩვენი გლეხობა. სამწუხაროდ 1923 წლ. ცნობებში არ არის ციფრები ცოტათ თუ ბევრათ დიდ მეურნეობათა რაოდენობის შესახებ, რამდენადაც შესაძლებელია ასეთებზე ლაპარაკი საქართველოში: აგრეთვე არ არის ცნობები საშუალო და წვრილ მეურნეობათა შესახებ. ეს მოგვეცემა ჩვენ ნაშედეგ სურათს. მაგრამ ერთი ნათელია ჩვენთვის: მიწა განაწილებულია ყველა გლეხებს შორის, რის გამო სასოფლო-საგლეხო მეურნეობის ერთეულები დაპატარავდნენ. ამ შემთხვევაში კი—ცოდვა არ უნდა დაეფაროთ და უნდა ვაღვიაროთ—სოფლის მეურნეობის კულტურული დონე, მო-

საელიანობა შემცირდა. მაგრამ აქედან სრულიად არ გამომდინარეობს ის დასკვნა, რომ მიწის რეფორმა არ უნდა ჩაგვეტარებია. — სრულიად არა: ჩვენ ეს წინდაწინავე ვიცოდით. უშიშაწყო გლეხობა სრულიად არ არის დამანაშავე იმაში, რომ მათ არ შეუძლიათ კულტურულად მიწის დამუშავება, ვინაიდან მათ იგი არ ჰქონიათ და ამაზე არავინ არ ზრუნავდა, ცხლა საკითხი ასე სდგას: **უნდა გაუმჯობესდეს მათი მდგომარეობა. უნდა გაიზარდეს სასოფლო მეურნეობის პროდუქცია** ამისათვის იმათ ესაქიროებათ აგრონომიული დახმარება, მატერიალური და ტექნიკური დახმარება სახელმწიფოს მხრივ (ინვენტარი, საქონელი და სხვ.), თუ გინდ დროებით, მაგრამ აუცილებლად კოლექტიურ საფუძვლებზე. ვინაიდან, ცხადია, რომ თუ 1917 წელს მუშა საქონლის რაოდენობა უდრიდა 457. 223 სულს, ეხლა კი შემცირდა 19% -ით (დაახლოებით ცნობების მიხედვით). თუ მაშინ იყო მხოლოდ 317-645 მეურნეობა, ეხლა არის 385. 963, — ცხადია, რომ მუშა საქონლის, გლეხის მეურნეობის ამ ერთ-ერთი უმთავრესი ბურჯის შემცირება გაორკეცებით საგრძნობაა, ვინაიდან ერთის მხრივ მუშა საქონლის რაოდენობა შემცირდა, მეორე მხრივ კი მეურნეობის ერთეულების რაოდენობა გაიზარდა. ეხლა ჩვენს წინ არის ნათელი სურათი: გლეხების უმწიკო მდგომარეობა მუშა საქონლის არ ყოლის გამო. იმათი რაოდენობა, რომელთაც არ ყავთ საქონელი, ყოველ შემთხვევაში ნაკლები არ არის, ვიდრე 1917 წელს იყო, ე. ი. მათი რაოდენობა შეადგენს 30% -ით, ფული, რომელიც თანდათანობით ეცემოდა და „მაკრატელი“ — თუ ამ სამ მოვლენათა შორის მიმატებას ნიშანს დავსვამთ, იმ შემთხვევაში ჯამში მივიღებთ ისეთ დიუერენციაციას, განჯგუფებას, რომელსაც არც კი მოველოდით.

V. როგორ აუქნავს პარტიამ საკითხს.

მაგრამ მდგომარეობა უიმედო არ არის. საბჭოთა ხელისუფლებამ ერთი ძირითადი საკითხი, სახელდობრ მიწის რეფორმა, გადასჭრა. ეს იყო პირველი ნაბიჯი გლეხობის ეკონომიური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად, ეს იყო არა მხოლოდ დასვენება გლეხობის ტანჯულ ცხოვრების გზაზე, არამედ დიდი ნახტომი წინ! დარჩა ერთი კიდევ არა უფრო ნაკლებ მნიშვნელოვანი საკითხი — სახელდობრ ის, რომ დაუფონებლივ დახმარება უნდა აღმოუჩნდეს შიშველ-ღატაკს, რომელიც თანდათანობით უფრო შეძლებულ გლეხის ეკონომიურ დამოკიდებულებაში ვარდება. პირველ რიგში გლეხს უნდა მიეცეთ კრედიტში ინვენტარი, მუშა საქონელი, სათესლე მასალა, უნდა შევასწავლოთ მას მიწის კულტურულად დამუშავება. აქ აუცილებლად საჭიროა აგრონომიულ პუნქტების გამრავლება; სამწუხაროთ აქამდე ჩვენ სოფლად გვყავდა ათეული აგრონომი. ყველა ეს უნდა ხდებოდეს კოლექტიურად, თანდათან უნდა შევაჩვიოთ კერძო საკუთრების ინსტიტუტით გამსჭვალული გლეხი კოლექტიურ მუშაობას და რაც მთავარია, უნდა შემოვიღოთ უმაღლეს კულტურის თეზა ჩაი. აბრეშუმი და სხვა) უნდა იქნეს გადიდებული კოოპერატივების ქსელი: კოოპერატიულად უნდა შეკავშირდეს მთელი გლეხობა. ამ დარგში ჩვენ გვაქვს ერთგვარი გამოკდილება: სოფელს უნდა მიეწოდოს შესაფერასი საქონელი და მეორე მხრივ სპეკულიანტურ-ვაჭრული თავხედობა — „ყველაფერი მომეცი“ უნდა უარყუო. გლეხები უნდა დავიანტერესოთ არა მარტო კო-

ოპერატივების მოხმარებითი ფუნქციებით, არამედ წარმოებითაც. ამას-წინათ ჩატარებულმა დისკუსიამ კოოპერაციის ინტეგრაციის შესახებ ნათლად გადაგვიშალა თვალწინ საქმის მდგომარეობა — და პარტია იმ აზრს იზიარებს, რომ ინტეგრალი კარგი საქმეა, მაგრამ ჩვენი კოოპერაცია უნდა აშენდეს ახალ წესზე. ცეკავშირი და წარმოკავშირი ერთი-მეორეს არ ჩამოუვარდებიან — თითოეული მათგანი ცდილობს რაც შეიძლება მეტი ფული ჩაიჯიბოს, გლეხურ წარმოებაზე კი არც-ერთი არ ფიქრობს, თუმცა პირველ რიგში სწორედ ამაზე უნდა ზრუნავდნენ. საქართველო სასოფლო-სამეურნეო ქვეყანაა, სოფელში არ შეიძლება საწარმოო და მომხმარებელ ფუნქციების ერთი-მეორისაგან გამოყოფა. აი, სწორედ ასე უნდა აშენდეს, ან უფრო სწორედ რომ ესთქვათ, უნდა გადაკეთდეს ჩვენი კოოპერაცია იმ გვარად, რომ აუცილებლად წარმოებას დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს. ზოგიერთს უცნაურად მოეჩვენება, რომ სახელმწიფო ამდენ მსხვერპლს იღებს — რატომ არ შეიძლება ბოზოლა გლეხებს ჩამოვართვათ ინვენტარი, მუშა საქონელი და სხვა და გადავსცეთ ღარიბ გლეხებს. განა ეს რევოლუციონური ნაბიჯი არ იქნება? მაგრამ საქმე თურმე არც ასე ადვილად მოგვარდება: მიწა ახირებული რამ არის, ყველა ეს ხომ საკმარისი არ იქნება ღარიბებისათვის და ბოლოს როგორი ბოზოლეზია ჩვენში? ამ შემთხვევაში მეურნეობის განვითარება, თუ გინდ ბოზოლა გლეხების მეურნეობის, ასეთი ზომების მეოხებით დაქვეითდება. ჩვენმა სახელმწიფომ კი, რაც უნდა დაუჯდეს ეს, ახლო მომავალში ურდა აიყვანოს ომის წინა დროის ჩარჩოებში მაინც ჩვენი სოკლის პროდუქცია მთლიანად, ამ გზით მივეყვართ მხოლოდ მეურნეობის შრომას კოლექტივიზაციას, სახელმწიფოებრივ დახმარებას და კოოპერაციას, ამ მხრივ მეურნეობის ალორძინებას დიდ სამსახურს გაუწყვენ გლეხთა ურთიერთ დამხმარე კომიტეტები, რომელნიც სწორედ ამისათვის არიან მოწოდებულნი.

VI ჩვენი ამოცანები.

ჩვენ ზემოთ გავკრიტ შეგჩერდით შემდეგ კითხვაზე: როგორ აყენებს პარტია საკითხს სოფლის შესახებ. იქვე აღვნიშნეთ, რომ ღარიბ გლეხების მდგომარეობის გაუმჯობესების ერთ-ერთი ფორმა არის შრომის კოლექტივიზაცია (და რასაკვირველია, უმაღლეს კულტურის პროდუქციის გადიდება). რასაკვირველია, ღარიბები ამ მხრივ ისახავენ კეთილ სურვილს, მაგრამ ეს საკმარისი არ არის საქმის მოხერხებულად უნდა მიდგომა. ამას ხელს უშლის ჩამორჩენილობა და გლეხის, კერძო მესაკუთრეობის ინსტიტუტი. შედარებით ამ მხრივ ყველაზე უფრო თავისუფლად ვსთელით ჩვენს ახალგაზრდობას და პირველ რიგში კომკავშირელებს. სწორედ ისინი უნდა გახდნენ პიონერები ამ საქმეში.

რომ ამ მუშაობას მდიდარი ნიადაგი აქვს, ამას გვიჩვენებს ის გარემოება, რომ გლეხთა დამხმარე კომიტეტებს ფართე ქსელი აქვთ გაბმული სოფლად. იგი წარმოადგენს სწორედ იმ ორგანიზაციას, რომელიც ალვიძებს ერთად მოქმედების პირველ ინსტიტუტს. ეს ძალიან დიდი პონაპოვარია. ყოველგვარი ზომები უნდა იქნეს მიღებული, რათა ამ კომიტეტებში აკომკავშირის წევრები შეადგენდნენ ძირითად გუნდს და განსაკუთრებული სიფხაზლეა საჭირო, რომ სხვა და სხვა ჯუჯის უსაქმურებმა და კონტრა-რევოლუციონერებმა ვერ შესძლონ ამ კომიტე-

ტებში შესვლა. ჩვენს პირობებში, ამ შემთხვევაში დიდი სიფხიზლე არის საჭირო, ვინაიდან იგი არის ჩვენი კომკავშირელის საპასუხისმგებლო ამოცანა სოფლად. მეორე მხრივ მუშაობაში მონაწილეობა თავის თავად კომკავშირელისათვის დიდ სკოლას წარმოადგენს. ჩვენში, ზოგიერთ სოფლებში არის კოლექტიური მეურნეობა, იგი სამაგალითო საჩვენებლათ უნდა გადაიქცეს, უნდა მიიზიდოს სოფლის საუკეთესო ძალები და აგრონომები. არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ გლეხები პრაქტიკული ხალხია და თუ ისინი სარგებლობას ვერ დაინახავენ კოლექტიურ მეურნეობაში, ამ შემთხვევაში კოლექტივიზაციის იდეა შეილახება. გლეხი მას უნდაზღოვდეს თვალთ დაუწყებს ცეკრას. გლეხებს აშკარათ უნდა დაჟანახოთ კოლექტიურ მეურნეობის უპირატესობა — აი, კავშირის ძირითადი ამოცანა. ამისათვის საჭიროა აგრონომიული ანბანის ცოდნა. უამისოდ ჩვენი შრომა უნაყოფოთ ჩაივლის. რასაკვირველია, ჩვენ ამ მუშაობას ჩავატარებთ აგრონომებისა და სათანადო ლიტერატურის დახმარებით. ამ მხრივ ჩვენი კავშირის ცეკამ უკვე გადასდგა ერთი დიდი ნაბიჯი ამ მიმართულებით — მან გამოსცა ქართულ ენაზე გრცელი პოპულარული აგრონომიული საუბარი. თითოეულმა კომკავშირელმა კარგათ უნდა შეისწავლოს იგი.

ამასთან ერთად მან უნდა განავითაროს თავისი პოლიტიკური მომზადება: მან გლხს პასუხი უნდა მისცეს ყველა იმ კითხვებზე, რომელიც გლეხს აღუვლევს, სახელდობრ, აგრონომიულ, საბჭოთა, კულტურულ, კანონმდებლობითი და სხვა რიგ საკითხებზე. თუ კი გლეხის ასეთ მოთხოვნების დაკმაყოფილება ვერ შეესძლებოდა, უმჯობესი იქნება თუ ჩვენს თავს კომკავშირელს არ უწოდებთ. წერა-კითხვის უკოდანარ კომკავშირელს არ უნდა ჰქონდეს ადგილი ჩვენს შორის. ახკომკავშირის უჯრედი სოფლად უნდა იქცეს კულტურის კერათ, კომკავშირი უნდა იქცეს სოფლად კულტურის ჩირაღდნათ. კულტურის პროპაგანდისათვის საჭიროა მივაქციოთ ყურადღება თვით წერილმანსაც. მაგ. ქობ სამკითხველო უნდა მოვაწყოთ რაც შეიძლება კარგათ, შეიძლება შენობა იქნეს პატარა, მაგრამ ის უნდა იყოს სუფთა, ყოველივე თავის ადგილას იყოს, სურათები იქნას შერჩეული და რაზე დაკიდებული. ერთი სიტყვით ქობ-სამკითხველო რიგიანათ უნდა იქნას მოწყობილი.

ამიტომ უნდა ვებრძოლოთ ჩვენებურ დაუდევრობას, უწყესრიგობას, გულცივობას და თავგამოდებით და ენერგიულათ ვიმუშაოთ. საქმის ამგვარად დაყენება ადვილი არ არის, იგი დიდ სიძნელეს წარმოადგენს. ცეკას მიერ გამოცემული პოლიტსაუბრები დიდი განძია ჩვენს სასოფლო ლიტერატურაში, სერიოზული ყურადღება უნდა მიექცეს მისს დამუშავებას. სერიოზულ შესწავლას, რომლის გარევისას უნდა მოიწვიოთ უპარტიო ახალგაზრდობა და აგრეთვე მოზრდილი გლეხობაც. პოლიტგანმანათლებელი მუშაობა სოფლად სისტემაში უნდა იყოს ჩამოყალიბებული და ღობე-ყორეს არ უნდა ვედებოდეთ — აი, რა სიტყვა ცეკამ თავის პლენუმზე. ამის შესახებ მე აქ არ ვილაპარაკებ, ვინაიდან ცეკას შეხედულებას ამ საგანზე კარგათ იცნობენ ადგილობრივთ.

ჩვენ ზემოდ ვამბობდით, რომ საჭიროა კოოპერაციის გადახალისება, ამ მიზნით კოოპერაციის კითხვა დასმული იყო პარტყრილობაზე. მიუხედავად იმისა, რომ ყრილობების და კონფერენციების რეზოლიუციებში მრავალჯერ იყო ნათქვამი კომკავშირელთა განაწილების შე-

სახებ, კოოპერატიულ მუშაობაში, ჩვენდა სამწუხაროდ ამ მხრივ ძალიან ცოტაა გაკეთებული ან უარეს შემთხვევაში — სრულიად არაფერი. ეს კიდევ ერთხელ გვიჩვენებს, რომ ჩვენი ადგილობრივი ორგანიზაციები განსაცვიფრებელ უმოქმედობაში იმყოფებიან. ესეა ეს საქმე სახუმრო არ არის — საქმეს სერიოზულად უნდა მოვკიდოთ ხელი. ბოზოლა გლუხაზ გაბატონება კოოპერაციაში ჩვენი ზომებისადმი მიმართული საბოტაჟი, გლეხებისადმი იაფი საქონელის მიწოდების ჩაშლა, რაც უეჭველად იმის მომასწავებელია, რომ კოოპერაციას მოსახლეობის თვალში სახელი გაუტყდება, — მეტად დიდ საშიშროებას იწვევს რომ კომკავშირმა აქტიური მონაწილეობა არ მიიღოს ამ საქმეში. ამიტომ ჩვენი ლოზუნგი უნდა იყოს: **ახკომკავშირის ყოველი წევრი უნდა გახდეს კოოპერაციის წევრი და უნდა შეიქნეს მისი აქტიური აღმშენებელი.**

თუ ჩვენ ამას შივალწევთ, ეს იმის მომასწავებელი იქნება, რომ ჩვენც გავნათავისუფლებდით და სოფლის ლატაკებსაც გაუანათავისუფლებთ მეფახშეთა ბრჭყალებისაგან. ისინი ესეა, როცა გრძნობენ, რომ მათ თავზე დაატყდებათ ქექა-ქუხილი, ძალიან ლმობიერი არიან, ლარაზ გლეხებს საქონელს ნისიად აძლევენ, რომ თანდათან ისინი მოაქციონ თავიანთ გავლენის ქვეშ და ბოლოს ტყავი გააძრონ. ამის წინააღმდეგ აგრეთვე სასტიკი ბრძოლაა საჭირო. რომ შევისწავლოთ საბჭოთა კანონები და ლონისძიებანი ამისათვის საჭიროა, რათა თითოეულმა კომკავშირელმა აქტიური მონაწილეობა მიიღოს თვით საბჭოთა აღმშენებლობაში. წარსულ წელის განმავლობაში ჩვენ ამ მხრით დიდი ნაბიჯი გადავდგით წინ, მრავალი კომკავშირელი შევიდა წევრებათ სოფლის საბჭოებში და სხვა, მაგრამ იყო წევრი არ კმარა, საჭიროა აქტიური მუშაობა საბჭოებში. აი ამხანაგ **ლენინის** ფრიად მკვეთრი სიტყვა, როგორც მან წარმოსთქვა ახკომკავშირის სრულიად რუსეთის მესამე ყრილობაზე და რომელიც შეეხება აგრეთვე კოლექტიურ მეურნეობის და კოოპერაციის საკითხსაც: „ახალგაზრდათა კომუნისტური კავშირი უნდა წარმოადგენდეს დამკვერელ ჯგუფს, როგორც ყოველგვარ მუშაობის დროს დახმარებას აღმოუჩენს, გამოიჩენს საკუთარ ინიციატივას კავშირი იმგვარი უნდა იყოს, რომ ყოველი მუშა ხედავდეს მასში ისეთი ადამიანებს, რომელთა მოძღვრება მას შესაძლებელია არც გაეგება, რომელთა მოძღვრებას იგი, შესაძლებელია, ერთბაშით არც კი დაიჯერებს, მაგრამ რომელთა ცოცხალი მუშაობა და მოღვაწეობა დაანახებს მას, რომ ისინი ნაუდელიად ის ადამიანები არიან, რომელნიც უჩვენებენ მას სწორ გზას.“

კავშირის ძირითადი ამოცანა იმაში მდგომარეობს, რომ მან ყველგან და ყველაფერში ინიციატივა უნდა გამოიჩინოს და მთელ სოფელს მეთაურობა გაუწიოს. მეორეს მხრივ აქტიურ საბჭოთა აღმშენებლობაში მშვენიერი სკოლაა კომკავშირელებისათვის, სადაც ისინი სწავლობენ, ემზადებიან, რომ გახდნენ უკვე არა შემცველები, არამედ ხელმძღვანელები. აქაც აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს, რომ დავიწყოთ პატარა საქმიდან: შევაკეთოთ ხიდი მდინარეზე, გავასწოროთ სოფლის გზა, დავებმაროთ მოხუცებულებს, ქვრივებს, ობლებს, წითელ არმიელების ოჯახებს და სხვა. ყველა ამაში კომკავშირელმა უნდა გამოიჩინოს თავისი ინიციატივა; თუ ჩვენ ამას ხელს არ მოვკიდებთ, არამედ რევოლუციით და ვინტოვ-

კით შეიარაღებული სოფელ სოფელ დავიწყებთ ხეტილს და ბელურებს და ძალებს დავაფრთხობთ—ეს კომკავშირის მოვალეობის შესრულება არ იქნება. ვინტოვკა ძალიან კარგი ნივთია, მაგრამ მისი დრო ჯერ არ დაშდგარა.—თუ იგი დაგვკვირდება ჩვენც მას მოვიმარჯვებთ. დღეს კი ხშირია შემთხვევა, რომ კომკავშირელი დღე და ღამ არ იშორებს იარაღს. ეს უარყოფითი მოვლენაა და ის უნდა აღმოვეჩუვრათ, ე. წ. აღმინი ტრატიული, მილიციური წესები უნდა უკუ ვაგდოთ. ჩვენმა კომიტეტებმა უნდა ჩაატარონ სამხედრო პროპაგანდა—შექმნილ არა ნორმალურ საერთაშორისო მდგომარეობასთან დაკავშირებით, რომელიც მოითხოვს ჩვენგან, რომ ფხიზლად ვიყოთ, გავამაგროთ წითელი არმია და წითელი ფლოტი, მზრუნველობა და სიყვარული არ მოვაცლოთ მას და სხვ. განსაკუთრებული მზრუნველობა და სიყვარული უნდა გამოვიჩინოთ ჩვენ, როგორც შეფმა, წითელ ფლოტისადმი. ჩვენებური კომკავშირელები უნდა ცდილობდნენ, რომ გლეხებს შორის შექმნილ იქნეს ნდობისა და სიყვარულის ასეთივე ატმოსფერო. ამის შესახებ ჩვენ ვლაპარაკობდით—შეიძლება სთქვან მკითხველებმა—მაგრამ ძველი ქეშმარიტებანი უბრა დავიმოკროთ, თუ კი ისინი შესრულებული არ არიან.

ამ ეამად ჩვენში, საქართველოში, სოფლის დაქირავებულ მუშათა რიცხვი სულ უფრო და უფრო მატულობს. სამწუხაროთ ჩვენი ადგილობრივი კომიტეტები (ზოგიერთები) ამდენხანს კამათობენ დაქირავებულ მუშების (მოჯამაგირეების და სხვათა) შესახებ ჩვენში. ეს გარემოება იმით აიხსნება, რომ ისინი მოწყვეტილი არიან სოფლის ცხოვრებას.

ჩვენმა კომიტეტებმა დღემდის არ იციან, რომ დაქირავებული მუშები თავიანთი დამონებული მდგომარეობის გამო, წარმოადგენენ ძირითად ბაზას სოფლად. უნდა გაუმჯობესდეს მათი ეკონომიური მდგომარეობა, უნდა ჩავაბათ ჩვენს პოლიტიკურ-განმანათლებელ მუშაობაში, საბჭოთა მუშაობაში, საზოგადოთ ყველა ეს მისცემს კომკავშირის ორგანიზაციას საუკეთესო მასალას. ინდივიდუალურ ხელშეკრულებათა დადება სოფლის დაქირავებულ მუშათა და „ხაზეინთა“ შორის უეჭველად უნდა ხდებოდეს ახკოკავშირელის მონაწილეობით. ეს ასწევს ჩვენს ავტორიტეტს სოფლის ლატაკთა თვალში და სოფლის ბობოლეს საშუალებას მოუსპობს. მათ მიღებას კავშირში არაფერი არ უნდა ელოებოდეს წინ; ისინი შელავათით უნდა სარგებლობდნენ კავშირში შესვლის დროს.

ძირითად ბოროტებას ჩვენს სოფელში წარმოადგენს რელიგიის საკითხი, მართალია უკანასკნელ ხანებში მან დიდი დამარცხება იკვია, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ჩვენებურ გლეხობის ასი პროც. სარწმუნოების წინააღმდეგნი და ათეისტები არიან. დამახასიათებელ მაგალითს წარმოადგენს ის პასუხი, რომელიც კომკავშირელებმა (და პარტიის წევრებმა) მისცეს კითხვებზე ერთ-ერთ მაზრაში; როცა ერთ კომკავშირელს შეეკითხეს მისი რწმენის შესახებ, მან სთქვა: მღვდელი არ მწამს, ეკლესია არ მწამს. ღმერთი გწამს?—ჰკითხეს. —როგორ არ უნდა მწამდეს შემომქმედი,—უპასუხა მან. ეს იმას გვიჩვენებს, რომ სოფლად არა მარტო მოზრდილ მოსახლეობაში, არამედ ასალგაზრდობაშიც ყველაფერი რიგზე არ არის. სინამდვილე არ უნდა დამბლოს, მართალია, ასეთი კომკავშირელები, შესაძლებელია, წარმოადგენენ გამონაკლისს, მაგრამ ფაქტი მაინც საგულისხმოა. ჩვენ კარგათ

უნდა ვიცოდეთ, რომ ეკლესიების დახურვა დიდს არაფერს არ ნიშნავს, ე. ი. ამით არ ისპობა ხალხში ცრუმორწმუნოება, სარწმუნოება. პირიქით, ამას შეუძლია გამოიწვიოს ერთგვარი რეაქცია მორწმუნეთა მხრივ. მანამდე, სანამ გლეხს და მის შვილს სწამთ ყოველგვარი ეშმაკები, ქრისტე, ღმერთი და სტიქიურ უბედურებას ღვთის რ. ს. ხვათ სთვლიან,—ჩვენ დიდ ნაყოფს ვერ მივიღებთ იმიტომ, რომ ყველა ეკლესიები დაეხუროთ. რასაკვირველია, ჩვენ უარს არ ვიტყვით, რომ მღვდლები და „წმინდა ადგილები“ ვამხილოთ, რათა გლეხებს ცხადათ უჩვენოთ რელიგიის აბრა-უბრა, მაგრამ ეს საკმარისი არ არის; მით უმეტეს, რომ ზოგიერთმა ოხუნჯებმა გაავრცელეს ხმები, რომ თუ ეხლა ღმერთა ას სჯის „წმ. ნეშთების“ ამოღების დროს, მხოლოდ იმიტომ, რომ ღმერთი და წმინდანები მოხუცდნენ და რომ საჭიროა მათი გაახალგაზრდება (ალბად შტეინახის მეთოდით—გ. დ.)... და შეიძლება ბევრი ფიქრობს, რომ მათ—მორწმუნეებს არ სწამთ ეს? შემცდარი აზრია—მათ სწამთ იგი, მაშასადამე, აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს, მოკვებით რალაც რეალური, ძირითადი ჩვენს ანტირელიგიურ პროპაგანდაში. ჩვენ, სამწუხაროთ, აქამდე (ამის მიზეზი მრავალია) ვაწარმოებდით მხოლოდ მღვდლის საწინააღმდეგო პროპაგანდას. მე ვიცი ბევრი ისეთი სოფელი, სადაც მცხოვრებლები აგინებენ მეორე სოფლის მღვდელს, აქებენ თავსას, ან პირიქით. და როცა ჩვენი კომკავშირელები სდგამენ ამგვარ პიესებს, ამ შემთხვევაში თვით მორწმუნეებისთვისაც არაფერი საკვირველი არ არის. რასაკვირველია, მე არ ვამბობ, რომ პიესები არ უნდა იდგმებოდეს, მაგრამ მათ არ უნდა მიეცეთ გადაჭარბებული მნიშვნელობა ჩვენს ანტირელიგიურ პროპაგანდაში. სერიოზულად უნდა იქნეს შესწავლილი ქვეყნის შექმნის საკითხი, ბუნების ძალები და საზოგადოთ სამეცნიერო-საბუნებისმეტყველო საკითხები. ამ საკითხებმა უნდა დაიკავონ ძირითადი—პირველი ადგილი ჩვენს პოლიტ-განათლების სისტემაშიც სოფლად,—ამისათვის საშუალებანი და შესაძლებლობა ჩვენში არის... წინდაუხედაობას, თავისებურ ხულიგნობას ბოლო უნდა მოელოს, ისეთ ხულიგნობას, როგორსაც მაგალითად ადგილი ჰქონდა ერთ მაზრაში: კომკავშირელებმა საკუთარხეველში მღვდელს ფეხქვეშ მაშალა დაუდეს, საბრალო მღვდელს კი ეკონა, რომ ეს სროლეს ყუმბარა და ღრიალით გამოვარდა ეკლესიიდან; მას თან გამოჰყვენ მორწმუნენი, ჩვენი კომკავშირელები კი იქვე იდგნენ და იცინოდნენ. ასეთი მაგალითი ბევრია. მაგრამ აქედან სრულიად არ გამომდინარეობს, რომ მხოლოდ მეცნიერული საკითხებით გამოულალოთ თავი ახალგაზრდობას. ამ საკითხზე ჩვენ დიდხანს შევჩერდით იმიტომ, რომ ერთის მხრივ, იგი სახუმარო არ არის და მეორე მხრივ კი პარტია ამ საკითხს ამ ეამად ფრად სერიოზულად აყენებს—საჭიროა პარტიული ხაზის გატარება სარწმუნოების საკითხში.

საზოგადოთ უნდა ითქვას, რომ სოფლებში ახკომკავშირის პარტიასთან სავსებით ნორმალური ურთიერთობანი არ აქვს. ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ ხშირად ახკომკავშირი ვერ ატარებს პარტიის ხაზს ამა თუ იმ საკითხის შესახებ. ეს უდავოა. მაგრამ ეს არ არი ქრონიკული მოვლენა. ზოგიერთ ადგილებში პარტია სუსტია როგორც რაოდენობით, ისე თავისი თვისებებით, აი აქ ფრად დიდი საშიშროება მოელოს ახალგაზრდობის აღზრდის საქმეს, ამ გარემოებას აუცილებლად სერიოზული

ყურადღება უნდა მიაქციოს კომკავშირელმა. მეორე მხრივ, როცა პარტია თავის ზომებს ატარებს ახკმკავშირის საშუალებით (იქ, სადაც არ არის პარტიული უჯრედები) არ უნდა გამოიყენოს იგი, როგორც მხოლოდ დამხმარე ძალა, არამედ მისცეს აღმზრდელობითი ხასიათი. ძალები, რომელთაც როგორც პარტია, ისე კავშირი იკრებს თავის გარშემო, ერთგვარი სოციალური შემადგენლობისაა, მასზე წვრილ ბუჩქთაზიულ ტენდენციებს დიდი გავლენა აქვს, მაგრამ თავიანთი ფსიქოლოგიური აგებულებით ისინი ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან. პირველ შემთხვევაში წვრილ მესაკუთრის ინსტინქტის გარდა ადგილი აქვს ჩამორჩენილობას, უნდობლობას კონსერვატიზმს და სხვას; მეორე შემთხვევაში იგივე წვრილ მესაკუთრის ინსტინქტი, მაგრამ ჩამორჩენილობის პატარა დოზით, იგი ნდობით უცქერის ყველაფერს და მიისწრაფის ყოველივე ახლისაკენ. აქედან გამომდინარეობს მისი ნდობა კომკავშირელისადმიც მომავლის მოციქულის და აღმშენებლისადმი. აი, ეს უნდა ჰქონდეთ მხედველობაში ჩვენს ამხანაგებს ადგილობრივად და ყოველგვარი დახმარება უნდა გაუწიონ კომკავშირელს. კომკავშირელი კი უნდა განიმსჭვალოს თავისი დიდი მისიის სიდიადით: მან უნდა შექმნას ახალი გლეხი, ახალი სოფელი და ყოველთვის უნდა ახსოვდეს, რომ იგი არის პარტიის მომავალი წევრი. ის უნდა ემზადებოდეს ამისთვის და უნდა ატარებდეს პარტიის გავლენას მასზე. ჩვენდა სამწუხაროთ, არიან ისეთი ამხანაგებიც, რომელნიც ანგარიშს არ უწევენ ობიექტიურ მდგომარეობას, რომელშიდაც უხდება მუშაობა პარტიას, და ძალიან სკეპტიკურად უცქერიან მას. მაგ., ხშირად გაიგონებთ ასეთ მარგალიტებს: რა არის ჩვენთვის პარტია, — იდეური ხელმძღვანელობა? — ჩვენ თვითონ ვხელმძღვანელობთ პარტიას, — და სხვა. რომ ზოგიერთ ადგილებში ჩვენ პარტიას სუსტი მუშაკები ჰყავს, ეს ექვს გარეშეა, მაგრამ ასეთი განცხადება სრულიად მიუღებელია. ეს იმას გვიჩვენებს, რომ ასეთი ამხანაგები პარტიის მხრივ ფრიად სუსტ გავლენას განიცდიან, ამას ადგილი აქვს ჩამორჩენილ კუთხეებში. აქ არის დიდი საშიშროება იმ მხრივ, რომ კომკავშირელები პარტიას არ ჩამოსცილდნენ. პარტიული გავლენა კომკავშირზე არ უნდა შეწყვიტდეს. ამაზე უნდა მიექცეს სერიოზული ყურადღება.

ორიოდე სიტყვა ეხლა პედაგოგის შესახებ. ყველამ იცის, თუ როგორ იგი ძალიან ხშირად, მტრულად არის განწყობილი საბჭოთა ხელისუფლებისადმი; ზოგიერთ შე-

თხვევაში შეიძლება სამართლიანადაც. ჩვენ არ მივწყვიტო- დით მასთან შესატყვისი განმარტებებით. ის მოწყვეტილი იყო ცხოვრებას, იცოდა მხოლოდ სკოლა. ხშირად ამ ნი- ადაზე აქტიურად გამოდიოდა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ. ეხლა კი . . . თითქოს პედაგოგებმა შე- იცვალეს თავიანთი დამოკიდებულება ჩვენადმი. ჩვენ სი- ამოვნებით ვეგებებით ამას. მაგრამ გულახდილად უნდა ვაღვიაროთ, რომ ჩვენ არ გვქონია განსაზღვრული ხაზი მათ მიმართ. ზოგიერთები ყველა პედაგოგს კონტრევოლუციო- ნერებათ სთვლიდნენ, ზოგიერთები — ძალიან კარგ ადამიანე- ბათ, ზოგიერთები კი მათში ხედავდნენ ზომიერ ელემენტებს. მაშინ, როცა მასწავლებელი სოფლად წარმოადგენს, თუ შეიძლება ასე ითქვას, „შუქარას“ (МАЯК) სოფლის უსახ- ტერო წყვდიადში. ზოც კომკავშირელს სახელად მიაჩ- ია მასწავლებელთან მეგობრობა მასთან საუბარი, სერი- ნობა და სხვა. (ეს შეეხება უმთავრესად ჩვენს აქტივის- ტებს). მაგრამ უბედურება ის არის, თუ ასეთი მასწავლე- ბელი „ენა-მკვახე“ გამოდგა: იგი ჩაითრევს „მონას- ლეთისა“ (კომკავშირელს) და თანდათან დააყენებს მას თავის გალენის ქვეშ. ეს უკვე დიდ საშიშროებას წარმო- ადგენს. არის მეორე უკიდურესობა (ასეთი ცოტაა), რომ მასწავ- ებელი წარმოადგენს . . . არარაობას.

საკითხის ამგვარად დაყენება არ შეიძლება. მასწა- ვლებელი სოფლად ერთად ერთი პირია, რომლის მეოხე- ბით კომკავშირელს შეუძლია გახდეს კულტურული ადა- მინი. მასწავლებელი უნდა იქნეს გამოყენებული, უნდა იქნეს მიწვეული პოლიტგანათლების დაწესებულებებში კლუბებში, ქობ-სამკითხველოებში, წრეებში და სხვაგან. მის გარშემო უნდა შეიქმნეს ნდობის და მეგობრობის ატმოსფერა, მაგრამ გადაჭარბება კი არ არის საჭირო. უნდა ვიცოდეთ, თუ ვის ვიწვევთ. პარტიოსანი უპარტიოები ახალგაზრდების მატერიალისტურ. თ აღმზრდელნი ვინ უნდა მოვიწვიოთ. ისინი წერა-კითხვის უცოდინარებასაც მოსპობენ, წრეებსაც მოაწყობენ, კულტურულ ცენტრე- ბსაც შექმნიან სოფლად და ამასთან ერთად მაღლობე- ლიც იქნებიან. ყველა ეს კომკავშირმა თვითონ უნდა გააკეთოს, კომკავშირელის ამოცანა ამგვარათ სოფლად მეტად რთული, სერიოზულია და ისიც გულმოდგინეთ უნდა შეუდგეთ ამ მეტად საპასუხისმგებლო მოვალეობის აღ- სრულებას, მასზე დაკისრებულ იმედების გამართლებას. ჩვენ აქ არ შევხებივართ სკოლის და განათლების დარ- გში ჩვენი პოლიტიკის საკითხებს, მაგრამ ამაზე შემდგ.

3. გოგენჟილი.

მე-VII უკილოზის ამოცანები

ს. ა. კ. კ. ცეკას გადაწყვეტილებით 24 იენისისათვის დანიშნულია ჩვენი კავშირის მორიგი ყრილობა. მხოლოდ 9 თვე დაგვაშორებს გასულ ყრილობას. ეს შედარებით პატარა დროა. ამასთანავე ამ ხნის განმავლობაში ჩატარდა მთელი რიგი თათბირებისა, რომლებზედაც გადაწყდა მრავალი მნიშვნელოვანი საკითხი. მეორე მხრივ ცუდად თუ კარგად, ჩვენ ჩავატარეთ დისკუსია კავშირის ამოცანების შესახებ. ასე რომ ყრილობის მუშაობის სიღრმე საგრძნობათ შეზღუდულია. მაგრამ, რადგანაც ყრილობის მოწვევა უკვე გადაწყვეტილია, ჩვენ სხვა არაფერი დაგვრჩენია, გარდა ყველა ღონისძიებათა მიღებისა იმისათვის, რათა მიაღწიოთ მოწვევა გამართულად იქნას. სუყველაფერი ეს, ცხადია, არ ნიშნავს იმას, რომ თითქმის კავშირს არ ჰქონდეს მრავალი საკითხები, რომელნიც უნდა გახდენ ყრილობის მსჯელობის საგნად. პირიქით, მთელმა აქტივმა დარჩენილი დრო უნდა მოახმაროს ასეთ საკითხების წინასწარ დამუშავებას და მოვიდეს ყრილობაზე მომზადებული. ამ იმედით ვსწერთ წერილს და ვფიქრობთ. რომ მთელი კავშირი ყრილობამდე გამოსთქვამს თავის შეხედულებას ყრილობის დღის წესრიგში დასმულ ამოცანების შესახებ.

როგორ ჩატარდა დისკუსია.

დისკუსიის ჩატარება ერთის შეხედვით სრულიად არ გვაკმაყოფილებს. ჩემის აზრით ფაქტურათ არავითარი დისკუსია არ გვექონია. კომკავშირი ნაკლებად იქნა ჩათრეული დისკუსიაში. ყველაზე მოწინავე, თბილისის ორგანიზაციაში მის ორგანიზაციულად ჩატარებაზე კრიტიკა არ დამჩუდა და ამის გამო დისკუსიის მთავარი ამოცანა—გადმოგველაგებია კავშირის მტკივნეული საკითხები და დაგვეჩვენებია კავშირის ნამდვილი სახე მასისათვის შეუხრულებელი დარჩა. საეჭვოა ლაპარაკი იმაზეც, მივიღეთ რაიმე პრაქტიკული შედეგი თუ არა.

აქ ორი შეცდომა არის დაშვებული. პირველი: ხელმძღვანელ კომიტეტების პასივობა (გარდა თითო-ორი-ლასის), რომელშიაც თავმოყრილი არიან უკეთესი ამხანაგები, და მეორე — უქონლობა საქართველოს კომკავშირის სინამდვილისაგან გამოშინარე მასალის. რასაკვირველია, რ. ა. კ. კ. ცეკას თეზისები საფუძვლიანია, მაგრამ გასაგებ მიზეზების გამო მასში არ არის აღნუსხული და მოცემული ადგილობრივი კავშირის საჭირობოროტო ყველა კითხვები. ცეკას უნდა დამატებით შეემუშავებია უფრო კონკრეტული თეზისები, ან რეზოლიუცია და გადაეცა ის კავშირისთვის სადისკუსიოთ სწორედ ამიტომ, ხელმძღვანელმა ორგანოებმა დისკუსიიდან ვერ მიიღო კავშირის უარყოფითი მხარეების ნათელყოფა. კავშირის ახალი ამოცანების გარშემო წარმოებულ დისკუსიაში ამხ. კეკელიამ მოითხოვა ეხლანდელი აქტივის შეცვლა მთლიანად პარტისკოლებს კურსანტებით, რაც ჩემი აზრით მიუღებელია. მაგრამ მაინც გამოხატავს ათეულ მომუშავეთა სულისკვეთებას, ან და ამხ. ქიქოძის აღმოჩენას კომკავშირში „კრიზისის“ შესახებ, რომელიც აგრეთვე გამოხატავს კავშირის იმ წევრების სულისკვეთებას, რომელნიც კავ-

შირზე მხოლოდ დისკუსიის დროს იწყებენ „ფიქრს“ და „აზრის დაქიმებაში“ პაოულობენ კომკავშირში, პირველათ ყოვლისა, რასაკვირველია „კრიზისს“.

კავშირის ზრდა.

ჩვენი კავშირი ამ ეამათ ითვლის 21000-ზე მეტ წევრს. კავშირისაქენ ილტვის ეხლა გლეხური ახალგაზრდობა და უფრო ინტენსიურათ, ვიდრე ოდესმე მოსწავლე ახალგაზრდობა. მაგრამ შემდეგში, რომ ვიქონიოთ სწორი ხაზი ახალ წევრთა მიღებაში, საჭიროა გასული პერიოდის ხაზი გავარჩიოთ. მე აბსოლუტურათ წინააღმდეგი ვარ დღევანდელ პირობებში კავშირის კარების პერიოდულათ დახურვის და გაღების. ეს მაჩვენებელია იმის, რომ ჩვენ წევრთა მიღება ძლიერ ცუდად გვაქვს დაყენებული. საგულისხმოა შემდეგი ცნობები: კავშირს (ჩვენი საალ. განყოფილების მასალებიდან) 1 იანვრიდან პირველ მარტამდე მომატებია 207 წევრი, მარტში 317, აპრილში კი 1506. აპრილში ჩვენ ვიღებდით მუშა-ახალგაზრდობას (ლენინის გაწვევა). დაახლოებით—მათი რიცხვი იქნება 600-მდე. დანარჩენი კი ათასს ხუთასს კაცში სხვა სოციალური კატეგორიებია.

ამ ციფრების დაწვრილებით შეფასებას ეხლა ვერ შეუდგებით. მე ვფიქრობ, რომ კავშირის ზრდა არა ნორმალურად მიმდინარეობს. წევრთა მიღება სწარმოებს შემთხვევით, უჯრედები წევრთა მიღების დროს პასუხისმგებლობას არ გრძნობენ. ნიშნავს ეს იმას თუ არა, რომ სწორედ ამისათვის უნდა ვაწარმოოთ წამ და უწუშ კავშირში მიღება, კარების დახურვა ჩემის აზრით, არა. უკანასკნელ ხანებში, საერთოდ ახალგაზრდობაში პოლიტიკური აქტივობა მეტად გაიზარდა, ეს ითქმის არა ნაკლებ უპარტიო ახალგაზრდობის შესახებ, მათი საუკეთესო ნაწილი მოილტვის კავშირისაქენ, სხვა გზა მისთვის არ არის. გვაქვს თუ არა ჩვენ უფლება უთხრათ ახალგაზრდა მშრომელ გლეხს—დაიცადე სამი თვე და პასუხს შემდეგ მოგცემთ, რასაკვირველია, რომ არა. ამისათვის ყრილობამ უნდა დაადგინოს, რომ კომკავშირში შემთხვევით მიღებას ადგილი არ უნდა ჰქონდეს. მეორე მხრივ საჭიროა წევრთა მიღების დროს მეტი პასუხისმგებლობა.

მეორე საკითხი. ვის ხარჯზე უნდა გაიზარდოს კავშირი. ჩვენს კავშირში წარმოდგენილია მუშა ახალგაზრდობა, გლეხობა, ხელოსნები, საბჭოთა მოსამსახურენი, მოწაფეობა. მუშათა ახალგაზრდობის საუკეთესო ნაწილი კავშირშია, შესაძლებელია აქა-იქ კიდევ დარჩა ათეული ახალგ. მუშა, კავშირში უნდა მიიღოს ღონისძიება მათი კავშირში ჩასაყვანად. ახალგ. გლეხობა—აი ის ფენა, რომლის შესახებ არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა, და რომელიც დისკუსიამაც გამოააშკარავა. რომ გამოვდიოდეთ იმ შეხედულებიდან (როგ. მაგ. რუსეთში ზოგიერთი ამხანაგები ამბობდნენ), რომ კომკავშირი პარტიისათვის მხოლოდ ინსტრუმენტი, საშვალეა გავლენის გასავრცელებლათ ახალგაზრდობაზე, მაშინ, ცხადია, მიღებისათვის ფართე ასპარეზი გვექნებოდა. მაგრამ რამდენათ ჩვენ საკითხს სულ სხვაგვარად უყურებთ, რამდენათ კომკავშირი ჩვენ მიგვა-

ჩნია პარტიისთვის ახალი კადრების მომამზადებლათ, ამიტომ კავშირის კარებს ასე ფართოდ ვერ გავაღებთ.

ლარიბი, საშუალო გლეხის შვილები და მოჯამაგირეები—სოფლის ნახევრათ პროლეტარული ელემენტები—აი, ვინ არის ობიექტი კავშირის ზრდის. მე ვფიქრობ, რომ ლარიბი და საშუალო გლეხის შვილები საგრძნობლათ ჩათრეულია კავშირის რიგებში. ძლიერ სუსტათაა ჩაბმული მოჯამაგირეები. მათი რიცხვი კი არც ისე ცოტაა. მაგრამ საჭიროა ისეთი მდგომარეობის შექმნა, რათა ისინი კავშირში შემოვიდნენ. ასეთია კი ამ ახალგაზრდათა ეკონომიურ მდგომარეობის დაცვა. თბილისის მაზრაში უკვე გვაქვს ამ მხრივ დადებითი შედეგი, კავშირის ინიციატივით კოლექტიური ხელშეკრულებები იდება „ხაზინისა“ და მოჯამაგირეს შორის. მოჯამაგირეს უფლებრივად იცავს კავშირი. ამით კომკავშირი ამტკიცებს, რომ ის იცავს მოჯამაგირეებს „ხაზინათა“ ყველვისაგან და ამით ვიზიდავთ მათ კავშირში.

მეორე მხრივ, სოფლად შესამჩნევია შეძლებული გლეხების (კულაკების) დაშლა. მიუხედავად ამისა, ჩვენ არ შეგვიძლია სოფლის შეძლებულ ახალგაზრდობის კავშირში მიღება, ჩვენ მხოლოდ ხელი უნდა შეუწყუთ ამ პროცესს, რათა დავაჩქაროთ სოფლის პარაზიტული ფენის დაშლა-დარღვევა.

ახალგაზრდა ხელოსნების მიმართ კავშირში საერთო და აქტივისტებში, მით უფრო სუფევს ერთგვარი უნდობლობა. ჩემის აზრით, რაკი ჩვენ ვაწარმოებთ მუშაობას მათ დასაცავად და ამას ხელოსნები-შევირდები გრძნობენ, არავითარი დანაშაული არ არის იმათი კავშირში მიღება, მით უმეტეს ისეთ წვრილ-ბურჟუაზიულ ქვეყანაში, როგორცაა საქართველო, სადაც სამრეწველო პროლეტარული ახალგაზრდობა ძლიერ ცოტაა და წვრილი სახელოსნოები ჯერ კიდევ დიდ როლს თამაშობს. სჯობს ყოველი „ხაზინის“ სახელოსნოში გვეყოლოს მის წინააღმდეგ მებრძოლი შევირდი-კომკავშირელი, ვინემ დასტოვოთ ისინი უყურადღებოდ.

გადავიდეთ მოწაფეობაზე. მაგრამ, ვიდრე ვიტყვოდეთ თუ როგორ უნდა იწარმოოს შემდეგში მათი მიღებამ კომკავშირში, მანამ საჭიროა ზოგიერთი მოსაზრებანი წამოვყენოთ კომკავშირის მოწაფეების მიმართ დამოკიდებულების შესახებ.

მოწაფეთა განწყობილებაში ჩვენ ვამჩნევთ გადმოხრას არა მარტო საბჭოთა ხელისუფლებასთან შეგუებისაკენ, არამედ კომკავშირთან, როგორც პოლიტიკურ ორგანიზაციასთან დაახლოვების სურვილსაც, მათ უკეთეს ნაწილში კი—აშკარა სურვილს კავშირში შემოსვლისას. შეგვიძლია თუ არა ჩვენ უყურადღებოდ დავსტოვოთ მოწაფეთა მასის ეს ტენდენციები?—რასაკვირველია, არა. მეორე მომენტი. წინათ, როდესაც მივედიოვით მოწაფეთა კრებებზე, შესამჩნევია იყო იმათი კომპაქტიური წინააღმდეგობა, ძლიერ ცოტა იყო მათში ისეთნი, რომლებზედაც შეიძლებოდა დაყრდნობა, ეხლა კი ადგილი აქვს საწინააღმდეგო მოვლენას, რომელსაც ჩვენ უნდა მივესალმოთ, შევისწავლოთ და გამოვიყენოთ კავშირის პოლიტიკის საწარმოებლათ მოწაფეობის ფართე მასაში. ეს მოვლენა არის მოწაფეთა იგივე ფენებთან დაყოფა. ეხლა ჩვენ მხარს გვიჭერს მოწაფეთა ის ნაწილი, რომელიც შრომასთან ან სოფლის მეურნეობასთან არის დაკავშირებული, რომელიც წინათ რაღაცას უტყდიდა (ანუ როგორც იტყვიან ხოლმე რუსულად „он не знает“) და ჩვენთან არ

იმყოფებოდა. ვინ გამოდიან დღეს სასწავლებელში ჩვენს წინააღმდეგ? თავად-აზნაურობის და კულაკების (სოციალურად მოწინააღმდეგე კლასის) შვილები, ან გამოუსწორებელი თითო-ორი „ახალგაზრდა მარქსისტი“. ჩვენ, მაშასადამე, შევიტანეთ ერთგვარი განხეთქილება მოწაფეთა შორის. მოვახდინეთ მოწაფეთა დიფერენციაცია და მოსწავლეთა ის ნაწილი, რომელიც უნდა ყოფილიყო ჩვენთან, გამოვსტაცეთ გამხრწნელ წრეს და დავიხლოვეთ.

მოწაფეთა შორის მუშაობის როგორი გამოცდილება გვაქვს ჩვენ? მე ვამჩნევ ორ ტენდენციას, ორთავეს მიუღებელს და მავნეს. ერთი—ზედმეტი გადახრა, გატაცება და დაყრდნობა განსაკუთრებით მოწაფეობაზე (ოხურგეთის და რაოდენიმე თელავის ქალაქის ორგანიზაციის მაგალითები). მეორე უპასუხისმგებლობა და გულცივობა მოწაფეთა შორის მუშაობის მიმართ, რასაც აქვს თბილისში ადგილი და რომლის მიზეზი უმთავრესად თვით მომუშავეებია. კავშირი ვერ დააკანონებს ვერც ერთ ამ ტენდენციას. კავშირი, როგორც ახალგაზრდათა მუშათა და გლეხთა ორგანიზაცია, ეყრდნობა პროლეტარულ ახალგაზრდობას, მაგრამ მას არ შეუძლია გვერდი აუაროს მოწაფეობას, რომლის ხედრითი წონა საკმაოდ დიდია ჩვენს სინამდვილეში. ყრილობამ უნდა გამოსთქვას თავისი აზრი ამ საკითხზე და მომავალ წლისათვის კავშირს მისცეს დირექტივა მოწაფეთა მასის საბოლოო დაპყრობის, მათი ანტი-კომუნისტურ ორგანიზაციებისაგან საბოლოო იზოლიაციის და ახალგ. ანტი-კომუნისტურ ორგანიზაციების საბოლოო განადგურების. როგორ უნდა მივიღოთ მოწაფეობა კავშირში? ეხლა ვიკითხოთ, როგორ ვიღებდით დღემდე მათ კავშირში: 1922 წლის გაწმენდის შემდეგ კავშირში ითვლებოდა 1825 მოწაფე, ან 20,4% მუშები 2977—32,2%, გლეხები 3521—37,3%, მოსამსახურენი 635—7,1%. 22 წლის შემდეგ კავშირი გაიზარდა 12 ათასი ახალი წევრით. ამათ შორის მიღებულ იქნა მოწაფეები აბსოლიტურ რიცხვებში 1025, პროცენტული შედარება კი ამ ხნის განმავლობაში შეიცვალა, მუშების რაოდენობა უდრის 22,2%, გლეხობის 56%, მოსამსახურეთა 8,2% და მოწაფეთა 13,6%. აქედან სჩანს, რომ მიუხედავად ახალგაზრდობის დიდი მასის კომკავშირში ჩათრევისა, ახალგაზრდა მუშების პროცენტული შევარდება ახალგაზრდათა სხვა სოციალურ ფენებთან 10% შემცირდა. გლეხობის რიცხვი გაიზარდა 16,7%, მოსამსახურეთა 6,8%, ასე რომ მოსწავლეთა გადაჭარბებულ მიღებას ადგილი არ ჰქონია, ყრილობის შემდეგ ჩვენ არ შეგვიძლია შევზღუდოთ მოწაფეთა მიღება კავშირში, ჩემის აზრით, თუ მივიღებთ მხედველობაში იმ გარდატეხას, რომლის შესახებ ჩვენ ზევით ვლაპარაკობდით, საქ. კომკავშირს შეუძლია 500 600 მოწაფის კავშირში მიღება და ასეთი გაზრდა კავშირისა მოწაფეთა ხარჯზე საჭიროა პირველად ყოვლისა იმ ამოცანის გასაწვდამლათ, რომელსაც ჩვენ ზევით მოწაფეთა დაპყრობა დავარქვით.

ავიღოთ თბილისი. აქ განათლების კომისარიატის ცნობით საშუალო სასწავლებლებში (ტექნიკუმები) შეიღ ათასამდე მოწაფეა, ამათგან 230 კომკავშირელია. არის ტექნიკუმები 500-600 მოწაფით, სადაც კავშირის წევრთა რიცხვი 1-3 არ აღემატება. ასეთი მდგომარეობა კი ხელს უშლის ჩვენს მუშაობას ტექნიკუმებში. ვინც იცნობს მოწაფეთა შორის მუშაობას, მისთვის აშკარაა, რომ წინა

პირობა ნაყოფიერ მუშაობის და საერთო რაიმე მუშაობის წარმოებისა მოწაფეობაში არის იქ პატარა, ცოცხალი, აქტიურ უჯრედი, ამიტომ დიდი დანაშაული არ იქნება, თუ მაგ. თბილისში 200-250 მოწაფეს მივიღებთ კავშირში.

კავშირის პარტიული აღზრდა.

თავის მოტყუება იქნებოდა იმას თქმა, ვითომდა კავშირის ყველა წევრს შეგნებული ჰქონდეს ჩვენი პარტიის მნიშვნელობა. უფრო მეტათ ეს ითქმის ახალ წევრების შესახებ. რომელნიც ათასობით ითვლება ჩვენს რიგებში. ხშირათ საშვალო მომუშავენიც კი ვერ ერკვევიან ამ კითხვაში. არალეგალურ პირობებში მომუშავეთა პარტიაში გადარიცხვის გაძნელებამ კიდევ უფრო გააძლიერა ასეთი განწყობილება. მაშასადამე, კომკავშირის დიდი ნაწილი ვერ იცნობს პარტიას, მაგრამ მას სურს უკანასკნელ ხანებში უფრო ძლიერათ, მეტათ დაუახლოვდეს პარტიას. პარტიულმა დისკუსიამ უფრო დააინტერესა კომკავშირის მასა პარტიულ საკითხებით. ამ მხრივ მისასალმებელია ორი დადგენილება პარტიულ ყრილობისა: ერთი—გადარიცხვა პარტიაში კავშირის არალეგალურ წევრების და მეორე—კომკავშირის უფრო მეტათ ჩათრევა სახელმწიფოებრივ, საზოგადოებრივ და კიდევ მეტი პარტიულ აღმშენებლობაში ჩვენ, რასაც ვირეგელია, არ მივეცემით ილიუზიას იმის შესახებ, რომ თითქოს შესაძლებელი იყოს ეხლა კავშირის დიდი მასის პარტიაში გადარიცხვა. მაგრამ კომკავშირში მყოფ პარტიულ წევრების მოვალეობა უნდა გახდეს უფრო ენერგიულათ, უფრო ინტენსიურათ პარტიული სულისკვეთებით, ბოლშევიკურ სულისკვეთებით აღზარდონ კავშირის წევრები.

სააგ-საპროპაგანდო მუშაობის მეთოდებს გადათვალისწინება-შეფასება სჭირია.

ეს მეტათ სერიოზული საკითხია, ყველაზე სერიოზული მოვალეობა კომკავშირში შემოსულ ახალგაზრდა მუშის და გლეხის პოლიტიკურ-აღმზრდელობითი მუშაობაა, ჩვენ არ შეგვიძლია ამ საკითხის უყურადღებო

ბოთ დატოვება. ჩვენ შეუდექით პოლიტგანათლების ერთიან სისტემის გატარებას, გვაქვს ამისი პროგრამა, დაარსდა შესაფერისი სკოლები, მაგრამ, რამდენათ ვიცო, დამაკმაყოფილებელ შედეგებზე ლაპარაკი ძნელია. ავიღოთ თბილისი: არის სკოლები, რომელთაც ყავს ხელმძღვანელები, მაგრამ ესწრება კურსანტების არა უმეტესი 30-40%, ითვისებენ ცოტას, ხელმძღვანელები კონსპექტებს არ ურიგებენ თუ რა უნდა წაიკითხონ კურსანტებმა, არც იმაზე უთითებენ. სხვაგანაც ასეთივე სურათია. ზაფხულში არ შეიძლება ამ მხრივ ბევრის ვაკეთება, მაგრამ შესრულებული მუშაობის გამოცდილება უნდა გამოვიყენოთ.

აქტივი თვით კავშირმა გამოყოს.

საკმაო ხანია მივიღეთ ჩვენ შემდეგი ფორმულა: „კავშირის ზრდასთან შეფარდებით არ იზრდება აქტივი“ აქედან დასკვნაა აქტივის გაზრდისთვის ხელის შეწყობა. ამ ახრივ ძლიერ ცოტას მივალწიეთ. მე არ ვიზიარებ იმ აზრს, რომ თითქოს მექანიკურათ შეიძლებაოდეს პასუხისმკებელ მომუშავეთა მიღება, ჯერ დანაშენ და შემდეგ ის მოემზადება. ყოველდღიურ მუშაობის პროცესში უნდა ხდებოდეს აქტიურ ამხანაგების გამოყოფა. ჩვენ ვდგევართ ეხლა კავშირის პოლიტიკურ წონის ზრდის წინაშე და ამ დროს განვიცდით მომუშავეთა სიმცირეს, გამოუყდელობას და მოუმზადებლობას.

ჩვენ უფრო მეტათ ვნიშნავდით ახალ აქტივისტებს სამუშაოზე, ვიდრე ვამზადებდით. საქართველოს კავშირისათვის აქტივის და მომზადების საკითხი პრობლემათ არის ქცეული. კავშირს დასჭირდება ენერგიული მუშაობა აქტივის მოსამზადებლათ. ჩვენ ავიღეთ ხაზი აქტივის მუშა ახალგაზრდობიდან მომზადების, მაგრამ ჯერ ცოტა გავაკეთეთ ამ მხრივ. ყრილობამ ეს საკითხი უნდა დააყენოს კავშირის წინაშე, დაუახლოს მას ის გზა, რომლის მიხედვით მოხდება აქტივის კონსოლიდაცია და კავშირის აქტივიზაცია.

ამჟამათ დავკმაყოფილებთ ამ შენიშვნებით.

რ. აპოკოვი

მკონტროლი მუშაობა ფასავლით საპარტიო

გასულ თვეში დათვალიერებული იქნა საქართველოს სამრეწველო რაიონები — ბათომი, სამტრედია, ქუთაისი, ქიათურა, ხაშური, ბორჯომი, რათა ადგილობრივად გამოგვეყვია ეკონომიური მუშაობის მდგომარეობა და მსვლელობა. აქ მოყვანილი მასალა წარმოადგენს ამ გამოკვლევის შედეგს.

ამ რაიონებში ეკონომიური მუშაობის მდგომარეობა ასეთია: მუშაობა მხოლოდ იწყება. მუშაკები მხოლოდ ეხლა ეცნობიან ეკონომიურ მუშაობას. კომკავშირის კომიტეტები ნაკლებ ყურადღებას აქცევენ ეკონომიურ მუშაობას. პროფკავშირები არ აწარმოებენ მუშაობას ახალგაზრდობის შორის, ვინაიდან პროფკავშირების მუშაობის შემადგენელ ნაწილად არ მიაჩნიათ ახალგაზრდობის შორის მუშაობა. თანდათან უმჯობესდება კომკავშირის ურთიერთობა პროფკავშირებთან. კომკავშირის კომიტეტებმა გამოჰყვეს თავისი წარმომადგენლები პროფკავშირებისათვის, თუმცა არა ყველა ორგანოებისათვის. სულ ასეთ წარმომადგენელთა რიცხვი 86-ია. აქედან დაბალ პროფკავშირების — 50, მაღალის — 36. ეს რიცხვი სამრეწველო რაიონებში შემდეგნაირად არის განაწილებული:

ბათომი	—	უმაღლესი	ორგ.	—	15,	დაბალ.	ორგ.	—	31.
ქიათურა	"	"	"	4	"	"	"	"	3.
ქუთაისი	"	"	"	8	"	"	"	"	3.
ბორჯომი	"	"	"	6	"	"	"	"	4.
ხაშური	"	"	"	1	"	"	"	"	5.
სამტრედია	"	"	"	2	"	"	"	"	4.

წარმომადგენლები პროფკავშირებში უმეტესად არიან პროფკავშირების წამდელი წევრები. ის გარემოება, რომ ზოგიერთი წარმომადგენლები არ არიან პროფკავშირების წამდელი წევრები, აიხსნება იმით, რომ ისინი გაგზავნილ იქნენ პროფკავშირთა კონფერენციების შემდეგ. კომიტეტები ხელმძღვანელობენ ამ წარმომადგენელთა მუშაობას, თათბირების (ცოტათ თუ ბევრათ რეგულირებული თათბირების) მოწვევით, გარდა ქიათურისა. ამ წარმომადგენლებს არა აქვთ მკიდრო კავშირი ცენტრალური კომიტეტის წარმომადგენლებთან პროფკავშირების ცენტრალურ გამგეობაში. მუშა ახალგაზრდობამ ცუდით იცის კანონები თავისი შრომის შესახებ.

მიუხედავად საქართველოს პროფკავშირების ცენტრალურ საბჭოსა და საქ. ახალგაზრდათა კომკავშირის ცეკას დავალებისა, არც პროფკავშირებისა და არც კომკავშირის ორგანიზაციებს არ დაუშთავრებიათ მუშა ახალგაზრდობის აღწერა. ზოგიერთ რაიონებში კი ეს აღწერა ტარდებოდა სრულებით არანორმალურად (და ისიც არ არის დამთავრებული). შინამრეწველთა შორის საერთოდ არავითარი მუშაობა არ სწარმოებს. ქუთაისში იყო ცდა შინამრეწველთა შორის მუშაობაში გამოეყენებიათ მეთოდი უჯრედების შეფობისა შინამრეწველთა საწარმოებზე. ამ მუშაობაში მონაწილეობას იღებს 4 უჯრედი. შინამრეწველთაგან ბევრი არ არის პროფკავშირის წევრი. მუშაობა ბოგანო ახალგაზრდობას შორის არ სწარმოებს და მხოლოდ ბორჯომის რაიონში აღრიცხვაზე იქნა აყვანილი 30-ზე მეტი ახალგაზრდა ბოგანო გლეხი.

ზოგიერთ რაიონებში უჯრედების სხდომებზე აყვანილენ პროფკავშირების მოხსენებებს. კომკავშირის წარმომადგენელთა ანგარიშს და სხვ.

შრომის დაცვის კანონების დარღვევას ადგილი აქვს მხოლოდ კერძო საწარმოებში. კომკავშირის კომიტეტები არავითარ ზომებს არ იღებენ ამ მოვლენის აღმოსაფხვრელად. ამ სფეროში მუშაობისათვის გამოყოფილია ასისტენტები, რომელთაც, უნდა ვსთქვათ, არავითარი კავშირი არა აქვთ შრომის ინსპექტორებთან, პირდაპირ არასდროს არ აკეთებენ. უფრო ხშირად ირღვევა კანონი მოზარდთა სამუშაო დროის შესახებ. რაც შეეხება დამაზიანებელ, სახიფათო, ზედმეტ და მიწის ქვეშ (ტყიბული, ქიათურა) მუშაობას, მოზარდი ახალგაზრდობი ამ მუშაობას არ ეწევიან.

მედიკური შემოწმება ჩატარებულ იქნა მხოლოდ ქიათურაში და რკინის გზებზე. კომიტეტები იღებენ ზომებს იმისათვის, რომ მედიკურ შემოწმებაში გატარებულ იქნენ ყველა ახალგაზრდა მუშები — 213 კაცი, რომელნიც რაიონებში შემდეგნაირად არიან განაწილებულნი:

ქიათურაში	—	88.
ქუთაისში	—	11.
გორში	—	19.
ბათომში	—	10.
ბორჯომში	—	27.
ხაშურში	—	33.
სამტრედიაში	—	25.

ტარიფის სფეროში შემდეგი სურათია:

მუშა ახალგაზრდობამ სრულებით არაფერი არ იცის მოზარდთა შრომის ხელფასის ახალი სისტემის შესახებ. არ არსებობს კატეგორიის მომატების არავითარი სისტემა. ხშირად შეგირდები მეტად დიდი ხნის განმავლობაში იღებენ ერთსა და იმავე ჯამაგირს.

უმეტესად შემდეგი სატარიფო ხარისხებია გამეფებული.

რკინის გზებზე ორი ხარისხია — პირველი ხარისხის განაკვეთი უდრის 9 ჩერვ. მანეთს.

ხაშურში 33 მოზარდი მუშაა. პირველი ხარისხით ჯამაგირს იღებს 5 კაცი.

მე-2 ხარისხით 10 კაცი.

მე-3 " 18 "

სამტრედიაში 28 მოზარდი მუშაა. აქედან

1 ხარისხით იღებს 18 კაცი.

2 " " 10 "

ბათომში 14 ახალგაზრდა მუშაა. აქედან

1 ხარისხით იღებს 1 კაცი.

2 " " 2 "

3 " " 9 "

4 " " 2 "

ეს იმ დროს, როდესაც მშვიდობიან დროს მუშა ახალგაზრდის შრომის ხელფასი უდრიდა 5-6 მანეთს.

პოლიგრაფიულ მრეწველობაში მყოფ მუშა ახალგაზრდობის შრომის ხელფასი (საშუალოდ აქ ორი ხარისხია — 1 ხარისხის გასამრჯელო უდრის 7—7 მან. 50 კ. საქონლ. მან.) უდრის საშუალოდ 10 საქონლ. მანეთს

(ბათომისა და ქუთაისის სტამბებში), მაშინ, როდესაც მშვიდობიან დროს ისინი იღებდნენ 3 — 4 მანეთს.

თამბაქოს ქარხნის (ბათომისა და ქუთაისში) მუშა ახალგაზრდობის სამუშაო ხელფასი საშუალოდ უდრის 13 საქონლ. მანეთს. ტყიბულის ქვა-ნახშირის მრეწველობის მუშა ახალგაზრდები (850 მუშა-მოსამსახურეთაგან 48 ახალგაზრდა მუშა და 150 კაცი 18-დან 23 წლიანი), რომელთა პირველი ხარისხის ხელფასი უდრის 8 მან. და 50 კაპ. საქონ. მანეთ., — საშუალოდ ხელუფასს იღებენ მესამე ხარისხით.

შავი-ქვის მრეწველობაში სულ 3 ახალგაზრდა მუშაა, ხოლო 23 წლოვანებისანი 270 კაცამდე. შავი-ქვის მრეწველობის მუშები 35 საქ. მანეთზე ნაკლებს არ იღებენ. რაც შეეხება ბორჯომის მინის ქარხანას, ამ რაიონში სულ 22 ახალგაზრდა მუშა მუშაობს (176 კაცთან). აქ პირველი ხარისხით იღებენ 7,5 საქონ. მანეთს და შეფარდება ხარისხებს შორის არის 1:5; ამ რაიონში საშუალო ხელფასი უდრის მე-3 ხარისხის განაკვეთს. ასეთი მოზარდ მუშათა სამუშაო ხელფასის საერთო მდგომარეობა.

რაც შეეხება წარმოებაში მოზარდთა რიცხვის განსაზღვრას, ამ მხრით შემდეგი მდგომარეობაა: ასეთი განსაზღვრის შესახებ ძალიან ცოტა რამ თუ იციან სამრეწველო რაიონებში, გარდა ხაშურისა, სამტრედიისა, ბორჯომისა და ბათუმისა. ჭიათურაში იძულებული ვიყავით მთელი ერთი საათის განმავლობაში აგვეხსნა-გაგვემარტებია სამაზრო პროუბიუროს მდივნისათვის და სამთო მუშათა კავშირისათვის სიტყვა „ბრონი“ და საქართველოს სახ. კომისართა საბჭოს დადგენილება ამ საკითხის შესახებ.

ამის მიხედვით შავი-ქვის მრეწველობაში აკლია 129 მოზარდი მუშა, ტყიბულის ქვა-ნახშირის მრეწველობაში — 4, თამბაქოს მრეწველობაში — 4; პოლიგრაფიული მრეწველობაში აკლია 5, მაგრამ ბათუმის სტამბაში ეს ნომრა შეეცესთ 4 კაცით და ამრიგად, ეხლა აკლია ერთი მოზარდი მუშა ქუთაისის სტამბას. ბორჯომის მინის ქარხანას აგრეთვე აკლია 3 მოზ. მუშა. რაც შეეხება რკინის გზას, საქმე იმაშია, რომ ეხლა ამიერ-კავკასიის მთელ რკინის გზაზე გახსნაზღვრულია შევირდთა გარკვეული რიცხვი, რომელიც პროპორციონალურად უნდა იქნეს განაწილებული ამიერ-კავკასიის ყველა რკინის გზებზე. უმუშევართა რიცხვი რკინის გზაზე უდრის 214, აქედან წინად წარმოებაში მუშაობდა მხოლოდ 1. ეს რიცხვი უბნების მიხედვით შემდეგნაირად არის განაწილებული:

ხაშურში	— 97	კაცი.
სამტრედიისაში	— 99	„
ბათომში	— 18	„

გარდა ამისა ბათუმის ბორცის მიერ აღრიცხვაზე აყვანილია 62 მოზარდი მუშა. სხვა რაიონებში უმუშევარნი არ არიან. მუშაობაზე გაგზავნა მეტად სუსტად მიმდინარეობს. განსაკუთრებით ბათომში: ერთ თვეში საშუალოდ აგზავნიან 5 მოზარდს; ბათომში დაზღვეულია მხოლოდ 6 მოზარდი, სხვა რაიონებში არაფერი არ არის დაზღვეულ. ვინაიდან ეს უმუშევარი მოზარდნი დასაზღვევთა კატეგორიას არ ექვემდებარებიან.

ყველა დამზღვევ კასაში არის კომკავშირის წარმომადგენელი.

ახალგაზრდათა შორის მუშათაის შესახებ

ამხ. გუხარინის თაყისაგი, მომუშაველი რ. პ. პ. ს. პ. მერ.

შესავალი

1. გარდამავალი დროის ეპოქაში საერთოდ, კერძოდ კი მის მშვიდობიან ორგანიზაციულ პერიოდში და განსაკუთრებით ე. წოდებულ ახალი ეკონომიური პოლიტიკის კონკრეტულ პირობებში, — სამეურნეო, ადმინისტრაციულ-პოლიტიკური და იდეოლოგიური ცხოვრების ყველა დარგებში ძირითადი, ძველი შემადგენლობის პრობლემა არის მთავარი ცენტრალური პრობლემა.

2. ხაყითი იმის შესახებ, გაიმარჯვებს სოციალისტური ეკონომიკა, თუ კაპიტალისტურ საზოგადოების კვალიფიკურ ფუნქციონერების (ინტელიგენციისა, ძველი შეხედულებებით, ვაჭრების, კერძო კაპიტალისტების და სხვ.) უპირატესობა და გამოცდილება, გვაძლავს ჩვენ თანდათანობით დავიხიოთ და გარდავიქმნათ შიგნიდან — ეს საყითი გადაწყვეტა უმთავრესად იმისდამხედვით, მოახერხებს თუ არა პროლეტარული სახელმწიფო ძირითადი, ძველი კომუნისტური შემადგენლობის წრის გაფართოებას და მოზარდ თაობათა თანდათანობით გაძლიერებულ ტემპით კომუნისტურად გარდაქმნის უზრუნველყოფას. ამიტომ საყითს ახალგაზრდობის შესახებ კუშმარტად უდიდესი მნიშვნელობა აქვს.

3. აღნიშნული ამოცანის გადაჭრა შეიძლება მხოლოდ იმ პირობით, როცა უზრუნველყოფილი იქნება ძლევაშოსილი მუშათა მოძრაობის გამოცდილების, ტრადიციების გადაცემა და შეთვისება.

ამ მთავარ ძალას ყველაზე უფრო წარმოადგენს ჩვენი პარტია, განსაკუთრებით კი მისი ყველაზე უფრო გაკავებული და გამოცდილი ნაწილი — ძველი გვარდია.

4. მეორე მხრივ, ეს ამოცანა შეიძლება გადაჭრილი იქნეს იმდენათ, რამდენათაც ჩვენი პარტიის ძირითადი კადრები გრძნობენ ახალგაზრდობის შესახებ საყითის მთელ მნიშვნელობას, რამდენათაც ისინი თავის ძალების საკმაო რაოდენობასა და ყურადღებას უთმობენ მას, რამდენათაც ისინი სიფხიზლეს იჩენენ ახალ მოთხოვნილებებისა და საჭიროებისადმი, რომლებიც აუცილებლად იქნებიან საერთო განვითარების ცვალებად პირობებში.

1. პროლეტარული ხელმძღვანელების უზრუნველყოფა ორგანიზაციულად და ახალგაზრდობის ორგანიზაციების სოციალური შემადგენლობა.

5. პროლეტარიატის ხელმძღვანელის როლის უზრუნველყოფა გამოიხატება პირველ ყოვლისა გარკვეულ პოლიტიკაში, რომელიც ეხება ახალგაზრდობის კლასობრივ შემადგენლობას.

6. კლასობრივ ხელმძღვანელობას უზრუნველყოფს ხელმძღვანელი პარტიის რაც შეიძლება წმინდა შემადგენლობა. შემდეგ თაობას, რომელიც ორგანიზაციულად კომკავშირში არის თავმოყრილი, პირველ ყოვლისა მუშურ შემადგენლობაზე დაყრდნობით შეუძლია თავისი სოციალური ბაზის გაფართოება; დაბოლოს, ნორჩ პიონერების ორგანიზაცია უნდა გავრცელდეს და მან უნდა შეაკავშიროს — კომკავშირელებისა და კომუნისტურად აღზრდილ მასწავლებლების ხელმძღვანელობით — თავისი სოციალური შემადგენლობით უფრო ფართე წრეები.

7. მაგრამ ეს საერთო ტენდენცია, რომელიც განიხილავს პროლეტარიატის გავლენის ზრდას, განიხილავს ყოველთვის ხელმძღვანელ ძალების რაოდენობით. წინააღმდეგ შემთხვევაშიც შედეგი სხვა იქნებოდა: ჩვენ კი არ დავიმორჩილებდით წვრილ-ბურჟუაზიულ სტიქიას, არამედ ეს უკანასკნელი ჩაგვითრევდა ჩვენ.

8. განსაკუთრებული ადგილი უჭირავთ ამ რკალში უმაღლეს სასწავლებლებს, რადგან აქედან უშუალოდ გამოდიან ახალი ხელმძღვანელი კადრები, ამიტომ მათი კომუნისტური სიმტკიცე უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს, პირველ ყოვლისა მათში მუშური სულისკვეთების გაძლიერების პოლიტიკით, და მეორე, — რამდენათაც ეს ჯერ-ჯერობით ყოველთვის არ არის შესაძლებელი, — კომუნისტების პროცენტის გადიდებით.

9. რ. ა. კ. კ., ახალგაზრდობის ამ ერთად ერთმა მასიურმა პოლიტიკურად მებრძოლმა ორგანიზაციამ, უკანასკნელ ხანებში დიდ შედეგებს მიაღწია თავისი კლასობრივი შემადგენლობის გაუმჯობესების მხრივ.

რ. ა. კ. კ. გეზი უნდა ეჭიროს იქეთკენ, რათა კავშირში თავი მოუყაროს მთელ მუშურ ახალგაზრდობას, მაგრამ ამავე დროს არავითარ შემთხვევაში არ უნდა სთქვას უარი უღარიბეს ახალგაზრდა გლეხების, საშუალო გლეხობის საუკეთესო ელემენტების და ინტელიგენციის საზოგადოებრივად ყველაზე უფრო ფხიზელი ელემენტების თავის რიგებში ჩაბმის ამოცანაზე. საჭიროა ბრძოლა ე. წ. ვიწრო „კლასობრივობის“ ტენდენციებთან, რაც სინამდვილეში ნიშნავს უარის თქმას ახალგაზრდა სოულის ხელმძღვანელობაზე და ამ ხელმძღვანელობის დათმობას ბურჟუაზიული ელემენტებისათვის.

10. ახალი და დიდი მომავლის მქონე მოვლენად უნდა ჩაითვალოს ნორჩ პიონერების ორგანიზაცია, რომელიც სწრაფად იზრდება, მაგრამ ჯერ-ჯერობით ბავშვების მხოლოდ უნიშვნელო პროცენტს აკავშირებს. ორგანიზაციის ზრდის მთავარი დამაბრკოლებელი მიზეზი არის ის გარემოება, რომ არ არის ხელმძღვანელების შესაფერი რაოდენობა.

საერთო ღირეკტივა ამ დარგში, უნდა მდგომარეობდეს პირველ ყოვლისა იმაში, რომ ამ საქმეს უნდა დაეთმოს უფრო მეტი ძალები, ვიდრე დღემდე ეთმობოდა; მეორე — იმაში, რომ ამ დარგში საჭიროა პირველ რიგში ამ ორგანიზაციაში პროლეტარული ბავშვების ჩაბმასთან ერთად, იმავე დროს ზომების მიღება, რათა გადიდებულ იქნეს ორგანიზაციის სოციალური ბაზა, და განსაკუთრებით მიეკცეს ყურადღება სოფელს. არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება ანალოგიის გატარება დასავლეთის ნორჩ პიონერების არალეგარულ მოძრაობასთან, სადაც მუშათა კლასს ჯერ კიდევ არ დაუპყრია ძალაუფლება და სადაც მის წინაშე ჯერ კიდევ სდგას მთელი ან თითქმის მთელი მოზარდი თაობის გადამუშავების ამოცანა.

11. ყველაზე ძნელათ საყითი სოციალურ შემადგენლობის შესახებ სდგას უმაღლესი სასწავლებლების მიმართ. მოსამზადებელი სკოლა ამ უმაღლეს სასწავლებლებისაკენ — მუშთაკები — უკვე დაპყრობილია მუშათა კლას-

სის მიერ. უფრო ცუდად არის საქმე კომუნისტური უმაღლესი სასწავლებლების სოციალური შემადგენლობის მიმართ, თუმცა ეს ნაკლი საქმით ნახლავრდება პარტიის წევრების დიდი პროცენტით კომკავშირში. უფრო ცუდად, სრულიად ცუდად არის საქმე უმაღლესი სასწავლებლების მიმართ, როგორც სოციალურ შემადგენლობის, ისე პარტიული შემადგენლობის მხრივ.

უმაღლეს სკოლაში მუშური ელემენტის გაძლიერების გაგრძელება და პარტიულების პროცენტის გადიდება (მათდამი მოთხოვნითაა შემცირების მარჯზე კი არა) — ასეთი უნდა იყოს მთავარი ხაზი ამ დარგში.

II რ. ა. კ. კ. და მშრომელი ახალგაზრდობა.

12. ახალ ეკონომიურ პოლიტიკასთან, ქვეყნის საწარმოო ძალების ზრდასთან, სოფლად (და ნაწილობრივ ქალაქებში) ახლად დაწყებულ დიფერენციაციასთან, კლასობრივად დანაწილებასთან, და მაშასადამე, სოციალური ძალების ერთგვარ გადაჯგუფებასთან დაკავშირებით, ადგილი აქვს აგრეთვე განსაკუთრებულ პროცესებსაც მშრომელ ახალგაზრდობაში. ამ პროცესების მიღება შედეგობაში და მათი შესწავლა, ჩვენს ტაქტიკას საუფქვლათ უნდა დაედგას.

13. ეკონომიური პროცესების და სხვადასხვა სამეურნეო ფორმების ბრძოლას, რომელთა ფარგლებში სწარმოებს ამჟამად, უმთავრესად კლასობრივი ბრძოლა, როგორც ბრძოლას კაპიტალიზმსა და კომუნიზმს შორის, თავისთავად აქვს მოწინააღმდეგე ხასიათი; მათი ობიექტიური მნიშვნელობა ხშირად დაფარულია მათი გამოხატულების ფორმის ქვეშ (უმუშევრობა სახელმწიფო მრეწველობის ზრდის დროს, სამეურნეო ანგარიშიანობის კაპიტალისტური ფორმები, კოოპერაციის საქონლის გზები, ფულის სისტემა, როგორც სოციალიზაციაქმნილი მრეწველობის გამაგრების იარაღი და სხვა). სოციალისტური ეკონომიკის განვითარების ამ ურთიერთ მოწინააღმდეგე ხასიათთან ერთად ადგილი აქვს კაპიტალისტურ ფორმის ზრდას როგორც ქალაქებში, ისე სოფლად. ყველაფერი ეს, არათუ აბრკოლებს არსებულ სინამდვილის გეგმას, არამედ აგრეთვე მას თან სდევს ჩვენდამი აქტიურად მტრული სოციალური ძალების ზრდა.

14. ქალაქში, სახელმწიფო მრეწველობის ზრდის მიუხედავად, იზრდება უმუშევრობა, რომელიც განსაკუთრებით მძიმე გავლენას ახდენს მუშათა ახალგაზრდობაზე, რასაც კომუნიზმისადმი სიმპატიების საერთო ზრდის დროს არ შეუძლია არ გამოიწვიოს აგრეთვე ერთი-მეორის საწინააღმდეგო გადაბრები; საბჭოთა კავშირის საერთო გამაგრებას და ინტელიგენტთა ჯგუფების მდგომარეობის გაუმჯობესებას თან სდევს ინტელიგენტების ლტოლვა კომკავშირისაკენ, მაგრამ ის ამავე დროს აძლიერებს ისეთ ელემენტებს, რომლებიც „ახალი გზების მაძიებელთა“ დაგვირად „იღებენ“ ოქტომბრის რევოლუციას; სოფლად, ერთის მხრივ, გლეხობის დიფერენციაცია, მისი დანაწილება, იწვევს ხელმოკლე გლეხების გაღარიბებას და ჩვენგან სოფლის უღარიბეს გლეხ-ახალგაზრდობის ჩამოშორების საფრთხეს, მეორე მხრივ აძლიერებს გლეხობის უფრო შეძლებული ელემენტების აქტიურობას და უახლოებს მათ სოფელზე კულტურულსა, და მაშასადამე, პოლიტიკურ ჰეგემონიას.

15. რ. ა. კ. კ. უნდა გავითვალისწინოს ეს პროცესები და პროლეტარულ ახალგაზრდობაში, რომელიც მთე-

ლი ორგანიზაციის ცენტრია, უნდა გააძლიეროს მუშაობა სამი მთავარი მიმართულებით: ეკონომიურ-უფლებრივი ხაზით (ახალგაზრდა მუშების ეკონომიური და უფლებრივი ინტერესების დაცვა), ახალგაზრდობის კულტურულ-ტექნიკური დონის ამაღლების ხაზით (საქარხნო-საფაბრიკო მოწყობების სკოლები) და პოლიტ-განათლების გზით; ამ უკანასკნელი ხაზით მუშაობაში, პირველ რიგში უნდა დაისვას სოციალ-ეკონომიური და პოლიტიკური მდგომარეობის თავისებურობის გარკვევა-განმარტება. კომკავშირში უნდა გააძლიეროს მუშაობა ახალგაზრდობის შემოსა-კრებად თავის გარშემო, მაგრამ ამავე დროს ზედმიწევნით უნდა გაცხრილოს ინტელიგენტური ელემენტები. ამ უკანასკნელთა მისაღებად ორგანიზაციაში დაწესებული უნდა იქნეს უფრო მკაცრი ფორმალური პირობები (რეკომენდაციების მეტი რიცხვი, საკანდიდატო სტაჟის გაგრძელება, პოლიტ-კრდნის უფრო კასტიკი შემოწმება).

16. კომკავშირის მუშაობას სოფლად, დღევანდელ პირობებში განსაკუთრებით დიდი პოლიტიკური მნიშვნელობა ეძლევა. თუ გლეხობის ორგანიზაციული ენერგია მიმართული უნდა იქნეს პირველყოფისა კოოპერაციის ხაზით, გლეხური ახალგაზრდობა გაერთიანებული უნდა იქნეს სწორედ ახალგაზრდობის კავშირის მიერ, რომლის უჯრედები სოფლად უკვე ესლა თამაშობენ უფრო დიდ დადებითი როლს, ვიდრე პარტიის უჯრედები. კომკავშირის სოფლის უჯრედების მიმართ მიღებული უნდა იქნეს ყოველგვარი ზომები პროლეტარული და ნახევრად პროლეტარული ელემენტების მხრივ ხელმძღვანელობის უზრუნველსაყოფად, რითვისაც ორგანიზაციაში უნდა იქნან ჩამოყალიბებული საუკეთესო, ყველაზე უფრო აქტიური და საბჭოთა წყობილების სასარგებლოდ ყველაზე უფრო განწყობილი ელემენტები საშუალო გლეხობის ახალგაზრდობიდან, ამისდამხედვით, სასტიკი ბრძოლა უნდა გამოეცხადოს კარგების დახურვას საშუალო გლეხობის წრიდან გამოსულ ახალგაზრდებისათვის. მეორე მხრივ, საჭიროა სოფლის უჯრედების შემადგენლობის და მათი რიცხვის გადიდება მხოლოდ იმდენათ, რამდენათაც შესაძლებელია მათი გაძლიერება პრაქტიკულად, ე. ი. პროლეტარული ელემენტების მიერ მათი ხელმძღვანელობის უზრუნველყოფა. რ. ა. კ. კ. სოფლად მუშაობის მთავარი ხაზები უნდა იყოს საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მუშაობა მეურნეობასთან დაკავშირებით (სოფლის საბჭო: ურთიერთ-დახმარების კომიტეტები, კოოპერაცია, ტერიტორიალური ნაწილები); აგიტაცია-პროპაგანდა სიტყვითა და საქმით, სასოფლო-სამეურნეო კოლექტივების მოწყობა; სკოლა, სოფლის დაქირავებული მუშების და ნახევრად პროლეტარული ელემენტების ეკონომიური ინტერესების დაცვა.

III. პარტია და რ. ა. კ. კ.

17. პროლეტარული და გლეხური ახალგაზრდობის ორგანიზაცია, რ. ა. კ. კ. პირველხარისხოვან საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ როლს თამაშობს. ის წარმოადგენს რეზერვს, საიდანაც პარტიას გამოყავს საუკეთესო ელემენტები პარტიის რიგების ახალი და უფრო ახალგაზრდა ძალებით განუწყვეტლივ შესავსებათ. კომკავშირი იმავე დროს არის პარტიის გავლენის გამტარებელი მუშური-გლეხური ახალგაზრდობის უფრო და უფრო ფართე მასებში, ის ხშირად სოფლად პარტიის როლს ასრულებს და იქ ხელმძღვანელ მუშაობას აწარმოებს.

18. რ. ა. კ. კ. აკავშირებს რა მშრომელ ახალგაზრდობას, როგორც ახალგაზრდობას, ისახავს განსაკუთრებულ, სპეციფიურ, საერთო-პარტიულ ამოცანებისაგან განსხვავებულ ამოცანებს, ის არის პარტიის გავლენის გამტარებელი, თავის რიგებში აერთიანებს მშრომელთა უფრო და უფრო ფართე წრეებს და ამრიგად, ის ახალგაზრდათა მასიურ ორგანიზაციას წარმოადგენს, — ამიტომ რ. ა. კ. კ. თვითმმართველი ორგანიზაცია უნდა იყოს.

19. მეორე მხრივ, ის ვერ შეასრულებს თავის დიდ დანიშნულებას, თუ საკვებით არ იქნება უზრუნველყოფილი პარტიული გავლენა და პარტიული ხელმძღვანელობა, რომელიც შეიძლება განმტკიცებულ და გაუმჯობესებული იქნეს პარტიული ხელმძღვანელობის ზედმიწევნით შერჩევით, მუდმივი ურთიერთ ინფორმაციით და უკეთესი პარტიული ამხანაგების გამოჩენით კავშირში სამუშაოთ.

20. ამიტომ, მიუხედავად იმისა, რომ საერთოდ კომკავშირში გაერთიანებულ ახალგაზრდობას შორის უფრო და უფრო იზრდება ლტოლვა პარტიისაკენ, საჭიროა ბრძოლა განცალკევებისა და პარტიისგან ჩამოშორების („თანასწორობის“ თეორია და სხვა) ტენდენციებთან, რომლებიც ემჩნევა კავშირის ერთ ნაწილს. პარტიული ცენტრის გაძლიერება კავშირში და პარტიულ ცხოვრებაში მისი აქტიური მუშაობის კადრის ჩაბმა აუცილებელ მორიგ ამოცანას წარმოადგენს.

21. პარტიის ხელმძღვანელობით თავისი საზოგადოებრივი მუშაობის დროს, კომკავშირმა სისტემატურად ფართე მონაწილეობა უნდა მიიღოს თავის წევრებს საბჭოთა კავშირისა და რ. კ. კ. ცხოვრების მთავარი საკითხების განხილვაში, ამ საკითხების პარტიასთან შეთანხმებულად განხილვით და პარტიის მიერ მიღებულ დადგენილებათა განხორციელებაში მონაწილეობის მიღებით.

22. საჭიროა მოეწყოს პარტიის ისტორიის, მისი პროგრამისა და ტაქტიკის, მისი ორგანიზაციული პრინციპების, პარტიისათვის ამხ. ლენინისა და რ. კ. კ. დატოვებული მთელი იდეური მემკვიდრეობის სისტემატურად შესწავლა. განსაკუთრებით უნდა იქნას გაშუქებული პარტიის ბრძოლა ოპორტიუნიზმის წინააღმდეგ, რომელშიაც გაიზარდა და გააყვდა ჩვენი პარტია. „ნეიტრალიზმის“ თვალსაზრისი რ. კ. კ. შიგნით გადახრებასთან ბრძოლაში, ამრიგად მიუღებელია, უსაფუძვლოა.

23. პარტიის წევრებმა უნდა შეითვისონ, რომ კავშირის მუშაობას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. ამ მუშაობის ყოველგვარი უყურადღებობა, პარტიის წევრების მხრივ სრულიად დაუშვებელია და დიდხანს საზიანოა პროლეტარულ მოძრაობისათვის.

24. პარტიამ უნდა გაატაროს ცხოვრებაში მრავალჯერ გამოტანილი დადგენილებები იმის შესახებ, რომ კავშირის საჭიროებათა დაკმაყოფილების საქმეს დაეიპყრო რაც შეიძლება უფრო მეტი რაოდენობა და უფრო კვალიფიციური პარტიული მუშაკები. უნდა გვახსოვდეს, რომ ჩვენს წინაშე მდგომ ამოცანების ზრდა და გაართულება, მოითხოვს სპეციალურ ცოდნას, უნარსა და გამოცდილებას. ყურადღება ახალგაზრდობისადმი, ყურადღება კომკავშირისადმი — ასეთი უნდა იყოს ჩვენი პარტიის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ღონისძიება.

VI რ. ა. კ. კ. მუშაობა.

25. კომკავშირის მთავარ ამოცანას წარმოადგენს მთელი თავისი კავშირის და ცალკე მისი თითოეული

წევრის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური აქტივობის გაძლიერება, კომკავშირელები პარტიის პირველი დამხმარენი უნდა იყვნენ პოლიტიკურ, საბჭოთა ადმ. ნისტრატულ, სამეურნეო და განმანათლებელ დარგებში როგორც ქალაქში, ისე სოფლად. კავშირის მუშაობა შორს უნდა იყოს როგორც პოლიტიკის მამართ ნეიტრალური „წმინდა კულტურისაზიდან“ („чистое культурничество“, ისე „წმინდა პოლიტიკისაგან“, რომელიც დაკავშირებული არ არის კულტურულ, სამეურნეო ან ადმინისტრაციულ საქმიან მუშაობასთან, კულტურული და პოლიტიკური მუშაობის შეთავსება კომკავშირის მთელი საქმიანობის საფუძველს უნდა შეადგენდეს.

26. ასევე აგრეთვე საჭიროა თიორეტიული აღზრდის შეთავსება პრაქტიკულ საქმიანობასთან. მხოლოდ ცოცხალი, აქტიური მონაწილეობის მიღებით პრაქტიკულ აღმშენებლობითი მუშაობაში შესძლებს კომკავშირი კომუნიზმისათვის ნამდვილ მეზობლთა კადრების აღზრდას.

27. ამრიგად, სისტემატურად უნდა სწავრობდეს პარტიის ხელმძღვანელობის ქვეშ კომკავშირის წევრების ჩაბმა პროფკავშირების, საქარხნო კომიტეტების, კოოპერატივების მუშაობაში; სოფელზე შეუობის, ახალი ყოვაცხოვრების მოწყობის (სახლები-კომუნები და სხვ.), წერა-კითხვის უცოდინარობის სალკვიდაციო მუშაობაში, ბავშვთა უპატრონობასთან ბრძოლაში; მუშაობაში წარმოების გასაძლიერებლად (საწარმოო კონფერენციები, შრომის მეცნიერული ორგანიზაცია და სხვა); არმიისა და ფლოტის მშენებლობაში, შკოლის საქმის მოწყობაში, პოლიტ-განათლების, აგიტაციისა და პროპაგანდის საქმეში, სოფლად საბჭოთა აპარატის მშენებლობაში და სხვა.

28. ქალაქის პროლეტარულ ახალგაზრდობას შორის პირველყოფილია საჭიროა კავშირის გაძლიერებული მუშაობა ეკონომიურ უფლებრივი მიმართულებით. აქ უმუშევრობის ზრდას და ახალგაზრდობის შრომის ხელუხისის შედარებით შემცირების გამო, საჭიროა ბრძოლის წარმოება ახალგაზრდობის დასაცავად; — როგორც მომავალი კვალიფიციური მუშაკების, — ახალგაზრდობის შრომის შესახებ კანონმდებლობის ცხოვრებაში გასატარებლად ახალგაზრდა და ძველ მუშებს შორის პროცენტული შეფარდების დასაცავად, ახალგაზრდობის შრომის დაჯილდოვების სისტემის შენარჩუნება, შენარჩუნება მათი სოციალური დაზღვევის და სხვა; მუშაობა შრომის დასაცავად, სატარიფო მუშაობა და სხვა. განსაკუთრებით უნდა მიექცეს ყურადღება ახალგაზრდა მუშების კადრის მომზადებას მრეწველობის განვითარებასთან დაკავშირებით. კომკავშირმა აგრეთვე სისტემატურად უნდა იმუშაოს ახალგაზრდობის ინტერესების დაცვის სფეროში კერძო, იჯარითა და საკონცესიო წესით გაცემულ წარმოებებში, ფიზიკად აღდგენის თვალყური საბჭოთა კანონების შესრულებას და თუ კანონები ირღვევა, პროუკავშირთან და პარტიასთან ერთად მოაწყოს სათანადო წინააღმდეგობა.

29. მუშა-ახალგაზრდების ტექნიკური კულტურული დონის ამაღლების დარგში განსაკუთრებით მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ საქარხნო-საფაბრიკო მოწაფეობის სკოლები. საქარხნო-საფაბრიკო სკოლების გაფართოება, სწავლების საქმის გაფართოება, მათ მატერიალურად უზრუნველყოფასთან ერთად, წარმოადგენს პარტიისა და საბჭოთა ხელისუფლების მორიგ ამოცანას, რომლის გადაჭრის დროს ყველაზე უფრო საჭიროა დაყრდნობა კომკავშირზე.

30. ქალაქებში სასკოლო მუშაობაში საჭიროა აქტი-

ლის რაც შეიძლება უფრო მეტად შეგუება მუშათა კლასის საჭიროებებთან და სოციალისტური მშენებლობის ამოცანებთან. საჭიროა სასკოლო მუშაობის შეთავსება მოწაუეთა რაც შეიძლება მეტ თვითმოქმედებასთან, მათი ფართე საზოგადოებრივობის შექმნასთან. ყველაფერი ეს კომკავშირის საქმიანობის ასპარეზია, მასთან კავშირი უნდა ჰქონდეთ შესაფერ საბჭოთა ორგანოებს.

31. პოლიტ განათლების ფრიად მნიშვნელოვან დარგში ცენტრალურ ამოცანას წარმოადგენს სოციალისტური განვითარების პერსპექტივების გამორკვევა ახალი ეკონომიური პოლიტიკის, კაპიტალისტური ალყაშემორტყმის და საერთაშორისო რევოლუციის ძალების ზრდის ობიექტურ პირობებში. მსოფლიო პერსპექტივების პრინციპიალურ დონემდე ამაღლებული პოლიტ-განათლება არავითარ შემთხვევაში არ უნდა ატარებდეს ცარიელ დამალულ ფრაზეოლოგიის ხასიათს. ფართე აგიტაციასთან ერთად განსაკუთრებით საჭიროა გაღრმავებული საპროპაგანდო მუშაობა. დღევანდელ პირობებში ყველაზე მოხერხებულია ამ მუშაობის დაკავშირება ლენინიზმის შესწავლასთან, რომელიც წარმოადგენს მარქსის მოძღვრების სრულ და დაბოლავებულ გამოხატულებას. ეს შესწავლა უნდა ეყრდნობოდეს კონკრეტული ცოდნის შეძენას საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა პრაქტიკული დარგებიდან.

32. გაცილებით მეტი ყურადღება უნდა მიექცეს პრესის საქმის დაყენებას: ჟურნალების, გაზეთების, სპეციალური ბროშურების და სააგიტაციო ფურცლების, განსაკუთრებით სოფლისათვის. „ახალგაზრდა გვარდია“ უფრო მეტად უნდა იქნეს შეგუებული ახალგაზრდობის მოწინავე წრეების საჭიროების და მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებასთან. გაზეთებში მოთავსებული უნდა იყოს, ერთი მხრივ, განმსაზოგადოებელი ხასიათის, მაგრამ იმავე დროს მისაწვდომი და საქმიანი საპროპაგანდო წერილები. მეორე მხრივ, — საჭიროა უფრო მტკიცე კავშირის დაჭერა ადგილებთან, გამაგრებული და გაფართოებული უნდა იქნას ახალგაზრდა კორესპოდენტების ინსტიტუტი ისე კი, რომ ეს უკანასკნელი არავითარ შემთხვევაში არ გადაიქცეს ახალ „აპარატად“.

33. უმაღლეს სასწავლებლებში და მეორე საფეხურის სკოლებში კომკავშირმა უნდა გააერთიანოს საბჭოთა ელემენტები, გაუწიოს მათ ხელმძღვანელობა, ხელი შეუწყოს სკოლის გადახალისებას ამ საერთო ხაზის მიხედვით, რომელიც მიღებულია პარტიის მიერ, ყოველმხრივ შეუწყოს ხელი სკოლის ნამდვილ დაპყრობას.

34. სოფლათ, როგორც უკვე იყო აღნიშნული ზემოთ, რ. ა. კ. კ. როლი ძღაერ დიდია და პასუხსაგები. კომკავშირის სოფლის უჯრედებმა უნდა განავითარონ ფართე საზოგადოებრივი მუშაობა: ხელმოკლე გლეხობის საჭიროებათა დასაცავად, რისთვისაც უნდა დაეყრდნონ სოფლის ღარიბ-ღატაკებს, უმთავრესად გლეხთა ურთიერთ დახმარების კომიტეტების, მიწა-ტყის კავშირის, კოოპერაციის, ქოხ-სამკითხველოების გარშემო: ამ მუშაობაში კომკავშირი არ უნდა კმაყოფილდებოდეს მხოლოდ კულტურული საქმიანობით. სოფლის უჯრედის მუშაობა უნდა ატარებდეს მასიურ ხასიათს, უნდა მიმდინარეობდეს მთელი გლეხური ახალგაზრდობის თვალწინ: უჯრედი უნდა მუშაობდეს ყველაგან, სადაც შეგროვდება გლეხური ახალგაზრდობა (მაგალითად, ტერიტორიალურ ნაწილებში).

კომკავშირის დროშის ქვეშ უნდა მოიყაროს თავი

მოწინავე გლეხურმა ახალგაზრდობამ, რომელიც უკვე თავისი სოფლის კუთხურ ინტერესებს იქეთ იცქირება, რომელსაც უმძიმს სოფლის დამყაუებული ცხოვრება და ეძებს მისგან გამოსავალს. კავშირი უნდა დაეხმაროს ასეთ ახალგაზრდობას ცხოვრებისა და მუშაობის ახალ მოთხოვნილებების მიხედვით მოწყობაში. ის უნდა გადაიქცეს სოფლად საბჭოთა ხელისუფლების ყველა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და კულტურული ღონისძიებების გამავრცელებლად: ბრძოლა მიწის დამუშავების ახალი ფორმების შემოსაღებათ, საყოველთაო სწავლისათვის, ტექნიკური გაუმჯობესებისათვის. კავშირის მონაწილეობით სამეურნეო დახმარება უნდა გაეწიოს გლეხური ახალგაზრდობის იმ ნაწილს, რომელიც ცდილობს გამოყოფას მამის მეურნეობიდან, ხელი უნდა შეეწყოს მის გაერთიანებას სასოფლო-სამეურნეო კოლექტივებში, დახმარება უნდა აღმოუჩინოს სოფლის ახალგაზრდობას კოოპერატიულად გაერთიანების საქმეში და ასეთ მეურნეობათა კულტურის ცენტრად გადაქცევაში მთელი რაიონისათვის.

35. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ადგილი უნდა ექიროს სოფლის უჯრედის მუშაობაში გლეხური ახალგაზრდობის სკოლას. მშენებლობა გლეხური ახალგაზრდობის სკოლების, რომლებშიც მომზადდება რევოლუციონური და კულტურული სოფლის მუშის ახალი ტიპი, რომელიც ისწრავის კოოპერატიულ გაერთიანებისა და მიწის კოლექტიურად დამუშავებისაკენ, უნდა წარმოადგენდეს სოფლის კომკავშირელების მთავარ კონკრეტულ ამოცანას. ეს ამოცანა განხორციელებული უნდა იქნეს ადგილობრივი საბჭოთა და პარტიული ორგანოების ყოველმხრივი დახმარების საშუალებით. კომკავშირის ქალაქის ორგანიზაციები უნდა დაეხმარონ სოფლის ორგანიზაციებს ისე, რომ სოფლის კულტურულ საჭიროებათა დაკმაყოფილების საქმეში ჩაბმული იქნენ ფაბრიკა-ქარხნებისა და ქალაქის ყველა უჯრედები და პირველ რიგში ის ახალგაზრდობა, რომელიც დაკავშირებულია სოფელთან. ამასთან ერთად საჭიროა, რომ აქაც კულტურული მუშაობა შეერთებული და გააღნითილი იქნეს პოლიტიკური მუშაობით, რომელიც გარდაქმნის გლეხობის საუკეთესო ნაწილს. მთავარ იდეას აქ უნდა წარმოადგენდეს მუშებისა და გლეხების. — პირველთა ხელმძღვანელობით, — კავშირის იდეის მოხერხებული პროპაგანდა.

36. საჭიროა სერიოზული ყურადღება მიექცეს კომკავშირის მუშაობაში — განსაკუთრებით სოფლათ — ინტელიგენციის საუკეთესო ძალების: მასწავლებლებისა და აგრონომების ჩაბმას. სოფლის მასწავლებლები და აგრონომები მეტად დიდ დადებით როლს ითამაშებენ თუ, მათი მატერიალური მდგომარეობის აუცილებელ გაუმჯობესებასთან და ამ წრეში საბჭოთა ხელისუფლებისაკენ პირის მობრუნების დაწყებასთან ერთად, მიღწეულ იქნება კონტაქტი მათსა და კომკავშირის უჯრედებს შორის.

37. უდიდესი მნიშვნელობა აქვს კომკავშირის მუშაობას არმიასა და ფლოტში. ეს მუშაობა უნდა სწარმოებდეს ინტერნაციონალური, ბრძოლის პრინციპების მიხედვით.

ამ მუშაობაში ჩაბმული უნდა იქნას მთელი კავშირი. საშხედრო პროპაგანდის გაძლიერება, პოლიტიკურ-განმანათლებელი მუშაობა მწვევამდელთა შორის, წითელ-არმიელთა და მეზღვაურების ყოფა-ცხოვრებაზე ზრუნვა, საპაერო ფლოტის პროპაგანდა და საერთოდ საბჭოთა კავშირის ბრძოლის უნარიანობის გაძლიერება, საშხედრო

ცოდნის პროპაგანდა და კერძოთ სამხედრო ქიზიის დარგადან ცნობების გავრცელება და სხვა, — ასეთი უნდა იყოს აქ კომკავშირის მთავარი ამოცანები.

38. მთელი ეს აღმზრდელობითი მუშაობა კომკავშირმა უნდა აწარმოოს ინტერნაციონალიზმის ნიშნის ქვეშ. ამავე დროს მან რაც შეიძლება მეტი ენერგია უნდა მოახმაროს მუშაობას იმ ეროვნებათა შორის, რომლებიც ცხოვრობენ კავშირის ავტონომიურ და დამოუკიდებელ რესპუბლიკებში, განსაკუთრებით კი მეუღის იმპერიის ყოფილ კოლონიებში, სადაც ყველაზე მწვავეთ არის საგრძნობი კულტურული, ადგილობრივი კადრის სიმცირე და სადაც ამ კადრის მომზადება შესაძლებელია თითქმის მხოლოდ ადგილობრივი ახალგაზრდობის წრიდან. ამ მუშაობას მეტად დიდი მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე იმპერიალიზმის მიერ აღმოსავლეთის დაზარალებულ ერებთან კავშირის მნიშვნელობითაც.

39. ზოგიერთი ამოცანების, — განსაკუთრებით იმ ამოცანების, რომლებიც დაკავშირებული არიან ყოვაცხოვრების საკითხებთან, — გადაჭრა კომკავშირმა უნდა შეეცადოს სხვა და სხვა სახის ნებაყოვლობითი გაერთიანებათა მოწყობით, რომლებშიც კომკავშირის მთავარ წრესთან ერთად შევლენ უპარტოო ახმანაგებიც (ასეთი გაერთიანებათა რიცხვს ეკუთვნის: სასოფლო სამეურნეო წრეები სოფლათ, მავარი სასმელების ხმარებასთან და თამბაქოს მოწყვასთან მებრძოლი ლიგა, საბუნებისმეტყველო-სამეცნიერო საზოგადოებები და სხვა ამგვარი). ორგანიზაციის ფორმები და მათში მუშაობის მეთოდები ზედმიწევნით უნდა გაითვალისწინოს კომკავშირმა, რომელსაც ასეთი ორგანიზაციების საშეაღებით შეუძლია თავი მოუყაროს მშრომელი ახალგაზრდობის უფრო ფართე წრეებს.

V. უმაღლესი სკოლა და ახალგაზრდობა.

40. რ. ა. კ. კ. როგორც კომუნისმის მასიური სკოლის გამოსაცოცხლებლად და გასამაგრებლად, ყველა ზომების მიღებასთან ერთად, პარტიამ თავის წინაშე უნდა დასვას უმაღლეს სასწავლებლებში ახალგაზრდობის რაციონალური კომუნისტური აღზრდის ამოცანა.

41. მეტად მნიშვნელოვან როლს უმაღლესი სკოლის დაპყრობის საქმეში ძველებურად თამაშობს მისდამი მისაველ პუნქტების დაპყრობა (საშუალო და დაბალი პროფესკოლა, საბჭოთა პარტიული სკოლა, მუშაკი).

42. სწორეთ ამ მოამზადებელ მასიურ სასწავლო დაწესებულებებისადმი განსაკუთრებული ყურადღებას მიპყრობას გვიკარნახებს ჩვენ როგორც იმ მუშების შედარებით დაბალი განათლების დონე, რომელიც უნდა მოემზადონ უმაღლეს სასწავლებლისათვის, ისე აგრეთვე ამისათვის საჭირო მასწავლებელთა რაოდენობა. ყოველ მხრივ უნდა მოემართოს ხელი უმაღლეს სკოლისათვის ამ მოამზადებელ დაწესებულებებს, რომლებსაც მატერიალური და კულტურული დახმარება უნდა აღმოუჩინონ არა მარტო საბჭოთა კავშირის ცენტრალურმა დაწესებულებებმა, არამედ ადგილობრივმა საბჭოთა და საზოგადოებრივმა ორგანიზაციებმაც.

43. მიუხედავად იმისა, რომ პარტიას დიდი სურვილი აქვს გააფართოოს უმაღლეს სასწავლებელთა ქსელი, ანგარიში უნდა გაეწიოს ეკონომიურ მდგომარეობას, საკითხი პრაქტიკულად დაისვას. ამის გამო საჭირო ხდება საკითხის დასმა უმაღლეს სასწავლებელთა ქსელის და

მათში მოსწავლეთა რაოდენობის შემცირების შესახებ, საქმის მატერიალურად და სწავლის მხრივ გაუმჯობესებასთან ერთად.

იქვს გარეშეა, უმნიშვნელოვანეს მოსაზრებას ასეთი გადაწყვეტილების სასარგებლოდ წარმოადგენს მოსწავლეთა მძიმე მდგომარეობის გაუმჯობესების საჭიროება, რადგან ეს მძიმე მდგომარეობა ნოყიერ ნიადაგს ქმნის მოსწავლე ახალგაზრდობის შოლის არა ჯანსაღი მიმდინარეობათა წარმოსაშობათ.

44. შრომის განაწილების იმ სისტემაში, რომელიც დამყარებულია სხვა და სხვა სპეციალობის უმაღლეს სასწავლებელთა შორის, უნდა აღინიშნოს სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებელთა მეტად უმნიშვნელო და პედაგოგიურ უმაღლეს სასწავლებლების სრულიად უმნიშვნელო ხვედრთა წონა. ერთიკა და მეორე მოვლენაც დიდ პოლიტიკურ საშიშროებას შეიცავს. საბჭოთა აკრონომისა და საბჭოთა მასწავლებლის გარეშე შეუძლებელია სოფლის დაპყრობა კომუნისმისათვის.

ამ დარგში საშიში ნგრევის გარეშე, საჭიროა ამ საშიშროების გათვალისწინება და შესაფერი პოლიტიკით ხელსაყრელი პირობების უზრუნველყოფა ამ ტიპის სკოლების ზრდისათვის.

45. კვლავინდებურად მწვავედ სდგას უმაღლეს სასწავლებლის მარქსისტულ მეცნიერულ-სამასწავლებლო ძალებით უზრუნველყოფის საკითხი. სპეციალურ უმაღლეს სასწავლებლების უმრავლესობაში, თვით საზოგადოებრივ მეცნიერებათა კათედრები უჭირავს ძველ ბურჟუაზიულ პროფესორებს. საჭიროა მიმდინარე წელს წითელი პროფესორების გამოშვება და მომავალში წითელი პროფესორის ინსტიტუტის უკრო გაფართოება.

46. რამდენადაც ახლობელი წლების განმავლობაში უმაღლესი სპეციალური სკოლა არ გვაძლევს ჩვენ ჯერ კიდევ კომუნისტ სპეციალისტებს, პარტიამ უნდა მიიღოს ზომები კვალიფიციურ პარტიულების მოამზადებლად, რათა მათ პოლიტიკური ხელმძღვანელობა გაუწიონ საბჭოთა მშენებლობას. ამ ამოცანას ასრულებენ კომუნისტური უმაღლესი სასწავლებლები, რომელთა მშენებლობა უნდა სწარმოებდეს ყოველმხრივ მომზადებული პოლიტიკური ხელმძღვანელის მომზადების ხაზით და არა ვიწრო სპეციალიზაციის ხაზით.

47. უკანასკნელი ამოცანა გვაძლევს ბრძოლას სკოლასტიკასთან, რომელსაც აქვს ადგილი კომუნისტურ უმაღლეს სასწავლებლებში. კომუნისტური უმაღლესი სასწავლებლების პროგრამა შევსებული უნდა იქნას საგნებით, რომლებსაც ახლო დამოკიდებულება აქვთ პრაქტიკასთან! მაგალითად ეკონომიური პოლიტიკა, პარტიის ტაქტიკა და სხვა; საზოგადოებრივ მეცნიერებთა სწავლება გამოცოცხლებული და შეძლებისდაგვარად დაკავშირებული უნდა იქნას თანამედროვე პრაქტიკულ ამოცანებთან, მეორე მხრივ საჭიროა ბრძოლა გამარტივებასთან (упрощенности) და თეორიის წინააღმდეგ გაღაშებასთან. ჩვენ სწავლების მეთოდების გამოცოცხლებასთან და გაუმჯობესებასთან ერთად, თეორეტიული ყურადღების თანამედროვე პრობლემებზე მიქცევასთან ერთად, არ შევკიდვით უარს თქმა მარქსისტების ახალი თაობისათვის იმ ძირითადი თეორეტიული ცოდნის გადაცემაზე, რომელზედაც ეყრდნობა ბრძოლაში ჩვენი პარტია.

48. ყველა ტიპების უმაღლეს სასწავლებლების მი-

მართ სასურველია სტუდენტობის მჭიდრო კავშირის დამყარება წარმოებასთან. სპეციალურ უმაღლეს სასწავლებლებში ეს კავშირი ხორციელდება შესაფერ წარმოებებში პრაქტიკული მუშაობით. პარტიამაც და კომკავშირმაც თვალყური უნდა ადევნონ, რომ ეს პრაქტიკა არ იყოს მხოლოდ ვიწრო ტექნიკური, არამედ შეზავდეს პრაქტიკანტი, აკავშირებდეს მას წარმოების ცხოვრებასთან მთლიანად. ამრიგათ პრაქტიკა ამავე დროს უნდა იძლეოდეს პოლიტიკურ აღზრდასაც. კომუნისტურ უმაღლეს სასწავლებლებისათვის ეს პრაქტიკა უნდა გამოიხატოს პარტიული ხასიათის მუშაობაში საწარმოო უჯრედებში. ეს მუშაობა უსათუოდ გათვალისწინებული და გაშუქებული უნდა იქნას სასწავლებელში.

49. ახალგაზრდობის იდეურად აღზრდასთან ერთად, პარტიამ სერიოზული ყურადღება უნდა მიაქციოს აგრეთვე ახალგაზრდობის ფიზიკურ აღზრდას. ბრძოლას დაწყებულ ფიზიკურ დეგრადაციასთან (ქლეჩით ავადმყოფობის, ნევრასტიიის და სხვ. ზრდა) განსაკუთრებით დიდი პოლიტიკური მნიშვნელობა ეძლევა.

პარტიამ და კომკავშირმა, განსაკუთრებით ამ უკანასკნელმა, ამიტომ ყოველმხრივ უნდა შეუწყონ ხელი აღმზრდელობითი მუშაობას ფიზიკური კულტურის დარგში, მოაწყოს სასპორტო გაერთიანებანი, აწარმოოს სასპორტო

პროპაგანდა, მოეწყოს შეჯიბრებები ამ დარგში და სხვ. მეორე მხრივ, მოსწავლეთა მატერიალური მდგომარეობის გაუმჯობესებასთან ერთად, საჭიროა ბრძოლა მათი დატვირთვის წინააღმდეგ გაკვეთილებით, რომელიც ჩვენში ჩვეულებრივ და ამიტომ განსაკუთრებით საშიშ მოვლენად გადაიქცა.

50. პარტიამ უნდა შეიგნოს, რომ უარყოფითი მოვლენები ახალგაზრდობის შორის (დილექტანტობა, სკეპტიციზმი, იდეოლოგიური გადახრა იდეოლიზმისაკენ) ბუნებრივად გამომდინარეობენ ერთი მხრივ, მოსწავლე ახალგაზრდობის მეტად მძიმე მდგომარეობიდან, მეორე მხრივ, — იდეოლოგიურ სახელმძღვანელო თანამდებობებზე კვალიფიციურ კომუნისტური ძალების კატასტროფიულ სიმცირითა. ახალგაზრდობის იდეური საჭიროებანი სჭარბობენ ამრიგათ ხელმძღვანელ ძალების რაოდენობას, რთული საკითხები, რომლებიც სპეციალურ დამუშავებას მოითხოვენ, ხშირათ ვერ პოულობენ პასუხს და ახალგაზრდობას ადვილათ შეუძლია გადაუხვიოს სწორ გზიდან. ამიტომ მომზადებული ძალების გამოყოფა მხოლოდ და მხოლოდ ამ მუშაობისათვის წარმოადგენს აბსოლუტურ და აუცილებელ პირობას ახალგაზრდობის იდეური აღზრდის გასაუმჯობესებლათ.

ბავშვთა მოძრაობა და ჩეკოსლოვაკიის მასწავლებლობა

(თარგმანი გერმანულით).

დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში ბავშვთა კომუნისტური მოძრაობა და საზოგადოებრივი მუშაობა ბავშვთა შორის—გარდა მუშურ-პროლეტარულ წრეებისა—გადატანილია პირველ დაწყებით და საშუალო სკოლებში. ამ გარემოებას ბევრი რამ უწყობს ხელს. ასე, ამრიგად დასავლეთ ევროპის პირობებში ერთ-ერთი მთავარი ძარღვი ბავშვთა შორის მუშაობისა—სკოლაა.

ჩვენმა ორგანიზაციებმა ამ გარემოებას უკვე მიაქციეს დიდი ყურადღება და სიმძიმის ცენტრი ამ მუშაობაში დაუახლოვეს სკოლას. საფრანგეთის, ბულგარეთის, გერმანიის და სხვა ქვეყნების მრავალ სკოლებში უკვე არსებობს ბავშვთა კომუნისტური ჯგუფები, სწარმოებს მათში მუშაობა, იზრდება ბავშვთა თვითმოქმედება და ახალგაზრდათა კომუნისტური კავშირის გავლენა და ავტორიტეტი მათ შორის. მაგრამ უმთავრესი ელემენტი ამ მუშაობის, რასაკვირველია, მასწავლებლობის რევოლუციონური კადრის დამუშავება და შექმნაა. საჭიროა წინასწარ შესავალი მუშაობის დაწყება და წარმოება მასწავლებელთა შორის, თუ გვინდა რომ ბავშვთა კომუნისტური მოძრაობა ევროპის და ამერიკის თანამედროვე პირობებში დადგეს მკვიდრ ნიადაგზე და მიიღოს მტკიცე, ჩამოყალიბებული ფორმები, საჭიროა მთელი ქვეყნის რევოლუციონური მასწავლებლობის გაერთიანება.

ამ მხრივ უკვე გადადგმულია დიდი ნაბიჯი წინ; ამ ორიოდ თვის წინად დაარსებულ იქმნა მთელი ქვეყნის რევოლუციონური მასწავლებლობის გაერთიანება. დამფუძნებელი ყრილობა შესდგა ბერლინში, რომელმაც მიიღო გეგმა და პროგრამა „გაერთიანების“ მუშაობისა და რევოლუციონური მასწავლებლობის როლის და დანიშნულების შესახებ ბავშვთა შორის კომუნისტური მოძრაობის გაძლიერებისთვის. ეს პროგრამა მთლიანად მიღებულ იქმნა ჯერ-ჯერობით ბულგარეთის, საფრანგეთის და გერმანიის მასწავლებლობის მიერ.

1. ორგანიზაციის მიზნები.

1. რევოლ. მასწავლებლობის საერთაშორისო გაერთიანება თანამედროვე, ბურჟუაზიულ-იმპერიალისტურ ეპოქის პირობებში მიზნად ისახავს მთელი ქვეყნის რევოლუციონური მასწავლებლობის გაერთიანებას—განუზრდელობად ტერიტორიულ და რასიულ კუთვნილებებისა.

2. **რმსგ**-ის (IvdRL) მიზანია დარაზმოს და ჩააბას პროლეტარიატის რევოლუციონურ ბრძოლაში მშრომელი მასწავლებლობა კაპიტალისტურ ყვლევის წინააღმდეგ და ისეთი სოციალური წყობილების შესაქმნელად, სადაც არ იქნება ყვლეფა. დღეს მასწავლებლობის დიდი ნაწილი ბურჟუაზიის კლასობრივ ბატონობის ძლიერი იარაღია; **რმსგ**-ს სურს მშრომელი მასწავლებლობა აქტიურ ბრძოლით და ამხანაგობით დაუკავშიროს პროლეტარიატს, გლეხობისა და კოლონიათა ჩაგრულ მშრომელ მოსახლეობას.

3. ამ მიზნების განხორციელება შესაძლოა, რადგან მასწავლებლობა არის უმეტეს ნაწილად მსხვერპლი კაპიტალისტურ საზოგადოებრივ წყობილების. **რმსგ**-მ უნდა ნათლად დაუმტკიცოს მასწავლებლობას, რომ მათი და მოსწავლეობის დღევანდელ მძიმე მდგომარეობის მიზეზები იმარბება კაპიტალისტურ წესწყობილებაში, რომელიც სცილობს დააკანონოს გონებრივი სიჩლუნგე და დახშულობა მშრომელ მასაში და მათ ბავშვებში.

კაპიტალისტური რეჟიმი ყოველ ღონეს ხმარობს! რათა მშრომელი ხალხის შეილები გაიმსჭეალონ მის მიერ მოსყიდულ, კაპიტალისტურ და იმპერიალისტურ სკოლის ხელმძღვანელების გრძნობებით და აზრით; ამავე დროს ის სცილობს არ მისცეს საშუალება ნამდვილ, პატიოსან, მშრომელ მასწავლებლობას დაუახლოვდეს პროლეტარულ ახალთაობას და უთხრას მას ნამდვილი, კემმარტი სიტყვა. ასე ამრიგად, მასწავლებლობის ბრძოლა მათი მოწოდების და არსებობის ინტერესებისათვის მხოლოდ მაშინ შეიძლება ნაყოფიერად ჩატარდეს, თუ ის მთლიანად შეთანხმებული და გაერთიანებული იქნება პროლეტარიტის და ღარიბი გლეხკაცობის ბრძოლასთან კაპიტალისტურ მონობისაგან გასათავისუფლებლად. და განსაკუთრებით საყოველთაო, ფართე სოციალურ აღმზრდელობისა და ბავშვთა მზრუნველობის საქმის საღ ნიადაგზე დასაყენებლად.

4. უახლოეს პერიოდისათვის **რმსგ**-ა მიზნად ისახავს შემდეგ ამოცანებს:

ა) გააერთიანოს პროლეტარულ ორგანიზაციის პრინციპებზე მასწავლებლობის ფართე მასა შრომის და არსებობის უკეთეს პირობებისათვის.

ბ) მასწავლებელთა არსებული პროფესიონალური

კავშირები ორგანიზაციულად დაუკავშიროს პროლეტარულ პროფკავშირებს და ჩააბას ის პრაქტიკულ თანამშრომლობაში სხვადასხვა მუშურ მასიურ ორგანიზაციებთან.

გ) მასწავლებლობის ბრძოლა მკიდროვად გადააბას ბრძოლას უკეთეს სკოლის, გაუმჯობესებულ სასწავლო მეთოდების და ბავშთა მასებზე სისტემატიურ მზრუნველობისათვის ბრძოლას.

დ) თვით სკოლაში აწარმოოს სისტემატიური ბრძოლა კლერიკალიზმის, ეროვნულ-შოვინიზმის, იმპერიალიზმის და წვრილ-ბურჟუაზიულ ეგოიზმის წინააღმდეგ.

2. პროფესიონალურ მუშაობის ამოცანები.

5. ეკონომიურ ინტერესთა დარგში რევოლ-მასწავლებლობის უახლოესი ამოცანებია:

ა) შრომის ხელფასის განმტკიცება და მინიმუმის დაწესება.

ბ) ერთგვარი სამეცნიერო მუშაობის და ცოდნის მიღების საშუალება ყველა მასწავლებელს.

გ) გარდამწყვეტი აზრის უფლება მასწავლებელთა ორგანიზაციას მასწავლებლის მიღების, დათხოვნის, კვალიფიკაციის გამორკვევის და სასკოლო ხელმძღვანელობის საკითხებში.

მოსპობა ყოველგვარი აქტებისა, საიდუმლო გადაწყვეანის გადმოყვანისა და სხვა.

დ) ეროვნული დაუხსნადი მამაკაცისა და ქალის ყველა საკითხებში როგორც შრომის სასყიდლისა, ისე სპეციალური ცოდნის მიღების საკითხშიც. დაუყოვნებლივ მოსპობა ყველა იმ პირობითი წესებისა, როგორც აყენებენ მასწავლებელ ქალს დაბალ საფეხურზე მასწავლებელ-კაცთან შედარებით; მაგალითად გათხოვის აკრძალვა მასწავლებელ-ქალათვის ზოგიერთ ადგილას, ან ჯვარდაუწერელი დედის მუშაობიდან მოხსნა და სხვა.

ე) ნორმალურ სამუშაო დღის ნორმის დაწესება.

ვ) მასწავლებლობის დაზღვევის დაწესება, შრომის დაცვის კანონების მიღება ყველა სახელმწიფო და კერძო სკოლებში.

6. უფლებრივ სფეროში რევოლ-მასწავლებლობის გაერთიანება იბრძვის მასწავლებლის სამოქალაქო უფლებების ყოველგვარ შეზღუდვის წინააღმდეგ და სკოლის რეაქციონერ ხელმძღვანელთა ან კოლეგიათა წინააღმდეგ.

7. რმსგ აწარმოებს ინტენსიურ პოლიტიკურ და სამეცნიერო მუშაობას თავის წევრთა შორის. სცდილობს მოსწავლეობის თვითმკმედების გაღვივებას და მათში რევოლიუციონერ, პროლეტარულ ცნობიერების დანერგვას.

8. გარდა დასახულ მიზნებისა რმსგ მოქმედებს აგრეთვე ყველა ქვეყნებში განათლების უმაღლეს ორგანოებთან შეთანხმებულად, სადაც უკანასკნელნი იზიარებენ მათ პროგრამას, საერთოდ მასწავლებლობის და მოსწავლეობისათვის მზრუნველობის ყოველდღიურ საქმიანობაში.

9. იმ მიზნით, რომ რაც შეიძლება მალე და სწრაფად დაინერგოს კაპიტალისტური ეკონომიური სამეურნეო წესწყობა, რმსგ ჰქმნის ბრძოლის ან გაფიცების ფონდს, გაფიცული მასწავლებლობის ან გაფიცვით დაზარალებულ ამხანაგისათვის დახმარების აღმოსაჩენად. ეს ფონდი უნდა იკრიბებოდეს როგორც ადგილობრივ, ისე საერთაშორისო მასშტაბით.

III. სახალხო აღმზადებლობის ამოცანები.

10. რევოლიუციონერი მასწავლებლობა ისწრაფვის გააცნოს მოსწავლეობას რევოლიუციონერ მუშათა მოძ-

რაობის საკითხები და ისტორია; ჩანერგოს მათში პრაქტიკული გრძნობა და გადაწყვეტილება ძმური სოლიდარობისა მთელი ქვეყნის მშრომელ მასასთან. და თვით სკოლაშივე დაარსოს ბავშვთა ჯგუფები და გაუწიოს მათ ხელმძღვანელობა, რომელნიც შეისწავლიან მუშათა მოძრაობას, აღეგნებენ მას თვალყურს, მიიღებენ მასში მონაწილეობას ამა თუ იმ სახით და გადაიტანენ მუშაობას ახალგაზრდობის ფართე მასებში. რევოლიუციონერი მასწავლებლობა—უნდა იყოს მუარველი და მზრუნველი ბავშთა კომუნისტური მოძრაობის სკოლის კედლებში და მისი ხელმძღვანელი სკოლის გარეშე. რევოლ. მასწავლებლობა უნდა ისწრაფოდეს შექმნას ისეთი სკოლის ფორმები, რომელიც ყველაზე უფრო მიზანშეწონილია ასეთი მუშაობისათვის. მოსწავლეობაში უნდა აღიზარდოს გრძნობა კოლექტიურ შრომის და თანამშრომლობის.

11. რევოლიუციონერი მასწავლებლობა უნდა ებრძოდეს ავტორიტეტის წარმოშობას სკოლაში და უნდა სცდილობდეს ამხანაგური დამოკიდებულების დამყარებას მოსწავლესა და მასწავლებელს შორის, სრულ ურთიერთ ნდობის ნიადაგზე.

12. ამასთან ერთად რევოლ. მასწავლებლობა სცდილობს მკიდრო კავშირის გაბმას მოსწავლეობასა და მშრომელი მასის შორის პირველთა მონაწილეობით უკანასკნელის დემოსტრაციებში, დღესასწაულებში, საპროტესტო გამოსვლებში, ყველგან, სადაც მშრომელი მასა ორგანიზაციულად გამოდის რევოლიუციონერ ფრონტზე. მუშათა ორგანიზაციები და პროლეტარულ მოსწავლეობის მშობლები თვით უნდა იქნან ჩაბმულნი სასკოლო მშენებლობაში; სკოლის საკითხები უნდა გამოტანილ იქნან მუშათა პრესაში და სხვა.

13. რაც შეეხება მეცადინეობის პროგრამას, რევოლიუციონერი მასწავლებლობა უნდა სცდილობდეს დაუახლოვოს ის ცხოვრებას, სინამდვილეს, ინდუსტრიას და წარმოებას. მუშათა საქმიანობა, შრომის პირობები და ინდუსტრიის ორგანიზაცია თეორიულად უნდა დამუშავდეს და სწავლების სიმძიმის ცენტრად გადაიქცეს. ბავშვები სისტემატიურად უნდა ეცნობოდნენ აგრეთვე იმ ქვეყნების ყოფა-ცხოვრებას, სადაც შრომა არი გაფეხვებული.

14. მასწავლებლობა უნდა ისწრაფოდეს, სასკოლო პროგრამას ჩამოაცილოს ბურჟუაზიული იდეოლოგია, რომელიც მას დღეს ახასიათებს, განდევნოს მისგან აბსტრაქტობა, აკადემიზმი და ეერბალიზმი (ბოლოვნია) და დაუახლოვოს ის ცხოვრებას, გამსჭვალოს დღის საქირბოროტო კითხვებით და ინტერესებით.

15. რევოლიუციონერი მასწავლებლობა ენერგიულად იბრძვის სკოლის მოქალაქეობრივ უფლებებისათვის მის სრული გასაწათვისუფლებლად ეკლესიის გავლენისაგან და კონფესიონალურ (სასულიერო) სკოლების წინააღმდეგ.

ასეთია ის პროგრამა, რომელიც მიიღო ევროპის 3 მნიშვნელოვანი ქვეყნების მრავალრიცხოვანმა მასწავლებლობამ. დღევანდელ პირობებში, როცა ერთის მხრივ ბავშვთა კომუნისტური მოძრაობის გაძლიერებამ და მეორეს მხრივ საერთო რეაქციამ მთელი ქვეყნის ფაშისმი დარაზმა თავიანთ სკოლების გარშემო, როცა თითქმის ყველგან იღებენ „ზომებს, საშუალებებს“, ეძებენ ლონსიძეებს თუ როგორ იხსნან „მოზარდი ახალგაზრდობა კომუნისტურ გავლენისაგან“ ე. ი. თუ როგორ მოსპონ ბავშვთა კომუნისტური მოძრაობა და ჯგუფები, აი ამ პი-

რობებში დიდ გამარჯვებათ უნდა ჩაითვალოს ეს პროგრამა, ეს პირველი შეთანხმება ევროპის რევოლუციონერ მასწავლებლობისა — პროლეტარიატთან ერთად ბრძოლის საწარმოებლად. შეიძლება გადაჭრით ითქვას, რომ

აქედან იწყება ამერიკის და ევროპის ახალი პერიოდი და, თუ დღემდე ის კიდევ ხდებოდა თავის გზაზე ძნელ დამაბრკოლებელ მიზეზებს, დღეიდან აქეთების ძლევა უკვე ისე ძნელი აღარ იქნება.

ბავშვთა მოქრაობიდან

„დღიშე ცეიტუნგის“ 3 აპრილის ნომერში გამოქვეყნებულია „ფაშისტური“ გეგმა საშუალო და უმაღლეს სასწავლებლებში ისტორიის სწავლების შესახებ. ამ გეგმას ავტორი ცნობილი ფაშისტური „გერმანულ ნაციონალისტების კავშირის“ ხელმძღვანელი მაქს მაურენბრეხერი არის. ეს არის გეგმა სისტემატიური გეგმაშეწონილი მეთოდით ფაშისტური ახალგაზრდობის აღზრდისა. ნაციონალისტური, ანტიკაპიტალისტური (სიტყვით) და ანტისოციალისტური (საქმით) ანტისემიტისთვის თანართვით — აი ეს პროგრამა.

ასეთი მუშაობა ჩვენი მტრების ბანაკში გამოიწვია ჩვენი მუშაობის თვალსაჩინო წარმატებამ ბავშვთა მოძრაობის დარგში. ბავშვთა მრავალი ასეული უჯრედებით და კომუნისტური ჯგუფებით არის დაფარული გერმანია. საშუალო და პირველი დაწყებით სკოლაში შესანიშნავი სიძლიერით არის შეჭრილი ბავშვთა მოძრაობის ტალღები. აი, რამ გამოიწვია „ფაშისტური პროგრამის“ შემოტანის აუცილებლობა გერმანულ სკოლებში. ვნახოთ რას წარმოადგენს თვით ეს პროგრამა.

1. უკვე სასკოლო ჰასაკის ბავშვმა მთლიანად უნდა იცოდეს უკანასკნელი ომის მიმდინარეობა, მისი შედეგები, გერმანიის მდგომარეობა და უნდა გაიმსჭვალოს მტკიცე სურვილით და აზრით ბრძოლისა და თავდადების სამშობლოს გასანთავისუფლებლად.

2. თვით ისტორიის, როგორც საგნის სწავლება უნდა იწყებოდეს თანამედროვე პერიოდიდან და ყოველ სასწავლო წელს უნდა იცებოდეს თანამედროვეობის ცნობებით.

წარსულის ისტორიიდან იმას უნდა მიექცეს გადაცემის დროს არსებითი ყურადღება, რაც ხელს შეუწყობს — პატრიოტული გრძნობის გაღვიძებას ბავშვებში და აღძრავს მათში მტკიცე ნებისყოფას თავის ხალხისთვის თავისუფლების დაბრუნებისათვის. ამ მიზნით პირველი ოთხი წლის კურსი საშუალო სკოლებში უნდა განაწილდეს ასე: მსოფლიო ომი და ჩვენი მონობა, ბისმარკი და ვილჰელმ მეორედან ჩვენ დრომდე, 30 წლიან ომის დაბოლოებიდან დღემდე, გერმანიის ისტორია გერმანელთა ისტორიის სარბიელზე გამოჩენიდან დღემდე. პარალელურად ამასთან უნდა მიმდინარებდეს მსოფლიო ისტორიის შესაფერი ადგილების გაცნობა. ამ სამოსწავლო პერიოდის განმავლობაში ბავშვმა უნდა შეითვისოს ის აზრი, რომ სახელმწიფო ცვალებადი ფორმაა, მათი ინტერესები ერთი მეორეს ეპირდაპირებიან, რომ ერთის ამალგებით მეორე უნდა დამცირდეს, და ერთის განადგურებით მეორე უნდა აღორძინდეს. 3. უცხო კულტურის შესწავლა იმ თვალა-

ზრისით უნდა სწავრობდეს, თუ რა არის საზოგადოებრივი ხალხის კულტურა, როგორი ამოცანები აქვს მას და უმთავრესად გერმანული კულტურის განსაკუთრებული ამოცანები საკაცობრიო კულტურის სფეროში. არა შესწავლა მხოლოდ შესწავლისათვის, არამედ შედარება, პარალელის გატარება რომ აღიძრას წადილი, მისწრაფება, რომ დაისევს და ჩამოყალიბდეს მიზანი — აი როგორი თვალსაზრისით უნდა ისწავლებოდეს წარსული ისტორია. ამ მოსახრებით გეგმაში შედის აგრეთვე: რომ ის ისტორია (დიდი ეროვნული სახელმწიფო, რევოლუცია, მსოფლიო იმპერია) საბერძნეთის, ისტორია კეტილი, დამოუკიდებელი და დამთავრებული ხალხური კულტურა, დემოსის და ხალხოსნობის მოსაზრება რასიულ არავის, გამო და ერთიან ხელისუფლების დარღვევით, ბერძნული სულის შედარება გერმანიული სულთან და მათი მიმართულებანი) შემდეგ: ებრაული და ებრაელობა (ძველი აღთქმის ებრაელობა და მათი გახრწნა და გადაშენება) ებრაელების ხელი დასავლეთის ქვეყნებში, როგორც კაპიტალიზმის, ექსპლოატაციის, ყვლეფის და მარქსისტულ სოციალიზმის მოციქულების.

მოცემული უნდა იქნეს აგრეთვე ენციკლოპედიური მიმოხილვა კაცობრიობის საერთო ვითარების და მისი გეზის; დაწვრილებითი განხილვა მთავარ კულტურული წრეების. კულტურის ახსნა-განმარტება უნდა ხდებოდეს გერმანულ კულტურის და სულის თვალსაზრისით მე-19 საუკუნიდან დღემდე. გერმანულ სულის უმაღლესი წერტილი და მისი დაცემის დასაწყისი. ბისმარკის იმპერია და მისი დარღვევა, ეროვნულ გათვითცნობიერების ამოცანები, სახელმწიფოებრივი ძლიერების აღდგენა და ეროვნული განთავისუფლება. 4. ყველა სამოქალაქო პირველდაწყებით და საშუალო სკოლები მიმდინარე წლიდანვე უნდა შეუდგენ აღნიშნულ გეგმით სწორუცვლელ ხელმძღვანელობას. წარსულის და თანამედროვე ისტორიის შესწავლით ბავშვთა აღზრდა მტკიცე ეროვნული გრძნობისა და იდეოლოგიის ნიადაგზე, მიზნად უნდა დაისახოს ჩვენმა სკოლებმა. ისტორიის სწავლას ამ გეგმით და მეთოდით დაეთმოს ყველა სკოლებში კვირაში არა ნაკლები 6 საათისა. ასეთი გულდასმით და ერთგულებით სკდლობენ ფაშისტები ბავშვთა შორის გავლენის მოპოებას, ასე ცდილობენ ისინი ბავშვთა ფაშისტურ კადრების შექმნას. მაგრამ კომუნისტური მუშაობა ბავშვთა შორის მიმდინარეობს ძველი, ცოცხალი ტემპით და ყოველდღე იზრდება ბავშვთა კომუნისტური ჯგუფები და მათი აქტივობა, ფაშისტურ ორგანიზაციების დაშლასთან და გახრწნასთან ერთად.

3. ძ.

„ПОД ЗНАКОМ КОМСОМОЛА“

Комсомольские поэты и писатели. Сергей Малахов. Стихи. изд. „Молодая гвардия“. 1923 г.

ისტორიამ კომკავშირი ყველა ფრონტზე საბრძოლველად გაისტუმრა. ერთი ასეთი ფრონტთაგანი—კულტურული ფრონტი.

ჩვენ უკვე ერთხელ აღვნიშნეთ ახალგაზრდათა კომკავშირის მიღწევა ლიტერატურის სფეროში, ეხლა კი ჩვენს ყურადღებას იპყრობს ახალი წიგნაკი ახალგაზრდა მუშა პოეტისა, ახალგაზრდა მუშა მკითხველებისათვის შექმნილი.

სერგეი მალახოვი კომკავშირელია ექვსი წლის სტაჟით. ექვსი წელი იბრძოლა მან კომკავშირთან ერთად ყველა ფრონტზე. იბრძოდა ის იარაღით „კოლჩაკოვშინას“ წინააღმდეგ, იბრძოდა ის თიხით. სიმშვილბის წინააღმდეგ, იბრძოდა წყნარ „ნემპანურ“ ფრონტზე საკაბინეტო მუშაობითაც სამაზრო კომიტეტში და ეხლა იგი გაეხვია კომკავშირის უკანასკნელ—კულტურულ—ბრძოლაში. ასეთი უნდა იყოს ყველა კომკავშირელის იდეალური სახე.

მალახოვი პოეტი, რომლის პოეტური ტალანტი იშვა და გაიზარდა კომკავშირთან ერთად. მის ლექსებში მოსჩანს ახალგაზრდა, მაგრამ საკმაოდ დამთავრებული პოეტ-პროლეტარის ხმა. იგი უპირველეს ყოვლისა მოხელეა თავის განცდების დაღაგებაში. მას განცდა იმორჩილებს, მაგრამ მეორე მხრივ თვით პოეტი იმორჩილებს ამ განცდას და აყალიბებს მას, ასეთი უნდა იყოს დღევანდელი პოეტი, განცდა და დამორჩილება ამ განცდისა აუცილებელი თანამგზავრი უნდა იყოს მისი.

მალახოვისთვის არ არსებობს ერთხელ არჩეული და შეყვარებული თემა, ის წერს ყველაფერზე, მაგრამ სწერს ერთნაირ რევოლუციონერ მსოფლ შეგრძნობით იგი სწერს ყველაფერზე, თვით ინდოელზედაც, რომელიც კრემლის წინ უნახავს, იგი სწერს სიყვარულზედაც მაგრამ ნაკლებ მოქმედობს ამ სიყვარულში მისი ეგოისტური „მე“.

კომკავშირელი, როგორც მტერი ყოველგვარ ფანატიზმის და ღვთაების, ცნობილია როგორც „ანტიხრისტი“. მალახოვიც „ანტიხრისტი“:

„და ჩემს ლექსებში სამლოცველო

ჩვენ შევსცვალეთ ქარხნის გრილით“.

ამბობს იგი.

და არა ნაბტო ის და კომკავშირი იბრძვის რელიგიის წინააღმდეგ, რელიგიას ზურგი შეაქცია ყველა მშრომელმა, იგი მიივიწყა ისეთმა შეუგნებელმაც როგორიცაა მეუზოვე:

მიგზვდი და წამოვიდახუ: „ეს ხომ მეუზოვეა
სახურავებიდან ცის თაღებს რომ ამობს“.

წინეთ მუშები ლოცულობდენ, ტიროდენ ხატის წინაშე. ეხლა კი:

„გაეთიშა და... დაგზო ის
ყოფილ ზეცოდან“

კომკავშირია დღეს ახალგაზრდული სულის მატარებელი, მეზღვაურების ძველი ტრადიცია მოუსვენრობისა და შფოთვისა. კომკავშირმა შეითვისა, კომკავშირი ბუნებით მეზღვაურია, და ამიტომაც, რომ პოეტი მიესალმება მას:

„და ორი სიტყვა როგორც რადიო
გზუთქება შერეულ ნაპირს—
„ძმებო“—
„კომკავშირელებო...“

დღეს, როცა სოციალისტური რევოლუცია დაგვირგვინდა, რუსეთის ქალი უკვე არ არის მონა სიბნელის, ქალი განთავისუფლდა გაუქმდა ქალის უუფლებობა და სიტყვები, ქალის საზოგადოებრივ თანასწორობის შესახებ, ეხლა უკვე სინამდვილეში ტარდება. ქალი სოფლიდან, რუსის „ბაბა“ დღეს სოფლიდან მოსულა ქალთა ყრილობაზე, სიტყვის სათქმელად და მიჰქრის მოსკოვის ქუჩებზე იმ ავტომობილით, რომელშიაც ოდესღაც მხოლოდ „შლაპიანი“ გამოპრანჭული ქალი ჯდებოდა და პოეტი ხედავს ამაში კომუნიზმის გამარჯვებას.

ქალებო! ქალებო!
დღეს ოქვენ
ნარმის თავსაზევებით გაიარეთ
ტვერსკით *) „კომუნიზმისკენ“.

ასეთია კომუნიზმისკენ ერთ ერთი ნაბიჯთაგანი. ასეთივე ნაბიჯია კომუნიზმისკენ თვით პოეტის ეს პატარა წიგნიც.

*) მოსკოვის მთავარი ქუჩა.

ბ. მ.

გიგა-მბოზი

ქართული „კავკასიონი“

(ბიბლიოგრაფიის მაგიერი).

ქართული არა პროლეტარული*) მხატვრული ლიტერატურა კარგი ხანია კრიზისის განიცდის. ამაზე ერთ დროს ბევრს ლაპარაკობდნენ მოწინააღმდეგე ბანაკში. ისინი მას მაშინ თავისებურათ ხსნიდნენ. კრიზისის მთავარ მიზეზს გვერდს უვლიდნენ და პოლიტიკებზე მიგვი-თითებდნენ. ყოველივე ბოროტებას ისეთ წვრილმან რამეს აბრალებდნენ, როგორცაა უსაღსრობა და გამომცემლობის სათანადო დონეზე დაუყენებლობა.

მაგრამ აი გამოვიდა მათი სქელტანიანი ჟურნალი „კავკასიონი“ და ასეთი ლაპარაკიც შესწყდა მათში. დღეს მათი სიხარული „კავკასიონის“ გამოსვლით გამო-წვეული, ზეცას წვდება. დიდი ხნის ნატვრა-ოცნება საქ-მეთ ექცათ. ეხლა აღარა აქვთ არაფერი საწუწუნო იმის შესახებ თუ სად დაბეჭდონ თავიანთი ნაწარმოები. ამ მხრივ მათი შემოქმედება ხელის შემშლელ და დამაბრ-კოლებელ მიზეზისაგან განთავისუფლებულია.

მაგრამ თვით „კავკასიონის“ ქართული ლიტერა-ტურის განყოფილება მოწმობს ქართული მხატვრული ლიტერატურას კრიზისს. ამ ჟამად ჩვენს ხელთაა ამ ჟურ-ნალის ორ წიგნათ გამოსული ოთხი ნომერი. ყურადღე-ბით გადვიკითხეთ ყოველი სტრიქონი და ძალიან გვინ-დოდა გვენახა ისეთი ნაწარმოები, რომელიც კრიზისის განვლას გვეტყოდა. ამოდ ვეძებეთ ჟურნალში ასეთი რამ. კვლავ ძველ ადგილზე დავიკა, კვლავ მოგადოებულ წრეში ყოფნა. ზოგჯერ ძველის უშნოთ განმეორება, ზოგჯერ ძველის მიღწევებით. ახალ მიღწევას დიოგენის ფანრითაც ვერ ნახავთ ვერც ერთ ნაწარმოებში.

მაგალითად ჩვენ ნ. ლორთქიფანიძე, ალ. შანშია-შვილი, დ. კლდიაშვილი, ლ. ქიაჩელი და სხვები უფრო უკეთესი ნაწარმოებებით გვინახავს, ვიდრე ეს „კავკასიო-ნითაა“ წარმოდგენილი. სხვა ზოგი ქართველი მწერალი ისეთია როგორც ამ ხუთი ათი წლის წინათ იყო, არა-ვითარი წინსვლა, არავითარი მიღწევა მათ არ ეტყობათ არც ფორმის არც შინაარსის და არც სხვა მხრივ.

სამაგიეროდ ერთი რამ ყველას ახასიათებს. თით-ქოს წინასწარ შეთანხმებულან თანამედროვე ხანაზე ხმა არ ამოვიღოთ. სწერენ ზღაპრებს, ლეგენდებს, ოცნე-ბებს, ზოგიერთები ისტორიასაც.

მაგალითად შალვა დადიანი. მისი რომანი „უბედუ-

რი რუსი“ უნდა ითქვას მშვენიერი ენით დაწერილი მშვენიერი ფაბულიანი და მშვენიერი ტექნიკითაც შეს-რულებული რომანია, მაგრამ ახლა ისტორიის შესწავლა სენკევიჩის სტილით დაწერილ ისტორიულ რომანებით თავმომაბეზრებელია და ამ შემთხვევაში ყველანი უფრო ხალისიანად ისტორიულ წყაროებს ზიმართავენ.

ქართული ლიტერატურის კრიზისი სწორედ იმაშია, რომ ის უკეთეს შემთხვევაში თანამედროვე დროის და მიმდინარე ცხოვრების ასახვას ვერ ახერხებს, დღევანდელ მომენტში ვერ ერკვევა, მომავალს ვერ ხედავს და უა-რესს შემთხვევაში კი ისე ერკვევა, რომ დათმობით გზაზე დგება და მომავალს წარსულში უკუტრებს, რისთვისაც ამ წარსულს ცხარე ცრემლებით დასტირის.

და ეს ხდება იმიტომ რომ ქართველი მწერლები ჩამორჩენ თანამედროვე ცხოვრებას. კლასთა დიფერენ-ციაცა და საზოგადოებრივ ძალთა გამიჯვნა მათ არც კი გაუგიათ. ნუ თუ ამ ხალხმა იოტის ოდენათაც ვერ განიცადა ის, რასაც განიცდის საქართველო 7 წელია, ნუ თუ ასე შეიძლება აუხვიოთ გვერდი იმ ამბებს, იმ ღრმა სოციალურ მოვლენებს, რომელთაც რევოლუციის სახით ჰქონდა ადგილი საქართველოში. ვის უმღერიან ისინი, რას გველაპარაკებიან ან რა ძიებაშია „კავკასიო-ნი“, ნუ თუ ეს ხალხი მოკვდევანს თუ გინდ ერთ მაგა-ლითს იმისას, რომ მწერლობამ, პოეზიამ, ხელოვნებამ არ განიცადა ის, რასაც აშკარად, დინამიურ ფორმებში განიცდის საკუთარი ქვეყანა, თავისი ხალხი დიდი თუ პატარა? ხელოვნება, პოეზია ცხოვრებისაგან გარიყული, თანამედროვეობიდან დაშორებული ვერ ხეირობს ვერსად. ეს დამტკიცდა განსაკუთრებით თეატრის სფეროში, ამას ამტკიცებს ექსპრესიონიზმი. „კავკასიონი“ დრომოქმულ კლასის მომღერალია.

ლიტერატურა უნდა ამაღლდეს მეშინიზმზე, თუ უნდა მას თავის დანიშნულებას პირნათლად ემსახუროს. მან თავი უნდა დააღწიოს მემიკიტნეებისა და მიდუქნეების იდეოლოგობას და თავის გულთან ახლო უნდა მიიტანოს უმაღლესი საკაცობრიო იდეები და ქართველი ერი, რო-მელიც უმეტეს ნაწილათ მშრომელი ხალხიდან შესდგება აზიაროს ამ იდეებს. „კავკასიონი“-ს გამოსვლამ ვერაფე-რი სანუგეშო გვითხრა, „კავკასიონმა“ დაიკანონა ქარ-თული მხატვრული ლიტერატურის კრიზისი, „კავკასიო-ნი“ ვერ იძლევა ამ კრიზისიდან გამოსვლის იმედს და ამდენათვე უდღეური დარჩება ის.

*) აქ პროლეტარულს არ ვეხები, ვინაიდან ის ასე ვსთქვათ სა-ო-რგანიზაციო და მომზადებით ხანაშია და არც არავითარ კრიზისზე ლაპარაკი არ შეიძლება.

ბ. მ.

„ც ე ც ხ ლ უ ი“

ანრი ბარბიუსი. თარგმნილი ფრანგულით
თ. სანოკიას მიერ. სახელმწ. გამომცემლობა.
ტფილისი 1923 წ.

ჩვენ ჟურნალში უკვე გვქონდა საუბარი ამ რომანზე, რომანი ბარბიუსისა ერთი საუკეთესო რომანია იმ რომანთა შორის, რომელიც დაწერილია ომის შესახებ ან ომის გამო. ბარბიუსი პირველია, რომელიც ომის, ომთან ერთად იგი იშვიათადამაყრუებელ ბარიკადების ნესტიან სარდაფებთან, პირველი ყუმბარის გასროლასთან ერთად. იგი უკვე ინთება ახალი ცეცხლით, მასში ჰქრება ძველი ფრანგი, ფრანგი პატრიოტი გერმანელის მოძვე, უკვე ახალი რევოლუციის წინა პერიოდის ადამიანია.

მსოფლიო ტრადიციამ, იმ ტრადიკულ წუთებში, როცა ადამიანები ან თავის ან სხვის წამებით თვალახელილნი გამოიყვანა ისტორიულ აუცილებლობის შეგნების გზაზე. განცდას ხშირად მოჰყვება შეგნება, და ხშირად ასეთი შეგნება არ არის წუთიერ მგრძნობიარეობის მსგავსი. ასეთი განცდის შედეგი იყო ბარბიუსის შეგნება ნახევრად პატრიოტი პაციფისტი ომში წასვლით იგი ბრუნდება უკვე ყოველგვარ ილიუზიებიდან და ფანტაზიიდან განთავისუფლებული.

ბარბიუსის თვალ წინ ჩნდება იმპერიალიზმის უმანკო მსხვერპლთა მთები და იგი მომხდარი ამ მსხვერპლთა სამეფოში შეიგნებს მსოფლიოს სინამდვილეს.

მან მის ამხანაგებთან ერთად მხოლოდ აქ, ამ ბარიკადებზე შეიგნო და გაიგო სიტყვა „ლიბენეტი“, მათ შეიგნეს ამ სახელის სინამდვილე და გაჩნდნენ შორეულ ბარიკადების მეორე მხარეზე მყოფ ლიბენეტის, თანამოაზრენი. მათ „ომს ომი გამოუცხადეს“.

როლანი, ფრანსიც იყვნენ მტრები ომისა, მაგრამ მაგრამ მათ ვერ გაბედეს სისხლის წინააღმდეგ სისხლის დაპირისპირება, ბარბიუსმა, რომელმაც გაიგო ყველაფერი იქ, შემხარავ ადგილებში უარყო ეს ბავშური

გულუბრყვილობა და ოდესღაც როლანი ბუნებით ეხლა კომუნისტი გახდა.

მშვენიერი ენით და მგრძნობიარე რეალურ სურათებით არის დაწერილი ეს წიგნი და ამიტომ მკითხველები დიდ ინტერესს და თანაგრძნობას იწვევს.

საჭირო და დროული იყო ქართველ მკითხველისთვის ასეთი წიგნი. ყოველმა ახალგაზრდამ უნდა წაიკითხოს იგი და ყველას ვისაც თავის თვალთ არ უნახავს ეს საშინელი სურათები. კაპიტალისტური სისამაგლობა აუცილებლად აგრძნობინებს მის საშინელებას.

არა ერთხელ აღგვინიშნავს ნათარგმნ ლიტერატურისთვის წინასიტყვაობების წამძღვარება. აქაც საჭირო იყო ასეთი წინასიტყვაობა. წინასიტყვაობას უფრო გარკვეულობაში შეჰყავს მკითხველი მასსა. წიგნი ითარგმნება მასისათვის და არა იმ მკითხველისათვის, რომელმაც იცის ბარბიუსი, ამიტომ ახალ მკითხველს უნდა გააცნო მოკლედ იმ ადამიანის ფიზიონომია და შემოქმედება, რომელსაც აწვდი მკითხველს, ეს დიდი ნაკლი გამოსწორებულ უნდა იქნეს. აგრეთვე საჭიროა უცხო სიტყვების ნაკლებ ხმარება და პოპულიარიზაცია.

თარგმანი დამაკმაყოფილებლადაა შესრულებული, არის ნაძალადევი ადგილებიც, არის ფრანგულის ზეგავლენით შებრუნებული წინადადებებიც, მაგრამ ეს თითქმის ყველა თარგმანების აუადმოყოფაა.

წიგნის ტექნიკური მხარე კარგია: თუმცა ყდა ბუნდოვანია და აწვდის ასოები—თითქოს ესთეტიურობისთვის—სათაურის წაკითხვას ხელს უშლის.

წიგნი შეიცავს 448 გვერდს—ლირს 3 მანეთი, რაიც მიუწვდომელად ხდის ამ წიგნს მასიურ მკითხველისთვის.

უნიჭობის თავსეფობა

„პოეზია“ წიგნი მეორე—შალვა ჯანბერიძე.

დღეს ქართული მხატვრული ლიტერატურის კრიზისია. ძველი მწერლობა როგორც მოსალოდნელი იყო გადაგვარების გზას ადგია. ის განზრახ სხვა პანგზე მღერის. ვერ უშველა მდგომარეობას ვერც ე. წ. დემოკრატიულმა პოეტებმა. ობოლი მუშა (ესეც კარგია, ადრე შეიგნო, რომ მის პოეზიას ამ ხანებში მუშებთან არაფერი საერთო არ აქვს და ს. თავაძეთ გვევლინება) გულგატეხილია, რადგან დრომ ცვალებადმა ბედის უკუღმა დატრიალება მოიწადინა (ვისი ბედის!?) საქართველოს სამოთხე გაქრა (რასაკვირველია, ნოე ჟორდანიას მენშევიკური სამოთხე) და ოცნებობს გულგატეხილი წარსულის დაბრუნებაზე, რკალებიდან (რკალებია ობოლი მუშისათვის საბჭოთა ხელისუფლება) განთავისუფლებას, „ტურფას“ მშვიდობით დაბრუნებას. ასეთივე მდგომარეობაშია ვარლამ რუხაძე (თუმცა მისი დიდი პოეტობა მაინც და მაინც არავის სმენია) და სხვები. გვეტაძე ვირებათ გადაქცევას გვირჩევს ამ კულტურულ ეპოქაში. პროლეტარული მწერლობა არ არსებობს, არის მხოლოდ მისი ჩანასახი, ჯერ განუვითარებელი, ნაწილობრივ უკულტუროც, მეთოდების ძიებაში მყოფი და მუორთხავი. ბლოკები და მაიაკოვსკები არ იბადებიან ჯერ. ერთი სიტყვით კრიზისია, და წარმოიდგინეთ, ამ წყვილიადში „განგებამ“ ისურვა „გაენათებია“ შუქურას—ეს შალვა ჯანბერიძის პოეზიაა (არ დაგვივიწყა, მეორეა გვინახულა, საკუთარი ფული გაიღო, სტამბა შეაწუხა, საზოგადოებრივი დოვლათი დახარჯა, თვისი შემოქმედების მეორე ტომი გამოუშვა). რა საბრალონი ვართ. როგორ ითმენს ამას საქართველო, უნიჭობის სეზონი ხომ არ დამდგარა.

ამ ნიჭიერებით. მდიდარ ქვეყანაში ბევრი უნიჭო ახერხებს სამწერლო ასპარეზზე გამოსვლას. ასეთი გაბედულებით და რიხით (უფრო უკეთ რომ ვსთქვათ, ნახალობითა და თავხედობით) ჩვენში იშვიათი ნიჭიერი პოეტი გამოსულა.

თქვენ მთელი წიგნის 46 გვერდზე ვერ ნახავთ ვერც ერთ კარგ ფორმას, ვერც შინაარსს და ვერც ლექსის სხვა რამ ღირსებას. პირიქით, იქ არის სისულელე, აბღაუბდა და ავადმყოფური ბოდვა, ისიც რითმის ძებნაში დამტვრეულ ქართულ ენით გამოთქმული.

პირველი ლექსი „რომლითაც“ იხსნება წიგნი ასე იწყება:

დავიბადე ბედის საშოდან
როდის?
არ მახსოვს.

აღბად ავტორს გაუგონია, რომ პოეტისათვის ძვირფასია ფანტაზია და ჩვეულებრივ საგნების გაზღაპრება, მაგრამ ის კი დაპვიწყებია, რომ გაზღაპრება არ შეიძლება ისეთი სისულელის, როგორიც არის დაბადების დამახსოვრება და საშოდან დაბადება.

„პოეტი“ ცოტა ქვემოთ კიდევ ასეთ სიბრძნეს გვეუბნება.

მწამს

მე

მე ვარ.

ეს უეჭველია დიდი ფილოსოფიაა და მას აღბად ფსიქიატრულ საავადმყოფოში თუ გაიგებენ. მაგრამ ერთი კი აშკარაა, რომ შალვა ჯანბერიძეს შერყევია რწმენა, რომ ის შალვა ჯანბერიძეა. აქ შეგვიძლია დავაიმედოთ ავტორი, რომ ის სწორედ შალვა ჯანბერიძეა, ვინაიდან სხვა ვინ იტყვის ზემოდ ნახსენებ სისულელეს თუ არა ეს უებარი პოეტი შალვა ჯანბერიძე.

როგორ სჩანს მას რწმენა სერიოზულათ შერყევია, ვინაიდან მეორე ადგილას განმეორებით ამბობს:

ეს მე ვიყავ

ეს მე ვარ

ეს მე მივდივარ.

რომ იყო და არის კარგი საქმეა, მაგრამ კიდევ უფრო უკეთესი საქმე იქნება თუ პოეტობას თავს დაანებებს და ნერვიულთა საპატივცემლოთ გაჩუმდება.

ახლა დაუგდოთ ყური თუ როგორ ამახინჯებს რითმის ძებნაში ქართული ენის ბუნებას.

საქართველოზე უფრო დედა

შენ ზრუნავ შვილზე

ან კიდევ

ცუდია წვიმა დაივლის როცა

ელვის ჩქერებით დედამიწის გულს.

ზედმეტია ამ წიგნაკში გაბნეულ ყოვლად უნიჭო ფანტაზიის ჩამოთვლა. კარგს იზამს ეს ყმაწვილი თუ მომავალში გამბედაობას ცოტათი დაუკლებს და რასაც დასწერს (თუ მაინცადა მაინც წერას არ მოიშლის) რამდენიმე წლების განმავლობაში მაინც თავის რვეულში შეინახოს. ვინ იცის მერმეთ, როდესაც რაიმეს ისწავლის (თუ ისწავლა) ან შეიძლება ქართველი ხალხი გადაგვარდეს და მისებური საზოგადოება შეიქნეს—მაშინ გამოაქვეყნოს, ეხლა კი პოეტის სახელს შეურაცყოფას ნუ აყენებს. ესაა და ეს ჩვენი გულწრფელი რჩევა შალვა ჯანბერიძისადმი.

მდიდრეა ხელის მონება
მოვალთმობს საკოლიტიკო, სალიტერატურო და სამეცნიერო
შურობა

„ახალგაზრდა ლენინელი“-ზე

ს. ა. კ. კ. ცენტრალური კომიტეტის ორგანო
შურნალი გამომდის ახალი რედაქციით, გაუმჯობესებული ფორმით და ჩვეული
მასალათ.

საქ. ახალგ. კომპანირას ეოველმა
ექტიურმა პომუმაჟი,
კავშირის ეოველმა სამაზრო თუ
რადიოსუელმა კორიტეტი,
ეოველმა სეოლაძე,
ბიბლიოთეკამ თუ საპკითხველომ
აზცილებლათ უნდა გამომიწადოს შურნალი „ახალგაზრდა ლენინელი“

ერთი თვით	40 კპ. ჩერვონც.
სამი თვით	1 მ. 30 კ.
ექვთი თვით	2 მ. 50 კ.
ერთი წლით	4 მ. 50 კ.

შურნალი ღირს

ხელის მომწერლები მიიღებენ შურნალს სისტემატიურათ, ყოველი თვის
შუანასკნელ რიცხვებში.

„ახალგაზრდა ლენინელი“

არკვევს საკავშირო ხასიათის, ბავშთა მოძრაობის კითხვებს, იძლევა
საუკეთესო ცნობებს ახალგაზრდათა საერთაშორისო მოძრაობიდან, მეც-
ნიერებიდან, ტეხნიკიდან, არკვევს ლიტერატურის პროლეტარულ და
არაპროლეტ. მიმდინარეობებს, აძლევს ფართე გასა-
ქანს პროლეტარულ პოეზიას, აშუქებს ბევრ სადაო მარ-
ქსისტულ ფილოსოფიურ კითხვებს
შურნალში სისტემატიურათ დაეთმობა აგრეთვე ადგილი ლენინიზმის პოპულიარიზაციას და
აშხ. ლენინის ახალგაზრდურ რევოლუციონურ მრღვაწუბის აღწერას.

„ახალგაზრდა ლენინელი“

ყველაზე საყურადღებო და სერი-
ოზული შურნალთაგანია, რომელიც კი
მოიპოება ქართულ ენაზე, ყოველი ახალ-
გაზრდის: პოლიტიკის, ლიტერატურის, მეცნიერე-
ბის და ფილოსოფიის მწუჟრვალის უპირველესი მიზა-
ნი უნდა იყოს შურ. „ახალგაზრდა ლენინელი“-ს გამოწერა

მიაყარტ: თბილისი, რუსთავე. პროსპ. № 20, ჟურ. „ახალგაზრდა ლენინელი“-ს კანტორას.
ფული წინდაწინ უნდა იქნას გადმოგზავნილი.

ა 983 ლ
1924

გამოვიდა და იყიდება აგრონომიულ საუბარტა კრებული

წიგნი შეიცავს 368 გვერდს, დასურათებულია
და ღირს ეგელასათვის 1 მან. 20 კაპ.

წიგნში მოთავსებულია საყოველთაო რჩევა-
დარიგებანი სოფლის მეურნეობის ყოველი
დარგის შესახებ.

წიგნი ზედმიწევნით პოპულიარული ენითაა შედგენილი

წიგნის გამოწერა შეიძლება მისამართით. ტფილისი, რუსთაველის პრ.
№ 20. ს. ა. კ. კ. გამოცემათა კანტორა.